

**JO. HENRICI BERGERI,
JCTI VITEMBERGENSIS,
... COMMENTATIO DE
USU ACTIONUM, CUM
REI...**

Johann Heinrich : von Berger

B 17

29

BIBLIOTECA NAZIONALE
CENTRALE - FIRENZE

R. BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE
FIRENZE

LIBRI

donati dal

DOTTOR ANNIBALE GIULIONI

GIURISTA

Nato a Firenze il 7 Febbraio 1867
e morto il 1° Dicembre 1905 in Firenze.

18 Maggio 1896

4. 2

JO. HENRICI BERGERI, JCTI
VITEMBERGENSIS, ET POTENTISS.
POLON. REGIS IN SUMMO PROVO-
CATIONUM SENATU CONSI-
LIARI,

COMMENTATIO
DE
VSV ACTIONVM,
CUM
REI PERSECUTORIARUM,
TUM
IN PRIMIS POENALIUM,

Cui adjectæ sunt

I.

Duæ Orationes:

Quarum altera expenditur: sciatne, an opinetur, JCTus?
altera præcepis juris addiscendi studium
improbatur.

II.

Leges, ex utroque jure selectæ, & secundum seriem
Institutionum ac Pandectarum concinnatæ.

L I P S I Æ,

Sumptib: Hæred. FRIDERICI LANCKISII,
ANNO MDCCXXV.

923

B. 17. A. 29

PRÆFATIO.

Um in concinnando Actionis libello præcipua actoris cura collocetur: operæ pretium me facturum, puto, si quidem *Usum Actionum* summatim & distincte, quemadmodum res postulat, ostendam.

Distinxi *Actiones* in *rei persecutorias* & *pænales*: qua quidem sententia, ex contextu liquet. Quod ad *rei persecutorias*, earum partes, quæ ad substantiam pertinent, sclegi, iisdemque formulas nostro idiomate figillatim subjeci: ut stupidissimus quisque eas nulla difficultate sectari possit. In *pænalium* tractatione hujusmodi formulis abstinui: ratus, eas exemplo formularum, quas parte prioris de rei persecutoris exhibui, ab unoquoque facile suppleri posse.

In

In primis autem id operam dedi, ut
Usum Actionum pœnaliũ, quem non
pauci speciose negant, assererem pari-
ter ac vindicarem. Publice interest, id
fieri: cum, ut ingravescens morum
malitia reprimatur; tum, ut solatium,
lege constitutum, iis, qui ex alterius
delicto se temere læsos esse, querun-
tur, permittatur. In qua quidem sen-
tentia me confirmant ipsamet colle-
gia, maxime Saxonica, utpote quæ,
quotiescunque, data occasione, jus di-
cunt, de eove respondent, subinde pro
earundem actionũ usu pronuntiare
non dedignantur. Quanta vero ad fir-
mandam fori consuetudinem respon-
sis prudentum, rebusque judicatis, tri-
buenda sit auctoritas, ignorat nemo.

Tu hac qualicunque opera, & *Syl-
labo legum*, ex Jure selectarum, quo
multi, nostra institutione, innutriti
sunt, fruire, & de utroque benigne
senti.

PARS

PARS PRIOR
^{DE}
VSV ACTIONVM
REI PERSECVTOR-
RIARVM.

vis, vel in tantum, vel in parte substantiali, v. c. in capite, procreantur: illa sunt, in quibus natura peccat vel ratione vocis, puta, quod habeant vocem caninam, equinam, asinam, vel quantitatis, puta, quod habeant pedes caprinos, tres manus aut totidem pedes. Status *Naturalis*

2.) *A. de Sexu.*

2.) ratione *Sexus* est, ubi quaeritur, mas sit, an femina. Ex hoc statu oritur actio prejudicialis de *Sexu masculino, vel feminino*, cujus, v. c. de sexu masculino (1.) fundamentum constituendum, ex parte Actoris, in prerogativa sexus masculini: Dasi bey Klägern die männliche Natur sticket, und den Vorzug habe, ex parte vero Rei, in designatione illius prerogativae, dasi Beklagte Klägern solches Vorzug stitig machet; (2.) petitio sic concipienda est, ut Actor pro masculino, atque adeo, v. c. levi capaci, declaratur: dasi Kläger fürnehmlich vor eine Manns Person zu erklären, und folgendes jur. testis: Succession zugulassen. *Usum* habet in hermaphrodito sive androgyno, *Grav. Proterit*, quoties agitur de successione feudali, jure primogeniturae vel fecinatus, de officis item virilibus, nuptiis, &c. Vulgo

Usum.

4. traduntur genera hermaphroditum: 1. ad agendum apri tantum, 2. ad patendum tantum apri, 3. ad utrumque apti, 4. ad neutrum apti. At verius est, hermaphroditum in utroque sexu potentem non dari, quia fieri non posse videtur, ut unum idemque individuum forniatur duplicem naturam, inter se dissidentem respectu naturae. Regula: quoties hermaphroditus in membro activo ponitur est, toties pro masculo: quoties in membro passivo, toties pro femina; quoties denique ad utrumque ineptus est, toties quoque pro femina habendus est. Nota, ad disjunctandam hanc rem in impedimento fieri debere per medicos, chirurgos & obstetrices. Carpa. in *Jurispud. Eccl. Lib. 2. Def. 16.* Status *Naturalis*

Regula.

3.) ut ratione *integritatis mentis vel corporis*, ubi quaeritur, utrum integrum mentis, ac perfecti corporis sit, nec ne? Ex hoc statu vero oritur actio prejudicialis de *integritate mentis vel corporis*, cujus 1. fundamentum ponendum, ex parte Actoris, in integritate mentis vel corporis: Dasi Kläger bey vollkommenem Verstande, oder lüthet: Constitution, ex parte vero Rei, in negatione ejusdem, dasi Beklagter Klägern pro furioso, meore capto, aut furdo, muton, auszugeben sich unterkommen; 2. petitio sic concipienda est: ut Actor pro homine sane & integre mentis, ac perfecti corporis, declaratur: Dasi Kläger vor einem Menschen, so vollkommenen Verstandes oder lüthet: Constitution, zu erklären, also auch v. c. jure testis: Successio zugulassen. *Usum*

3.) *A. de Integritate mentis vel corporis.*

Usum.

habet praecipue in successione Feudali, 1. *Feud. lib. 5. 2. 1. Feud. 36.* Nota, vltum

vitum animi vel corporis impedire successionem in feudo, non vero tollere semel acquisitam. Adde 2. actiones prejudiciales, quæ de *Quæ si natum* statu Naturali competunt, accurate loquendo, non tenent esse, sed *an. Ali. in statu* leguntur, & magis dicendas *impletiones*. Ratio est, quia tendunt non ad præstationem debiti personalis, sed realis. Quo confert regula: quoties actio tendit ad præstationem debiti personalis, v. c. servitorum, cohabitationis matrimonialis, toties, accurate & proprie loquendo, est prejudicialis. Quamquam etiam veræ actiones prejudiciales non ordinari semper modo, sed, officio Judicis summus impetrato, instituantur. Immo actiones prejudiciales de statu Naturali per modum replicationis intentari possunt, sic v. c. quando agitur instituit petitionem hereditatis, & reus ei opponit exceptionem inhabilitatis naturalis, actor hanc replicando elidere potest. Adde 2. actionum præjudicialium, quæ de statu Naturali competunt, alias esse *affirmativas*, alias *negativas*, illa pro assertendo statu; hæ vero ad impugnandum statum, competunt.

De eandem debitorum.

III.

Sequitur *Status Legalis*, qui triplex est, vel ratione *Liberitatis*, vel ratione *Civitatis*, vel denique ratione *Familie*. *Status Legalis* t. ratione *libertatis* est, ubi queritur, servus sit, an liber? Ex hoc statu oritur actio *libertatis*, eaque duplex, alia *directa*, alia *conversiva*. Directæ fundamentum ponendum est, ex parte Actoris, in jure personarum, ex illius dominico, qui constituitur vel captivitate, vel nativitate: Dasi Kläger Beklagten im jüngsten Runden / Keiege nebenst andern Runden gefangen bekommen, und ihn dergestalt zu seinem leib-eigenen Knecht gemacht, oder: Dasi Beklagte von Klägers leib-eigenen Runden in seinem Hause gehalten, also dadurch Klägern die Herren-Gewalt erlangt worden, ex parte vero Rei, in gestione pro libero: Dasi Beklagter sich unterfangen, aus Klägers Diensten zu laufen, und zur Ungedühr vor einen freien Menschen auszugeben; dende petitio sic concipienda est, ut Reus pro servo declinetur, & ad præstanda debita servituta adigatur, dasi Beklagter vor Klägers leib-eigenen Knecht zu stehen, und dafredo zu Bestätigung deder dergleichen Knechte obliegenden Dienste anzuhalten. Neque vero necesse est, ut in fundamento, ex parte Actoris, *vinculus dominiæ possit*, puta, captivitas vel nativitas, exprimat, sed sufficit, illegitimum dominium, dasi Klägern die Herren-Gewalt auf Beklagten Decem jur siche, arg. L. 3. §. 4. de acquirend. vel amitt. possess. Quamquam

Status II. Legalis est triplex. 1. Libertatis, unde A. Libertatis, Directa.

An moni in statu sit necessaria?

An sit utilis? utilis est, ipsum etiam titulum exprimi, ne actio, si illum probare non valeat, reo absoluto, probetur, quominus ex alia causa de novo experiri possit, *arg. L. 17. §. 1. de except. rei judic.* Hinc cautela: ut actio ad actionem, sive prejudiciali sive reali, in libello *causam remanere* commemorari, quo deinceps, si propter defectum probationis ius absolutum, adversus eum de novo ex altera causa experiri valeat. Neque enim cum exceptio rei iudicatae obstat, propterea diversitatem causae remittit. Ceterum competit haec actio etiam usufructuario, itemque ereditori pigoratitio. Sequitur actio liberalis *conraria*, inde dicta, quia datur contra servitutem, exemplo actionis negatoria, *L. 8. pr. ff. serv. rindic.* cuius fundamentum ponendum est, ex parte Actoris, in iure Personatum, ex statu libertatis, daß Kläger von seinen Eltern getrennt worden, ex parte vero rei, in translatione servi, daß Beklagter Klägers dennoch zur Ungebühr vor einen Knecht zu halten sich an gemasset; deinde petito sic concipienda est, ut actor pro libero declaretur, daß Kläger vae eine freie Person auszusprechen, und daß der Beklagter, ihn mit seinen Diensten zu versehen, schuldig.

IV.

Ad. liberales Huc pertinent *actiones liberales utiles*, i. e. ex interpretatione *nisi facti det.* exceptae: alia *Civilis*, quae inter dominos & rusticos, die Größeren, competit, ob operum personalium praestacionem, & eisdem est vel *a.) Civilis.* *directa* vel *conraria*: alia *Canonica*, alias Monachialis dicta, quae datur inter Abbatem & Monachum, Abbatissam & Monialem, & pariter est vel *directa*, vel *conraria*. *Directa* fundamentum ex parte Actoris, est ius personarum ex statu dominico ecologico, puta, ius obedientiae, ratione religionis debita: Daß Beklagter sich in das Kloster begeben, daselbst nicht allein seinen annum probationis auszusprechen, sondern auch sich in Gegenwart des ganzen Convents zu dem Orden wohlbedacht bekennen und denselben Regeln eine Zeitlang gemäß beyruhen, also Klägern hierdurch das ius obedientiae erwaschen: ex parte vero Rei, i. obedientia, daß Beklagter sich ganz ungehorsam erweisen, und gar aus dem Kloster entlaufen; deinde petito, daß Beklagter, sich alsofort hinwieder in das Kloster zu begeben, und als ein Ordens-Bruder Klägern gebührenden Gehorsam zu leisten, schuldig. *Conraria* fundamentum, ex parte Actoris, est status, a religione liber, daß Kläger eine weltliche Person und non dem Orden bespreget, ex parte vero Rei, invalida io monasterium receptio, sive ex capite, sive causa potestatis patris, daß Kläger in sel-

ner Unmündigkeit, und also aus lauter Unverstand, oder in Furcht der väterlichen Gewalt, ohne des Vaters Wissen und Willen, in das Kloster aufgenommen worden; deinde petitio, ut actor liberetur professione invalida, daß Kläger vor Ordensfrey auszusprechen, demnach demselben, seines Beschlusses, sich hinwieder weg zu begeben, zuzulassen. Nota, similem actionem competere *Primis* contra Archiepiscopos, *Archiepiscopo* contra Suffraganeum, *Archiepiscopo* contra Presbyterum, *Parocho* contra Capellanos. Sunt, qui *Feudalem actionem* addunt. At ea præjudicialis vix dicenda est, quia non descendit ex jure personarum, sed potius ex obligatione contractus feudalis. *Regale*: quoties facta personalia ob statum præstantur, toties actione personalis petuntur.

V.

Ad statum, ratione libertatis, spectat status *libertinitatis*; ubi quaeritur, utrum quis liberus sit, an ingenuus. Ex hoc statu venit *actio libertinitatis*, quæ duplex est, alia *directa*, alia *contraria*. *Directa* fundamentum ponendum, ex parte Actoris, in jure Patronatus, daß Kläger vor einiger Zeit Verflagte Töchter, als seine selbstigen Magd, aus bewegenden Ursachen, frey gelassen, und dadurch das Jus Patronatus erlangt, auch sie in seinem Hause behalten; ex parte Rei, in gestione pro ingenuis, daß Verflagte angeregtes Jus Patronatus in Zweifel zu setzen, und fernerhin die gewöhnlichen operas zu verweigern, sich angemasset; deinde petitio sic concipienda, ut Actor pro Patrono declaratur, consequentes Reus ad præstationem obsequii & operarum adiganar, daß Verflagte Klägern vor ihren Patron zu erkennen, demnach demselben gebührenden Respect und Gehorsam nebenst treuen Diensten zu leisten schuldig. Unde actio ista dicitur *actio patronatus*. Ubi observandum, jus patronatus consistit 1.) in *obsequio*, hinc liberto contra Patronum agendum est, omnia mentionis doli, in factum temperatis verbis, *L. 1. §. 1. de del. mal. 2.) in opibus*, quæ sunt vel officiales, vel fabules. Quanquam fabriles, sive artificiales, patrono non debentur, nisi promissæ sint, *L. 4. §. 1. de oper. libert.* Inde castela domina manumittenti præcipienda est, ut curet, a servo manumittendo sibi operas promitti, alioqui nullas a liberto exigere possit. Porro, quod ad actionem libertinitatis contrariam, fundamentum libelli ponendum, ex parte Actoris, in jure personarum, ex statu ingenuitatis: Daß Kläger von freyen Eltern geboren, ex parte

parte Rei, in inscriptione: Daß Kläger von Beklagten de facto in der Dienstbarkeit gehalten, und nachfolgende daraus hinwieder laßgelaßen worden, folgender Beklagter dadurch sich eines Juis Patronatus wider Klägers anzumahnen, und unterschiedens operae von ihm zu fordern gemeynet; deinde petitio sic concipienda, ut Actor per ingenno declaratus, consequenter Reus ab exercitio Juis Patronatus delibere debeat: Daß Kläger vor einen Freygebohrnen zu erklären, demnach Beklagter den angemahnten Juis Patronatus gegen ihn sich gänzlich zu enthalten, und insonderheit ihn mit denen angemahnten Diensten zu versehen schuldig. Ad exemplum actionis libertinitatis directae, competit utilis ex jure quasi patronatus ei, qui hominem proprium, aut rusticum, damit, contra dimissum, v. c. ad hanc debita exhibentem.

VI.

Ad Statum Legalem spectant Statu Civitatis, unde A. Civitate, Directa,

Statum libertatis excipit II. Status Civitatis, ex quo oritur actio civilis, una directa, altera contraria. Directae fundamentum constitutendum, ex parte Actoris, in jure personarum, ex statu, sive Magistratus, eoque immediate tali, sive Concivitate, daß Kläger Beklagten unmittelbare Obelkeit, oder Miß-Bürger sey, ex parte Rei, in recolatione onerum civium, daß Beklagter der Wacker, oder anderer bürgerlichen Beschwerden, sich entziehen; deinde petitio sic concipienda est, ut Reus ad prestanda debita civilia compellatur, daß Beklagter vor Klägers Wacker, oder Miß-Bürger, zu erklären, und dahero alle bürgerliche Beschwerden zu tragen schuldig. Sane, qui fundamentum hujus actionis, ex parte Actoris, ponunt in statu civitatis. Sed magis est, utram actionem e statu magistratus, vel concivitatis, repetamus. Quoniam enim, qui ait: rem esse ejus civem, vel concivem, implicite simul insinuat, se esse rei magistratum, aut concivem, quandoquidem ea relata sunt, quorum altero expresso, alterum tacite continetur: tamen interest, saluta quaque inter se distinguere, quoniam, formaliter loquendo, alius in statu magistratus, alius civis, alius denique concivis. Sed magistratus apud Romanos in civitatibus majoribus erant triplicis ordinis, Consules, Senatores & Tribuni plebis, quibus in minoribus respondebant Duumviri, Decuriones & Defensores civitatum. Quod ad actionem civitatis contrariam, fundamentum libelli ponendum, ex parte Actoris, in jure personarum, ex statu Civitatis, in specie dicto: Daß Kläger das Bürger-Recht anwinnen, und dahero neben andern Bürgern alle bürgerliche Beschwerden

Contraria.

schmetungen trage, ex parte Rei, in turbatione exercitii Juris Civitatis: daß Verklagter Klägern das Exercitium solches erlangten Bürger-Rechts, v. c. insbesondere des Verheirathens und Schenkens, zu verbleiben sich angewandt; deinde petitio sic concipienda est, ut Actor pro Cive declaretur, etque adeo ei liberum Juris Civitatis exercitium relinquatur: daß Kläger vor einem Bürger zu halten, demnach Verklagter ihn zu denen Bürgerlichen Nachrungen, insbesondere, v. c. zu dem Verheirathen und Schenken, zuzulassen schuldig. Nota (1) utramque Actionem Civitatis esse vitiosam duplicem, aliam affirmativam, aliam negativam. Affirmativa jura descripta est: Negativa autem, eoque directæ, datur contra peregrinum, qui se pro cive gerit; contraria vero contra Magistratum, qui exemplum pro cive habet. (2) Regulam: quoties jura prohibendi & cogendi cerevisiarum ex Legge publica non competit Civitati, toties privatus jus coquendi vendendique ex libertate naturali exercere, jus veto prohibendi & cogendi præscriptio 30. annorum acquirere potest: quoties autem Civitati jus prohibendi & cogendi competit, toties privatus jus æque coquendi vendendique, ac prohibendi, & cogendi, tempore demum immemoriali, legitima disponente, veluti Sax. Elect. acquirere potest. Comparata Elect. process. possessor. sb. u. fggg.

VII.

Superest Status Familie, idemque late dictus, secundum L. 135. Ad Status le-
g. 2. §. 4. de P. S. qui duplex est, alius conjugatus, alius cognatus 247m
Status Conjugatus est vel sponsalatus, vel conjugatus in thero. Ex sponsa- 1) referre Sta-
lio oritur actio matrimonialis, cujus fundamentum ponendum, ex sua familia, per
parte Actoris, in jure personarum ex statu sponsalato, eoque periclitat. 2) Conjugatus,
tali, qui præstruit sponsalia de presenti & publica: Daß Kläger sic interim sel-
ein mit Verklagtem öffentlich verlobet, ex parte vero Rei, in recusatio. 3) Sponsalatus,
ne consummationis matrimonii promissi, daß Verklagter solches Ehe-
Verlöbniß mit Klägerin zu vollziehen, sich verweigere; deo de peti-
tio sic concipienda est, ut Reus matrimonium promissum consum-
mare cogatur, daß Verklagter die versprochene Ehe durch priestliche
Copulation mit Klägerin zu vollziehen schuldig. Ubi obiter monen-
dum, (1) sponsalia de presenti, Germanico idiomate, etiam exprimi-
per verbum VOLO: Ich will mich mit ihr verloben, eademque in-
dubio contracta, intelligi. (2) sponsalia publica, ex Germanice con-
suetudine, sicut coram duobus testibus debere, ita ut vocis testis minus
sufficiat, nec tum jurjurando suppletorio locutisse queat, secundum
regu-

Quoties testis requiritur,

regulam: quoties duo testes requiruntur probationis causa, toties defectus alterius testis iurinjunctio prodnctis suppleri potest; quantitas autem duo testes requiruntur solennitatis & ordinationis causa, toties non potest. Escipe 1. sponsalia libetorum, 2. sponsalia inter absentes, per epistolam, contracta. 3. sponsalia, quibus accessit concubitus. In his enim omnibus solennitas testium exultat, vid. Resol. Lauterbach, etc. de sponsalib. p. 524. Quia sponsalia, coram duobus testibus inerta, per unum testem semiplene probari possunt, ad effectum iurinjunctio supplendi. Nam aliud est sponsaliorum constructio, aliud sponsaliorum, tunc constitutorum, probatio: quæ duo genera non sunt confundenda. Ex statu *Conjugali*, in *pecunia*, venit *actio habitatiois*, cuius fundamentum, ex parte Actoris, ponendum in iure personarum, ex statu matrimonii confirmatur: Daß Kläger mit Beklagter die Ehe wirklich vollzogen, also dieselben wahre Ehegatte sey, ex parte vero Rei, in recussione cohabitationis, daß Beklagte Klägerin ferner ehelich bewohnen, sich vertrieget; deinde petitiō sic concipienda est, ut Rea cohabitationem conjugalem continuare cogatur: Daß Beklagte Klägerin ferner ehelich bewohnen schuldig, Occasione status conjugalis competant *Actiones contra-matrimoniales*, quarum alia inter sponsam & sponsam datur, quæ dicitur *Actio repudiæ*, & datur ex causa iusta, ratione animi, vel corporis, vel fortunæ, inita: alia inter conjuges, quæ vicissim est vel *annulatio*, ex causa impotentiz (eque cum naturali, tum accidentali, v. c. quæ sit per se, scilicet, nec tantum absoluta, sed etiam respectiva) aut finis, vel *disolutio*, & vicissim vel quod ad *veniam*, ex causa adulteri aut malitiosæ desertionis, vel quod ad *ibidem* & *mensam*, ex causa levitæ, quæ dicitur *actio separationis*. Quanquam in praxi, quod ad formulam pronunciandi, inter annullationem & dissolutionem nullum est discrimen, quia utrobique pronuntiatur iniet: daß die Ehe hinfürher aufgehoben und zu cassiren, quo confert regula: quoties impotentia alterius conjugis ante matrimonium contracta est, toties matrimonium dirimit; quoties autem post matrimonium accidit, toties non dirimit, nisi factio malitiosa attrita sit, tunc enim alter habens pro malitioso desertore, ita, ut adversus eum processus iusticiæ possit desertionis.

III.

2.) Status cognationis, unde?

Status Conjugalem excipit status *cognationis*, hujus vero species variz sunt: 1.) Status *parentum* & *filiorum*, quorum alter constituitur

tur generatione activa, quæ i. est vel immediata, vel mediata, puta, respiciendo. 2. vel vera vel ficta, puta, per adoptionem alter generatione passiva. Ex utroque ventunt actiones, *paterna & filialis*, quarum finis *A. de paternitate vel filiatione.* damnetur, ex parte Actoris, ponendum est in iure personarum, ex parte Reus, in statu, paterno aut materno, vel filiationis: Dasi Kläger Desflagter's Vater oder Mutter, (desflagter Sohn oder Tochter:) ex parte vero Rei, in denegatione juris paterni aut materni, vel filiationis: Dasi Desflagter's Kläger vor seinen Vater oder Mutter, (vor seinem Sohn oder Tochter) nicht erkennen und anerkennen wolle; petitio vero sic concipienda, ut Actor pro patre, (filio &c.) doceatur, & Reus ad præstanda debita personalia compellatur, dasi Kläger vor Desflagter's Vater, Mutter (Sohn) zu erklären, folgendes Desflagter zu kräftigen alles künftlichen Gehorsams anzuhalten, (oder Klägers nicht vorandigen Unterhalt zu verschaffen) schuldig. Cæterum hic observet, velim, 1.) prædictam doctrinam capiendam esse de actione paterna, & filiali, *affirmativa*, cui opponitur *negativa*, quæ, ex parte Actoris, fundata est in iure personarum, libero a statu paternitatis vel filiationis; ex parte autem Rei, in questione pro filio vel parente. 2.) Actionem paternam affirmativam aliam esse *absolute*, aliam *certa respectu*, *A. de paternitate vel filiatione* talem: altera datur contra filium, qui talem se omnino negat, altera vero adversus eum, qui se gerit pro emancipato: pari modo actio filialis negativa est vel *absolute*, vel *certa respectu* talis, quarum altera status paternus plane negatur, altera vero, ad statum filialem extra patriam potestatem asserendum, agitur. 3.) Speciem actionis filiationis affirmativæ, esse actionem de *patria agnoscenda*, quam alii alimentariam dicunt, eamque competere matri, æque ac patri, etiam extra matrimonium, contra patrem & avum, etiam naturalem, ad præstanda alimenta, utque dum patitur se ipsum exhibere possit, *L. 3. §. 2. de agnosce. vel aliud. lib. 1.* In concubitu duorum avorum, alterius paterni, alterius materni, prædicta actio datur contra paternum, Cuiusmodi. *Jurisp. Eccl. lib. 2. dist. 244.* Ceterum alimenta hic intelligenda sunt futura, non præterita, quorum nomina filio, filizve, nulla contra patrem competit actio. Eiusvero matri quidam, aut alii, qui aluit interea, actio competit negotiorum gestorum adversus patrem, sed ea ad filium, filiamve, extra cessionem, aut titulum hereditatis, aliudve inter esse, profecti nequit. Unde, cum hoc eodem mense Aprilis 1784. in simili causa, Adh. Jos. hannon Elisabetha Steinhardtin contra Andream Steinhardtum & Consiliario Hallensi ad Collegium Vitembargense transmitteretur, pronunciare

*A. de Fraterni-
tate.*

A. agnationis.

nunciare libuli : Doff die Klage, inmassen sie anbracht, nicht statt
hat. II. Status *Fraternitatis*, ex quo venit *actio fraternitatis*, eaque
affirmativa; *Negativa* vero iidem duplex est: alia absolute, alia cer-
to respectu talis. Illa fraternitas omnino, hac autem qualitas frater-
nitatis, v. c. quod frater sit Germanus, negatur. III. Status *Agnatio-
nis & Cognationis* *in specie*, quo citius pertinet Status *primogeniturae*, &
Seniortus, nec non *Nobilitatis*, ex quibus omnibus similes actiones pro-
veniunt. Nota 1.) Jus *Primogeniturae* & *Seniortus*, sive *Majoratus*,
in eo differt, quod illud ad descendentes solus, hoc vero etiam ad
collaterales pertinet; deinde, in illo obineat Jus representationis, in
hoc autem minus. 2.) Jus *Seniortus* regulariter tantum competere
Seniori agnato, dem *Urschlechts* *Abstamm*, interdum tamen etiam co-
gnato, quoties scilicet in testamento fundatoris facta est mentio de
Erbschaft. 3.) Nobilitatem regulariter ex persona patris autem
transmitti, arg. L. 3. de *Senat. Nov. 150. cap. 8.* Secundum regulam :
quoties agitur de statu libertatis, toties liberi sequuntur patrem : quo-
ties autem agitur de statu familiae, toties liberi sequuntur patrem. L. 19.
de *Statu hom.*

CAPUT. II.

DE

JURE IN RE.

I.

*Ad rem prae-
dictam sunt vel
in re vel perso-
nales.*

Regula.

Respectu Jure Personarum, sequitur **JUS RE RUM**, quod
duplex est: aliud **IN RE**, ein dinglich Recht, aliud **AD
REM**, eine Schuldforderung. Ex jure in re nascitur *Re-
lus*, ex jure ad rem actio *Personalis*. Regula: quoties
jus oritur ex promissione, vel delicto, toties dicitur Jus
ad rem: quoties autem nascitur ex traditione accedente, toties dicitur
Jus in re. Sive: quoties quis alterum ex promissione, vel delicto,
sibi obligatum habet, toties dicitur, habere Jus ad rem: quoties autem
res, ex promissione vel delicto debita, alicui traditur, toties is dicitur
habere Jus in re, vid. L. 15. C. de R. V. *Jus in re*, ex sententia cum-
muniter recepta, quinque sunt species, (1) Dominium, (2) Servitus,
(3) Pignus, L. 13. §. 1. L. 19. pr. de *damn. infest.* (4) Jus heredita-
rium,

*Species juris in
re.*

rium, L. 1. §. ult. si quadruplet, L. 6. pr. de religiof. denique (5.) Possellio L. 5. §. 1. ad L. Jul. de vi publ. L. 5. C. de Liberal. ianffa. vid. Hoh. de Jur. Rer. aliquot Vindicta. Ubi obiter monendum, alios statuere unam speciem, scil. dominium; alios, ut Ubicum Huberum, quinque, repudiata possessione; alios denique, ut G. Th. Felmannum, illis quinque speciebus adicere *Jus docti*, vid. Refol. Lauterb. 111. de Rer. divif. quæft. 1.

II.

Prima species est *Dominium*, das *Eigentum*, ex quo venit *actio Realis in Jure*. *Dominium* vero viciffim aliud Civile est, aliud *Præteritum*. Nota, *Dominium* constitui variis modis, plerumque autem traditione, eaque non nuda, sed titulata five cauffa, h. e. vel titulo five cauffa, ad transferendum dominium habili, in qua scil. id agitur, ut dominium deinceps, accedente traditione, transferatur, v. c. si vendatur, vel donetur, L. 31. de A. R. D. Quo facit regala: quoties res traditur ab eo, qui habet potestatem & voluntatem transferendi dominii, toties in acceptionem dominium transfertur: quoties autem ab eo, qui nec potestatem, nec voluntatem habet, v. c. a furtivo, vel voluntatem quidem, sed non potestatem, v. c. a pupillo sine tutoris auctoritate, vel denique potestatem quidem, sed non voluntatem, v. c. a deponente, commodante, toties dominium non transferitur. *Dominium Civile* est modo *plenum*, modo *minus plenum*. Nota 1.) *Dominium* duas habere partes potestativas, *Proprietatem* & *Usumfructum*, quæ regulatier conjungunt, & *Dominium plenum* constituunt. Regula: quoties in Jure mentio fit dominii, toties in dubio *Dominium plenum* intelligatur. Nota 2.) *Proprietatem* integram, fejuncto usufructu, primario domini minus pleni speciem esse, & dici *Dominium i.)* *Dominium proprietatis*, L. 17. quæst. mod. usufr. amitt. *Proprietatem* vero imminuam, aliteram esse domini minus pleni speciem, & vocari *Dominium divifum*, das *Obee-Eigentum*. Noc 3.) *Usumfructum*, cum patetia aliqua proprietatis conjunctum, esse tertiam domini minus pleni speciem, & vocari *Dominium utile*, das *unthe oder nußbare Eigentum*; *usufructum* autem nudum, five a proprietate separatum, constituere speciem servitutis personalis, & vocari sic *Frucht-Nußung*.

III.

Dominium Civile plenum est iterum, aliud *communis*, aliud *fin-Plenum* est *galere*. Ex domino communioriut *Res Vindictatio*, L. 23. pr. de R. P. *communis*, unde

B 3

L. 4.

*Rei vindicatio
directa,
ex dominium.*

L. 4. C. eodem. Ubi fundamentum in libello, ex parte Actoris, ponendum est in Dominio Civili pleno, eoque communi: Dasi Kläger in das vollständige Eigenthum (vel in genere, vel in specie, utinam istud elica gewissem Reuss: Connachs, und darauf erfolgten natürlichen Ubergabe) an dem geklagten Guthe zuständig; ex parte vero Rei, in possessione, daß Beklagter solches Gut in Besiz habe; Deinde petitio sic concipienda, ut Reus rem restituat cum omni causa, i. e. das libellirte Gut, nebst dem, was denselben mehr anhängig, i. e. fructibus & expensis, daß Beklagter das libellirte Gut, nebst allen eingetribenen Mäzungen, Klägern abzutreten, so wohl die diffals verursachten Unkosten denselben zu entrichten schuldig.

*Quo tempore
actio debeat de-
monstrari.*

Nota 1.) Dominium ex parte Actoris intelligi (1) tempore litis motæ jam acquisitum, *arg. L. 23. pr. de R. F.* (2) ad tempus sententia sententia continuatum, *L. 7. §. 7. ad Exhibend.* Quamquam Jure Canonico, & in Praxi, primò requisitum non attendatur. *Cap. 3. de Sentent. & re Judic. in l. 10.*

*Tribuitur expen-
satur, necesse
non est.*

2.) Non necesse esse, ut causa & titulus domini in libello exprimat, quod tenendum est contra Caspovium *lib. 1. R. 76. n. 9.* Quamvis uide est, ut exprimat, per ea, quæ dicta sunt, *cap. 1. ib. 3.* Alia ratio est probationis, hæc enim fieri debet specifice, circumscriptum & traditionem, (Jure Saxoni, requiritur traditio Judiciali, quæ, cum raro fieri soleat, ideo paucis admodum emptoribus compositi domini-um, nisi completa ufucapione) vel per Testes, vel per Instrumenta, vel denique per declarationem Juramenti. Igitur cautela est: ut Actor in Libello Rei Vindicationis alleget titulum domini, hoc enim est utilitatis, non necessitatis.

Non se possidet.

3.) Possessionem, ex parte Rei, intelligi enim veram, tum quasi, si vera fideam, cuiusmodi fidei in eo, qui possessionem, antelitem contestatam, dolo deseruati, *L. 36. de R. F.* vel falsam asseruerit, *L. 27. 27. pr. eod.* Culpa, ne quidem lata, sufficit in b. f. possessore, *arg. L. 27. §. 3. L. 36. pr. de l. 10.* Huc pertinent (1) *Regula:* quoties verus possessor veliudicium pati, toties liberatur fideus, nisi petitis inserat, forte quod

*De fide possesse-
re.*

verus possessor sit potestator, *L. 13. §. 14. de hered. pr.* quoties verus possessor rem præstat, toties fideus liberatur; quoties fideus possessor condemnatur ad estimationem rei, toties verus non liberatur, *d. L. 13. §. pr.* Ut propterea prius actio contra fideum possessionem sit institucenda, tum enim salva est altera contra verum. Ratio est, quia plus

plus est in re, quam aestimatio: qui rem habet, habere quidem aestimatum intelligitur, sed non, vice versa, qui aestimatum non habet, statim ipsam rem habere intelligitur, fortassis propter interdictio affectionis. (2) *Cautela pro Actore* 1.) Ut rem petitam, praesentis soli, non tantum a nomine, sed & a finibus & vicinis definiat, *L. 6. de R. V. Comparsa Resol. Lauterbach. b. 2. pag. 134.* Hinc inopie libellus concipitur, v. c. petendo, *selben Nachst. it. so viel deren Beslagter besitze.* 2.) Ut, quoties res negat possessionem, toties actor, probato contrario, petat, possessionem in se transferri; sic enim fiet, ut Actor levetur ab onere probandi dominium, *L. ult. de R. V. Nov. 18. 1. 10.*

4.) In puncto Rei Vindicationis fructus peti oportere, alia enim non decernuntur; sed, an deinceps denum, separata actione, peti possunt? distingue, secundum regulam: quoties fructus & expensae debentur ex conventionibus, toties scilicet denum peti possunt: quoties autem officio Iudicis debentur, toties omitti denum peti non possunt. *Capz. lib. 1. R. 79.*

IV.

Hactenus de Dominio communi. Sequitur *singulare*, quod ex speciali juris provisione datur, idque ob favorem, vel personam, vel causam. Ob favorem *personae* competit (1) Pupillo, & minori, in re, eorum pecunia, a tutore, curatoreve, comparata, *L. 2. ff. de C. quando ex fact. tut.* A tutore, vel curatore, inquam: secus, si ab Extraneo, secundum regulam: quoties res, pecunia pupilli, vel minoris, emittitur a tutore, toties in re emittit pupillo, & minori, acquiritur dominium *singulare, cit. L. ibi.* quoties autem emittitur a tertio, toties acquiritur *pignus, L. 7. pr. qui pos. in pign.* (2) Militi, in re, ejus pecunia comparata, *L. 1. C. de R. V.* (3) Ecclesiae, vel Civitati, in re, ex pecunia ejus ab Administrante comparata, *L. 32. C. de Episc. & Cleric.* (4) Uxor cum in re, propter nuptias donata, *L. 29. C. de jur. dos.* tum in re, ex pecunia ab uxore marito, qui salvendo ova est, donata, comparata, *L. 33. de donat. inter Vir. & Uxor.* (5) Creditori, in re, ex pecunia solenniter deposita, *L. 19. in fin. C. de usus.* scilicet, quoties ita pecuniam depositam verbaliter accepit; nam si eam actu & revera accepit & apprehendat, dominium commune acquirit. (6) Cessionario, cui rei Vindicatio est vel vendita, vel donata, nondum tamen cessi & tradita, *L. ult. C. de heredi. vel al. vendit.* Ob favorem *causae* competit (1) in re, ob causam donata, causa non secuta, non quidem generatum, sed duobus casibus (a) mortis, *L. 30. de donat. m. c.* (b) alimentorum,

torum, L. 1. C. de donat. qua sub modo fiunt. (2) In 12, ob metum illatum tradita, L. 9. §. 6. quod met. caus. Ex hoc Dominio singulari inducitur R. V. descendit R. V. utilis, t. c. ex interpretatione recepta, quæ a specibus illius domini suis mutatur appellationes.

V.

*Dominium utile
non plenum, an-
del? 1) R. V. sim-
plex 2) R. V. di-
recta 3) R. V.
utilis.*

*Dominium utile
non plenum, an-
del? 1) R. V. sim-
plex 2) R. V. di-
recta 3) R. V.
utilis.*

*Jus Censuum
quale domi-
nium?*

Fuit Dominium Civile plenum. Sequitur minus plenum, quod iterum triplex est: aliud proprietas integra, aliud dominium directum, aliud denique dominium utile. Ex proprietas oritur *Res Vindicata simplex*, ex dominio directo, R. V. *directa*, denique ex dominio utili, *Res Vindicata utilis*. Species vero domini directi & utilis sunt dominium *Feudale*, das *Lehn*-*Emphyteuticum*, das *Erbsitz* & *Superficiarium*, das *Platzrecht*, oder *Eigentum*, a quibus etiam *Res Vindicata* directæ & utilis, nomina sua sortuntur. Nota 1.) In concursu *Res Vindicata* directæ & utilis hanc præferri, secundum regulam: quoties eorum, qui in agendo concurrunt, inierit est directæ & utilis, magis, quam utilis, toties is, cujus magis iocere, alteri præferatur. Quid autem, si dominus directus prius contra possessorem experitur? tum vero, superveniente vassallo, Res præstabit causam de re restituenda, sicuti Vassallus obtinuit, L. 57. de R. V. 2.) Hoc non pertinet ejus *Censuum*, das *Zins* & *Wohn*, hoc enim plenum dominium in persona Censuali, das *Zins* & *Wohn*, designat, quandoquidem census annuus, non in recognitionem domini directi, sed memoriam veteris saltem, solvitur. Ita quidem communis sententia habet, a qua tamen, post *Franckium*, non male recedit *Schulterus Exort*, id. ib. 24.

VI.

*Dominium Praetorium
quale dominium?*

*1) Affirmativa,
2) Negativa,
3) Publica.*

*A. Publiciana
utilis.*

Setis dictum de Dominio Civilis. Superest Dominium *Praetorium*, quod a *Praetore*, ex æquo & bono, contrastrictis iuris regulis, fingitur, sicut modo *affirmativa*, modo *negativa*, modo denique *publiciana*. 1.) *Affirmativa*, t.) *Fictum*, sicut *affirmativa*, sive *positiva*, est, quod iure Civili quidem, ob nondum completam usucapionem, acquisitum non est, iure *Praetorio* eorum, propter bonam fidem, iustum titulum & traditionem, pro acquisito habetur. Ex eo oritur *actio publiciana* §. 4. I. de act. L. 7. §. 6. de public. in rem act. Formula fundamenti ex parte Actoris hæc est: *Dass Kläger vor 5. Jahren das Haus von Capo auff guten Treu und Glauben erkaufft, inmassen er auch selbtiges in Obträchte besessen, und etliche Jahr besessen, also an selbtigem Hause das dominium praetorium fictum erhalten.* Nota 1.) Admitem *Publicianam* utilem, ex æqua interpretatione, non sicut traditione, dari eo

eo casu, quo alias dominium ipso jure transfertur, *L. 1. §. 1. L. 15. de Publ. in rem all. Pinn. L. 1. §. 27.* Exemplum est, cum res aliena Titio legatur, non autem tradita, sed ab hærede ad tertium translata est, tunc enim Titio competit actio publiciana, non quidem directæ, quia eam rem nunquam possedit, atque ideo nec usucapere potuit, sed tamen utilis, ex æquo & bono, ducto scilicet argumento a Rei vindicatione ad Actionem Publicianam. Illa enim ex dominio rei propriæ legatur, statim sine traditione, legatario competit: ergo æquum est, ut hæc quoque, in casu rei alienæ legatur, legatario detur. 2.) Malam fidem *Mala fides* supervenientem, actionem publicianam non excludere, ut jure qui-
dem Canonico, quia *cap. ult. X. de Prescrip.* inquitur de usucapione, *excludit Publicianam.* Atque actio Publiciana favorabilis est, usucapio vero odiosa, quandoquidem illa datur adversus eum, qui nullum jns inchoat, hæc vero rem domino aufert. *L. ult. §. de publ. in rem all.* Qua præstidia diversitatis ratione, *ut. cap. ult.* tanquam exorbitans a Jure Civili, tanto magis est restringendum. Itaque ius, in puncto actionis publicianæ, de mala fide frustra excepit, nec eam probatorum adiuvit. 3.) Actionem Publicianam dari quaque vero domino, non quatenus, sed quia bonæ fidei *actio sitam vero domino.* possessori. Hinc uno libello Rei vindicatio & Actio Publiciana cumulari possunt, petendo rem, jure dominii, vel quasi, *cap. 3. de re jud. in 6. L. 1. §. 4. quod legator.* Caveat itaque actor, ne se fundet in vero dominio tantum, daß Kläger den wahren Eigenthum jüßändig, idque propter difficultatem probationis.

VII.

1.) Dominium fictum, *fictum negans*, est, quod jure Civili per 1) *Ex fictum* usucapionem vere amissum, sed jure Prætorio, ob justam causam, v. c. *negativam.* ob abiectionem, Reipubl. vel studiorum causis *L. 28. L. 38. ex quib. caus. maj. pio non amissio habetur.* Ex quo descendit *actio rescriptoria §. 5. L. de action.* Formula fundamenti, ex parte Actoris, v. c. *Daß, um gewisheit Kläger Wuth in seiner Abwesenheit an Beklagten verkauft worden, und dieser selches über Nichts: verordhete Zeit besessen, jedoch noch ihm, Kläger, gästen Ethen noch, und da er geßther in Kriegs: Diensten gewesen, das Eigenthum, ex provisione Juris Prætorii, datam verbißchen.* Nota 1) A Veteribus duplex *An dicitur duplex* remedium statui, unum *rescindens*, alterum *rescriptum*; illud, ut usucapio rescindatur, hoc autem, ut deinceps res a possessore recuperetur. Sed animadvertendum, Legum, quæ veteres in eam adduxerunt, sententiam optimum interpretem Julianum esse, in a. §. 5. ex quo
C appa-

apparet, adversus usucapionem non opus esse fidei hominis, adeoque nec remedium aliquo rescindenti, sed ipsi vi atque auctoritate juris Praetorii usucapionem rescindi, & pro non facta haberi, atque adeo Actionem, sine ambage, & preparatorio aliquo remedio, statim ex fidei dominio experiri posse. Neque vero eandem, quod Veteres olim duplicem formulam in forum iovererunt, necessario consequitur, hodie quoque in praxi utramque formulam usurpandam esse, quin potius actione rescisoria, quaeque unico fundamento, toto uti licet. vid. Resol. Lauterb. p. 111. seqq. 2.) Actionem rescisoriā non supervacua est, neque jure novo sublatam. Non supervacua est, quia regula

*Non actio re-
scisoria.*

Regula.

Legu. l. 5. 2. C. de annal. except. intelligitur de impedimento juris, eo-
que intrinsicco, quo petitur *Axioma*: quoties quis impeditur, agere in
judicio, impedimento juris, eoque intrinsicco, puta ob inhabilitatem
personae, v. c. filius, durante patria potestate, ratione bonorum mater-
norum, toties praescriptio ipso jure non currit, *id. l. 1. §. 2.* quoties
autem quis impeditur agere, impedimento juris extrinseco, puta, quod
non potuit invenire procuratorem; vel impedimento facti, eoque ju-
sto ac probabili, puta, ob absentiam honestam, toties praescriptio qui-
dem ipso jure currit, sed rescinditur, petum restitutione in integrum,
L. 26. pr. §. 4. C. 7. ex quibus caus. maj. Sed nec eadem sublata est
jure Novo, quia pinguior est remedio *Legu. l. 5. 2. C. de annal. except.* hoc
enim habet totum vim interruptendi praescriptionem coepit; adeo
vero rescisoria effectum rescindendi completam. Hinc Regula: quo-
ties praescriptio coepit, toties obligatione libelli, i. e. scriptae protesta-
tionis, facta vel Judici, vel, eo absente, ad aedes adversarii (testato ta-
men, i. e. coram Notario & tribus testibus) interruptitur *en. l. 2.*
quoties autem praescriptio completa est, toties, instituta actione rescis-
oria, retractatur.

Regula.

III.

3.) *translativa.*

3.) *Dominium eorum, fisione translativa*, est, quod alienato
in fraudem creditorum praedat, a debitoribus, non in emitorem, sed po-
tius creditores, chirographatios scilicet, translatum, fingitur. Ex eo ori-
tur *actio Pauliana*, §. 6. l. de ali. l. 6. §. 11. *qua in fraud. credit.*
Formula fundamenti, ex parte Actoris, est: Daß der Schuldner, in
Ermüdung und Verwundung Klägers, als seine Gläubiger,
zu gefährden und zu betrügen, sich unterstanden, sein Guth an die
Klagen zu veräußern, bey welcher Verwundung dann, und da die
Klagen von solchem Betrug gute Wißenschaft gehabt, auch der
Kläger

*unde A. Van-
hane.*

Ausgang geſtiget, daß die übrigen vorhandenen Gütere zu Klägers Befriedigung nicht zulänglich, Klägers ein Dominium, ex ſactione Juris Prætorij translativa, zuſtändig. Sequuntur Regulae: 1.) *Regula.* quoties debitori inhibitiō a magiſtrato facta eſt, toties alienatio eſt ipſo jure nulla: quoties autem debitor, ante inhibitionem, animo & eventu fraudis, alienat, toties alienatio actione Pauliana reſcinditur: Denique quoties alienatio, ante inhibitionem, facta eſt ſine animo, vel eventu fraudis, toties valida eſt. 2.) quoties a debitore obtrahato alienatio fit in fraudem creditorum ex cauſa lucrativa, puta donationis, toties, ut actioni Paulianæ locus ſit, ſufficit fraus ex parte debitoris, *L. 6. §. II. d. r.* quoties autem alienatio fit ex cauſa oneroſa, puta emptionis venditionis, toties ſcius requiritur ex parte utriuſque, h. e. & debitoris & emptoris, *L. 6. §. I. eod.*

IX.

Satis de Dominio. Sequitur altera ſpecies Juris in re, nempe *Servitutum*. Ex qua oritur *Actio Conſiſſoria*, *L. 35. de act. emphy. cujus ſum. de A. conſiſſoria.* Argumentum in libello, ex parte Actoris, ponendum eſt in ſervitute, eaquo actu conſtituta: Daß Klägers eine Servitut auff Beſlagters Grund und Boden zuſtändig; ex parte vero Rei, in impediſione uſus ſervitutis, *L. 10. §. 1. ſi ſervi. vindic.* Daß Beſlagter Klägers in dem Gebrauch ſelbſter Servitut zu turbiren ſich anmaßet; Deinde petitio ſic concipienda, ut, remoto impedimento, ſervitus, ejusque exercitium, Actori defendatur ac conſervetur: Daß Kläger bey ſeiner Servitut, und deſſelben Gebrauch, zu ſchützen, ſchuldigem Beſlagter von der angemaſſenen turbation abzuſtehen ſchuldig. Dux loco ſandamnei, ex parte Actoris, intelligi ſervitutem, actumque conſtitutum & acquiſitam, *§. 2. Inſtit. de act.* puta per inductionem in poſſeſſionem fundi, item per uſum & pacemiam, *L. 11. §. 1. de publi. in rem act.* *L. 3. de uſufruct.* *L. ult. de ſervi.* ubi ſuffecerit, vel actum poſſeſſorium uſilem, quietum tamen, non controverſum, exercuiſſe. Contra vero promiſſa non ſufficit. *Regula:* quoties ſervitut promiſſa eſt, toties competit tantum actio perſonalis, ex contractu, contra promittentem, ad quaſi-traditionem ſervitutis: quoties autem ſervitus eſt conſtituta, toties competit actio reali conſiſſoria, contra quemvis turbantem. Conf. *L. 136. de P.O.* Itaque, præter promiſſionem, etiam quaſi-traditio ab Actore in articulo probatioris redigenda, & probanda eſt, ut adeo dum articuli concipi debeant, unus de promiſſione, v. c. *Wahr, daß Titius Klägers Servitutem iureis veräuſſet?* qui probati poſſet

per documentum emtionis vcoditionis, durch des Kauff-Beiff; alier vero de ipsa quasi traditione, v. c. Wahr, daß Kläger sich darauff solcher Servitut wirklich angemasset, auff Titul Gtund und Boden hin und her gegangen und dadurch ipsum iur itinere erlangt? qui probatur per testes: alterutro horum articulorum omisso, vel non probato, actor probatione cadit. Praeterea Reus, in puncto aditionis confessoriz, dicitur omnia, qui usum servitutis impedit, sive sit rei servientis dominus, sive possessor, L. 5. §. 1. & 6. *si usufructu, praetur*, L. 2. L. 4. §. 3. *si servit. iudic.* sive placeat non possideat, dum enim liberum servitutis usum intercept, pro possessore habetur.

X.

A. negativa.

Occasione Servitutis introducta est *Actio Negatoria*, ubi fundamentum, ex parte Actoris, pendendum est in iure prohibendo, L. 5. *pr. si usufr. petat*, L. 11. *si serv. iudic.* ex libertate naturalis, tanquam patre & consequentia domini, L. 4. §. *pen. d. 1. si serv. iudic.* Daß Kläger, Krafft habenden Eigenthums, die Nothwendigen Vermuthung nach, die natürliche Freyheit von aller Dienbarkeit, also auch das zur prohibendi so dem Guthe N. zuständig; ex parte vero Reus, in arrogatione indebitae servitutis, L. 14. *cit. vi.* Daß Beklagter sich zur Ungebühr einer Servitut angemasset, und dadurch Kläger in dem Gebrauch seiner natürlichen Freyheit zu irritiren, unterstanden; Desode petitio sic concipienda, ut, iotermissa servitutis usurpatione, Actori libetur conservetur: Daß Kläger bey der Freyheit seines Gutes zu schätzen, hingegen Beklagter der angemassen Servitut sich zu enthalten schuldig. Ubi notandum 1.) Libertatem intelligi, non propriam modo, sed & alienam, quatenus eam ab alio non impediti, nostra interest, vid. Resol. Lauterbach. *hic pag. 152. seq.* Ceteroqui libertatem naturalem oportet esse integram. Nam ea, quae deinceps, instituto humani, puta lege publica, demta est, vel minus, naturam induit servitutis, atque adeo locum dat actioni conservatoriz, eujusmodi hodie est libertas venandi, immunitas ab oneribus publicis, item exemptio a iure cogendi & prohibendi cerevisiariorum, quod civitatibus competit. 2.) Dominium praedii, ex parte Actoris, in libello exprimeendum esse, alias, tanquam i coepitur, etiam ex officio rejicitur. Quamquam sufficiunt verba aequipoentia, v. c. Daß Beklagter auf Klägers Grund und Boden sich einer Servitut angemasse. Unde & ante omnia, per sententiam, Actori demonstrato domini iungitur: Daß iustobeyß Kläger das Eigenthum des Gutes N. herzubringen schuldig, worauff

motoriff in die Sache ferner ergethet, was recht ist. Conf. Resol. Lauterb. pag. 172. 3.) Peracta dominii demonstratione ex parte Actoris, Reo per sententiam injungi probationem Servitutis: Dieweil der Kläger auf die Klage grantuorirt, und solcher geständig, doreben abtr sich auf ein Befugniß, i. e. Servitut, bezogen, so ist et solches in etwelchen schuldig, darwider Klägern sein Gegenbeweiß etc. vorzuhalten wirt. Excepiuntur vulgo duo casus (1) Cum reus est in possessione vel quasi Servitutis, arg. l. 8. §. 3. si servut. vindic. j. l. 15. de oper. nov. nunc. Dissentit Carpov. l. 1. R. 67. cujus sententia, cum se ab æquitate commendat, tum communis est, & in praxi recepta, vbi. Resol. Lauterb. p. 173. Immo eandem sententiam non parum tuetur juris analogia: quoties enim dux concurrunt juris presumptiones constatur, quantum altera ex libertate naturali ducitur, altera ex instituto humano, v. c. ex quasi possessione servitutis, dimanat, toties hæc illi cedit. Aliud exemplum est in actione confessionis, nam in ex quoque actor probat, quamvis quasi possideat servitutem, arg. l. 8. §. 1. si servo. mod. ubi Ulpianum, dum actionem confessionis possessori servitutis, eidemque petitori, competere, dicit, eum quoque probat oportere, indicat. (2) Cum actor, in libello, vbi, clara, vel piecario, servitute uti, contendit, Carpz. lib. 3. Riff. 68. Sed de hac limitatione pro-
1) cum actor qualitatem suam
2) cum actor qualitatem suam
est dubium, ut videre est apud Brunnum. in proc. Civ. cap. 18. n. 4. conf. de adm. Mey. p. 8. Dec. 282. 3.) notandum, in puncto utriusque Actionis, Negatorie & Confessorie, petitionem etiam ad probationem cautionis, de non amplius torbando, dirigi solere. Huc pertinet regula: quod tunc per se de Reo Actoris pizari, adeoque actor sem tunc ac se-
Cautio utrobis,
qui profanda
ist.
curus reddi non potest, toties cautio opus est, vbi. Resol. Lauterb. n. 1. n. possid. pag. 770.

XI.

Tertie species jotis in re est *jus Hereditarium*, das Erbgang: III. *Jus hereditarium*. Ex quo venit *puncto hereditarii*, l. 4. §. p. de hereditariis, que visum vel *Consuetudo*, vel *Præsumptio*; *Consuetudo* utitur, vel *directa*, vel *fiduciaria*. Primum videamus de *Consuetudine directa*. Ubi fundamentum, ex parte Actoris, ponendum est in *jure hereditario*, (puta, quoties is, cui delata est hereditas, eam quoque adiit. Sola delatio, der Anfall, est institutio, argue adeo *jus hereditarium perfectum* non tribuit, sed necesse est, ut concurrat hereditarie delate aditio, die Antritt, quæ sit, modo verbis, modo factis, sive gestione pro hærede) eoque, sive ex testamento 1. daß der Verstorbenen Klägern in etnem
C 3
ausgesetzt

aufgerichteten Testament zum Erben eingesetzt, und dadurch seine Verlassenschaft auf ihn verfallt; live ab intestato: daß Kläger des Verstorbenen nächste Anverwandter, also seine Verlassenschaft ab intestato auf ihn verfallt, insofern auch Kläger berührte Erbschaft angetreten; Ex parte vero Rei, in possessione pro herede; daß Beklagter sich solcher Erbschaft de facto angemacht; Deinde positio sic concipienda, ut hereditas cum omni causa restituantur: Daß Beklagter die labelirte Verlassenschaft, cum fructibus percipitis & percipiendis, vermittelst eines Inventarii, oder Egidischen Specification, Klägern obzutreten (schuldig. Nota 1.) species hereditarii petitionis esse querelam nullitatis, & inofficiosi testamenti. Utriusque fundamentum, ex parte Actoris, est jus hereditarium, idemque ab intestato competens; Ex parte autem Rei, possessio & hereditas ex testamento nullo, vel inofficioso, relicta. Testamentum 1. nullum dicitur, quod vitio aliquo laboret, circa formam existentiam, cuiusmodi duplex est: alia communis omnium Testamentorum, v. c. numerus Testium septenarius; alia propria, testamenti parentum & liberorum, quæ consistit in eo, ut liberi, aut parentes, vel instituantur, vel exheredentur (a) nominatim, (b) ex iusta causa, eaque (c) in testamento expressa, Nov. 115. cap. 3. & 4. 2. Inofficiosum Testamentum vocatur, quod vitium habet circa formam substantiam, puta, quoties in Testamento parentum, aut liberorum, expressa exheredationis causa in factum falsâ est, adeoque ab herede probari non potest, vel quod in testamento fratrum & sororum turpis persona fiat, aut sorori, prætata est, L. 27. C. de inoffic. testam. Hinc Regula: quoties Testamentum vitio laboret circa formam existentiam, eamque, live communem, live propriam, toties competit querela nullitatis: quoties autem circa formam substantiam, toties competit querela inofficiosi testamenti, vid. Resol. Lauterb. tit. de inoff. test. pag. 126. seq. Not. 2.) affines actiones duas esse (1) querelam inofficiosæ donationis, (2) actionem expletoriam, live conditionem ad supplementum: Regula: 1. quoties illi, quibus debetur legitima, i. e. liberi, parentes, & certo casu fratres, per immodicam donationem defraudantur legitima, toties expectari possunt querela inofficiosæ donationis, ad petendam legitimam, Nov. 92. c. 1. daß Beklagter, von denen durch übermäßige Schenkung überkommenen Gütern, Klägern die ihm gehörende legitima herausantworten, schuldig. 2. quoties ii, quibus debetur legitima, eam ex testamento integram non consequantur, toties condi-

Hic pertinent
querela nullita-
tis & inofficij
testamenti.

Quando testa-
mentum sit nul-
lum.

Quando inoffi-
cium?

Regula.

Affines.

Regula: 1.)

2.)

zione

chione ex Lege ad supplementum agere possunt, *Nov. 113. cap. 3. pr.* daß Beklagter Kläger dasjenige, was ihm zu Erfüllung seiner legitimen gebühret, zu ersetzen schuldig.

XII.

Hæreditatis petitio *Civile*, etque *fideicommissaria*, sequitur, cujus fundamentum, ex parte Actoris, consistit in jure hæreditario fideicommissario: daß, nachdem, Innhalt der Verstorbenen Disposition, Titulum, als hæres directus & fiduciarius, Klägern die angetretene Erbschafft nach Abzug der quantæ Trebellianicæ, restituirt, ihm ferner durch Jus hæreditarium fideicommissarium ersetzt.

Hæreditatis petitio fideicommissaria.

Nota 1.) Hæreditatis petitio nem fideicommissarium differre ab extraordinaria persecutione: utpote quæ datur, ante restitutionem hæreditatis, adversus commissarium, hæri dem fiduciarium, *L. 178. §. 2. de V. S.* cum e contrario illa datur, post restitutionem, contra possessorem competer, *arg. l. 2. de fideicommiss. hered. petit.*

Differentia inter per. h. fideicommissarium, & extraordinariam persecutionem.

2.) Hanc actionem usum habere etiam in testamentis, in quibus hæres directus institutus est, vi scil. clausulæ codicillaris, illis ad iur. solutz, quia, quoties hæres instituitur, propter defectum solemnitate, directio succedere non potest, tamen succedit oblique & per modum fideicommissi, quandoquidem tum hæres ab intestato tacite rogatus intelligitur, ut, detracta quantæ Trebellianicæ, reliquas hæreditatis partes restituat hæredi scripto.

Usum hujus actionis etiam in testamentis.

Regula: quoties hæres ex testamento successu directio, toties consequitur totam hæreditatem: quoties autem oblique & vi clausulæ codicillaris, toties iussit fideicommissarii habetur, atque adeo, detracta quantæ Trebellianicæ, tres tantum partes consequitur.

Regula:

Contra: ut, quoties hæres, in testamento instituitur, antea adverus, testamentum defectu solemnitate laborare, toties non directam, sed statim fideicommissariam hæreditatis petitionem instituat: alioquin, instituta hæreditatis petitione directæ, ab eaque reo absoluto, non poterit contra eum deo hæreditatis petitione fideicommissaria experiri, propter expressum textum in *L. ult. C. de Codicill.* vid. Resol. Lauterbach. *de jur. codicill. pag. 131.*

Contra.

XIII.

Superest *possessoria hæreditaria petitio*, cujus fundamentum, ex parte Actoris, est jus hæreditarium patrimonium. *Exempla* vi de imperiis in *L. 12. pr. de injust. rupt. irrit. fact. testament.* & *L. 12. §. 1. de bon. possid. contra Tabl.* *Regula:* quoties Successores non ad eum hærediterem, sed, impetrato officio Judicis, petunt, se declarari vel confirmari hæredes, toties in effectum bonorum possessionem petere, intelliguntur,

Possessoria hæreditaria petitio.

Struv.

*A. hereditaria
possessio est
triplex.*

1) *quorum bene-
ficio.*

2) *quod legato-
rum.*

3) *ex L. ult. C. de
Edict. D. Hadr.*

*118 Diffinitio
inter actiones
possessorias &
petitorias.*

119

SHUV. ENR. 35. 16. 74. Hactenus de adioibus, ex iure hereditario petitoriis, agendum est. Nunc quoque de possessoris agendum est. Sunt autem eorum paucissimi res, (1) actio, *quorum bonorum*, (2) actio, *quod legatorum*, (3) actio ex L. ult. C. de Edict. D. Hadr. 108. Præter de secundæ fundamentum, ex parte Actoris, est ius hereditarium in genere; tertiz vero, ius hereditarium testamentarium. Ceterum omnium fundamentum, ex parte Rei, est detentio rerum hereditariarum. Petitio quoque ubique eadem est, nempe acquisitio possessionis rerum hereditariarum. Nota, differentiam actionum, ex iure hereditario petitoriarum & possessoriarum, triplicem esse, 1.) ratione modi procedendi, qui in petitionis ordinarius, in possessionis vero summarius, 2.) ratione probationis: in petitionis exacta probatio requiritur, at in possessionis levis & summaria sufficit, L. ult. C. quor. bon. L. ult. C. de Edict. D. Hadr. 108. 3.) ratione finis: nam in petitioni obtinetur res, in possessionis tantum possessio, salvo iudicio petitionis.

XIV.

*IV. Ius pignoris,
nunc actio hypo-
thecaria.*

Quarta Jurisio re species est *Ius pignoris*, dos Pfand. Recht, ex quo oritur *actio hypothecaria*. Ubi fundamentum, ex parte Actoris, ponendum est in iure pignoris, eoque, live pacto, sive traditione, constituto: *Daß der Schuldner Klägern, zu Versicherung seiner habenden Forderung, das Gut verpfändet*. Ex parte vero Rei, in possessione rei oppigneratæ: *daß Beklagter solches Klägern verpfändete Gut in Besitz habe*; Deinde petitio sic concipienda, ut Reus rem oppigneratam Actoris, donec ipsi debitum solutum sit, restituat: *Daß Beklagter Klägern das zum Unterpfand eingestifte Gut so lange, bis er seiner habenden Forderung halber befriedigt, abzutreten und einzutreten schuldig*. Nota 1.) Ius pignoris, quod loco fundamenti ex parte Actoris ponitur, doo involvere, partim ipsum pignorationis factum, die Verpfändung an sich selbst, partim dominium, respectu debitoris pignorantis, idque secundum Glossam, quæ tamen a DD. communiter reprobatur, & diabolica appellatur. Sicut enim debitor, actus publicæ, tantum probare debet quasi dominum; ita & velius est, creditorem, cum actione hypothecaria experitur, dootaxat probare debere, quod debitor bona fide, & iusto titulo, rem tempore oppignerationis possederit, L. 18. de pignor. ex qua Lego esse verba *Liquis. §. 1. cod. in cum inveniatur, rem in debitoris bonis fuisse*, explicanda sunt. Quanquam certe fuerit, qui modo excitatam Glossam quoque intelligit de præsumpto dominio. Huc pertinet regula:

*Requisita Juris
pignoris.*

regula: quoties dominium inciditur probandum est, toties etiam ex possessione probari potest, v. g. in actione L. Aquilæ, conditionis futura, actione negatoria. Unde etiam actori, per se incertum, non probatio ordinaria, des. ordentliche Beweis, sed tantum demonstratio, eine Beschreibung oder Begründung, domini, injungitur. Nota 1.) Petitionem alternativam, ut possessor aut solvat, aut pignus restituat, *an petitiō possit esse alternativa?* vulgo haberi pro ineptia, atque adeo rejici, & pronunciari: daß die Klage, inmassen sie anbracht, nicht stett hat. Quenquam illam alternativam petitionem defendi posse, peculiari programme, Resolutionibus Lauterbachianis annexo, scis, opinor, ostensum est. Nota 3.) Actionem hypothecariam petitionariam esse, præteream vero dari interd. *De interd. hypothec.* medium possessorium, nempe Interdictum Salvianum, L. 2. de Salto, interd. idque vel dictum, vel utile. Tametsi autem verius est, interd. Salvianum utile, tantum adversus debitorem, possessoremve pignorit, qui causam a debitore habet, competere, *vid. Risolus, Lauterb. dist. tit. pag. 775 seqq.* tamen contrarium, interd. Salvianum, utile scilicet, contra quemvis poss. sortem dari, communiter comprobetur, usque fori receptum est. Commoditas vero interd. Salviani coo- *Etym. commune.* sistit, cum in modo procedendi, qui summarius est, tum in materia probationis, quandoquidem hic tantum probari oportet (1) oppignerationem, (2) debitorem oppignerantem, tempore oppignorationis, habuisse possessionem rei oppignatæ: quoniam e contrario, in cepit actionis hypothecariæ, processus sit ordinatus, præterea qualitas possessionis, ex parte debitoris oppignerantis, nempe bona fides & iustus titulus, probanda sit. *vid. Notab. I.*

XV.

Quinta, et æquivalens, species iuris in re est *Possessio*, ex quo ori- *Possessio, unde* tur actio *possessoria*, quæ, in re immobili, vocatur Interdictum, *an pos. d. possessoria* *fideri*; in re mobili autem Interdictum, *arrubi*. Uniusque fundamen- *duplex,* tum, ex parte Actoris, ponendum est in possessione: *1.) ut possidet,* 1. 2. 3. 4. und mehr Jahren der streitige Beszß genüßt beßßen und *2.) arrubi,* gebraucht; ex parte autem Rei, in probatione: daß Beklagter Klä- *ger in seiner possess. solche Beszß zu turbiere, sich angriffen;* ger in seiner possess. solche Beszß zu turbiere, sich angriffen; deinde petitiō sic concipienda, ut Actor possessio conservetur & de- *Defender:* daß Kläger bez. d. r. Possess. die libellirten Beszß bislig zu schützén, Beklagter hingegen das obgenommene Hu, nebraust allen verurtheilten Schäden und Unkosten, Klägers hinwieder zu ersetzen schuldig. Nota 1.) Possessionem, quæ loco fundamenti, ex *Qualis esse de* parte *huius possessio?*

*Altera possessio
est duplex, scilicet
iuris et facti.*

pate Actoris, ponitur, jure Civili tantum attendi, quæ tempore litis contestatæ sine vitio est, §. 4. *Inst. de interd.* Ideoque isus, opponenti exceptionem vitiosæ possessionis, puta, violentiæ, clandestinitatis, precatæ, audiatur. Moribus autem hodiernis, duplex possessio statuitur, una antiquior, altera recentior, sive, ut loquuntur vulgo, præsentanea. Hinc & duplex oritur actio possessoria, sive, Pragmaticorum stylo, possessio, intellige, iudicium, ordinarium alterum, alterum summarium, sive summarissimum. Possessorii ordinarii fundamentum est possessio antiquior; summarii autem recentior, sive præsentanea. Præsentanea autem possessio dicitur, quæ, antequam litis mota esset, unico etiam, eoque novissimo, actio possessoria exercita est, & soli probatum iudici, etiam per unum testem iuratum, immo, si tumultus metuitur, aliudve animadvertatur inter partes periculum, quoque per duos testes iniuratos, *Decis. Elector. I.* Neque vero hic, quemadmodum præcepti, locum invenit exceptio vitii, puta violentiæ, clandestinitatis, aut precatæ, quandoquidem illa ad possessorem ordinarium rejicitur; cum e contrario in summario non inquiritur, quomodo quis, iuste, an iniuste, sed tantum, an possideat; atque adeo de facto solo, non item jure possessionis, disceptatur. Quæ causa est, quamobrem summarium vulgo audiat Africanum. vide *Elect. process. possess. ib. 15. 20. 22. & passim.* 2.) Ex sententia Carpovii, in solo possessione ordinario, cautionem de non ampliusturbando peti, *L. 1. R. 15.* At verum est, nihil vetari, quominus hæc cautio utroque in iudicio possessorio, summario, æque ac ordinario, peti possit, uti probatur *Elect. proc. possess. ib. 30.*

*Cautio utrobique
peti potest.*

CAPUT. III.

DE

JURE AD REM, SIVE OBLIGATIONE.

I.

*Jus ad rem pro
ducit actionem
personalem.
Factum obligat.
rem cum est vel*

Quicquid ducit ad *Jus ad rem*, sive *obligationem*. *Jus ad rem*, sive *obligatio*, oritur ex *facto obligatorio*, atque producit *actionem personalem*. Factorum autem obligatoriorum alia sunt *ordinaria*, alia *extraordinaria*, quæ sub

vero antecedentium sermonum, qui tractatus dicuntur, nulla habenda est ratio, vid. *L. 1. §. 11. de exord. cognit.* ubi distinguitur inter causas & tractatus: qui causas negotii adfunt, dicuntur Advocati; non vero, qui tractatibus, hi enim magis vocantur proxeoeie.

2.) *vestitum*, id est, extrinsecum, vel pactum legitimum,

vestitum, (vocabulo, elegantioribus invisio, Schult. *Exerc. §. 10. 12.*) iterum est, vel *intrinsecum*, vel *extrinsecum* tale. Pactum *extrinsecum* movetur, veta *Legi*, & docetur *legitimum*, unde oritur *in diffin. ex Legi*, *L. 6. de Pall.* veta *Contractu*, cui ideo continetur, (i.e. antequam contrahentes ad aliud negotium divertant) adjectur, & vocatur pactum *adjectum*, unde venit actio *ex Contractu*, cui scil. adjectum est, *L. 7. §. 5. d. 1. Regula*: quæ actio competit ex toto, puta, ex contractu, talis etiam competit ex parte, puta, pacto, contractui adjecto. At hodie hoc subtili pactorum discrimine non est opus, postquam ea quolibet pacto actio competit. Immo nihil vetat, quo minus dicere possis, hodie omnia pacta esse legitima, h. e. confirmata a *Legi*, sc. iure, cum Canonico, tum consuetudinario. Nisi obvertas, pacta, in continenti contractui adjecta, ab aliis, quæ ex intervallo sunt, hodieque discreto, quod illa iorerdum, pro indole contractus, cui adferuntur, bonæ fidei, hæc autem semper, tanquam legitima, stricti juris sint. Equidem non obnuerim, hodieque differentiam contractuum bonæ fidei & stricti iuris ideo tantum superesse, ideo quod ex ipsa contractuum natura dimanat, ut, sicuti contractuum alii ab una tantum, alii ab utraque parte obligant; ita strictior in aliis, in aliis laxior valeat interpretatio. Sed, nisi me omnia fallant, ea etiam pacta, quæ ex intervallo contractui bonæ fidei adjecta sunt, quantumvis moribus, atque adeo tanquam legitima, sustineantur, pro optata predicti contractus capi, ex eaque declarari, convoco.

Ufus huius distinctionis hodie non est.

IV.

2.) *intrinsecum*, vel contractum, qui est duplex, *Quid sit synallagma?*

Pactum, *intrinsecum* vestitum, dicitur *Contractus*. Vestitur autem, veta causa, sive synallagmate, & vocatur contractus *innominatus*; vel a nomine, & appellatur contractus *nominatus*. Nota, causam, sive synallagmam, consistere in unius partis actuali præstatione, h. e. in datione, vel facto, *L. 5. de præscript. verb. L. 7. §. 2. de pall.* Itaque antequam alterutrum horum secutum sit, contractus innominatus in præparatiis tantum consistit, atque ideo ad agendum inefficax est. Contractuum *innominatum* alii *Regulares* sunt, alii *Irregulares*, *Regulares*, qui nullum certum nomen habent, sunt viginti quatuor, *do, ne des, do, ut facias, facio, ut des, facio, ut facias, L. 5. de præscript. verb.*

Contractus innominatus est vel regularis, unde et præscriptio verba.

ita tamen, ut vocabulo *fictio* intelligatur etiam non factum, quod scilicet non fuit, nostra interest. Huc pertinet regula: ea etiam, moraliter, pro factis habentur, quae non fieri, nostra interest. Ex his quatuor generibus oritur actio *praescripta verbis*. Nota, a contractu ionominato distare *actum praeparatorium*, veluti a permutatione, *actum permutationis*: ille demum datione, vel factu, hoc nudo consensu perficitur: ille producit actionem, hoc non item. Verum hoc *actum praeparatorium* non minus, ac contractus ipse, habet efficaciam agendi, ita quidem, ut illa coincideret, non ratione *formae*, ut *secundum* videtur Godefridus, *de iure necess. lib. 3. cap. 3. in fin.* sed ratione *efficitur*, ut docet Schulerus, *Execr. §. 1. b. 10. c. inf. supra b. 3.*

V.

Irregulares contractus innominati dicuntur, quod omnes aliquod, non proprium tamen, sed commune, assumunt. Huiusmodi sunt 1.) *Contractus assumptorius*, ex quo venit *actio assumptoria*, quae duplex est, una *directa*, altera *conventiva*. *Directa* fundamentum est obligatio principalis ex illo contractu: *Das Kläger verklaget ein Buch zugestelltes, um solches vor 40. Thlr. zu verkaufen*; deinde petitio: ut reus restituatur, vel rem, vel pretium determinatum: *das Verklagte Klägern entweder das libellirte Buch, oder das bestrimte Kaufprekium derre 40. Thlr. zu ersetzen schuldig*. *Conventiva* fundamentum est obligatio secundaria, sive actio deatata, v. c. ex pacto: *das Verklagte Klägern ein Buch, um selbiges vor 40. Thlr. zu verkaufen, zugestelltes, und darinnen ihm 10. Thlr. bevor zum Recompens zu sprechen*; deinde petitio: ut reus promissum praestet: *das Verklagte Klägern den versprochenen Recompens zu ersetzen schuldig*. Sequuntur regulae: 1.) quoties contractus bilateralis utrinque obligat, principaliter, & initio statim, v. c. emtio reconditio, toties ex eo oritur actio utrinque directa, v. c. actio emti, venditi: quoties autem contractus bilateralis, ab una parte principaliter & initio statim; ab altera autem secundaria & ex post facto, obligat, v. c. commodatum, depositum, toties ex obligatione principali oritur actio directa: ex secundaria vero contractus, v. c. actio commodati, depositi. 2.) quoties inter dantem & accipientem conventit, ut rei, certo pretio, v. c. vor 10. Thlr. reoderetur, toties excelsus, sive lucrum, pertinet ad accipientem: quoties autem ita conventit, ut non infra pretium determinatum, *nicht unter 10. Thlr. reoderetur*, toties ad dantem. Atque hoc potestimum in dubio praesumitur.

Differentia praeparatorii a consensu innominato.

Contractus assumptorius in materia legalis fore: 1. Contractus assumptorius, unde actio assumptoria.

Regulae 2)

2)

VI.

II. *Permutatio*,
unde *A. permutatoria*.

Secundum exemplum Contractuum, inominatoorum irregularium est *Permutatio*, Tausch: Contract, ex qua descendit *actio permutatoria*. Fundamentum hujus actionis est obligatio ex permutatione: Quod Deflagit mit Kläger zu einen Tausch: Contract, ihrer beyderseits Häuser halber, getroffen, gestalt denn Kläger auch solchen zu selger Beslogten sein Haus obbreit übergeben und eingeräumt; deinde petitio: ut eorum tem, permutandem, actori præstet: daß Deflagit das libellirte Haus Klägers ebenmäßig zu übergeben und einzuräumen schuldig. Tertia species est *Cambium* der Wechsel, quod duplex est, aliud *Manuale*, aliud *Locale*, sive *literarium*. Ex Cambio literario duplex datur campfario, i. e. ei, qui solvit pecuniam, vel promittit solvendam, ut ita transcribarur, *actio Cambii*, una coorta campforem, qui pecuniam, per literas transcribendam, in se recipit, altera contra campforem mandatarium, qui literas cambii acceptas, & Trechant dicitur.

III. *Cambium*,
unde *A. Cambii*.

De *literis Cambialis*, unde *A. acceptata*.

Quinquam postrema magis est ex constituto, vid. Resol. Lauterb. *de contract. unom. pag. 436*. Quod si it, ad quem perscribitur sunt literæ cambii, easdem non accipit, tum campfarium protestationem coram Notario & testibus facere, camque, in instrumentum publicum redactam, campfari remittere, den Wechsel Breiff mit protest jurdichschien, oportet. Effectus est, ut Campfari transper custodia detineatur, donec solvat. Namque, ut inter campforem & trechantem mandatum contrahitur: ita huic liberum est, literas cambii acceptare velie, nec ne, quum e contrario, si illa acceptatio, æque arresto ad solvendam compelli possit.

VII.

IV. *Suffragium*,
unde *A. suffragii*.

Quarta species est *Suffragium*, cum quis Aulico aliquid dat, ut desiderium apud Principem commendat, *L. an. C. de Suffrag.* unde descendit *actio suffragii*, modo coorta suffragatorem, modo contra eum, qui suffragium postulaverit. Fundamentum hujus actionis est obligatio ex causis, puta, vel solutione honorarii, sub modo præstandi suffragii: daß Kläger Deflagit 100. Thlr. recompens gegeben, unthme dafür zu Erlangung seiner Cammerforderung behüßlich zu seyn; vel ex præstatione suffragii, sub modo præstandi honorarii: daß Kläger durch sein fleißiges Sollicitiren es dahin gebracht, daß obige Cammerforderung Deflagit ausgezahlt worden, dagegen dieser 100. Thlr. Recompens thme zu entrichten versprochen; deinde petitio utrinque, ad implendum modum, dirigitur. Nota 1.)

Aulicoe

Aulicus intelligi, in genere Amicos Principis, siue sint necessitudinis, siue officio, iuncti. Immo hoc pertinent Admissionales, se tamen juxta Audiens subire, quamquam hi stricte pro suffragatoribus non habentur. Sed excipiuntur milites, L. 7. C. de Procurator. & Clerici, tanquam milites Christi, arg. L. 8 §. 2. C. eod. 2.) Desideria intelligi, cum publica, tum privata; & hæc iterum, tum iustitiæ, scil. promouendæ, tum gratiæ, in causis, æque criminosis, ac civilibus. Escipe (1) Dignitates ecclesiasticas, L. 31. C. de Episc. nam hoc est crimen Simoniæ. (2) Functiones civiles, cum potestate conjunctas. Nam illud est crimen Ambitus, huc refer Nov. §. 616. (3) Causas ad iustitiam pertinentes, respectu scil. Magistratus. Nam hæc est crimen Receptuodatum, L. 1. §. 1. et. C. ad L. Jul. Receptum. Hinc collige: Confutatum, quæ talis, i. e. in causis, de qua ipse cognoscit, munus, (Nostribus Erissit, pro: Obste, quia dooa, æque ac venenam, inficiunt avaros) accipere non posse, posse veto, ut priuatum, atque in aula gratiosum.

IIX.

Quinta species est *Affecutio*, cum quis certum dat præmium, ut alter recipiat periculum mercium, navi, vel terra, transportandorum. Unde venit *actio affectationis*, modo contra Affecuratorem, modo contra eum, cuius merces sunt affectata. Fundamentum hujus actionis est obligatio ex causa, modo solutione præmii affectationis, sub modo præstandi periculi: Daß Kläger Versicherten 5. pro Cento gestahet, um seine Waaren nach England zu versichern, modo affectatione, sub modo solvendi præmii: daß Kläger Versicherten Waaren nach England versichert, dergleichen dieser lñme 5. pro Cento zu zahlen versprochen; Deinde petitio utrinque dirigitur ad implementum modi, nempe, ut res vci assemet, vel solvat, ut prædictum. Nota 1.) In definiendis controversiis, quæ circa materiam affectationis excitantur, recurrit solet ad ordinationem Antwerpensem Philippi II. Regis Hispaniarum, eam qua conspicit Ordinatio Amstelodamensis. 2.) Cautelas: (1) ex parte Domini mercium: a) Ut statim merces affirmandas curet, quo deinceps, eveniente casu, non opus habeat probatione damni. b) Ut affectator omne damnum atque periculum in se suscipiat, atque ad expressio voculæ universales: *Omne*, fiat, (2) ex parte Affecutoris: ut, ne omnes merces in una navi, sed certam potius summam in diversis navibus assecurat, quo, eveniente periculo, damnum, in una navi acceptum, transportatione aliarum

*Quoniam Aulici
se intelligunt
tar?*

*Quoniam deside-
ria committunt
quanti?*

*Affecutio,
unde A. affecta-
tionis.*

*Ordinatio Ant-
werpensis de af-
fectionibus.*

*Cautelas in affe-
cationibus obfer-
tenda.*

alarum felici societur. Hinc est, quod multi unam navem effecurare soleant, secundum formulam: Ich Titus bin justeden in diese Allianz, die GDD zu mahre, vor 500. Thlr. Ceterum instrumentum Contractus vocatur, die *Police*, seu *Policee*. 3.) Premium asscuracionis consistit sole in septem, octo, novem pro centum, pro quantitate periculi, & distantia loci.

IX.

*Pl. Socida, unde
A. socida.*

Sexta species est Contractus *Socida*, quasi societas pecundum, cum alter alteri tradit pecora sua pascenda, ut fortuum partem ferat, L. 8. G. de *Pañ.* Unde *alio socida* competit tradenti, contra suscipientem. Fundamentum hujus actionis est obligatio, ex contractu *Socide*: Dasi Kläger Beklagten seine Schaeffte an 400. Stück auf 2. Jahr lang dergestalt überlassen, daß er Klägern den halben, oder dritten Theil, von allen Nutzungen an Lämmern und Welle, richtig abgeben solle; deinde petitio dirigitur ad implendum modum. Nota regulam: quoties actum est de communicando pecunie, toties constituta intelligitur societas, partim rei, respectu domini, partim operæ, respectu pastoris: quoties autem actum est de transferendo domino pecunie in pastorem, toties contractus intelligitur initus, do ut facias: denique, quoties actum de retinendo pecoris dominio, toties, si certa merces pro opera constituitur, locatio conductio est; sin vero, loco mercedis, certa pars fortuum assignetur pastori, est contractus innominatus, facio ut des.

Regula.

X.

*Nominati Con-
tractus sunt vel
veri, vel quasi.
Differentia con-
sensu taciti et
facti.*

Satis de contractibus innominatis. Sequuntur *Nominati*, quorum alii sunt *veri*, alii *quasi* Contractus. Differentia consistit in forma, scil. consensu, qui vel verus est, vel fictus, sive presumtus; ille iterum modo expressus, modo tacitus. Nota, differentiam consensuum *facti* & *taciti*: consensus tacitus est species consensus *veri*, & inducitur ex *facto*, sua vi & directo ad inferendum consensum apertum, v. c. cum quie alterius, scientis & patientis, negotia gerit, quod est mandatum tacitum, L. 6. §. 2. L. 18. *Mandat.* At fictus consensus constituitur vi & auctoritate legis, propter æquitatem, ex *facto* aliquo remotiori, quodque per se latius efficax non est ad designandum consensum, producendamque obligationem, v. c. quando quis alterius, ignorantis, negotia gerit, quæ species dicitur negotiorum gestio, L. 41. de *negot. gest.* Comparata Resol. Lauterb. tit. *Loc. cond. pag. 413.*

XI. Con-

XI.

Contractus *nominati*, itque *veri*, sunt quadrupliciter, alii *Reales*, *Contractus nominati sunt*
alii *Literales*, *Verbales* alii, alii denique *Consensuales*. 1. Dicendum *quadrupliciter*
de *Reali*bus, qui ad sui perfectionem, præter consensum, rei traditio-
ne opus habent. Horum vicissim quatuor sunt species. a) *Mutuum*, *I. Reales, quales*
mutui sunt a) *Mutuum*, unde *actio mutui* oritur, cuius fundamentum
est obligatio ex mutuo: Daß Kläger Besagten 500. Thlr., auff
2. Jahr lang fürgesetzt wob geliehen; deinde petitio dirigitur ad so-
lutionem debiti: daß Besagter die libelirten 500. Thlr., nebst
dem Interesse moræ &c. Klägern zu drayßigen schuldig. Nota 1.)
In contractibus *Realibus* & *Consensualibus* scripturam & verbum, exem-
pli tantum causa, adhiberi, ad explicandum consensum, quoadquid-
dem in illis sufficit, consensum alio modo, v. c. mutuo, declarari; At
veto, in contractibus *Literalibus* & *Verbalibus*, scripturam & verba
præsertim, & absoluta necessitate, ad perfectionem constitutionemque
requiri, ut adeo in huius consensui alio modo, quam per scripturam &
verba, exprimi non possit. Nota 2.) Traditionem, qua perficitur con-
tractus *realis*, comparatam esse vel *ad effectum domini*, & quod ex
eo consequitur, ad abutrum, quæ docetur datio, L. 25. §. ult. de V. O.
hinc mutuum; vel *ad usum*, hinc commodatum; vel *ad securitatem*,
& consequendum ius pignori, hinc contractus pignoratitius; vel deni-
que *ad custodiam*, hinc depositum. Nota 3.) Contractui mutui affi-
nia esse (1) *Contractum Mechatre*, vocabulo Hispanico, i. e. simulate
venditionis, cum qui pecunie egentis, certas merces cætiore pretio, cre-
dit, ut ex illarum venditione pecuniam consequatur. Hic est illi citius,
cum si fiat usuriarum pravitatem. vid. hac de re Ziegleri *disputatio*.
(2) *Monet pietatis*, cum magnæ pecuniæ quotannis a ditioribus in b) *Manus pietatis*.
commune confertur, hoc sine, ut inde mutuum, pro pignore qualicum-
que, pauperes sub scemine capere possint, vulgo etiam geminet *Widyl*.
Hi quidem possunt tolerari, si cum limitibus cum miserantur. Eius-
modi mons *Pietatis* ante aliquot annos Hamburgi est institutus, quem
Lombert vocant. (3) *Contractum viaticum*, cum, pro sinte perpetuo c) *Contractus*
creditori addita, quotannis decem, sedecim, imo maior quantitas usu-
rarium, pro centum, petuntur. Hic etiam defendi potest, ob incerti-
tudinem vitæ, modo probabilis vitæ terminus, secundum L. 65. ad L.
Falsid. attendatur. Nota 4.) In mutuo nun magis spectandum esse tem-
pus contractus, nullo monetæ discrimine, siue sit maior, quam gros-
sem vocatur, siue minuta, uti satis, opinor, demonstratum est, Resol.

E

Lauterb.

Ad scripturam
verba hoc locum
habent?

Diversæ tradi-
tiones sunt.

Affinitas
Contractus
Mechatre,

Contractus
Viaticus.

In mutuo no interest
pro quodam
tempore spectan-
dum sit?

De Varietate monetae.

Lauterb. tit. de R. C. pag. 177. seqq. Ceterum imperialis, secundum modum Zinnensem, nach dem Zinnischen Fuß, casus, minor est Joachimico, quinque grossis: contra vero, modo Lipsiensis, nach dem Leipziger Fuß, æthimatus, Zinnensi levior est, tribus grossis, atque adeo Joachimico tenuior, octo grossis. Quamobrem concors est Collegiorum, imprimis Sax. Elect. sententia: debitorem, qui centum imperiales ante 27. Aug. ß. an. 1669. quo cudi cepit moneta secundum modum Zinnensem, mutatur sit, ad restituendos centum & viginti imperiales cum viginti grossis, secundum modum Zinnensem; vel centum, triginta tres imperiales cum octo grossis, secundum modum Lipsiensem, teneri: item eum, qui centum imperiales ante 28. Janu. 1690. quo Lipsiensis modus cepit, crediderit secundum modum antea receptum Zinnensem, centum & duodecim imperiales cum duodecim grossis, secundum Lipsiensem repetere posse. Duo restant hic commemoranda; alterum: discessionem modorum, Zionensis & Lipsiensis, quoque extra Saxoniæ & Electoralium, regiones item Brandenburgicæ & Lüneburgicæ, atque in locis usu receptum esse, alterum: debitorem bene sibi consulere, si quidem eorum, secundum modum Zinnensem mutuo accepit, eodem modo restituit, quum centum in ejusmodi moneta, præsertim Brandenburgici & Lüneburgici ætymatis, comparari pro centum & septem, octavo, secundum Lipsiensem modum, queam, ut experientia testatur. Nec vero est, quod creditor ita tantundem sibi non reddi, queratur, cum moneta, ante modum Lipsiensem cusa, oculo auctoris discernimine, idonea, patenti, magis, esse præsumatur.

XII.

Eodem pertinet e quaesitis, quæ nomine Senatus Elect. Sax.

*Quæstio Senatus
ingressum imita
diadema argu-
mentum.*

Anno MDCCXII. concinnari, *ingressum imitum*:

33. Trifft die Ordnung folgende Frage:

Ob die 28. Constitution part. 2. worinn geordnet, daß, wenn Schrot und Korn, also bonitas intrinseca, an der Münz verändert, die Verählung der Münze, so tempore contradiu gangheffig geschehen, aber, da selbige nicht zu haben, nach derselben ætimation und Werth geschehen solle, ebenmäßig vom Current-Gelde zu verziehen?

Wen diese Quæstion haben wir, ungrachtet Anfangs bey einigen unsern Mitglieds ein und anderer Zweifel sich erheben mochten, uns kein Bedenken machen magten, affirmative zu concludieren, gestalt angeregte 28. Constitution part. 2. in Verneinung, ohne Bedenken

nung des Species-Geldes, verfaßt, demnach um so viel desto mehr aus denen gemeinen Käpfelichen Rechten zu erläutern, als welche ganz deutlich bewähren, daß, des Motui Natur und Eigenschaft noch, tuncundem restituirt werden müsse, L. 3. de Reb. cred. Gleichwie nun das Geld dreyerley in sich begreiffet, (1) materiam, id est, metallum cum bonitate sua speciatum, (2) quantitatem, prople di-
Aam, i. e. pondus, dann (3) formam, i. e. testimonium publicum de materia & quantitate L. 1. pr. de contrah. emt. davon das 1. Korn, ingleichen Gehalt, das 2. Schrott und Gewicht, endlich das 3. Schlag, Gepräge, Überscheuß benannt wird, Münz-Ordnung Ferdinandi de Anno 1559. Also ist, damit selbigem Contract zur Gütze geschehen möge, von nöthen, daß tuncundem, was materiam, pondus und formam, Korn, Schrott und Schlag betrifft, dem Gläubiger hinwieder erstattet werde. Unde & pecuniam numeratam dicimus, quod tam ad numerum dare possumus. Wannenherd sich erhellet, daß, wenn an dem Gelde, Korn und Schrott vermindert werden, die Wiederbezahlung an dergleichen Münze, uns geachtet selbige mit der entlehnten eintzley Gepräge, dem Gläubiger nicht zuumuthen, wie denn dagegen auch, wenn bonitas intrinseca vermehret wird, solches dem Schuldner billig zu gute kömmt. Wozu weder (1) mit Bestande nicht eingewendet werden mag, daß die leichtere Münze zur Zeit der Wiederbezahlung eben so viel wärbig sey, als die ausgeliehene schwerere zur Zeit des Anlehns gegolten, demnach der Gläubiger in Mangelung eines Interesses daffals sich nicht zu beschweren habe. Adieweil vors 2. in mutuo nummario gedachter massen auff die corpora selbst das Absichten zu richten, da in Eigenthell die bonitas extrinseca, der Werth oder die Würderung, nichts anderes, als eine comparatio unius monetæ cum altera, and daher aliquid mere extrinsecum, welches so wenig sine corporibus bestehen mag, als ein accidens ohne subiecto. Von welcher Verwandsch die Verminderung oder Erhöhung solchen Werths dem Schuldner weder schädlich noch vortheilhaftig seyn kan, da besonders selbiger in dessen Macht nicht beruhet, sondern ab usu hominum, iustique superioris dependirt. Wie denn vors 2. nicht zu läugnen, daß der Gläubiger hierbey ein merckliches Interesse habe, in Erwägung, daß, wenn die bonitas intrinseca an dem Gelde in deterius geändert wird, so dann auch noch Proportion solchen Abgangs die Waaren in gemain aufzuschlagen

und theuer zu werden beginnen. Nun aber geben die gemeinen Rechte klare mass, ne in aliam quidem formam esse cogendum creditorem nummos accipere, si ex ea redamum aliquid possimus sic L. 99. de solut. Ferner und zum (2) ist obiger unsrer Meynung nicht entgegen zu sehen, daß dem Landes: Fürsten hieburch einigtes Nachtheil zugezogen werde, gestalt dessen Intention dahin gerichtet, daß die noch Gelegenheit derer Zeiten, zum Exempel nach dem kurgiger Fuß, gedachte leichtere Münze vorzo den Werth der vorigen schwetern, so zum Exempel auf dem Rinnischen Fuß gegründeten hohen, keinesweges aber auch beedherer Werth auf die vorigen Zeiten, da die schwerere in eben der Wüderung allein gangbar gewesen, zu der Gläubiger Schaden retrohahiet werden solle, wie denn vors (3) wegen Variation und Admischung der Inneelichen Bonität an dem Selbe keine Ungewißheit vorgeschähet werden mag, in mehrer Betrachtung, daß, auff was mass von Zeiten zu Zeiten die Münze solcher Gestalt verändert werden, aus denen bez der Münze verhandenen Nachrichtungen ganz genau zu erkennen. Endlich und (4) mag das am 13. Juli 1623. ausgelassene Chur: Fürstliche Sachliche Mandat, worinn die Zahlung derer Schulden, ohne Unterscheid der Zeit, wenn solche gemacht, mit gangbarer Münze zu leisten anbefohlen worden, der widerigen Meynung nicht zu statten kommen, obgleichselb selbiges, vermittelst des darauff den 25. Juli 1626. erfolgten Mandats, hinwieder sofftam erläutert, und darinn ausdrücklich geordnet worden, daß hinsüts die 28. Landes: Constitution part. 2. perzise beobachtet, und Inhaltes derselben die Wiederbezahlung andrer Gestalt nicht, als nach dem Werth, so zur Zeit des Contrahats gewesen, dem Schuldner aufzulegen werden solle. Wie nun, Gnädigster Churfürst und Herr, angezogener Meynung gemäß, wie zum offtern, insonderheit Term. Trinitatis 1695. in causa Rottin comes Beden gesprochen, so wohl unser Erkenntniß nach Beilichii doctrina part. 2. conclus. 35. n. 40. seqq. Termin. Martini gedachten Jahres in causa De. Schwendendessers contra Christoph Wierhumb von Edlsädt auff den Fall, da die Wiederbezahlung in Current. Geld an gangbarer unverzuffener Münze vertrieben worden, erstes theil; Also untergeben Eu. Churfürstl. Durchl. Hoher Landes: Fürstlichen Verordnung auch solches alles, Wie in unterthänigster Devotion lediglich.

XIII.

Alteri Contractuum realium species est *Commodatum*, ex quo *actio commodati* competit duplex, una *directa*, ex obligatione principali, commodati contra commodatarium, ad rei commodate restitutionem: altera *conversata*, ex obligatione secundaria & accessoria, commodatario contra commodantem, ad prestandum id, quod commodatario abest; v. c. ad restituendas impensas, scilicet exiis sordidioribus & insolitis. Nam ordinarias non repetit commodatarius *L. 1. §. 2. Commod.* Formula directæ pene eadem est, quæ in actione mutui, si quidem excipias materiam petitionis: nam actione commodati directæ, petitur idem species, eben dasselbe; actione mutui autem, idem genere, eben dergleichen. Nota differentias commodati & precarii: 1. in actione *finis* sive usus: Precarium constituitur ad usum simpliciter; Commodatum vero ad certum usum. 2. Ratione *effectus*: Precarium semper est revocabile, *L. 2. §. 2. de precar.* cuiuslibet, precario concessa, intra annum revocetur, conveniit, conf. tamen Brunnerm. ad *L. 12. d. 1.* quem notat Struvius in *Decis. Subb. c. 4. Dec. 11.* At Commodatum, ante finitum usum, revocari non potest. 3. Ratione *culpa*. In precario præstatur culpa lata tantum, *L. 3. §. 3. de precar.* in commodato autem etiam levissima; *L. 3. §. 2. Commodat.* 4. Ratione *heredis*: hæres commodatarii simpliciter tenetur, *L. 12. de O. & A.* hæres autem precarii rogantis non aliter, nisi quatenus ad ipsum pervenerit, *L. 3. §. ult. de precar.* At concessio ad preces, die Vergünstigung, non statim sit precarium, sed tum demum, cum in concessione qualitas precarii exprimitur, arg. *L. 2. de precar.* Sequitur cautela ex parte commodantis, ut rem commodatam æstimandam curet, ne deinceps, ea ex culpa commodatarii vel peremta, vel deteriore reddita, æstimationem probare cogatur. Quid autem, si rei amissa recuperatur? ea ianda. tum et it commodatarii, si commodans æstimationem sibi restitui, stipulatus fuerit, *L. 1. §. 2. Commod.*

2) *Commodatum*, unde *actio Commodati*;

Differentia inter commodatum & precarium.

Concessio ad precium.

Cautela commodantis ob rem.

XIV.

Tertia Species est *Depositum*, unde *actio depositi*, quæ itidem duplex est, una directæ ex obligatione principali: Daß Kläger Beklagtem 500. Thlr. in einem versiegelten Sack aufzuheben gegeben, oder einen versiegelten Kasten zur Verwahrung bey ihm eingelegt hat, erhält auch Beklagter solches zu sich genommenen u. componens deponenti, contra depositarium, ad restitutionem rei depositæ: Daß Beklagter die deponirten 500. Thlr. oder den libellirten Kasten,

3) *Depositum*, unde *actio depositi*;

fin, Klägern ausantworten schuldig; *altera* ex obligatione accessoria: Daß Kläger das von Beklagtem bezogene eingetragte Geld angenommen und verwahrt, aber nachher, v. C. Unkosten darauf getrieben, competens depositario, contra deponentem, ad praestandum id, quod depositario abest: Daß Beklagter solche auf das deponierte Guth verwendete Unkosten Klägern *indemist* zu bezahlen schuldig. Quo loco inprimis observandum, 1.) Depositum etiam circa rem immobilem contrahi posse, scil. toties, quoties custodia simplex sicuti committitur: quoties autem custodia rei immobilis conjuncta est cum administratione, toties mandatum contractum intelligitur. Utilitas hujus distinctionis consistit in praestatione culpar, vid. Resol. Lawerb. *ut. depof. quaff. 2. 2.)* Regula est praecipienda: quoniam quis rogatus, recipit depositum, toties culpam tantum latam praestare debet; quoties autem se offert, toties etiam levem, L. 1. §. 35. de Depof. 3.) Cautela notanda: ob pro custodia promittatur merces, quia tum degenerat depositum in locationem conducticem, L. 1. §. 8. depof. sed ut pacto honorarium, et sine Discretion, promittatur, vel privilegia depositi referentur. 4.) Adjiciendum, actionem depositi summariam esse, L. 11. C. *hic.* non tamen statim executivam, quia est alio famosa, nisi tamen clausula garantigii & parae executionis instrumenti adjecta sit, tunc enim executiva est; quanquam propterea non infamat, secundum regulam: executio nonquam infamat. Ita quidem vulgo. *As* ego putarem, nihil vetare, quo minus ex instrumento depositi agi queat executive, quamvis eidem praedicta clausula non fuerit adjecta, utpote quae semper ejusmodi instrumento inest, atque adeo frustra expimitur.

XV.

IV. Contractus pignoratitius, unde d. pignoratitius.

Quarta species est *Contractus pignoratitius*, der Pfand-Contract, ex quo venit *actio pignoratitia*, etque duplex, *alio directa*, *alio communiata*. *Directa*, ex obligatione principali, competit debitori contra creditorem: "Daß Kläger Beklagtem, gegen ein Darlehen von 1000. Thaler, sein Haus zum Unterpfande auf 2. Jahr eingestrichet und würdlich übergeben, ad restitutionem pignoris, solutio debita: Daß Beklagter, nach Erliegung obigen Darlehens, solches Haus Klägern hinwieder zu übergeben und einzuräumen schuldig. *Communiata*, ex obligatione secundaria, competit creditori contra debitorem: Daß Beklagter, zu Versicherung des ihm vorgestreckten Capitals, etliche güldne Dinge, so aber nach eingezogener Erkundigung nicht

Verlagten eigen, sondern einem andern zuständig, Klägern versetzt, ad pignandum id, quod creditori abest: Daß Verlagter, anstatt der eingesetzten Pfinge, ein anderes und tüchtigeres Pfand Klägern zu verschaffen schuldig. Nota c.) hoc loco duum generum contractus con-
 currere, alterum principalem, plerumque maiorem, alterum accesso-
 rium, i. e. pignoratitium; item rem pignori tradi dupliciter, i. vere,
 2. fide. Utrumque sufficit quidem ad consequendum ius in re pigne-
 ratitium; minus autem ad contractum pignoris, cum in eo vera piz-
 requiritur traditio. Compara Resol. Lauertb. tit. de pignori. alt.

Quali contractus
concurrunt?

Qualis intelli-
gatur traditio?

pag. 219 seq. 2.) Contractum pignoratitium cum contractu retroven-
 ditionis saepe confundi, cum tamen hi duo contractus maxime intel-
 le se discrepent: a) Nominibus: Aliud enim est, ein Pfand: Contrahere,
 aliud, ein Wiederkauf; aliud, Pfanden aliud, Wiederkauff: Wette;
 aliud, Pfandschilling; aliud, Kauff: Geld: denique aliud, Pfanden-
 Inhaber, aliud, ein Käufer. b) Effectu: Contractu pignoratitio
 constituitur tantum ius pignoris; contractu autem retrovenditionis
 transferre dominium. Hunc contractus retrovenditionis, modo cie-
 duntur, modo debitor, est utilior: creditori quidem regulat, im-
 punitis ratione fructuum; debitori autem, quod ad periculum L. 2.
 in fin. de Leg. Commisfor. nisi pacto periculum in debitorem transla-
 tum sit: Daß der Verkäufer in gekaufter Zeit den Schaden über sich
 allein nehmen, und nach Verstreifung solcher Zeit nichts desto weniger
 das vollkommene Kauff-Geld hinwieder erlegen soll, quæ insignis est
 cautela, ex parte creditoris. Compara Resol. Lauertb. tit. de pign. alt.
 p. 221. seqq. ubi prolixius differentie edulserantur.

Differentia in-
ter Contractum
pignoratitium &
retrovenditionis
a) nomine con-
ceptum verbo-
rum,
b) ratione effe-
ctus.

XVI.

Alium genus contractuum nominatorum est contractus Verba-
 li, live Stipulatio. Hæc autem duplex est, alia principalis, alia acces-
 soria. Ex principali venit actio ex stipulatio, eaque ratione materiz, lach. quæ est sol
 duplex, conditio certæ, & actio ex stipulatio in specie. Fundamentum
 est obligatio, ex stipulatione: daß Verlagter Klägern, auf dessen
 vorbeistehendes Vertragen, versprochen, wegen seiner treulich ge-
 leisteten Dienste, zu seinen Unterhalt 100. Thlr. Jährlich auszu-
 zahlen; Petitiõ vero digne in consecutionem rei, per stipulatio-
 nem promissæ: daß Verlagter die versprochenen 100. Thlr. Jährlich
 Klägern auszusahlen schuldig. Nota 1.) Hodie stipulationem non
 quidem esse necessariam, ob receptum pactorum usum, nihil tamen
 vetari, quo minus eadem contrahatur. Immo toties ea fieri intel-
 ligitur,

II. Contractus
verbales, s. pign-
forales, lach. quæ est
1.) principalis,
unde A. ex sti-
pulatione.

Denso stipula-
tione habetur,

igitur, quibus aliter alterum alloquitur: estne ergo ita, quod tu velis mihi dare, vel prestare, hoc vel illud? En bleibst es demnach darbey, habe ich mich darauß zu verlassen! aliter vero responderi: est, est, eric ita: es bleibet darbey, er hat sich darauß zu verlassen. Similis apud Germanos recepta solennitas est: 1. *junctis manuum*, dextera datio, mit Handgründender Treu. 2. *Compositio*, cum unus, si res, inquit, ita est, ut ita sit & perseveret, tunc tibi propino: wenn denn der Handel richtig, so gilt dir's drauß; & aliter respondet: es bleibet darbey, Es ist gesagte es. Ideo tamen non dixerim eum nonnullis, hodie ex pactu nudi dari actionem propterea, quod fingatur, stipulatio interuenisse, quum omnino veteribus Germanis pactorum sufficeret simplicitas, vid. Resol. Lauterb. *tit. de pact. pag. 73.* Nota 2.) Stipulationem suam

Requisitum est:
sa.

De clausula:
sine doli.

Regula.

& separatim contractum constituit, § *ult. l. de abh. l. 1. §. 1. de O. & A.* quod intelligendum est, ut stipulatio, sine causa facta, summo quidem jure valcat, actionemque producat, sed, opposita exceptione doli, elidatur, *l. 2 §. 3. de dol. mal. & mer. c. 1. §. 1. de fid. juss.* Bolich. *Dre. 96.* Conf. Resol. Lauterb. *tit. de P. O. pag. 795.*

Nota 3.) Stipulationi clausulam doli subijci solere, *L. 1. §. de P. O.* cui respondei Germanorum formula: *Trulach, sonder arge list und Erscheyde*, quae quidem in contractibus bonae fidei abundat; in contractibus autem stricti juris operatur obligationem solidariam in persona heredis, *arg. L. 121. §. ult. c. 1.* Regula: quoties dolus committitur extra contractum, toties haeres non tenetur: quoties autem dolus committitur in contractu, toties, si contractus est b. f. haeres tenetur in solidum, *L. 152. §. 3. d. R. l.* Sin isthi juri, tenetur tantum tantum, quatenus ad eum pervenerit, *doli. L. 121 §. ult.*

XVII.

2.) Stipulatio ac-
cessoria, f. fide-
jussoria.

Quomodo hodie
sit fidejussio?

Cautela minor
creditori.

Stipulatio accessoria dicitur *fidejussio*: unde descendit *alio fidejussoria*. Fundamentum est obligati ex fidejussione: Dasi Beklagter gegen Klägern, vor die von Capo gerichtete 2000. Thir. Capital, und Interesse morz, sich verbürget, oder, als Bürgen anheißig gemacht; Petito, ut solvat: Dasi Beklagter die libelirten 2000. Thaler Capital, nebst dem Interesse morz, Klägern zu erstatten (schuldig). Nota 1.) Hodie fidejussio nem etiam pactu fieri posse, quod, *ratione effectus* inita, intelligendum, ut nihil interest, utrum alter alteri obligationem in se recipiat, adhibuit interrogationis, ac responsionis, solennitate, an alia quacunque ratione: aliquem ipsa rerum natura moribus mutari non potest. Nota 2.) Cautelam pro creditore:

ut

ut in instrumento fidejussionis clausulas obligationis validiores, v. c. oppugnationis bonorum, repetendas curet, idque, vel expresse, vel per relationem, quod tamentum fieri obo coactum, cum quis instrumento cambii subicit: se predictam summam, obligat. Post, in casum mortis, a debitore contracta, solvitur, prouti ostensum est in Elect. proc. Executiv. *lib. 41.* Nota 3.) Inter debitorem & fidejussorem tunc

*Quale negatum
inter debitorem
& fidejussorem
huiusmodi?
De beneficiis
dandam
actionem,*

interdum mandatum, §. d. l. hic ita, ut ex eo actio mandati directæ compertat debitori contra fidejussorem; fidejussori autem adversus debitorem contraria. Fidejussor etiam, antequam solvat, a creditore petere, aut minimum protestari, potest, ut sibi cedantur actiones, cum contra confidejussores, tum contra debitorem: quotum alterum tunc necessitas, alterum interdum, puta eo casu, cum actio pinguior, veluti cum hypotheca conjuncta, sit utilioris. Contra vero fidejussor, cum citra pactum, aut protestationem, pecuniis, ex causa stipulationis debitum, solvit, non presumitur, eandem ex nova causa, contractum cum creditore emptionis, solvere. Ac, quamvis fidejussor solveas inprimis id intendat, ut ipse liberetur; tamen hoc quoque, juxta citra disponentem, agit, ut & debitor & confidejussores obligatione extingatur. Cum enim a reitro solutio fieri possit, hoc effectum, ut scilicet etiam debitor liberetur, quidni, a fidejussore facta, solutio, eundem & confidejussores, nec repugnantes, liberare possit? Etenimvero ab obligatione fidejussionis, ad principalem minus recte inseras, quoties per exceptionem tollitur fidejussoria, cum altera sine altera consistere possit. At, cum ipso jure fidejussoria tollitur, fieri nequit, quin simul eodem modo petimatur principalis. Quodsi vero fidejussor, antequam solvat, emat a creditore pomeno, aut solvat, animo contrahendæ novæ obligationis, recte dicemus, solutionem fidejussionis non officere, quo minus deinceps cesset nomen quæ, imò debeat; quamvis idam meritis locum habeat. Neque vero opus fuerit expressa emptionis conditionis causa, sed sufficeret pactum de cedendo actiones, utpote quod JCA ita benigne sunt interpretati, ac si ex causa conditionis, & tanquam pro pretio cessum actionum, facta fuisset solutio, *L. 76. de solut.* Extra quos casus, jus exemplandi ac retinendi, donec sibi cedatur pomen, non agendi congridique, habet fidejussor. Quam quidem sententiam, non impediens Carpozovi dissentientis auctoritas, locutus est Ordo Vitemb. *ss. Martio 1732.* Cæterum, utrum beneficium cedendarum actionum valide quæ renunciare fidejussor, sapientissimo disquiri solet. Vulgo negatur, propterea quod creditoris non interit. At enim interit ejusdem,

obstant hujus beneficii non tatarum solutionem. Igitur putarim, in tantum valere renunciationem, ne differere queat solutionem fidejussor, ita tamen, ut deinceps cessionem petere possit, modo, re adhuc integra, se protestatione communiaverit. Sed & interdum alia ratione intercessere potest creditoris, veluti, cum, moro adversus debitorem concursu, deducto eo, quo se obligavit fidejussor, tantum non superest, quantum ad exclusionem residui requiritur, quandoquidem, concurrente pro rata fidejussore, predictum residuum comminuitur. Quæ observatio incidit in Jud. Lusit. *M. Oltbr.* 1899.

XVIII.

III. *Contractus*
Chirographa.
rem, unde A. Chl.
negotiorum.

Tertio sequitur *Contractus Chirographarius*, sive *litteralis*, qui substantiam capit ex literis, neque ac stipulatione perficitur verbis. Immo verba (concepta, civilia) sunt, vel dicta & ore perlata, vel scripta & perpetuum loquentia, quorum illis stipulatio, his autem contractus chirographarius initur. Unde oritur *actio chirographaria*, sive *condictio* ex literis, quæ, exemplo actionis ex stipulatu, pro illa atque alia ratione materiæ, modo in specie talis, quoties incertum; modo condictio centi, quoties certum petitur, dei quæst. Fundamentum est obligatio litterarum, quam etiam scripturariam vocare possis: Dasi Beslagter, vermöge seines schriftlichen Bekanntheits und Zusage, Klägern mit 500. Thlr. verhaftet; Petitio, ut reus, facta recognitione, solvat: dasi Beslagter obbehaltenes schriftliches B. kants nist zu recognosciren, und so dann die libellirten 500. Thaler etc. Klägern zu ersetzen schuldig. Nota 1.) In contractu Chirographario requirit, (1) præter confessionem, promissionem quoque solvendi, quippe sola confessio numeratæ & acceptæ pecunie non sufficit, *arg. L. 1. §. 4. de numerum. pecun. conf. L. 28. §. ult. de pign.* (2) Expressionem easse debendi, ejusdemque specialis, v. c. nutui, (generalis eorum causæ, v. g. contractus, non sufficit) Obligatio litteraria, quæ indistincte, l. c. omittit causam, loquitur, summo quidem strictoque jure producit actionem, quæ tamen, opposita exceptione doli, specialissime deficientis causæ, elidi potest, *arg. L. 2. §. 3. de dol. mal. & met. except.* Ut proinde causæ non ad existentiam quidem, sed subsistentiam tamen obligationis litterariæ requiratur. Sequuntur exceptiones: nisi a) contractui subleatur juramentum, secundum principia Juris Canonici. b) Exceptioni deficientis causæ expresse renunciatur. 1) Confessio geminata accesserit, utpote quæ cum judiciali exequatur, illud tamen non refert, causæ, naturalis & civilis simul sit, an solum naturalis, *arg.*

Mentis accepta
pecunie non
sufficit.

Causa debendi
specialis expre-
ssenda est.

Exceptiones.

Ampliatio.

L. 18.

L. 16. de donat. nec, utrum obligatio continetur charta ova, an delicta, ejusmodi instrumentum opisthographum vocatur, *L. 4. de bonar. possid. secund. tabb.* Compas a Cujac. *g. observ. 15.* Mornae, ad *dell. leg.*

Nota 2.) Obligationem literarum non solum ex causa mutui, sed alii etiam ex causa oriri, patet ea, quae afferuntur Resol. Lauterb. *tit. de R. C. quest. 1.* Ubi jurat, meminisse regulæ: quoties in contractu chirographario causa mutui subest, toties ea juris beneficia, quæ alia mutuario compensat, locum habent. Quæstione dubia, a civitate & filio-familias petum, optime sibi sibi imponit, vid. Resol. Lauterb. *id. quest. 1. pag. 181.*

Nota 3.) Obligationem literarum ante biennium esse civilem tantum, post autem mixtam, quia ante biennium exceptio non-numerataz pecunie competit, deinceps autem cessat, & ex veriori sententia, omnino quidem, *arg. L. 3. 12. 14. pr. C. 5. 3. C. de non num. pecun.* Salva tamen exceptione doli speciali, *arg. L. 5. 5. ult. de dol. mal. & met. except.* Neque locus hodierno summi provocationum Senatus Elect. Sax. uso servatur, quandoquidem ibidem, elapso biennio, locus exceptioni non-numerataz peruntz deogatur. Quamvis etiam Collegia adhuc sequantur sententiam, qua præscriptio illa biennii ad privilegium probationis adstringitur, usque dum stylus laudati judicii Supremoris, idemque recognita ordinatione processus comprobatus, in Legem abeat. Immo, si dicendum, quod rei est, privilegium illud probationis genio fori Germanicimodis convenit, ita quidem, ut exceptio non-numerataz pecunie, etiam intra biennium contra instrumentum garentigionisui opposita, non valeat aliter, quam si ab ipsomet reo continens probata dari queat. Tannum abest, ut actorem, intra biennium, probationem enumerationis aliode, quam ex ipso chirographo, suscipere oporteat: id quod, quumvis in foro parum attendatur: nihilo tamen secius patitur, recognita, quam prædixi, ordinatione processus, placuit, vid. Electa proc. Executiv. *18. 33.* Restant hoc loco casus, quibus exceptio non-numerataz pecunie cessat, t. si numeratio fiat coram Notario & testibus, *arg. Auth. si quis vult. C. qui pot. in pign. Nar. 73. cap. 2.* 2. si confessio factæ enumerationi sit iterato, i. e. scriptura, numito & tempore diversis. 3. si debitor juret, se accepisse: jurarendum vero de restituendo non sufficit. Immo sunt, qui jurandum etiam, super accepto mutuo præstitum, sufficere, deogant; vicissim alii, qui hoc casu relaxationem juramenti per eandem esse, frudent.

Contractus Chirographarij materia.

An exceptio non numerataz pecunie post biennium opponi queat?

Quando cessat exceptio n. p.

XIX.

IV. *Confusio-
les, quales sunt
t.) Emto, vendi-
tio, unde*

A. emti, venditi,

*Obligatio ex hoc
contractu est
successiva.*

*Cautela pro
emto.*

*Quia possit
tradenda sit?*

Restant *Contractus Confusuales*, quorum forma specifica a mat-
teria dependet, quum ceterorum, puta realium, verbalium & literali-
um, a modo determinetur. Prima species est *Emtio Venditio*, *Kauf*;
Contractus, quae constat 1. consensu, 2. de re, 3. pro pretio tradenda.
Ex hoc contractu *actio* descendit *Emti, Venditi*. Fundamentum actio-
nis Emi est obligatio ex emto: Daß Kläger von Beklagtem das
Haus vor 1000. Thaler Kauff Summa erkauffet, inmassen auch
Kläger selbns Dts angeregtes Kauff-Geld allbereits offeriret, obre
gejahret: quorum alterum est fundamentum actionis, alterum, pro-
prie, executionis, utpote quod non necessario libello inscribitur, sed per
modum replicae, contra exceptionem non secuti implementi, deinceps
in iudicium deduci potest. Petitio est, ut reus rem venditam tradat,
daß Beklagter, gegen Annehmung derer offerirten 1000. Thaler
Kauff Summa, das libellirte Haus Klägern abzutreten und einzun-
räumen, auch das Eigenthum daran gerichtlich aufzulassen schuld-
big. Fundamentum actionis Venditi est obligatio ex vendito: Daß
Kläger Beklagtem sein Haus vor 1000. Thle. verkauffet, inmassen
er auch selbns Dts, solchem Contract zu Folge, ihm brühtes Haus
einzuräumen und in Wärdn zu reichen erbbdlig; Petitio: ut reus
pretium solvat: Daß Beklagter das libellirte Kauff-Preium derte
1000. Thaler Klägern zu bezahlen schuldbig. Nota 1.) Libellum
actionis Emi principaliter ad ipsam rem tradendam; in eventum au-
tem, h. e. in casum, si venditor non possit tradere, simul in id, quod in-
terest, concipi. Nempe venditor regulariter praecise ad ipsam rem
tradendam *L. 1. §. 2. L. 46. de act. em. vend.* interdum tamen, ex ne-
cessitate rei, i. e. si rem non habeat, ad id, quod interest, tenetur. vid.
Resol. Lauterb. *dist. ric. quass. 3.* quo quidem vocabulo intelligendum
est, non solum damni, sed & lucris, ioteresse, ita, ut utrumque ad du-
plum usque ascendere possit, arg. *L. un. C. de sent. qua pro eo, quod
interest, profer.* Quocum pertinet cautela pro *Emto*: ut in casum
rei deficientis, ad vitandam probationis difficultatem, duplum sibi cu-
ret promittendum, *L. 36. de iust.* Nota 2.) possessionem rei vendi-
tae vacuam, absolute, h. e. ab omni possessore, tradendam esse, et obli-
gationi satisfiat, *L. 2. §. 1. L. 3. de act. emti.* Alioqui sufficit, tradi pos-
sessionem vacuam, secundum quid, h. e. a civili possessore, ut domi-
nium in emtorem transferatur, *L. 9. C. d. 1.* Nempe, ut venditor obli-
gationis suae satisfaciatur, debet fundum ita tradere, ut nemo alius in eo
sit:

fit: ut autem dominium transferat, sufficit, cum ita tradi, ut nemo in eo sit, qui se pro domino gerat, atque adeo fundum sibi possideat, veluti bonæ fidei possessor: quamvis fortassis alius in eo sit, qui non a domino, sed aliis de causis eum detineat, puta conductor. Nota 3.) Quo dominium traditione translatum, præquiri, ut, vel solummodo sit pretium, vel fides saltem de eo habita, §. 41. I. de R. D. siue expresse, siue tacite, v. c. cum terminus solutioni dictus sit, wenn die

*Quando domi-
nium constituitur.
1. 2.*

Zahlung auf Termine geschehet wird; aut si venditor usus stipuletur, etiam alternative, ut vel consecrum solvat annuo, vel usus præbet, quum in alternativa obligatione electio sit debitoris, prout in Collegio Viterbergensi libuli pronunciat, 24. Janu. 1703. 10. causa Mar-
tini Schusteri Erben contra Henning Christoph Wepert, a Ju-
dicio Goslar. eo transmissa. In quibusdam locis, ad transferendum rei immobiliæ dominium, requiritur judicialis resignatio, die hehns
Aussprechung, neque tantum jure Saxoniæ. Elector. Decis. 18. sed & com-
muni, Leib. 1. Land-Recht art. 52. ubi vocabulum, *donnen*, accipitur,
more tum consueti, & cum Francis communi, pro *dare* in genere,
donnet, geben. Ubi monendum est, proprie, aliud esse, in hehn, *Differenzia: in*
aliud in Wörtern bringen, oder Gerichtlich ab- und geschrieben las-
sen, und in Wörtern
den bringen.

fit: Prius enim dicendi genus pertinet ad res feudales, emphyteuticas
atque censuales, utpote in quibus proprie valei iuvetur, quum illæ
rei præsupponant duplex dominium, directum aliud, aliud utile: quo-
rum postremum ab alio per investituram consecrum, ab alio rei ac-
cipitur & recognoscitur: quamobrem utriusque bonum, alio at-
que alio respectu, vocatur, *hehn* (ratione dantis) & *Zehn* (ratione
accipientis) *Wort*. Contra vero posterius: in Wörtern bringen,
&c. alodio, Erbe, Eigen, convenit, quod a superiore non datur &
accipitur, sed pleno jure possidet, alio sich selbst lehnet. Ceterum,
ut, præstructis ejusmodi statutis, sola resignatio judicialis ad transfe-
rendum dominium minus sufficit, sed necesse est, ut cum ea traditio
concurat; ita possessor rei venditæ prior est priore emtori, quam-
vis maxime, ob defectum resignationis judicialis, dominium nondum
fuerit consecrum, propterea quod emtori priori adversus possessorem
nulla competat actio. vid. programma Resol. Looserb. subiectum,
pag. 21. segg. Postremo interest, subijci cautelas (1) pro Emore, in
instrumento venditionis inseratur clausula: Daß Verkäufer Kauf-
fein, vermuthet Überreichung des Kauf-Brüßes, in den vörligen
Brüß des Hauses gesetzt haben möge, L. 48. de acquirend. vel amitt.

*Cautela:
1.) pro Emore.*

Pessiff. Pari modo traditio instrumenti veteris, quo titulus venditoris continetur, dominium transfert, arg. l. 1. c. de donat. (2) pro *Venditore*, ut sibi, in casum non soluti pretii, dominium reserve, ubi etiam periculum non est venditoris, sed emptoris, per ea, quae contra Carpovinum, Huberum, Schiltetumque, adducta sunt Resol. Lauterb. iv. de *Leg. Commiss.* pag. 328.

XX.

2.) *Locatio Con-* Altera species est *Locatio conductio*, de *Pacht* & *Hentz* oder
ductio, *Misch* Contract, quæ petiuntur (1) consensu (2) de usu rei, vel perso-
Unde A. Loc. nae, live operæ, (3) pro certa mercede concedendo. Ex hoc contra-
Ciud. ctu venit *actio Locati, Conducti*. Fundamentum actionis *Locati* est obligatio, ex locato: Dasi Kläger Beslagten sein Gut vor 500. Thlr. jährlichen Pachtzins, auff 4. Jahr lang verpachtet; Petiti-
 o: ut tota mercedem solvat, & saluta locatione, rem restituat: Dasi
 Beslagter den verfallenen Pachtzins Klägern zu erstatten, so
 wohl das libellirte Gut denselben injuridumen schuldig. Funda-
 mentum actionis *Conducti* est obligatio, ex conducto: Dasi Kläger
 von Beslagten dessen Gut vor 500. Thlr. gepachtet; Petiti-
 o: ut reus alicui usum rei, vel personæ, i. e. operam, præbet: Dasi
 Beslagter Klägern das verpachtete Gut injuridumen schuldig.
 Ubi, quod ad locationem operæ, simpliciter dicit, cum, quæ mercedem
 dat, conductorem, eunt autem, qui accipit, locatorem esse, æque adeo,
 proprie, alteri actionem conductæ, alteri locati actionem dari. Nota
 alios locatio: conductio contractur: Prima species est *Locatio*
affinis Locatio- *parvularia*, quæ quodammodo ex locatione, & societate, commixta est,
 nee fuit
 2.) *Locatio par-* *parvularia*, L. 27. §. 6. *locat.* Locatio est, respectu rei, societas respectu fructuum:
vularia. Res manent locatori, fructus sunt utriusque communio. Quamquam,
 permixto ac reventa, tum contrahitur locatio conductio operarum, pro
 parte videlicet fructuum nascendorum. Sed Locatio parvularia, ratio-
 ne materiz, duplex est, alia fundi live agri, alia pecorum, L. 9. §. 4.
 §. 1. tit. L. 8. c. de *pass.* Conf. *supra* ib. p. Secunda species est *Con-*
ductio *Secunda*, vocabulo Italico, eoque paulo alter, ac *supra*, *cripto*,
 qui est locatio pecorum pro vitæ mercede, cum pacto de recipiendo
 periculo, cuiusmodi pecora dicuntur ferre, Expressi *Misch*. Ubi cau-
 tela præcipienda est, ut conductor excipiat casum morbi universalis:
 wenn unter dem *Misch* ein allgemeines Sterben ist. Tertia est *Ad-*
mediaria, vocabulo Gallico, quæ est locatio certorum redituum ex
 predio, pro certa annua pensione. Hinc ejusmodi pensionatur di-
 citur

ciur Admodiator, i. e. Possessorius non nudi agri, sed prædii nobilis cum iurisdictione, et in Amtmann, item Arendator, vocabulo Italico, et in Arcoditer, so ein Amt arendiret obre gepachtet hat. Quarta est d) *Contraktus colonie perpetue*, qui, ex veteri sententia, solo temporis lapsu non transiit in Emphyteusim. Quinta est *Contraktus Emphyteuticus*, ubi sciendum, agros locatos conductus esse, vel privatos, vel publicos. Publici vicissim sunt vel Vestigales, qui sub certa & perpetua, ipsi sunt fundo coherente, pensionem tradunt; vel non-Vestigales, qui sub mercede, seu pensione personali: In agris publicis, itaque vestigabuntur, transiunt in conductorem dominium; in privatis, de publicis, itaque non-vestigalibus, sicut in usus: Vestigales, tempore Constantinianis, dicti coepit Emphyteutici, Erblich Adit, a quibus differunt 1.) *agri* 2.) *agri vestigales*, censent, Erblich Adit, non quidem ratione domini directi, ut DD. vulgo dicunt, quoniam utrobique ioculatoris opus est, consequenter dominum directum a concedente tenetur; sed ratione facultatis expellendi dominum utilem, ob id non solum canonici, quæ facultas exulat in censiticis. 3.) *Dismant*, novales, jehend Adit, qui præstant decimam b) *Dismant*, fructuum partem, sed sine involutione, unde vocantur censitici meri, sibi debet Erblich Adit, welche nur einen Erblich aber nicht einen kün. Herrn haben. 3.) *Erbschick*, i. e. prædia locata in longum, sed in certum tempus, cum libera potestate revocandi.

XXI.

Tertia species est *Societas*, die Malscoppy, quæ perficitur consensu, de rebus, sicut in commune faciendis gratia, communicandis: Unde venit *actio pro socio*, cujus fundamentum est obligatio, ex societate: Daß Kläger mit Beklagten eine Gesellschaft abgethet dergestalt, daß jeder zum Capital 1000, Thaler legen solle; deinde petitio, ut reus ca, quæ Societatis nomine debet, conscrat, aut præstet: Daß Beklagter obige 1000. Thaler in die gemeine Gesellschaft zu legen etc. schuldig. Nota 1.) Societatem distinguere in *paratam & bellatam*: hæc dicitur admittit aliat, & a privatis quæque contrahi potest; illa vicissim alia est terrestris, alia maritima, utraque vel expressis, vel tacita, quæ inducitur ex actu mercantili, eoque non aliam, quam societatem, conjecturam recipiente. vid. Dn. Stryk. *de cautela contrahendi*, sect. 2. t. 1. c. 1. fig. Porro Societas ratione materiei vel generali vel particularis: illa vicissim est, vel universalis omnium b) notum, vel indicata, bonorum simpliciter, quæ dux inter se differunt, ratione 1. *ac-tionarii*, *guisitionis*, 2. *regressionis*, vid. L. 1. 2. 3 § 1. 7. § 99. l. 1. 2. 5. 17. l. 1. 3. 7. 4.

pro

pro Soc. Regula: in dubio societas bonorum potius, quam omnium bonorum contracta censetur, *L. 7. d. 1.* cui subijcienda sunt cautela: 1.) ne quis facile contrahat societatem omnium bonorum, cum eo, qui habet uxorem fecundam: 2.) ut frater, natu maior, mortuo patre, cum reliquis fratribus socrisbusque, contrahat societatem universalem, cujus utilitas est, ut natu maior, non deductis ibi, quae hactenus acceperat, deinceps de bonis, quotquot supersunt, ex aequo patriscepet.

XXII.

4.) *Mandatum.*
unde *d. mand.*
dat.

Diviso man-
dati.

d. Mandato dif-
ferri consilium
et commenda-
ria.
De officio man-
datarii.

Superest *Mandatum*, quod contrahitur consensu, de negotio gratis gerendo. Ex quo venit *alio Mandati duplex*, una *directa*, altera *commissaria*: *Directa* fundamentum est obligatio principalis, v. e. *dati* Kläger Beflagten, seine aussprechende Schulden einzutreiben aufzutragen, inmassen auch Beflagter solche Commission willig über sich genommen; *Petitio* ut reus negotium mandatum expedit: *Dati* Beflagter Klägers aussprechende Schulden einzutreiben und einzutreiben schuldig; *Contraria* fundamentum est obligatio secundaria, v. e. *dati* Kläger zu Eintreibung Beflagten aussprechenden Schulden, *no.* Thaler Unkosten beigeflossen; *Petitio* ut reus debitum ex mandato praestet: *dati* Beflagter solches Verschoss Klägers hinwider zu erstatten schuldig. *Nota* 1.) *Mandatum* contrahi, vel super proprio, vel super alieno negotio: In illa specie is, qui mandat, mandans dicitur; in hac autem mandator: ibi mandatarius vocatur Procurator; in hac autem Creditor; ibi contrahitur principaliter, hic autem tantum preparatorie vel accessorie, ita ut mandator veluti mediator, ac cancellarius consideretur, atque fidejussori aequipolleat: ibi mandatarius alieno, nempe mandantis; hic autem sui nomina contrahit: de prima specie agitur *tit. de Procuratoribus*; de altera autem *tit. de Fidejussoribus*, *et mandatoribus*: Illa species Germanis vocatur eine Vollmacht; hac autem eine Gutsagung, ein Gehelf, it. auff des andern Wort. Ceterum a posteriori specie mandati, quae contrahitur super negotio alieno, differt (1) *Consilium*, (2) *Commendatio*. Utraque enim species regulariter non obligat, *L. 12. §. 12. Mandat. Conf. Decif. 42.* *Nota* 2.) *Mandatum* fines mandati diligenter custodire oportet, *L. 5. §. 46. Mand.* Ex quo consequitur, eum, cui mandatum est, ut, omnibus Lipsienfibus tollantibus, Titio solveret centum, consueto solutionis tempore, iur. gewöhnlichen Zahlungs-Zeit, ex mandato teneri, si

ante,

antes, noch vor der Zahl. Woche, solvat, Titio deinceps mox fore cedente, quod notandum est contra Catpovium *Det. 132*. Nempe alia hic ratio est mandantis, live debitoris principalis; alia mandantii, ille quidem libere anticipare potest, hic autem minus. Nota 3.) In mandatorio, jure Romano, exactissimam diligentiam requirit, *L. 13. C. Mandati. L. 21. ff. eod.* At, moribus fori Germanici, tum deum, ubi honorarium aut salarium, aut simile quid acceperit, us hodie plerumque fieri solet. Quodsi ei, qui sibi ipsi debitorem obligatum habebat, ego mandem, ut meum debitum ab eodem recipiat, quaeritur, an teneatur, si mandantis credito fauere ansteterit? Inter est, utrum mandatorius, dissimulato suo credito, mei exactionem susceperit, necne: primo casu tenetur, posteriori non tenetur.

De culpa a mandantio praestanda.

XXIII.

Restant quasi *Contractus*. Prima species est *Negotiorum Gestio*. Quasi-Contractus inde veniens, *negotiorum gestorum*, duplex est, una directa, altera contraria: *Directa* fundamentum est obligatio principalis, v. c. Dosi Bellagter ohne Klägers Befehl und Verbitruss, der ihm angestalteten Erbschafft sich angemasset, und solche administret; Peticio, ut reus debita ex negotiorum gestione praestet, dosi Bellagter angeregte Erbschafft, vermittelst eines richtigen Inventarii, Klägers auszuantworten etc. schuldig. Contraria fundamentum est obligatio secundaria, v. c. Dosi Klägers, in Bellagters Abwesenheit, die ihm angestaltete Erbschafft angetreten, und administret, u. oder Bellagters Crediti getretet; Peticio: ut reus restituat, quod ipsi eo nomine abstulit. Nota 1.) Gestorem obligari ad exactissimam diligentiam, §. 1. *Inst. de oblig. ex qf. contr. L. 42. de Usur.* Ratio petenda est ex natura administrationis rei alienae. Excipe, nisi magnum incommodum atque damnum avertenti, tum enim tantum dolum, & latam culpam, praestat, ut in specie *Legu 3. §. 3. de negot. gest.* Caueat: ut gestor, coram Notario & testibus, inquisitionem instituendam curet, tum enim securus est de impensu, nec ad praestandam culpam levem, vel levissimam, tenetur. Ut autem impensis gestor repetere possit, sufficit, negotium, idque privatum, silem ratione inactionis utiles gestum esse, *L. 2. §. 10. de off. iur.* Excipe tamen impensis, earumque in personam, pietatis causa factas. Toties autem ita factae praesumuntur, quoties inter personas conjunctio domestice intercedit, live sit pater, *L. 15.* live mater, *L. 11.* live denique

De culpa a negotiorum gestore praestanda.

Caute pro gestore, de impensarum repetitione.

connubialis, L. 13. C. de neg. gest. Sunt quoque, qui, in persona domini negotiū gesti, indigentiam requirant.

XXIV.

2.) *Administratio tutela, & contraria.*
Unde d. tutela.

Altera species est *Administratio tutela*, quæ consensu, inter pupillum & tutorem fita, instituitur. Actio inde oritur tutela *directa* flagitatoris & *indirecta* Vormundenden. *Directa* fundamentum est obligatio principalis, daß Verflagter zu Klägers Vormunden Gerichtlich beklagt werden, inussen ten et auch solche Vormundschaft über sich genommen und selbthees verworfen; *Petitio*: ut reus rationem suæ administrationis reddat, daß Verflagter über Klägers sämtliches Vermögen ein richtiges Inventarium zu übergeben, und Vormundschafts-Rechnung abzulegen schuldigt. *Contraria* fundamentum est obligatio secundaria: Daß Kläger zu Verflagters Vormunden beklagt worden; *Petitio*: ut reus ipsum liberet, & impensis restituat, daß Verflagter Klägers über die Vormundschafts-Rechnung gebührend zu quittiren, inlichten den gesthanen Vorwurf ihm hinwiederzu erstatten schuldig. Nota 1.) Tutorem præstare dolum, culpam latam & levem, nonitem levissimam, l. 7. C. arbit. tutel. Cautela, ne dolum præstetur, non datur; non 1. ex L. 9. de libent. legat. ut legatur id tutori, in quod deinceps condemnabitur, nec 2, ut adhibeat consilium matris & cognatorum, ex L. 21. pr. de her. quib. ut indign. sed neque 3. protestatio tutoris de non reddendis rationibus eum liberet, nisi iudicio comminatio accesserit; quanquam interposita protestatio id saltem operatur, ne exacta rationum redditio deinceps a tutoris hæredibus peti possit.

De culpa & Tutore præstanda.

Quanta tutela competat?

De rationum editione.

De salarii tutore.

De retentione, tutorem comp. temit.

Dr. Stryk. de Causel. remiss. tit. 3. c. 2. §. 11. 2.) Actionem tutelæ directam competere, jure Romano, demum finita tutela; L. 1. pr. l. 9. §. 9. de tut. & res. distrab. hodierno autem tutici, quoties cedenda sunt rationes, nempe annuatim. 3.) Tutorem regulariter manuellia, five dilata, les Journaux, besteh Diagsfür, edere non debere, nisi ex causa, & quantum res ita flagiant, ut rationes ex manibus aut firmentur, aut colligantur, aut reliquationes examinentur. 4.) Tutorem juri Romano salarium præstare non posse, nisi per modum ejus, quod ioretet, L. 1. §. 2. dist. ut. vel initio petierit. At, jure Testonico, regulariter solatium accipit, ut scite ostendit Schilt. Ex. 37. rh. 177. jun. Ex. 3. rh. 11. 5.) Tutori juri retentionis competere, L. 13. de vendit. Ind. h. p. i, quoties intra terminum executionis rationem exhibet, nisi pupillus de superfluo caveat.

XXV. Sec.

XXV.

Sequitur tertia Communio rerum, vel singularium, vel hereditaria. Unde actiones deferuntur, *Communio dividendo* & *Familia existenda*. Fundamentum utriusque est obligatio, ex ejusdem communionis, daß Titulus Rälgers und Verfallten sein Wohnhaus zugleich legirte, oder, sie in seinem auffgezeichneten Testament zugleich in Erben riefset; Petitio: o reus reus commonem dividat, & demum hoc. urtheilt, daß Verfallten Rälgers die Hälfte an dem

vermachten Verkauft, oder, nachgekauften Erbschaft, abzu-
treten, so wohl wegen der geschickten Administration richtiger Ver-
waltung abgelegter (schwebig. Nota c.) Divisioni rerum communium,
tamen ad id melius facilius, prescribi non posse, nisi aliquod fa-
ctum interveiat, ex quo prescriptio incipere possit, veluti prohibi-

*De defuncti re-
rum communium,
non prescribi
posse.*

no adversarii, aut Legis, arg. L. 1. fam. cresci. ibi: cum voluit de-
dere. 2.) Divisioem, quæ in actione familie crescundæ petitur, An alio fami.
non extendi ad nomina activa, & passiva, quia hæc iam ipso jure divi- An crescunda,
la sunt, L. 4. fam. cresci. Coofert Rofal. Lawt. t. fam. cresci. pag. 166. etiam nomina
Socumque caute: 1.) Refinefciunt nomina aliorum: ut ex hujus
arguitur

di cedantur, vel simpliciter ad exigendum mandentur. 2) Respectu nominum *passivorum*: (1) In heredibus: ut heredes unum solvitur.

am, cum clausula, se sistendi, & solvendi, ubicunque creditor eos con-
venerit. (2) In creditore: ut debitor futurus heredes in solidum con-
stringat, quam quidem cautelam sic accipe, modo res alienum con-
portionem heredis non aequat. 3.) Heredem coheredi obligati ad por-
tionem nominum eversionem, scil. quod ad veritatem & existentiam, Evidentia nomi.
non praesumenda

L. 14. C. fam. erasc. Exceptio est, cum unicuique heredum, portio ex nominibus certis & incertis, an *grawissen* und *ungewissen* Pöfent, assignata est, ob compensationem periculi communis. Sola vero patris assignatio in testamento non sufficit, ne praestetur evidtio, cum per *L. 33. fam. erasc.*, tum propter presumptionem aequalitatis. 4.)

Si res communis commode dividi non possit, varia remedia in jure *Remedia, per se*
 praedita esse, 1. Licitationem, *L. 22. §. 1. fam. ercisc.* salvo tamen co- *divide commode*
 modum, *non est.*

hizedi pure prelazioni, *L. 37. de minor.* 2. Alternationem uolustrustei communis, *Lib. 14. §. 2. fam. ereisc.* quod dicitur die Mutu schierunga a vocabulo mutare, ob mutagam annuatim administratio-

3. Remedium fortis, quod, nisi consentientibus omnibus, locum esse obtinet, L. 3. C. *summan, divid.* 5.) Divisionem judicalem *And. de leg. 10.* non reficiendi, quamvis laeso immo dicitur sit, L. 36. *fam. ercisc.* Extra. *fundatur?*

judicio.

judicialiorem autem, etiam ex capite modicæ læsionis, retractari posse, *L. 3. C. commun. utriusque iudic. vide Resol. Laurent. d. 1. pag. 168. seqq.* Cautela: ut Remedio *L. 2. C. de reserâ. vendit. & dist. L. 3.* renuncietur.

XXIV.

4.) *Hereditas
aditio, unde d.
ex testamento.*

Pertinet ad quartam speciem quasi-Contractuum, quæ est *hereditas aditio*, ex qua oritur *actio ex testamento*, quæ est vel testamentaria in specie, vel actio legatæ, vel actio fideicommissæ. Fundamentum est obligatio, ex additione hereditatis: Dasi Beslagter, noch dem er, die ihm von Tino ex testamento, oder ab intestato, angefallene Erbschaft würdlich angetreten, Klägern dadurch ipso facto, die ihm von ermeldten Tino vermachten 1000. Thaler auszuweisen, sich verbindlich gemacht; Petitio: ut reu tem legatam præstet, daß Beslagter die libellirten 1000. Thaler Klägern zu bezahle (en schuldig. Nota. r.) Io capere hereditatem distinguendam esse de iustitiam ad additionem: Delatio, der Anfall, est iustit tituli, sive ausfall, & fit vel ex testamento, vel ab intestato; Aditio autem, der Antritt, h. e. acceptatio, est loco modi, & fit aliter jure Veteri, aliter jure Novo: Jure veteri per solennitatem Cretionis, quæ fiebat (1) in judicio, (2) verbis solennibus: *hereditas adio, utroque*; Hinc aditio hereditatis refertur inter actus legitimos, *L. 27. de R. J.* Jure Novo, solennitas cretionis sublata, *vid. L. 17. C. de jur. dñber.* fit etiam extra judicium, & iterum vel verbis quibuscunque, v. e. volo esse hæres, *L. 88. de acquir. hered.* vel factio, quæ species dicitur in hærede extraneo, gesto pro hærede, in suo, immixtio. *Regula:* quoniam actus extra nomen hæredis geri non potest, toties ex eo præsumitur aditio, v. e. venditio, divisio, locatio, *L. 20. de acquir. hered.* Cautela: ut hæres protestetur, se hoc & similes actus, petiti, vel custodire, vel crediti ratiâ, exercere. In dubio præsumendo gerentis animus explicari debet. a.) Additionem hereditatis tribuere quidem dominium universale, sive jus hereditarium, sed non item possessionem, hæc enim non aliter, quam corporali apprehensione, acquiritur, *L. 29. pr. de acquirend. possess.* etiam, secundum veriorum sententiam, in hærede suo, quoniam possessio io mero facto consistit. Quoniam vero moribus Germaniæ, sola aditio, sine corporali apprehensione, possessio, saltem civilis & facta, in hæredes ab intestato transferunt, ad effectum retinendæ possessionis, etiam si autem aditionem ab alio occu-

Diffinitio delationis & aditionis.

Regula.

Aditio hereditatis tribuit dominium, sed non possessionem.

patio fiat; id quod etiam Carpovius animadvertit *disf. 227.* tamen illa fori Germanici consuetudo hodiernis moribus non attenditur, prouti mox est Resol. Lauterb. *ur. de acq. herid. pag. 629.* 3.) Regulas: 1.) quoties possessio hereditans vacua est, toties ab herede, privata auctoritate, occupari potest; quoties autem non est vacua, toties iudiciali opus est. *Caute!* ut etiam priori casu, potius adhibito iudice, vel saltem Notario, possessio occupetur. DD. vocant possessionem, eorum Notario & testibus apprehensam, instrumentalem. Ubi obiter observabis, differre inter se mandatum incontinentiæ, sive protectionis, inhibitionem, denique interdictum, quæ a Carpovio subinde commisceantur. Nam priores duæ species sunt sine causæ cognitione, ad instantiam unius scil. possessoria, salvo cuiusvis iure; At postrema species, nisi antegressa causæ cognitione, non decernitur. Porro duæ prior species distinguuntur: (1) ratione *adversarii*: In mandato incontinentiæ nullus est certor adversarius; At in inhibitione certus est. (2) *tamen finis*: ibi est, confirmatio possessionis apprehensæ; hic autem, ne possessio vel apprehensio, vel turbetur. Regula 2.) quoties res sunt commixtæ, toties, apprehensa parte, totum intelligitur apprehensum, ut in fundo. *L. 3. §. 1. de acquit. possess.* quoties autem res sunt separatae, toties, si sunt heterogenæ, seu diversorum generum, singulae apprehendendæ, nisi uno loco sint conclusæ, tunc enim, occupato continente, occupatæ censentur contineræ; Sin autem sint homogenæ, sive ejusdem generis, & uno nomine collectivo comprehenduntur, v. c. græcæ ovium, una apprehensa, omnes apprehensæ intelliguntur, modo sint in uno loco: nam, si in diversis existant, singulae apprehendendæ sunt. 4.) Circa aditionem hereditatis, duo hæredi competere bene hæc unum iur deliberandi, alterum inventarii, hoc illo est pinguius, *L. ult. de duobus iur. C. de iur. delib.* In foro Saxónico, & alibi, inventario æquiparatur jurista specificatio. Quoniam hic distinguendum est, secundum regulam: quoties inventarium requiritur tantum, pro notitia bonorum, v. c. inter cohæredes, toties sufficit jurata specificatio; quoties autem requiritur ad hunc effectum, ne hæres ultra vires hereditatis reneator, respectu creditorum, toties non sufficit, *Miss. p. 3. Disf. 98.* Conf. Resol. Lauterb. *ur. de admistr. iur. pag. 569.* 5.) Per aditionem hereditatis hæredem legatarum noviter obligari, ex quasi-contractu, at et creditoribus, ex persona defuncti; per aditionem, respectu legatariorum, nova in persona hæredis constituitur obligatio,

Quomodo poss. sit acquir. iur. ? Cautela.

Differentia incontinentiæ, mandatum incontinentiæ, inhibitionis, & interdicti.

An parte apprehensa, totum apprehensum continetur ?

Benignitas heredi. iur. delib. iur. delib. iur. delib. iur. delib.

Quomodo heredi obligatur ?

sed, respectu creditorum, vetus a defuncto continuatur, *L. §. de acquir. hered.* Nimirum admissio hereditatis causa est obligationis derivativæ, respectu legatorum; at simul quoque medium obligationis derivativæ, respectu creditorum. Quamobrem quasi-contractus non minus ad creditum, quam ad legata, aliq. tamto atque alio scilicet, est referendus.

XXVII.

§. Communio finium, unde A. finium regundorum.

Sequitur quinta species quasi-Contractus, *Communio finium*. Uode alio descendit *finium regundorum*; Fundamentum est obligatio, ex communione finium: Dasi Kläger mit Beslogten gemelne Gränzen habe, da hingegen dieser, entweder solche zu verändern, oder ein Theil von Klägers Acker an sich zu ziehen, sich oegermasset; Petio: ut reus fines confusos, aut distractos, reponat, vel partem prædii occupatam restituat: Dasi Beslogter die veränderten Gränz. Steine an vorigen Ort hinwieder zu setzen, oder, das an sich gezogene Stück Acker Klägers einjuräumen und abzurücken, schuldig. Nota 1.) Fines, dte Gränzen, alios esse *publicos*, alios *privatos*. Præcipua finium publicorum genera, de quibus discernendos crebro lites oriuntur, sunt fines *Territoriales*, land-Gränzen, *Jurisdictionales*, Gerichts-Gränzen, & *Compassuales*, Treiff- und Fluß-Gränzen, quorum insigne solet esse caput bovinum; cum e contrario territoriales, & jurisdictionales insignia domini territorij, & jurisdictionis, positis lapidibus, præferant. Ubi cavendum est, ne, si quidem Princeps in vicini territorio bona privata possideat, fines eorum insignibus Principibus distingvantur, saltem, ne integris ac solemnibus, verum ohne Schild und Wappen, mit bloßen Heischen oder Namen. 2.) Fines publicos, eosque territoriales, olim apud Romanos constitutos fuisse fluvio, muro lapideo, stipitibus & saxis, præterea castella, munimentis: Nos ejusmodi limites marcas vocamus, & Marcarii, Duces vel Comites Limitarios; Fines contra privati certo spatio concluduntur, ut licet ad culturas accedentibus pateat, & circumactus auri locum habeat. Spatium illud signis aliquibus, erudita arte, i. e., Agrimensoria & Geodætica, confectis, constat, & limes inclusus, item gradus, dicitur, *L. 3. pr. de term. met.* & ex L. XII. tabb. est quinque pedum Geometriceum, *L. pen. C. fin. reg. moribus* verò nostris admissum, ita tamen comparatum, dasi man einen Pflug mag anwenden, In urbanis prædiis jure Saxo-

Fines sunt, vel publici, vel privati.

Quomodo sunt signati?

nico, cum propter periculum incedat, tum ob sorditatem, cautum est, daß die Nachbarn, Heimgasthuten und Schweinleben, ihren Fuß von dem Zaune stehen sollen, *Weichb. art. 122.* cuiusmodi spatium immediate a fundi vicini extremitate est computandum. Hinc, si alter murum contiguum i.o suo ædificet, ejus etiam hoc in computo habenda ratio, eoque magis, quo minus fuisse deinceps vicino nocere potest, prout pronuntiatur in Collegio Vuerberg. lib. 16, *At. Sept. 1703.* 3.) In eorum overlis finium, primo omnium questionem possessionis momentaneæ summariter esse discutiendam, ut intelligatur, *Quomodo in hac A. procedatur?* quis agrum in præsentem coluerit, aut fructus percepit; atque is interitum defendatur, partim, ut rixæ & pugne evitentur, partim, ut agriculturæ ratio habeatur: deinde, discussa iudicio possessoria, ad ipsum iudicium petitorium finium regnorum deveniendum, in quo partim de ipsi finibus, partim de locis, i. e. prædiis viciniorum, eorumque jure, disceptatur. Ex quo elucet, actionem finium regnorum, modo personalem, modo realem esse. Personalis est, quoties de finibus, realis autem, quoties de jure aut proprietate incoerunt, i. e. prædiorum, loci inultui. 4.) In causis finalibus Arbitros adhiberi, eoque artis agrimecorum peritos, maxime vicinos. Romani finitores & socios aivales dicebant: Nostratibus vocantur Feldmesser, Sturmsicher, Untergänger, Hergänger. Finis missionis est, aut sola inspectione & relato, subiecta arbitratione, quam vocamus Outodicten, aut positio sub sperati. Cæterum ejusmodi mentores tabulas agrarias habens, in quas mensuras, & signa, & ordinem locorum delineare solent. Romani illas tabulas vocabant formas. Nos dicimus Glehrs Maßst, Glehr: Verschribuogen, ex quibus concinnati libri censuales, Erbkant: Seals-Bücher, appellantur. 5.) Actioni finium regnorum præscribi, quoties quæritur de locis, h. e. prædiis vicinis, *L. 2. §. 6. pro emptor.* minus autem, quod ad fines, i. e. limitem ipsum, eumque certum ac constitutum, idque ex sententia LL. XII. Tab. & Manilæ, dict. *L. pen. C. hoc.* 6.) Actionem, si quidem pendente lite, rem petitam proprio ausu occupet, postea victum, alterum tantum victori præstare oportere; si o autem vinat, locum, qui ipsius proprius erat, amittere, *L. 4. C. fin. regnand. junct. L. 7. C. unde vs.* quod jus hodieque vigere, non est ambigendum.

De actione & mensuris adhibendis.

De periculo occupantis, proprio ausu factis.

XXVIII.

Sexta species quasi-Contractuum est *Datio ob causam*, unde de *a.) Datio ob causam, secundum sam.*

*Quasi finis ha-
jus quasi contractus
est.*

scendit *Conditio causa dan, causa non factum*. Fundamentum est obligatio, ex datioe ob causam: Daß Kläger Beklagten eine Uhr versprochen gegeben, daß er ihm seine paar Pistolen geben solle, da hingegen Beklagter seines Oris noch zur Zeit solchem Contract nicht nachgekommen, also Klägern, re adhuc integra, zu penitiren gemeynet; Petitio: ut reus rem, sub modo datam, restituat: Daß Beklagter die ihm gegebene Uhr Klägern hinwieder auszurantworten schuldig. Nota 1.) Regulum: quoties res datur sub modo, h. e. ut vicissim aliquid detur, aut fiat, toties duo aguntur, unum expresse, ut vicissim aliquid detur, aut fiat, electum tacite, vel potius fidei, ut, aniequam detur aut fiat ei, qui prius deditur, licet rem daturum repetere: prius incidit in contractum inominatum, unde actio descendit praescriptis verbis ad implementum, posterius autem in quasi-contractum, unde nititur conditio causa dan. Nota 2.) Usum hujus actionis vulgo impugnari, vid. Resolut. Lauterbach. *nr. de pacti, pag. 77. seq.* Fortassis tamen idem defendi possit, ubi perspendatur, aliam esse pacti simplicis, aliam pacti sub modo, rationem. Pactum simplex jure civili habebat effectum retentionis; hodiernis vero moribus, effectum quonque actionis habet. At inde ad pactum sub modo, vix est, ne argumentari queas, cui, natura, & tacito partium consensu, inest penitendi facultas, usque dum alter quonque impicat. Neque hic quicquam licet, scimus, quod juri vel naturae, vel patrio, adversetur. Quamobrem autem eo casu, ubi contractui inominato accesserit stipulatio, jure etiam Romano, penitentia exolet, *L. 3. § 7. C. de rer. permuat.* ratio imprimis ea esse videtur, quod stipulatio sit contractus nominatus, (isque ad firmandas obligationes inventus) cujusmodi penitentiam excludit, *L. 14. C. de contrah. em.* Immo vero, quod ad permutationem, ea vicem emtionis obtinere, dicitur, *L. 2. C. de rer. permuat.* cum quo jure conspirat jus Teutonicum, vid. Lindeobrog. *Cod. LL. antiqu. pag. m. 430. § 103.* Ex quo colligitur, jure Romano non minus, quam Germanico, penitendi potestatem in contractibus inominatis non ubique vagam esse, sed toties hac lege circumscriptam, modo aliter quonque implere nolit.

XXIX.

*7.) Solutio inde-
biti, unde con-
ditio inde-
biti.*

Septima species est *Solutio indebiti*, unde venit *Conditio indebiti*. Fundamentum est obligatio, ex solutione indebiti, et eo facta: Daß Kläger Beklagten 500, Thaler, so ihm in Tini, als Klägers Worschu

Vorsehen, Testament legitet worden, ausgezahlt, in Meinung, daß die übrige Verlassenschaft zu Erlangung der Klägern justis henden quatenus Falcidia zuertheil werden, da hingegen nunmehr der Ausgang ein anders bezeuget; Pernio: ut reus indebitum solum restituat: Daß Beklagter die indebite eingekommenen 500. Thaler Klägern, zu Erfüllung der ihm justis henden quatenus Falcidia, wieder zu ersetzen schuldig. Nota 1.) Indebitum intelligi naturaliter; nem quod, silem civilis, non debetur, non repetitur. *Quidam in debitu intelligitur?*
L. 15. pr. L. 66. de cond. indebit. L. 10. de SC. Maced. 2.) Error *Quid error hoc intelligitur?*
L. 15. pr. L. 66. de cond. indebit. L. 10. de SC. Maced. 3.) Error
 ignot. Hodie, postquam jus propaemodum infinitum est, & is, qui indebitum solvit, laborat de viando damno, cecepim est, non interesse, utro ex errore indebitum solum sit, etque adeo etiam, quod ex errore juris solum est, repeti posse. Conf. *L. 7. § 1. de jur. & fact. ign.* 3.) Regulari: quoties res, indebite soluta, repeneat, toties *An fructus & simul fructus & accessiones naturales petuntur: quoties autem pecunia, toties usura, vel id quod intercessit, non petuntur. L. 15. de cond. indebit.* *usura repetitur?*
 Ratio est, quia iure Romano usurae non petuntur, nisi promissa, vel ex mora. At Jus Germanicum usuras in compensationem usus pecuniae admittit. Exposita Controversiarum materia, superest tractatio Delictorum, quae *par. 2.* exhibetur.

Tutus est cum disputationem Anno MDCCCIV. Caspar Dietrich de Shönberg, Eques Misknicus, cuius memoriae honorique a Praefide edscripta est, quae hic consequitur, Epistola:

3 (0) 5

JUVENI

Splendore natalium, & ornamenti virtutum
præstantissimo,

DOMINO

CASPARI DIETERICO

a SCHOENBERG,

Equiti Miſnico,

S. P. D.

PRAESES.

Verſari in Saxonia, & ignorare Schönbergios, il-
lius ſit, qui neſciat, quibus tandem heroibus Sax-
onia maxime gloriatur. Actum agam, ſi majores
tuos collaudare inſtituam, quorum laudibus annales
obruuntur. Sæcula viros loquuntur, & ſæcula lo-
quentur. Propius oculos præſtringit, & animum
admiratione percuſſum tenet, ſplendor virtutum,
quibus Patruus tuus magnus, heros in toga, Saxo-
niam illuſtrat. Dicat pro me religio, quam præſi-
dio tuetur, dicant divinæ humanæque literæ, quas
auctoritate defendit, respublica dicat, quam juſtitia
conſtituit, & æquitate conſervat. Ac credo ego,
non potuiſſe genti tuæ majorem afferri dignitatem,
quam Boſianæ neceſſitudines conciliarunt. Boſios
admiratur, quiſquis prudentiam admiratur. Regis
amici ſunt Boſii, & Boſios ad reges demerendos na-
tura ratioque finxit. Non tacebit Saxonia Boſium,
Avum maternum, non tacebit proſecto, quoad erit.

Trade-

Tradetur posteris iudicii lumen, quod rebus geren-
dis attulit: mandabitur memoriæ fides animique
constantia, qua pro salute publica stetit: configna-
bitur monumentis incredibilis rerum usus, quod ad
ævi miraculum excellit. Tanti progenitoris ma-
gnitudinem sustinet filius, quem colis Avunculum,
& in altissimo gloriæ gradu virtus collocavit. Ger-
mani, Belgæ, Britanni, &, qua patet, Europa, fa-
ma herois implentur. Huic Rex legationes com-
mittit, hujus consiliis ad ardua curarum utitur, hu-
jus prudentia Senatum rei militaris gubernat. Qua-
lis vero ille, quantusque evasurus sit, olim facile po-
teram assequi, cum in Academia Lipsiensi studio-
rum causâ commotaretur, & mecum eodem con-
victu uteretur. Quo feliciorem me deinceps fu-
isse, ipsemet prædico, quod in summo provocatio-
num consilio El. Sax. aliquandiu eodem collega
uti, ejusque singularem in disceptandis fori causis
dexteritatem licuit experiri. Aut indigni sumus
tanti viri meritis, aut bene ei, beneque genti Bosiæ,
abs qua tot accepimus reipublicæ præsidia, prece-
mur. Si dixero, te ortum esse Schönbergiis, edu-
catumque a Bosiis: sat dictum putabo. Habes pro-
fecto, habes ornamenta, quibus utraque gens aliis
antecellit. Ingenium maximis studiorum conati-
bus sufficit, & industriæ contentione omnium ex-
pectationem vincit. Mores ad tantam vitæ ele-
gantiam exculi sunt, ut equestri ornamenta decus

in te demum absolvere videantur. Ne dicam de tot equestrium generibus exercitationum, in quibus tanta artis peritia versaris, ut mirandum non sit, si quidem omne iis tempus tribuisse videaris. Sed majus operæ pretium fecisti, cum eas secutus es doctrinas, quibus instruendæ augendæque prudentiæ ratio, & reipublicæ administrandæ scientia continetur. Operam perdidero, si eruditionem tuam commendare ingrediar, quam singulari speciminum exemplo eruditis probasti, & Academia in exemplum generosæ diligentiae æqualibus tuis proponit. Doces ipse præsentis labore, quid aut profeceris in juris disciplina, aut abs te reipublicæ brevi sit expectandum. Ego de ornamento tam exquisito illustri stirpi tuæ, & de conditore tantæ expectationis mihi gratulor, atque ut ad fastigium dignitatis, cui fortuna te destinavit, propediem efferaris, opto.

PARS POSTERIOR
DE
VSV ACTIONVM
POENALIVM.

I.

IN factis obligatoriis, iisque ordinariis, promissionem sequitur *Delictum*, quod duplex est: *verum* & *quasi-delictum*: quorum alterum dolo, alterum culpa, committitur. At verum iterum dividitur in *publicum* & *privatum*; idemque vicissim in *ordinarium* & *extraordinarium*. Publica, in & privata extraordinaria, transmittimus, quoniam eorum nomine accusatio atque adeo persecutio publica,

Delictum off. Sec. rum.

vix privata, computat, *l. 2. de concess. l. 3. de extraord. crim. l. ult. de priv. delict.* Sed privatorum ordinarium qui sunt sunt generis: *furtum, rapina, damnata injuria datum*, denique *injuria*. *Alienae*, quae inde descendunt, iisdem nominibus distinguimus: *Aliis furti*, *vi bonorum raptorum*, *damni* live *Legis Aquiliae*, denique *injuriarum*. Porro *quasi-delicta*, eaque *ordinaria*, sunt: *Imperio a male judicante*, de *quasi-jectio* vel *effusio*, *positio* aut *sustinfectio*, quod si occiderit, nocet et potest, denique *damnum*, in navi, caupona, stabulo, datum. *Alienae*, quae ex his generibus damni nati, generatim dicuntur in *factum*, & sigillatim nominatim fontibus mutuantes: *Alio male jubentis*, *de dyello* vel *effusio*, *de positio* aut *sustinfectio*, denique *de receptio*. Ubi moneri, inter est, 1.) Differentiam delicti veri & quasi esse accidentalem; quandoquidem unum idemque delicti genus, modo verum, modo quasi, esse potest, prout vel dolo, vel culpa, committitur. Exempla sunt in damno injuria dato, itemque homicidio, & similibus. vid. *Ruf. Lauterbach. pag. 817.* 2.) Quasi-delictum culpa semper propria committi. Quamquam in modo discrimen est, quum culpa, quam praedit, modo immediata, modo mediate, peti factio alterius live doloso, live culpae, peragi solent. *Ruf. Lauterbach. p. 819.* 3.) Positionem delictorum verorum in publica & privata non tam ab objecto, quam potius respectu lationis, repetendam esse. Ita publica dicuntur, in quibus Lex principaliter intendit ad lationem rei publicae, eamque vindicare, qui vis maxime & imprimis offendatur rei privatae. Exemplum est in adultério. Contra vero privata audiunt, in quibus principaliter

Differentia delicti veri & quasi est accidentalis.

Quasi-delictum culpa propria committitur.

Positio delictorum in publica & privata repetenda est respectu lationis.

paliter lesio rei privata respicitur, & privata actione roboratur. *Risfel. Lant. del. pag. 318. seq. 4.*) Delicta privata, easque ordinata, &c. mortis causa diceretur posse, ut eorum alia committerentur in personam, alia in rem: in rem, iterum vel auferendo, idque aut rami, unde furum; aut palam, unde rapina: vel damnum, hinc de morum iniuria datum: in personam verber, aut factis, contumeliosis, unde injuria.

II.

Ordo argu-
menti,

Altitas cilliter
distinguitur in
rei persecutoria
& realis.
Mortem,

Quibus quidem praerudis, facile fuerit, sigillatim hoc ordine actiones privatas, quae ex delictis descendunt, recenseri. At enim libet in praesentem aliam ire viam, quae eo magis ad *Usum actionum puni- tum*, quo imprimis operam studiumque converti, interest, progredi queamur. *Actiones tunc a fine & materia dividuntur in rei persecutorias & reales*, §. 16. I. de ad. Utrumque nomen, hanc, stricte loquendo, non tam divisionem actionum esse generalem, quam potius subdivisionem actionum personalem, quia rei persecutoria opponitur vix pensale. Jam nulla actio, in rem pensalis est; ergo nec proprie rei persecutoria: alioquin non aboueret, vocabulum actionis rei persecutoriae, late acceptum, ad actiones reales prostriti.

III.

Altitas super-
secutoria
discriminatione
adrem,

An, quae abest ex
patrimonio
quam sit?

Quotuplex sit?

Interesse est de
ple,

Quotuplex de-
pium excedat?

Altitas rei persecutoria sunt, quibus persequimur rem, quae nobis ex patrimonio abest, l. 35. de O. & A. Ubi admonendum (1) actiones rei persecutorias trutum respectu actoris intelligi, non habita ratione rei, utrum hic rem possideat, an lucrum aequaret, nec ne. (2) Patrimonii vocabula denotare non dominium, ut Donellus putat, sed potestatem. Itaque rer, quae abest ex patrimonio, lata significatione, nostro idiomate indicat ein Ding, welches ausser unsrer Gemahes sam ist, wir mögen hietzu entmeder einen dinglichen oder persönl ichen Anspruch haben. At rer, quae nobis ex patrimonio abest, est vel certa, v. e. corpus live species, lumenque certa pecuniae; vel incerta: haec iterum vel talis per se & sui natura, v. e. factum; vel per interrogationem, puta aestimatio rei certae, vel id, quod interest. (3) Interesse duplex esse: aliud iurissimum; aliud damnum emergens, l. 19. pr. rem m. hab. Utrumque sciri est, l. 24. de R. I. atque adeo probandum. (4) Interesse rei certae, v. e. actum venditium, duplum excedere non posse; at interesse rei incertae, v. e. facti, duplum excedere posse, l. un. C. de fideiuss. qua pro ea, quod inter prof. Et dum autem intelligendum est simplex, ut in mandato, tunc ad administrationem, negotiorum gestiones, qui contractus potissimum in facto consistunt;

fiunt; non a praeiudicis, quod item etiam per obiectum habet. (5) Rem nobis ex patrimonio abesse dupliciter: factum adversarii vel physici, vel morali, puta, quod causam dederit, ne ad nos rediret, quod nobis ex patrimonio onusto obierit, vel alias, ut patrimonium nobis minueret.

IV.

Actiones rei persecutoriae hic transmittimus. *Poenales* vero sunt, *Poenae* actionibus poenam, sive, quod nobis non abest, perimus. Quo loco monendum est, (1) poenam intelligi non publicam, quae sibi sit, & re actionem criminalem pertinet; sed privatam sive civilem: eamque iterum non conventionalem, utpote quae succedit in locum ejus, quod interest, l. 47. de arb. emt. atque adeo ad actionem rei persecutoriam esse referenda; sed legalem, h. e. certa lege constitutam, quae, coercendae puniendaeque adversarii causa, indigitur, atque a iudice adjudicatur. (2)

Interesse duplex esse: publicum aliud, aliud privatum. Publicum confertur cum poena publica. Privatum iterum vel res est, vel poena privata scilicet, eaque legalis. Unde Carpovius, eam actionem ingratum auctoritatem interesse privatum persequi, quasi, crim. 95. n. 28. ait, fortassis non ita est intelligendus, ac si contra expressum textum §. 10. l. de enjur. l. 2. §. 4. de collat. statuat, illam actionem rem persequi, atque adeo rei persecutoriam esse.

V.

Actiones poenales omnes sunt ex delicto; contra ea, 23. non ita vero rei persecutoriarum aliae ex delicto sunt, aliae ex contractu. Vbi non praetereundum est, (1) actiones poenales, atque a rei persecutorias, competere haeredi actoris, exceptis illis, quae meram vindictam persequuntur, l. 1. §. 1. de priv. delict. §. 1. l. de perpet. & temporal. act. l. 7. C. de revocat. donat. Nisi actui v. c. donationi, pactum adijciatur, etiam ex causis ingratitudinis revocatum iri; tum enim actio ingratitudinis, & similis, ad haeredes utrinque transit. vid. Resol. Lauterbach. p. 140. (2) Actiones poenales in haeredes nullo modo competere, l. 1. §. 2. & ult. de priv. delict. rei persecutoriae vero contra haeredes dari, sed non uno omnes modo. Nem illae, quae sunt ex delicto, contra haeredes deniur, in quantum ad eos pervenerit, l. 1. un. C. ex delict. defuncti. l. 44. de R. l. extera, quae ex contractu dimanant, in deniur in solidum, quamvis doli intervernerit, l. 1. 2. §. 49. de O. & A. l. 17. de R. l. (3) Quod modo dixi, actionem rei persecutoriam ex delicto contra haeredes competere, in quos ad eam pervenerit; intelligi *) sive pervenerit recte, sive oblique, puta, quod fur, consumendo rem fur-

tivam, alias compaserit, earque ad hæredes transemiserit, *b*) modo pervenerit semel, et nondum avertit, nec pervenerit ad hæredem, secundum *Sententia Juris legem 17. quod met. causi. (4)* Secundum simpliciter Jura Canonici, actionem rei persecutoriam ex delicto in solidum contra hæredes dant, *cap. ult. X. de fipul. ibi: pro eodem satisfacere debet.* Ratio consistit in favore, non aliorum quidem, sed rei, quo hic co citatur a peccato, i. ex purgatio, liberetur, *c. 5. X. de reprob.* Quamquam vero prædicta ratio Nostrius merito improbat: ipsamet tamen sententia a foro conscientia non abhorret, quoniam hæres versatur in luctu; contra vero dominus rei furtive de damno vitando cessat. Nihil scilicet constat, eos Jus Civile hoc in capite sequi. (5) Notanda est regula: quoties dolus committitur in contractu; toties ex eo hæret in tantum solum tenetur, quantum ad eum petreaverit. Ratio est, quoniam dolus, qui committitur in contractu, est accidentis ipsius contractus; jam ex omni contractu obligatio ordinatur in solidum est hereditaria active & passive. At vero dolus, qui patitur extra contractum, per se stat, & constituit delictum; jam ex delicto obligatio ad rem, respectu hæredum delinquentis, non est absoluta, sed admissa ad id, quod ad hæredes pervenerit. Exemplum est in damno, dolo in deposito, aut commodato, & ex causa depositi, aut commodati, dato; ex altero actio profertur contra hæredes in solidum; ex altero, qua ad eos pervenit.

VI.

Altitates penales. *Altitates penales*, ratione subiecti activi, sunt vel *privatae*, vel *publicae*. Ubi subijciatur licet, etiam in actionibus popularibus poenam regulariter applicari debet, siue agat is, cujus principaliter interest, *l. 3. l. 45. §. 2. de off. populi, siue alius quicumque*, utpote qui, hinc contrahitur, incipit esse creditor, *arg. l. 12. de P. S.*

VII.

Altitates penales. *Altitates penales*, alia participant ratione, sunt vel *pure*, vel *mixtae*. *Pure*, quibus poenam poenam; *mixtae*, quibus poenam rem, poenam poenam, persequitur, *§. 18. l. de off.* Quo loco, velim, observare duplicem differentiam: actio mixta consumit alias persecutorias; puta autem penales non consumit, *l. 7. §. 1. de condit. furtiv. l. 45. pr. l. 54. §. 3. de furtiv.* (2) *Mixtae* actiones dantur in hæredes, in quantum ad eos pervenerit, nisi rei persecutoriarum ex æquitate; non autem pure penales.

VIII. Jam,

VIII.

Jam, quod ad *usum aditionum penarum* attinet, generaliter tenenda est regula: Jus Romanum, qua Juri patrio, sive Germanico (puta Saxonico & Suevico) non est contrarium, in Imperio sui usum perhibere poterit, licet non semper actu exerceatur: quæ autem eidem Juri repugnat, observari non intelligitur, nisi virisim per Jus Romanum domestico Juri expressis lege, vel usu contrarium derogatum esse, doceatur. Itaque distinguendum fuerit inter Juris Romani *observantiam & Dysregulam, observabilitatem; itemque inter usum Juris Romani aliu secundu & exercitiu, & aliu primo seu habitu.* Ut interdum desit observantia: non ipsa statim exulat observabilitas, seu observandi aptitudo. Porro, cessante usu, quod ad exercitium & actum secundum: non protinus tamen cessat usus habitu & actu primo.

IX.

Nihil attinet, ea, quæ in utramque sententiam ab aliis copiose & Probatur. erudite de argumento propòsito agitata sunt, exprohere hoc loco. Nobis sufficere, Jus Romanum Imperiis prudentia & æquitate, gravitate *A præstantia,* sententiarum orationisque dignitate, cæteris legibus, quæ homines auctores habent, antecellere, & omnium fere populorum, quos humanitatis cultus a ferocia mentis distinguit, usu receptam esse, ut impius *A receptione* ostendit Ariburgus Duck, Anglus, de *Auctoritate Juris Romani.* Ut parum absit, quin Jus Naturæ ac Gentium, idemque non ad unum omnibus, sed præcipuis exculum doctrinæ, appellare audeamus. Comparat *orat. nostras,* in extremo operis subjeclas. Tanto magis existimandum est: Nostrates etiam sensim paulatimque Juri Romano multum tribuisse, idemque maximam partem comprobasse; præsertim si ubi cogitator, Jus Paulum sepe numero deficere, ut casuum, qui in foro obtingunt, disceptatio ex eodem repeti vix possit. In qua quidem sententia maxime nos confirmant 1.) *Acta in Cameræ Moguntinæ 1441.* tempore Frederici III. Imperatoris. Dum enim pars Ordinum Imperii voluerunt, ut Jus Romanum, exceptis legibus, jam tum receptis, per Imperium abrogaretur: consequitur, idem illud, si non omnino usu atque exercitio, actu tamen primo atque intentione, receptum fuisse; alioqui frustra, ut id Jus tolleretur, petissent, vid. Schilher. *Exerc. 1. lib. 12. & Exerc. 2. ib. 12. in additam. 2.) Constitutiones Imperii,* sigillatim Maximiliani I. vid. *Jud. Camer. de anno 1495.* qua uti fundatio Judicii Cameræ Imperii continetur: ita partim jurisjurandi præscripti formulæ ad Jus Civile nostrum adstricta cernitur ibi:

nach des Reichs gemeinen Rechten; parum multa ex eodem Jure, speciem de missione ex primo & secundo decreto, *Emig.* & de sententis, repetito legimus; itemque de Anno 1500. §. ordnen 10. 19. ubi vult inidem ex Jure Civili, verba: laut gemelner geschribenen Râpf-riden Richte, inprimis in materia successions de representatione in linea recta afferuntur; de anno 1507. ubi & dominum liii & Decretum D. Marti adducuntur, & legi Doctoresque subinde extantur; de anno 1512. verbis: nach Inhalt gemelner Richte; de anno 1517. itemque Caroli V. *Edictum Norimberg.* de anno 1521. ubi specim in augmentum Constitutionis de anno 1500. confirmatum produciendumque ad lineam collateralem est, verba: nach gemelnen Râpf-riden Rechten; de anno 1530. qua nautano Judici Spîam continetur; *Ord. Cam.* de anno 1535. *Polemp.* Ordnung de anno 1577. §. 17. denique *nostrius Recessus Imperii* de anno 1594. §. benebrâß sollen 105. 101: und gemeine Richte. Hi, inquam, Constitutionibus iuprimis Assessores Tribunalis Imperii inter alios officii partes serio admonentur, ut iuris Romani sciencia præstent, eui demque rationem in detrimendo controversis sineant. Similiter illi, qui iudicio Cæsareo Aulico assident, inter alia corpus Juris Civili tam revereri jubentur, ut idem illud a mensis iudicii nunquam tolle, sed in eadem perpetuo repouet, debeat, quo ex eo, quoniescunque quæstio obageit, eadem disciprati queat, *Ordinar. Judic. Aulic.* §. ult. verbis: So sollen auch unsere Wâgl: Capulation, alle Richts. Abschiede, Cammer-Ges-richte, Ordnung 10. Corpus Juris Civilis & Canonici &c. auf der Richts-Hof-Richts: Toffel, damit man sich derv in zweiffelshafften Sachen gebrauchen könne, stets vorhanden seyn, und davon nicht geruht werden. *Quibus* quidem *Imperii Constitutionibus* illud lucide comprobatur, omnes, quotquot in aith Romano degunt, Legibus Romanis in subsidium parere oportere, siquidem iudici Cameræ & Aulici iurâ dictio per totum Imperium sese diffundit. At verbi: In zweiffelshafften Sachen, quæ prædella *Ordinatione Judic. Aulic.* continentur, non aliam recipiunt interpretationem, quam quod omnes eas, de quibus Jux Germanicam illi, tanquam dubio, ex Jure Civili, ceteris que Imperii placiti desunt oporteat. Undeo existimem, Jus Romanum in Imperio non tæne solum, sed & expresse, comprobaram esse, quicquid alio obairantur, inter eosque ioprimis H. *Coniungitur de Orig. Jur. German.* 1. 33. prædella ipsemet confectur, formulæ, in quam, *Mutator Maximiliano I.* jurare jubentur Assessores iudicii Imperiali, ab

Verbo Ordinat.
Jud. Aulic. ex-
planantur.

Illo instituti, verbis: nach des Raths gemessen Dörthen, jura Romana indicari. Cerebrina aquiras, quæ nomine juri naturæ & rationum boni & æqui commendari solet, pro jure certo haberi nequit. Quia omnes Leges, optimorum Imperatorum cum partæ, inutiles redderentur, si quidem scilicet ejusmodi rationibus indulgere uisum, tantum, quanta vulgo tribuitur, auctoritatem adhibere vellemus. Tantum igitur abest, ut contra Jura Romani observantiam calumniam acere audeamus, ut potius idem jura in iis etiam capribus, quæ actu nondum obesse videntur, sed, salvo jure domestico, observari queunt, usum præstare, existimemur. Facta tamen, ante Maximilianum I. tempora Jura Romana in raurum valuisse demum, in quantum usu receptum fuerit, non amplius; ideo tamen non consequitur, idem jura etiam deinceps solum eundem in modum valere. Ad quid enim necessaria fuisset Imperatoris confirmatio, si quidem illa duntaxat eo collueretur, ut Jura Romanorum pristinam, tamque arduam, retineret auctoritatem? Plus omnino scilicet Maximilianus, ejusdemque juris usum voluit profecti. Secus si dicas, incerta manere Imperatoris voluntas, quovisque Jura Romanorum princeps sit valitutum. Satius igitur fuerit, ut explanari *Constitutionem Maximilianam*, ut ea aliquid crederetur operatur. Probabile est, Imperatorem perpexisse, quod Germani nonnulli & aliquam saltem partem Jure Romano utantur, & difficultati, quæ ex illis usus incertitudine existit, mederi, atque ad id totum Jura Romanorum, quæ Juri Germanico non adversantur, in subsidium vocari firmareque voluisse. Eum veto umura, quæ Corpore Juri Civilis continentur, etiam quæ causis privatarum attingunt, ad Germanicæ statum quadrare, minus dicam. Nec tamen ea quoque, quæ nobis rationibus non conveniunt, generaliter aliqua Imperii Lege deserta videmus. Quo magis verendum est, Jocos, quibus ejus rei disceptatio relicta est, arbitrio suo abuti, si quidem statuerimus, Jura Romanorum demum, quæ motibus Germanorum receptum sit, valere. Ita eorum lucerna ostendit Jura, & insinuat propemodum difficultatibus premimur, ut, quo tandem pedem figere possimur, non invenimus, quum semper dubium sit, receptane sit lex Romana, qualis dici posse dicatur, atque adeo, antequam observatio Legis ab alterutra parte comprobetur, nihil queat dici. Diciturque illi, qui pro tota terra sententiam propugnavit, modo Jura Civile Jura communis nomine ipsum testificant; modo Jura Romanorum per consuetudines detegari, quos; modo Jura Romani præceptis limitationes ex

Jure Germanico accessisse, statuunt, atque adeo Jus Romanum Legis instar esse, prizitruunt.

X.

In, qui Lege Romana subintratur, non probatur Exceptio, neque aliam defensionem quidem, nunc autem improbat.

Ex quibus consequitur: 1.) cum, qui Lege Romana, eoque Juri petrio non adversa, sive agenda, sive recipiendo, subintratur, ad probationem ejusdem observantiam omnino est, prout etiam in casu, sicuti incautus eandem commemoret, in eaque se fundet. Sic olim cum Schillerio statui *Resol. Laurrh. tit. de leg. qu. t.* At, te diligentius considerata, parum abest, quin ab ea sententia animum revocem. Jus Romanum, qua Juri Germanico oppos adversatur, in foro nostro sive actu, sua aptitudine, receptum esse approbatumque, non tacite modo, sed & expresse, ostendi, opinor, *ib. p.* Haud igitur satis scio, num sola observantia commemoratio statum probationis commoret: Jus, quod generatim receptum usu, aut expresse auctoritate donatum est, agere prazsumitur; ut ut specietim illud, in quo quis finitur, receptum esse, non comprobetur: observantia, quae ab alterutro litigantium commemoratur, non minus, quam ipsummet Jus, prazsumitur. Nihil itaque Juri adicitur, quod consistit in facto, atque adeo probationis indigeat. Alia ratio est actionis negatoriae, in qua, si quis prater libertatem, quae prazsumitur, qualitatem possessionis ex parte adactavit admiscet libello, eam probare cogitur; quam ista qualitas nunquam neque ac observantia legis prazsumatur, sed in facto semper consistit. Quamquam ne illud quidem dubio vacat, ut aidere est ex his, quae adducta sunt *Resol. Lantech. tit. si serv. vindic. pag. 174.* Pari modo aliud quidem aut libertas, aliud ejusdem possessio: altera prazsumitur, altera minus; ideo hae probanda est, sicuti probant *Elect. prout. possess. ib. 12.* At cum possessione libertatis nemo comparat observantiam legis, quae, quemadmodum prazdixi, non minus, quam ipse lex, prazsumitur: lex, si scripta sit, ai sua velet: observantia & receptio est necessitatis, non voluntatis atque arbitrii. Igitur prazsumitur, sive praztarea excitetur, sive minus. Porro lex non-scripta sive consuetudo, si quidem certe sit atque perfecta, ipsam semper receptionem impleat; quom ex eadem repetatur. Qui igitur consuetudinem ait esse receptam, nihil aliud dicit, quam consuetudinem talem esse, quam per essentiam esse oportet: Jam a toto ad partem recte arguimus, ut non magis ille, qui ait, jus hoc, illudve, observari, oneri probationis submitti queat, quam is, qui jus, quo certae speciei coordinatur, generationem receptum esse, contendit. Aut consuetudo non est, aut eam receptam

ceptam

ceptam esse observarique oportet. Porro 1.) illud quoque iudicose-
quitur, quod prædixi, Jus Romanum, quanquam post Jus domesti-
cum in foro Germanico invaluit: huic tamen Juri vi propia non de-
rogare, atque adeo, qua eadem adversum est, non attendi, nisi expressa
lege, aut consuetudine, jvari, probetur: alioquin ius domesticum vigere
presumunt. Neque obstitit regula: Lex posterior derogat priori. *Obstatio remanet, ult. decisio. princip.* Namque ea intelligenda est de Legibus solum.
latibus, non de iure ius Legum corpore. Saxonia imprimis Jure uti-
tur *autonomus*. Unde Elector Saxo, tanquam summus Juri Patii et *Elect. Saxo*
factor, comitiis Imperii, quoties novæ leges Imperii promulgantur, *protestatur*
protestari ac cavere solet, ne Juri Saxonicis præjudicium faciant. Exem-
plum est in representatione in linea collateralis, utpote quæ, quamvis *Exemplum.*
lege Imperii anno 1311. Comitibus Virmaticisibus recepta sit, cum
clausula: *non obstante aliqua consuetudine*; tamen Saxonicis Jure ex-
ulat, propterea, quod Elector Saxo cum cæteris Saxonicis Ducibus tum
etiam temporis facit protestatas. Quamobrem illam Juri Saxonicis
observantiam confirmavit deinceps D. Augustus p. *confessio. 13.* Eo-
dem annis, quod Auctor Speculi Saxonicæ de Pontifice Romano ait,
lib. 1. art. 3. So mag er doch kein Reich setzen, da er unser Land und
Lehn: Reich mit andern oder ständten möge. Exinde conficitur re-
gula, quam superius indicavi: quoties Jus Romanum est præter Jus *Regularis politæ*
Germanicum, toties observari presumitur: quodcum autem est con-
tra Jus Germanicum, toties non observatur, nisi vel expresse, vel
tacite, per usum contrarium, receptum esse, probetur. *quædam habet
et Jus Roma-
num?*
Exempla sunt
in *lib. 3. land: Reich, art. 5.* ubi et editio amitti credendum, amisso pi-
gnose, & in *lib. 3. art. 77.* ubi hæres locatus in locatione stare non te-
neatur: quibus Juri Saxonicis locus derogat Jus Romanum tum propter
usum contrarium, tum ob expressam legem in *p. 2. confessio. 26. & 37.*
Immo extant alia Juri Saxonicis capita, quæ pridem Jure Romano, de-
inceps recepto, obtuta sunt. At hæc in præsentia in universum afferre,
nec habet, nec vacat. Pauli modo Potentissimus Borussia Rex Jus Saxo-
nicum, quantumcumque est, hanc pridem e Ducatu Magdebur-
gico proleptis, ejusdemque loco Romanum servari, serio præcepit.
Uti constat ex proemio Ordinationis Politicæ, quæ Hæc Saxonum
anno 1688. prodit, verbis: *Widerbey wir dann aus besondern und
hiesigen bewegenden Ursachen, zugleich setzen und ordnen, daß die
Sachsen »Rechte in unserm Herzogthum weiter nicht, als so ferne
sie unserer oberwähnten Magdeburg. Kirchen »Proceß: Policy » und
andern*

andern Ordnungen conform sein, observiret, in übrigen aber die gemeinen beschriebenen Kaiserl. Richter, so weit nur denselben aus Ehre- und Landes-Vürthlicher Hoheit und Macht nicht derogiret haben, sowohl bey der Regierung, als im Schöffenstuhl und allen andern Ertichten angeregten Verhögthums, und der Graffschafft Menzschlich Magdt. Hoheit, in procedendo, sententionando & judicando beobachtet werden sollen. In eo autem facile assensum, vulgo et raze DD. immo *Ungos regibus agere, cum Jus Saxonicum, idemque commune, cum Romano comparant, & alterum, tanquam exorbitans, ex altero explicandum ducunt, quum canonis sit, potius, inverso ordine, juri Romanum, tanquam ecclesiasticum, ex Germanico Jure, quod antiquius est, interpretandum esse.*

Error DD. in comparando Jus Saxonicum cum Romano re. darguitur.

XI.

Ufus actionum penalium efficitur,

Ex hac regula, quæ *lib. 12.* continetur, alia, etque specialia, dimanant: Actiones penales si foro Germanico minimum aptitudinis & habitu, actuque primo receptæ intelliguntur; quævis non actu semper secundo decesserint obrepant. Non-usus non tollit legem, nec protinus utendi facultatem, *arg. l. 34. ibi: contradictio iudicio, de LL.* Aptitudo & potestas utendi spectanda est, non ipsimet usus, qui expe-numero sive ex imperitiis, sive ex diffidentia, intermititur. Enimvero non est necesse, ut iisdem actionum formulis, eademque verborum conceptione, quæ Romanis placuit, utamur. Libertatem concipiendi libellos hodie multo laxiorem esse, nemo negat. Interea nihil vetat, quo minus actiones, quæ apud Romanos penales erant, hodieque Germanis tales esse, dicamus, quæ scilicet ex juri domestico liquido non advescunt. Publice interest, delicta etiam poenis coercere privatis, quo et ioprimis, quibus alio latus est, solatium detur. Neque aliter poenitio intermitte potest, quam si omnes poenæ utilitates cessent, cum ejus, qui peccat, tum illius, cujus speciatim interest, minus peccatum esse, denique quorumlibet, ut bene ostendit H. Grotius *de l. B. & P. lib. 2. cap. 20. §. 13. n. 1.* Sublatis poenis, quas viri prudentes studiose constituerunt, isdenz facinorosis laxatur: immo quo magis crescit hominum malitia, eo etiam major cura adhibenda est, ut poenis locus detur. Quamobrem Carolus V. cum videret, duplici aut quadrupli poenam ad coercenda furta non sufficere, laquei poena statuta, homines ab his deterrendos duxit. Neque non vagum locumque potest esse arbitrium iudicis, si quidem poenis, lege definitis, uti volumus.

XII. Po-

XII.

Pœna pœnæ, quæ Germanicis sanctionibus continentur, plerumque sunt publicæ, quæ non magis, quam rei persecutio, privatas *Continuatio ar-*
tollunt pœnas. Cum quis ex delicto privato agit civiliter ad pœnam, *gament.*
idem criminaliter deinceps expectari non potest; nec contra, *l. ult. de*
priv. delict. f. ult. de furt. add. l. 7. §. 1. de injur. & iniuriis l. 56. §. 1.
de furt. propterea, quod pœna nihil est aliud, quam æstimatio delicti,
quæ his præstari nequit, *l. 41. in fi. de pen.* Quæ ratio cum exulet in
conculsu privati publicique iudicii; consequitur: alterum per alterum
non censum, quum ea non iisdem personis dentur. quæ facit *l. un.*
C. q. civ. act. crim. præjud. Alterum ex altero non consequitur: Iure
Germanico interdum vel actio rei persecutoria, vel pœna publicæ,
constituta est; ei quoque privati pœnis, quæ Iure Romano, eoque ad Ger-
manos cum usu fore, tum tot Imperii legibus, translatæ continentur,
ut non licet. Ipsum veteres Germani quandoque actionibus pœna-
libus uti sunt. Igitur hællorum genio non adversatur. Jus domes-
ticum interdum pœnas definit privatas; ei quoque consequitur: idem il-
lud in tantum non abhorret a Romano Iure, in quantum eo ejusmodi
pœnæ, nostro omisse, continentur. Speciatim Saxones, abolitæ Juris
penali pœna in capite injuriarum, non solum actionem ad palmariam,
de qua *p. q. cons. 42.* cavetur sed & injuriarum æstimatoriam, liben-
ter receperunt. Quid igitur impedit, quæ minus aliis quæque penali-
bus actionibus incoi esse possit? præsertim cum injuriarum actioni Le-
ges ita non saveant, quam quidem aliis, ut vel ex eo liquet, quod æsti-
matoria non derit hæc edita, cum e contrariis reliquis pœnalis, excepta
perpauci, eide in accommodentur.

XIII.

Nec vero hic ardet, quæ actiones pœnales modo apud Romanos
fuerint introductæ, anxie perquirere. Nobis suffecerit, visio vacare
consilium, quo adductus sapientissimus Legislator illum puniendi mo-
dum statueret, præsertim cum idem subinde ipsum Iure Divino adjo-
veretur. *Exad. XXII. 1. 4. Luc. XIX. 8.* Iudici non est data potestas ju-
dicandi de legibus, sed secundum eas, *l. 17. pr. ad municip.* Tum ve-
ro maxime a legibus scriptis recedendum non est, si non continent in-
iquitatem. Quamvis autem pœnæ Civiles, sive privatas, dupli, tripli,
quadupli, moribus hodiernis cessare, ostendant, imprimis Belgæ, veluti
Vinolus, Regnerus, Wullenbachius, præsertim vero Gronewegenius
passim: his tamen, qui pro actionum pœnaliu usu propugnant, iudicio

Authentic.

suo iam pridem praeivit Bartolus, cum in *legi 7. C. de Agricol.* tradit, omnes Romanorum Leges, uterunque penales, posse porrigi ad similes casus nostri fecit; immo & leviores censeri propter publicam utilitatem, quia mentis poenae multi parem delinquunt, *l. 3. §. 14. de Scito Sclau.* Quod eodem verisimile esse, iudicat Oldeendorpius *de Actionib. class. 1. tit. 3. p. 22.* Eandem docendi viam ingiit sui Notitantes, imprimis Brunnemannus, Tabor, Strykius, Schilterus, Hoppus, qui subinde pro usu eorundem elaborarunt. Nec pariterendum est maximorum virorum, Huberi, Lynckerique, de hoc argumento iudicium, quod *Resol. Lauterbach. pag. 792. sig.* laudavit Dn. Praeses.

Ordinat. etc. gmae inst.

Pare modo dignum memoria est, cum *Ordnatio Processus Elect. Sax. anno 1699.* Diefenae recognoscitur, eandem de usu actionum penalem sententiam, assensientibus inclusis Ordinibus, placuisse, verbis: *hieselber soll auch rinten Klöger nach Gelegenheit der Fälle sich der Actionum penalem, in duplum & quadruplum, und dergleichen so weit dieselben der Verfassung unserer Lande nicht zuwider, wie nicht weniger des Remedi ex Decreto D. Marci in l. 12. quod met. caus. §. l. 7. C. unde vi, sumahl selbiges in denen Reichs-Abtheilungen de anno 1521. rubr. wie es in Freung der Possession §. und ob sich ic, idem de anno 1532. rubr. Cammer-Gericht, §. 15. auss. deutlich beßstätiget, gebührend zu gebrauchen nachgelassen seyn.* Uti igitur hucusque Collegia Electoralia Saxonica pro usu actionum penalem, quotiescunque occasio tulit, intrepide pronuntiare coe-sueverunt: ita hoc in capite, quam praedixi, Ordinationem & fori consuetudinem publica lege donatum iri, nulli dubitemus. Denique si quis quaerat: quoniam sit actionum penalem utilitas? In promptu est, quod respondeatur: Nam poena, eaque pecuniaria, praeter rem, esse uti actionem, ipsimet actioni applicatur: itemque, si ubi plures deliquerint, solutio unius reliquos non liberat, *l. 11. §. 2. ad L. Agg. l. 1. C. de condit. servit.* Quid autem, si reus non habeat in re, ut solvete possit poenam pecuniarum? tum vero in corpore laet, *l. 7. §. 3. de iuradeli. l. ult. de in iurac.* Quae regula vulgo male extenditur ad debita ex causa contractui.

XIV.

Sequitur, ut de Actionibus penalem, earumque usu, sigillatim videamus. Ut autem memoriae legendi tantisper consulamus, Actionum penalem summam in tabellam conscribere libet.

Actio-

Aktionen personales <i>ib. 4.</i> sine vel	purz <i>ib. 7.</i> vel	simpliciter & absolute <i>ib. 14. 15.</i> ut	relative	Actio furti	manifesti. <i>ib. 27. & 21.</i> non manifesti. <i>ib. iudem.</i>	Actio de albo corrupto. <i>ib. 15. 16.</i> Actio ex edicto de in ius voc. <i>ib. 14. 15. & 17.</i> Actio ex edicto ne quis eum, qui in ius voc. <i>ib. 14. 15. & 17.</i>
mixte <i>ib. 7.</i> haz datur vel	ex possessio & acciden <i>ib. 22. &</i> quidem vel ob	infecta- tionem <i>ib. 23.</i> ex causa	contractus <i>ib. 24.</i>	Actio depositi <i>ib. 24.</i> Actio ob usum falsorum ponde- rum <i>ib. 25.</i> Conditio ex Auth. contra. C. de P. N. N. P. <i>ib. 26.</i>	delicti, ut Actio L. Agr. <i>ib. 27.</i>	Actio depositi <i>ib. 24.</i> Actio ob usum falsorum ponde- rum <i>ib. 25.</i> Conditio ex Auth. contra. C. de P. N. N. P. <i>ib. 26.</i>
ab initio, & na- tura sua, <i>ib. 30.</i> vel 10	duplum ut	morsam	simplicem, ut Actio ex testa- mento ad pios causas. <i>ib. 28.</i> dolosam, ut Actio quod mo- tus causa. <i>ib. 29.</i>	Actio de seu v. corr. <i>ib. 31.</i> Actio de dejectione vel effuso. <i>ib. 32.</i> Actio arb. iust. cæ. <i>ib. 34.</i> Actio ex edicto de public. <i>ib. 35.</i> Actio de tigno juncto. <i>ib. 36.</i> Actio de rei. dist. <i>ib. 37.</i> Actio iofactum, <i>ib. 38.</i> Actio ex edicto Prætor. &c. <i>ib. 39.</i> Actio iofactum contr. orat. &c. <i>ib. 40.</i>	Actio de seu v. corr. <i>ib. 31.</i> Actio de dejectione vel effuso. <i>ib. 32.</i> Actio arb. iust. cæ. <i>ib. 34.</i> Actio ex edicto de public. <i>ib. 35.</i> Actio de tigno juncto. <i>ib. 36.</i> Actio de rei. dist. <i>ib. 37.</i> Actio iofactum, <i>ib. 38.</i> Actio ex edicto Prætor. &c. <i>ib. 39.</i> Actio iofactum contr. orat. &c. <i>ib. 40.</i>	Actio de seu v. corr. <i>ib. 31.</i> Actio de dejectione vel effuso. <i>ib. 32.</i> Actio arb. iust. cæ. <i>ib. 34.</i> Actio ex edicto de public. <i>ib. 35.</i> Actio de tigno juncto. <i>ib. 36.</i> Actio de rei. dist. <i>ib. 37.</i> Actio iofactum, <i>ib. 38.</i> Actio ex edicto Prætor. &c. <i>ib. 39.</i> Actio iofactum contr. orat. &c. <i>ib. 40.</i>
tripulum ut quadru- plum ut	tripulum ut quadru- plum ut	tripulum ut quadru- plum ut	tripulum ut quadru- plum ut	tripulum ut quadru- plum ut	tripulum ut quadru- plum ut	tripulum ut quadru- plum ut

Sed iudicis interest, tractari primum *Actiones poenales*, quæ docendi causa, ita distingui possunt, ut persequantur poenam vel *simpliciter* & absolute, v. e. eorum auctores; vel *relative* ad rem, quæ alterius fuit, sine determinatione certæ quantitatis, veluti poenam dupli. Ubi meminerimus, fundamentum hujus distinctionis a divinitate delictorum repetendum esse. Quædam enim ita sunt comparatæ, ut per ea alteri quid abest ex patrimonio; quædam vero consulant in simplicibus factis, quibus alteri nihil auferatur: in his abest poena simplex; in illis vero relativa ad ipsam rem, quæ alteri ex patrimonio abest.

XV.

Exempla actionum poenales.
namque poenales, earumque simplicium.

Aureum & vitæ pænitentia.

Actionum poenaliu[m] pote talium, & quidem primi generis exempla proponuntur a Justiniano in § 13. l. de act. 1.) *Actio de alio corrupto*, ad poenam quinquaginta aureorum, l. 7. pr. de Jurisd. 2.) *Actio ex edicto de in jus vocando*, ad poenam quinquaginta aureorum, l. 1. pr. & ult. de in jus voc. 3.) *Actio ex Edicto*: in quibusdam, qui in jus vocantur, ut eximat, ad id, quod ea res est jurata ab actione æstimata, de qua controversia est, l. ult. junct. l. 5. § 1. ne quis eum, qui in jus voc. Ubi sciendum, Aureorum non semper idem pondus, eundemque valorem, fuisse. vid. Budæus de Aff. h. 3. Alemani. palestr. part. 9. qv. 5. Apud Romanos olim aureus decem librarum Mediolanensium summam reddidit, h. e. sesquicentum ducatorum; quo sensu aurei in Pandectis accipiendi sunt. At Justiniani tempore aureus æstimatus fuit 25. denarii, sive mille sestertii, §. 3. l. de sum. lib. ita, ut 72. aurei aut libram sive marcæ præstarent, l. 5. C. de sum. lib. Aurei vero etiam dicti fuere *Solidi*, ut ex collatione §. ult. l. de pen. rem. litig. l. 1. pr. & ult. de in jus voc. §. 1. l. de obliq. qua ex quas. dist. l. 5. §. 4. de h. qui effud. vult de fer. liquet: non quidem ratione materie, sed ad differentiam semillium & tremissium, qui dimidiam & tertiam solidi partem valebant. Unde etiam *triarii* vocabantur. Quamquam Schiærus Exir. 43. tb. 11. observat, aureum a solido in eo differre, quod alter tres Imperiales & tantum grossus; alter vero duos Imperiales & duodecim grossus, æquet. Comparo eundem Exir. 19. tb. 55. Hinc Aurei variant. In primis eorum alii sunt *Hungarii*, alii *Rhenani*, ita, ut secundum Constituciones Imperii, illorum nonaginta 1111; horum autem octo & sexaginta, ex maiore puri auri fabricari queant. Ordinatum vocabulo: *Aureum*, Rhenani intelligantur, add. Gail. 2. Obs. 39. Mollet. 1. Symist. 37. Utriusque generis aureis commune est nomen *Floreni*, ab auro Floren-

b) *in iudic. ad
perpetuum usum
publice decretis.
Exempla,*

*Qui competet?
Quantitas po-
na.*

Regula.

Ufus forel.

Gomezii, qui ab eodem dissentit, praxi horum temporum magis con-
venire videt. b) Libris, publice repositis, statuis, picturisve publicis,
membris, columis, faxi & aliis quibuscunque rebus, ad *perpetuum
usum ac memoriam publice decretis*, Oldendorp. pag. 23. sigillatim in
iniquibus simulis, in templo, aliove celebri loco, ad perpetuam me-
moriæ collocatis, Menoch. de arb. jud. quæst. lib. 2. cap. 281. n. 4.
ubi Statutum Patavium ejusdem ætatis memorat; porro in insigni-
bus iudicii, & notis sive characteribus jurisdictionibus, puta furti,
patibulis, numelli, crucibus, corruptis, violatis: quemadmodum post
Gtyphianum bene obfervat Schultei in *Exerc. d. th. 25. 3.)* Actionem
de albo corrupto esse populari, atque adeo competere cuilibet de
populo, arg. l. 7. pr. de iudi. l. 4. d. de pop. a. Penam vero
huius iure Romano, secundum Pandectas Flor. corius, quingentorum; se-
cundum Lessioem Holandrinam & vulgatam aurem, quam usui fore
sequitur, quinquaginta aureorum esse, eamque actioni, non sibi, appli-
cari, arg. l. 12. de P. S. quæ est communis opinio, teste Oldendorpio
pag. 25. in fin. Comparat Schultei in *Exerc. d. th. 25.* ubi, auctore
Petro Jacobo, regulam commendat: in foro civilis sententia, atque
ad id illa, quæ pro minor quantitate militat, arripienda est. Sunt, qui
putant, hodie poenam in hac actione esse arbitriam, Giesebert. *Har-
mon. Jur. ad §. 12. l. de a. l.* Lauterbo. *Comp. Jur. tit. de iudi. in fin.*
At eam satis est, communi opinioni iussit. Neque enim ex diverso
Romanorum & Germanorum statu prolixis arguere possum: ergo pœ-
na, jure Romano conceptis verbis constituta, hodie apud Germanos
est arbitraria; sed illud saltem; ergo apud Germanos non eadem au-
reorum quantitas, idemque valor intelligendus est, qui in foro Roma-
no obtineat, eos. super *th. 15.* Quamobrem recte post Oldendorpi-
um monet Schultei in *dist. th. 25.* hodieque quemlibet de populo invi-
tari ad institutendam de albo corrupto actionem præmitto quinquaginta
aureorum, itemque Liockius *differt. de alba c. 2. n. 50.* tradit, quemvis
hodie in foro eo nomine experiri posse, si quidem sumtus huius me-
tute nolit.

XVII.

* *11. Adio da in
iur. vocando.
Varie de iur. it.
l. in Gentium.*

Sequitur 11. *Adio da in iur. vocando*, seu, de quis in iur. vocet eas
personas huc venia, quibus singularem reverentiam debet, ad poenam
quingentis aureorum competens, l. 12. pen. & ult. de in iur. vocand.
§. 12. l. de a. l. Hanc vero actionem hodieque obtinere, post Veneros,
speciatim Odofredum, Speculatorem, Petrum Jacobum, aliosque
Pragma-

Pragmatici, Oldendorpius assumat *class. 1. Arg. 4. pag. 33.* Si contraria sententia plurimis DD. placuit, teste Schultze, *Exerc. 7. tit. 5.* duabus imprimis de causis: 1.) quia Edicti de impetrandi venia duplex est causa: altera temora, nempe naturalis tententia; altera proxima, scilicet ordo procedendi, qui iure Romano vetes obnoxi, ut cuiuslibet privata auctoritate per se, aut per apparitorem, in ius vocare licuerit. Atque autem hodie quoque, immo etiam *Novellarum* iure, vocatio in ius iudicis iussu fieri debet, *Nov. 112. & Nov. 53.* Cum igitur causa proxima Edicti cesset; consequitur, ipsum quoque effectum cessare. 2.) quia hodie pro extrahendis processibus secularibus per litteras, ut mittit des. Präsentation. Schreibens, est supplicandum, ubi iudex ipso citationis decreto venia concessionem testatur, *arg. l. 15. de in iur. voc.* Sed distinguendum fore hic possit cum Felimanno ad l. 15. *de in iur. voc. n. 7.* licetne quem in ius vocare per viatorem, non adcoptius iudice, an non aliter, quam magistratus iussu: ita, ut priore casu adhuc venia impetratio specialis sit necessaria, quo etiam inclinatio Gronewegenius de *L.L. abrog. ad l. 6. tit. 1. n. 1.* Voëtius ad §. 12. *I. de act. n. 4.* non item postulat; nam, interveniente mandato generali ad exequendam citationem, iudex minus de causa cognoscit, ut proinde veniam tacite actori dedisse existimandus non sit. Itaque specialis mandatum, idque, integri esse causae cognitione, sequitur. Intereff autem hoc loco, circa vocationem in ius distinguitur temporis: 1.) a *Farinus* iure circa vocationem in ius vocatio a solo actore, cum principaliter, tum ministris iudicis, & per vim quoque; namque obinebat violentia; hinc formula: *trahere ab ordo colla. L. XII. Tab. c. 33.* quo pertinet locus *Man. b. XII. 28.* 2.) ab etate *Theodori M.* usque ad tempus, quo *Justinianus* Pandectarum Codicem condidit; in ius vocatio fiebat ab actore principaliter qui dem, h. e. privata auctoritate, sine iussu iudicis, sed non ministris iudicis: nam fieri debebat per apparitorem. Denique 3.) tempore *Novellarum* privata in ius vocatio omnino abrogata est, & citatio iussu iudicis ac per apparitorem, atque ad auctoritatem publicam, cum principaliter, tum ministris iudicis, ad excludendas collusiones & fraudes, fieri debet, *Nov. 112. c. 2. & Nov. 53.* Schultze, *Ex. 7. tit. 4.*

XIX.

Meminerimus autem hoc loco: 1.) hodie quoque necesse esse, *Temporarius* in libello citationis 2.) ne desimuletur conditio personae, ob quam reverentia debetur; alias enim ventis generalis impetrata non esset. *Farin.*

b) Ut

b) Ut cum severiora illius qualitatis fiat intentio, & modeste petatur citatio, *arg. l. 10. §. 1. ibi: etiam conditionem, de iur. voc.* ita, ut actio ipsa cum venia petitione quodammodo commulatur: saltem petitio venae specialis necessaria non est; quod, post Andlerum & Schulzium, annotavit Schilterus *cic. Exere. 7. 16. 7.* 1.) In illis tamen locis, quibus hodieque privata in ius vocatio obtinet, ut in Franconia, apud Alphenienses, & in Hennebergia, ut & in requisitione ad Austriae, usque quae fieri solet instrumento notari immatriculata, atque adeo proprio citatio non est, *arg. l. 15. in fin. C. de judic. ibi: non cum, sed requisit.* ad hoc nostram penalem locum habere, Schilter. *pract. 1b. 7. juoch. 1b. 4.* Item alicubi expressa statutorum dispositione, v. c. in Wustenbergia, *Wüsteb. IX. p. 2. tit. 11. §. ult. ibi: ohne unserer Amte und Gerichte sendere Erlaubniß, solouis venia impetratio recepta est.* Quoquam tunc veniam, in prima instantia semel impetratam, repeti in secundis, non est necesse. 3.) Illis locis, quibus hodieque suum Romanum valet, actionem nostram penalem ad vasallum minus recte extendi; quia inter libertum & vasallum, inter manumissum & contractum feudalem, magna est diversitas. Quam sententiam in Camera Imperii receptam esse, testatur Mynsinger. *4. Obs. 92. Conf. Finckelthuf. Diss. stud. 11. 1b. 12.* Quo loco sibi contrarius est Carpovius, quippe qui *Diss. feud. 2. 1b. 8.* in vasallo venia impetrationem necessariam esse, statuit, alibi vero *p. 1. c. 1. def. 26.* generatim usum Edicti de in ius vocando negat. Tutius tamen est, etiam a vasallo peti veniam, cujusmodi exempla offert Schneidewinus *ad §. 13. l. de act. maxime, si vasallus simul sit libidus.* Tales vasalli hodie praesertim in provinciis Saxonibus dantur, usque qui eadem formula, qua subditi, jurant: *ereu, hold, grodrtig und gersersam in seyn.* Sunt quoque, qui usum Edicti extendunt a) ad patescentes spirituales, qui dicuntur compates, *c. 7. X. de cognat. spir. b)* ad sacerdotes, c) ad sacerdotem & vaticum, qui in iure nostro parentum loco sui, praesertim, si adhuc duret affinitas, d) ad praepositum, non qualem qualem tamen; sed eum, qui simul edocetor vite & morum formator fuerit, *coof. l. 27. de donat.* ubi exemplum grati discipuli erga praepositorem citat, e) ad univ. citatem & civitatem; secundum communem opinionem, patria loco parentis habetur, f) ad homines proprios, ad discipulos, colonos, & similes. Quanquam vero hae sextuplex extensio dubio non vacat, vid. Vinn. *ad §. 13. l. de act. n. 5.* tamen & honestius & tutius est, etiam his casibus veniam simul peti, atque impetrari.

Alicubi tamen
actio simpliciter
recepta.

Ad vasallum
non extenden-
da.

Carpov. sibi
contrarius.

Temperamen-
tum consilii ju-
ri.

Exempla vlti-
riorum eodem
actionum.

Alicui quidem
suadenda est
non.

perati. 4.) circa subditos illud singulare esse, quod ad querelam subditorum prius a domino terri orali exigenda sint literae informatoriae alias processus est nullus, nullaque sunt mandata & decreta, *Ret. Imp. de anno 1654. §. 105. Capitul. Leopold. art. 3. in fin. vid. Rhet. Dissert. de litris informatoriis.*

*Singulare jus
contra subditos.*

XIX.

Supereff III. *Astin in factum ex Edicto: ne quis eum, qui in jus vocatur, vi eximat; de ejus usu eo minus dubitandum; quo gratius si delinquunt, qui eximere eum, qui auctoritate judiciali citatus est, consoctus.* Argumetum hic ducitur a minori ad majus: si huc actio ob privatam actoris in jus vocacionem obtinet; multo magis valebit hodie, ubi citatio semper iudicis iussu peragitur. Oldendorp. *claus. t. Astin. §. Schultes. Error. 7. ib. 15.* quicquid contradicat Vinnius ad §. 12. *l. de ast. n. g. ibi: hodiernis moribus talis est, ut huc iudicis sit locus.* Exemplum est apud Mornacium ad *l. §. 1. ne quis eum, qui in jus vocab.* Ubi praeterea animadvertendum est: 1.) reum hac actione tantum condemnari, quanti aestimata fuerit ab actore controversia, integris tamen & iudicis taxatione, & actoris iurejurando in litem; neque respici, utrum actionis interest. Unde etiam calumniator hanc potestatem persequi potest, *l. pen. §. 1. ne quis eum, quem jus vocab.* Dissensio ande in litis, quod ad iusjurandum in litem, Bachovius a se ipso; namque ad *tem. Trinit. rel. 1. Dist. 21. ab. 12. lit. g.* affirmat, iusjurandum in litem locum habere; sed ad *l. §. 1. dist. 11. n. 1.* negat. Nos persistimus in sententia ajente, secundum regulam: *quantum res aestimanda est a parte; toties opus est iurejurando.* Neque obstat, quod actio hae quoque competat calumniatori. Resp. enim, compescere silem per accidens, neque hic respiciet jus vocatus, sed factum eximentis, ac contemptum auctoritatis judicialis, vid. Hahn. *ad Wesenb. h. t. 2.)* Ab hac actione differre actionem ex *Edicto de re, per quem factum erit, quo per actum ab minor. l. 1.* quae est ex delicto rei persecutoria, atque adeo doctores rem persequitur, quam actoris intersuerit, reum non fuisse impedire, cum 1.) propter praescriptionem, inter ea temporis completam, *l. 3. §. 1. de eo, per quem fact. n. tum b.)* ob alia damna, *l. 1. C. de sentent. qua pro eo, quod interest, praeser.* Hodie tamen citatione, tunc in quantum per insinuat, interestum praescriptio, *l. 2. C. de adnal. except. N. 109.* per errorem actum *l. 1.* atque adeo interesse patni generis exulat; alteram vero ratione dominorum atque expensarum adhuc obtinet. Quare non omnis huius actionis usus cessat. 3.) Praeter potatem, actori applicandam, cum

III. Astin ex Edicto: ne quis eum, quem jus vocab, infero valet.

Locus hic est per. Locus ande in liti.

Differentia haec. In quantum per. In quantum per. In quantum per.

Quoniam punitur eximentis in ga. qui vult.

In Reply,

qui exement, etiam iudici ad poenam publicam, eamque arbitariam, obligat ob turbatam iurisdictionem, *l. 4. pr. ad Leg. Jul. de vi privat.* Cuius, *Pr. Com. qu. 40.* Speciosum vero in eum, qui debuerant tributum non accutit & liberat, inique custodia traditum eximit, poena talionis constituta est *l. 1. c. de excoher. tribut. l. 1. c. de collat. reor.*

XX.

Exempla allig.
nam pro p. p. p. p.
lumi, p. p. p. p. p.
et la p. p. p. p.
Allig. p. p. p.
et p. p. p. p.
et p. p. p. p.
et p. p. p. p.

Adonium penallium parvum posteriori generi; scilicet, quæ persequuntur potam *relative ad rem*, quæ alienum fuit, sine determinatione certæ quantitatis, duo sunt genera: *Adio furti non manifesti* in duplum, atque *Adio furti manifesti* in quadruplum. Plura in jure nostro vix reperias. Unum autem illæ dux adiones etiam in jure Germanien institui possint, non una omnium est sententia. Si huiusmodi hic filer: nisi quod *vis de Althombus ltr. p. fol. 1276. n. 30.* generatim pronunciat: *hæc benjampus adiones penales in usu FLRE esse deservunt.* Corpolla & Clarus apud Berlichium *p. s. consil. 43. n. 3.* negant: Oldendorpius affirmat, solum dædum, cum sturum, vel consuetudo, permittit, *class. 7. Ad. 3. pag. 185.* Lauterbachium in *ris. de furti.* ait: *bat adio hoc plurimum in locis ubi in asurandem, excitati Casprovio 2. q. 77. n. 5. pauter & Berlichio p. s. Consil. 43. n. 3.* Itemque Tii. *furti adversus manus, in usu,* ait: *bat adio vix est in usu, commemorato Fibigio.* Atqui, quod ad Berlichium, ipsemet citato *lecten. 3.* aliter sentit, & ideo ab ipso etiam Lauterbachium in p.

உதாரணம்:

*Causa quatuor-
tem parum
si sequitur.*

res. ad civile. pertinet. Plerique adores excluduntur: eorum inopia, aut deterius facit. Itaque caussa, quomobrem acti furti non frequentius, quam inopiis existunt: a) ignorantia & oscurantia,

b) req-

6.) censam inopia, 1.) salidum, d.) diffidentia. Exinde male colligitur: ergo actio furti inditui non potest. Accedit 3.) auctoritas. Namque usum actionis furti vindicant spectatae auctoritates viri, imprimis Berlichius *cit. loc. n. 2.* ubi præjudicium Scabinorum Lipsiensium, de poena quadrupli conceptum, affert, Taber. *Ratema. Crim. 1. lib. 88. Ratema. 2. lib. 22. C. 31. Ratema. 3. lib. 32.* (ubi speciatim agit de actione furti continens etc.) & *ad art. 158. lib. 12.* Brunneanus *ad l. 5. §. commod. n. 17.* ubi ait: *non putat, apud Belgas exolevisse actionem furti, cum apud nos S. EPILUS furti actione civititer actum esse, furtum, præfatum totius infidum opinionem: & in Rapiat. peratid. Wesenb. 16. de furti. q. 31. in fin. ibi: quas poenas nonnulli male putant abrogatas, Schulterus Extr. 49. lib. 5. cum ait: simul tamen quoque perservavit furti in Germania usum esse: provocans ad Brunneanus. loc. cit.* Immo ipsemet Cujacius, quatuor lib. 11. q. 1. *Papin. ad l. 8. de postul. p. 23.* generatim actionum poenaliu[m] usum, fortassis in solo fori Gallicano, negare videtur: tamen secus de actione furti poenali cessavit, *Lib. 22. Juliani ad l. 36. de furti. pag. 156. §. 5. dicitur, inquit, si quis malis idola iudicio in duplum agere, vel in quadruplum, omisso crimine, non esse stipulandum. vid. Resol. Lauterbach. 11. de furti. pag. 222. seqq.*

XXI.

Operæ pretium est, hic nonnulla subijci, quæ ad uberiores hujus argumenti intellectum pertinere videntur: 1.) *poenam dupli* in furtis *Origopace du.* in locum copialis, a Diacone constituta, deinceps a Solone intro. *pb.* ductam, & *Lig. XII. Tabb.* ad finem non manifestum adstrictam esse. Quin eadem dupli poena ipsamque Hebraeorum Lege obtinuit, *Exod. XIII. 4.* 2.) *poenam quadrupli* in furtis manifestis esse a prætore constitutam in locum poenæ corporalis, quæ & Legibus Græcorum & inde *Lig. XII. Tabb.* observabatur. Ratio vero, quæ motorem in finem manifestam poenam quadrupli, in non manifestam poenam dupli, obtinuerit, est parum, quod magis turpia sint, quæ aperte sunt, quam quæ tectè & occulte; porro, ut proximam diligentie extet, & poena delictis. Cæterum duplum & quadruplum est mera poena, secus ac A. Faber statuit *Lib. 16. Compil. 12.* ubi ait: *omnis C. prædator, C. interpretet, consensit.* Atquin autem nullus unquam extitit, qui sic sentiret. Inde Faber se in hoc capite impuer citasse, ipsemet ingenuè agnoscit *Diss. 82. err. 9.* 3.) *Constitutione Friderici l. 2. E. 27.* furem vel suspendi, vel fustigari: id quod ante quoque Jure Saxonico receptum fuit,

L 2

Libr.

Utrumquid
manifestum.

(*Alia causae
prioribus ad-
iungitur*)

(*etiam iure Caro-
lino.*)

(*In quantum de-
minuit antequam
sit iudicatum*)

Libr. 2. l. R. art. 17. ibi : den Dieb soll man henden ; ac deinceps approbatum Caroliniq. iure, *art. 179. & seq.* Cum itaque hodie plerumque furti nomen criminaliter agatur per modum inquisitionis ; id eo fit, ut actio poenalis furti minus frequentetur. Neque enim utraque actio furti, criminalis & civilis, cooccurrit, sed altera alteram consumit, *l. 56. §. 1. de furt.* quae rursus illis, quae *ib. 24. memoratae* sunt, adicienda est. 4.) Jure Carolino, aequè ac Civili, duplum & quadruplum eo har furti actione meram poenam esse, si quidem furti, praeter rem furtivam, duplum, vel quadruplum, restituere jubetur, *art. 177. ibi* : den Diebstahl mit der Zweyfach, i. e. rem furtivam vna cum duplo, & *art. 178. ibi* : vor allen Dingen der Diebstahl oder Werth dafür, post : viersällig. Itaque non est asserendum 1.) Hoppio ad §. 5. l. de Oblig. qua ex delict. Usq. hoc, cum ait : illud certum est, quod si furti duplum, vel quadruplum, habet non amplius sit mera poena, sed simul continet simplicem ; Nec vero cum iuxta verba *art. 177. Den Diebstahl wiedergeben*, oder noch einfach den Werth bezahlen, quae etiam excipit, tum D. Hoppio consentiens, D. Steykhuis in Not. ad Compend. Lauterb. tit. de furt. Resp. enim, ea capienda esse, a) de fure inane, ibi : so der Dieb nicht vermag, atque adeo de fura excepto : jam exceptio confirmat regulam in casibus non exceptis ; b) de pretio rei furtivae, scilicet, ut tum furti saltem reddere debeat rem in natura, aut ejus aestimationem, ibi : Den Diebstahl i. e. rem furtivam in natura, wiedergeben, oder, quae vocula disjungit, non copulat, noch, hic legendum : nach, ut post C. l. A. tit. de furt. *ib. 24. n. 1.* submovet Tabor ad *art. 177. ib. 25.* rursusque Werth, i. e. rem, secundum simplicem sui aestimationem, bezahlen. 5.) Eodem Jure Carolino, si fur poenam dupli solvere nequeat, poenam carceris succedere : salva tamen restitutione rei furtivae, ejusdemque pretii, eo quod etiam laevis magistratui praestetur, *l. un. c. pen. §. 1. de furt. praesert. art. 178. ibi* : und vor allen Dingen dem Beschädigten den Diebstahl, oder Werth dafür, so es in des Diebs Vermögen ist, widerum werden ; *Item. art. 177. ibi* : und soll der Beschädigte mit des selben einfachen Vergleichung des Diebstahls der Oberrichte Geldes vorgehen. Enimvero dominus, ratione ipsius rei in natura iniura, praestetur omnibus creditoribus, idque vi dominii, *arg. l. 24. §. 4. de reb. aut. jud. possid.* at, quod ad pretium sive aestimationem rei, non quidem praestetur omnibus creditoribus : habet tamen hypothecam tacitam, ex consuetudine furti, de qua testatur Carpanvius *Dis. 194. n. 17.*

*n. 15. quæst. item, §. n. 109. itemque p. 4. c. 30. dist. ult. quem confu-
ra) Lautenbachius Exer. 25. Consil. 5. rursus vero tui ut Schulerus Exer.
24. ib. 49. atque adeo creditoribus chirographarum, personarum pri-
vilegiorum, & hypothecariorum posterioribus, antepositur. Confessiones
post Baldum Beuher t. de prelat. 44. & 2. c. 9. Valer. cit. bardeas
dist. 6. n. 2. Vivius Dist. 6. n. 1. quibus tamen cum aliis, a se exstitis,
obmittitur Tabos. ad l. 15. C. de fusi. At in penna pizfartus magistra-
tus, l. 2. & t. 1. C. de privileg. fisci, dist. ult. 157. ibi: aber mit der libris
massi nicht.*

XXII.

Fuere Actiones, pure seu mere penales. Sequuntur *Alienæ pu-
nalis mixta*, quibus partim rem, partim penam, persequimur. Hæ mixta
iterum sunt vel *ab initio & suæ naturæ tales*, vel *ex post facto*, & *as-
suetudinæ*. Facta & consuetudinæ, ob quas *ex post facto* & *assuetudinæ*, *ex post facto*.
nei, in se & suæ naturæ, rei persecutoriz, sunt penales mixtæ, sunt duæ:
1.) *inficiatio*, 2.) *intra*.

XXIII.

L Ob *inficiationem* actiones, in se & suæ naturæ, rei persecutoriz. Ob *inficiatio-
nem*, sunt mixtæ penales rursus vel *ex causa iurisdictionis*, vel *ex causa nem.*
delicti. Ubi notes, velim: 1.) inficiationis in iure alias etiam penas
esse constitutas, c. gl. 11, si fallo quis dicat: se non possidere, rei posses- *Alia inficiatio
in penna 10 l.*
sione privetur, equa in actorem transferatur, l. ult. di R. F. N. 18. t. 10. ult. di R. U.
modo (ous a) dolo, vel culpa lata, neget, & b) Speciatim quidem, at-
que c) in ea negatione, antequam convincatur, persistat: immo vero
suffecerit latis coonestatio generalis, si quidem speciatim in libellum a-
ctionis possessio rei soteri deducta. Eidem locus est penæ, si quis,
aliter se nomine possidere, respondeat; deinceps tamen proptio no-
mine possidere, convincatur, vid. Hilliger, ad Donell. hb. 20. c. 3. di. R.
Quæ quidem penna hodieque obinet, ut apparet ex DD. quos excitat *usu 11 c. 10.*
Brunnemannus ad dist. 18. ult. ubi etiam recte confutatur Regnerum, sta-
tuentem, hoc casu possessionem ad fideum transferri. Compara *Electa
pres. Ordin. tit. 16. Observat. 2. animadu. 5.* 2.) Omnem quidem actionem
penalem esse ex delicto. At *delictum* est duplex: aliud *principale* *Delictum est de-
pals*, quod scilicet & per se existit; aliud *insidiis* a quo *accessorium*, *pra* *principals*
quod modo delicto principali adiungitur, modo incidenti in contrarium, *abud*, aliud *as-
suetudinæ*,
atque adeo duplicem causam, cui accedit, habet, vel delictum, vel con-
tractum. v. c. *damnum*, *injuria datum*, est delictum principale, cui si
accefferit aliud, puta inficiatio, dicitur hoc delictum accessorium: con-
tra

ita vero depositum, etiam miserabile, est contractus; at, si in ejusmodi depositum incidat infelicitas, hinc ipsa delictum incidenti vocetur. Enim vero, quemadmodum præcipi, omnis actio poenalis est ex delicto; sed actio ex delicto non semper est poenalis: quum ex delicto quædam actiones sint rei persecutoria, veluti actio, quod meus causus, itemque rerum amotarum, doli, quæ sunt interdum, puta in casibus, lege expressis, mixta, quoties scilicet aliud concurrit delictum, v. c. infelicitas, aut mora. Porro nulla actio poenalis est ex contractu, quæ tali, sed si delictum concurrit, puta infelicitas, aut mora; tum vero quandoque actio, quæ ex contractu profertur, & sui naturæ est rei persecutoria, efficitur mixta poenalis. Qualitas rei persecutoria est ex contractu; qualitas autem superveniens poenalis est ex delicto. Actio ex contractu, intercurrente delicto, non tollitur, sed alteratur; quododoquidem novam induit qualitatem, & cum antea solum rem persequeretur, iam poenam quoque persequitur. Quare actionum mixtarum hujus generis dux sunt causæ: altera primaria, contractus; altera secundaria, delictum. 3.) Quod dixi, actionem ex contractu rei persecutoriam, superveniente delicto, fieri poenalem mixtam; generatim de dolo incidente minus exaudiendum esse: aliud est dolo: aliud delictum. Omne quidem delictum, idemque vetum, sit dolo; sed non omne sitim factum, quod dolo sit, est delictum, sensu scilicet civili & externo. Neque etiam omne delictum superveniens actioni ex contractu rei persecutoria; adjuce qualitatem poenalem; sed illud demum, quod speciatim a lege notatum est, v. c. mora & infelicitas, casibus scilicet, lege ordinatis. Quamobrem regulariter dolo, in contractum incidens, non mutat conditionem actionis, sed ipsamet actione ex contractu purgatur, v. c. cum me in vendendo circumvenisti dolo, mihi simplex actio emi adversus te competit ad id, quod interest; non æque ad poenam, l. 7. ff. & §. 3. de dol. mal. l. 13. §. 4. & §. 5. de act. em. iud. l. 2. G. cod.

XXIV.

2) ex causa contractum.

1. Alio depositum, est *actio depositi*, quod *miserabile* alii, alii *necessarium*, vocant, & tempore tumultus, incendi, ruinae, & naufragii, (de iuratore, non exclusive, arg. 2. ff. 24 §. 2.) contrahitur, l. 1. §. 1. l. 18. de positi. Quæ quidem actio quoniam in foro Germanico valeat, libereque exerceri queat, eo minus est dubitandum: quod gravius iure divino infelicitas in simplici

etiam

etiam deposito coercetur, *Lev. VI. pr.* ubi præter rem quintuplum præstandum iungitur. Enimvero Grotius *de iure belli* l. 1. §. 1. istam dupli poenam exulerville, refert; sed non probat. Recto potius iudicio Brunoemontius ad eandem legem l. 5. n. 3. commemorat causam, quamobrem hoc rarius ad duplum agatur, aut dupli poena di-
*Landau-Brun-
montium,
Statuta ferman-
ia recensentur*
 titur: vel quia actor non petit; vel quia hujusmodi homines per-
 fidi pauperes esse solent; vel quia iudex nescit. Quin statuti nonnul-
 lorum locorum conceptis verbis in hoc capite dupli poena legitur repe-
 titis, veluti in provinciali Wittenbergico p. II. tit. 3. §. 14. ut & Cul-
 menit. lib. IV. tit. 3. c. 3. Itemque Reformatione Norimbergensi lib. V.
 tit. 15. Quamobrem minus, quam debebat, dicit Lanterbachius in *Lanterbachio
Compend. ut. deposit.* cum ait: *dupli poena non ubique exolitur.* Immo
 vero nunquam ea exolvere presumitur, donec contrarium statuto, vel
 consuetudine, probetur. At in deposito voluntatis propter inficiationem
 actioni in duplum, (secus ac iure divino, quemadmodum præ-
 dixi) locum non est; sed depositatio, ob dolum condemnato, solum
 infamia iurii irrogatur, l. 1. §. 5. ult. de his, qui non infam. l. 10. C. de pos.
 Add. tamen Schilter. *Exerc. 10. rb. 35.* Causæ vetæ dupli in deposito
 necessitatis, eoque cum inficiatione conjuncto, sunt: 1.) necessitas pe-
 riculi. 2.) quod arbitrium eligendi, tum concessum non sit; sed cuiuslibet
 occurrenti, etiam ignoto, fidem quis habere cogatur. 3.) quia facilius
 est fallendi causis, atque adeo hic perfidiae et imen erecit, ut merito im-
 probissimus homo habeatur, qui per inficiationem ex aliena calamitate
 lucrum capere velit, l. 1. §. 4. de pos. Quæ quidem momenta tanti
 esse videantur, ut omnino actionis nostræculum confirmet, quo singula-
 ris illa perfidia coercetur.

XXV.

II. Speciei est *Actio poenalis abusus falsorum ponderum* in du-
 plum, l. 1. §. 1. ad leg. Corneli. de falsi, ibi: *quantum ea res est, ejus du-
 pli condemnatur.* l. 1. §. 2. de furt. ibi: *fictitium tenore.* Enimvero
 hæc actio, spectata origine, est ex contractu, atque ætate rei persecuto-
 ria; sed propter inficiationem, sive falsum, quod committitur, utendo
 falsis ponderibus, fit poenalis, & quemadmodum prædixi, datur in
 duplum. Sane publice interest, curam mensurarum exactam servari, di-
 ligenterque provideri, ne quid in iis falsitatis & fraudis committatur;
 quam vix subsistere possint commercia, si eorum instrumenta cum fi-
 de, metaturæ nervo, sint corrupta. Unde Romanis in primis curæ
 fuit, ut pondus & mensuræ sanctæ, atque ab omni fraude alienæ,
 serva-
*Causæ, quomodo
 rem ea indigne
 agitur querat.*

servatoreur ; sicuti l. 13. §. 5. locat. l. 9. §. ult. C. de suspens. l. 6. pr. C. de defenf. civit. N. 128. c. 15. elucet. Quae, similesque, causas si quis bene expendit, minus ambiget, actionem, de qua in praesens laboramus, ita esse extra usum fori collocatam, ut tamen eadem uil nemo prohibeatur ; ut recte docuit Merius ad Jus Lubanense p. 4. tit. 12. art. 1. n. 17. siqq.

XXVI.

III. *Conditio ex
Amb. Contra
jus. C. de non
num. pecun.*

III. Species est *Conditio ex Ambentia contra qui propriam. C. de non num. pec. §. N. 18. t. 8.* quae quidem etiam, considerata origine, est ex contractu, sed ob inficiatorem manus suae datur in duplum. Alii appellant *implorationem officii iudicis*. Nihil vetat, quo minus dei questipset actio ex contractu mutui, quae ob inficiatorem deinceps in duplum et cetera. De usu hujus actionis inter DD. non omnino convenit. Struvius S. I. C. Exerc. 16. lib. 49. dupli potestatem hodie vix obtinere, aliquando tamen pro arbitrio debitorem puniri posse, tradit; neque eandem sententiam repetit cap. 13. Tit. 21. Lenius judicat Lauterbachius in Compend. tit. de reb. credit. cum ait : *puna dupli bene non ubique observatur, sed negans arbitrarie puniuntur*. Uterque tamen, ut vides, subdubitat, atque ea de re oñi etiam definit.

Cujus usus de
fenditur.

At enim, quid obstat, quo minus in foro Germanico hoc quoque jure stemui, quod ad repraesentandam mentis et inficiandi libidinem inventum est? Quo creditus in hoc capite peccari, & quicquid ab altero litigantium accepimus, ab altero temere negati, eoque multum negotii & adversatio, & iudici, fieri solet : eo etiam magis locum juris auxilii reliqui oportet, quae ad coercendum illum pravitum comparata sunt. Sed, loquimur nonnulli, gravis & insolens est haec Justiniani sanctio, propterea, quod reus iterum solvere cogatur, praesentem auctori quoque malae fidei, h. e. potenti, quod solutum esset. Atqui, pergunt, cum is delo quoque faciat, in pari turpitudinis causa conditio rei convenit deterior esse non debere, l. 123. pr. de R. l. Balduin. Justini. lib. 4. pag. 423. ex quoque Wissenbach. ad dist. Amb. Vetum salva res est. Quid enim, si creditor mala fide vacet, puta, quod sit haeres, atque ex chirographo, in haereditate reperto, bona fide agat? Igitur et minus habiles praestari oportet, ut locut illi, aliqui saluberrimae, sanctioni concedatur. Quid de hoc juris argumento speciatim in Galia, & Belgio, obtineat, in praesens parum curio. Sane nihil a DD. uniusque regionis asseritur, quo persuadere possis, Justiniani sanctionem exalare. vid. Rebuff. ad Const. reg. in praem. gloss. §. n. 60. Christian. vol. 5. dec. 37.

Dubium.

Solutur.

dec. 37. n. 12. seq. Immo Martinius *ad dist. Auth. ex citato Rebello, Morn. cum ex.* refert, cum esse in Gallia morem, ut, quisquis negaverit propriam scripturam, si convincatur, non condemnatur quidem precise in duplum; sed mulctetur pro ratione delicti, duplumque sapienter eo casu multa egrediat. Ut intelligamus, Gallos non omnino respicere poenam illam civilem, quam Justinianus sanxit. Quibus subjiciamus, licet: 1.) scripturae propriae, nempe, quae literas debitoris habeat, vocabulo *Qua hinc scripta.* *del. tenetur* intelligi manu ejusdem non scriptam tantum, sed & sub- *intelligatur?* scriptam, eamque ex muroo, esse, wegen eines Darlehens mit ege-
 tur Hand geschrieben oder unterschrieben Handschrift. Neque enim actionis nostrae locus est ob instrumentum, a natio confectum; ni que ob publicum, sive judiciale, quoniam haec instrumenta publi-
 ca fide nituntur, neque adeo negari non possunt. Sunt, qui statuant, eandem actionem admittendam esse, nullo discrimine, sive scriptura facta sit ad obligationem, sive ad probationem. Sed benignior est sen-
 tentia, arcuanda est actionem ad eum casum, cum quis miscerit scri-
 pturam suam, obligationis causa factam, ob verba *Authentica: qua*
convenitur. Quoniam illa fonte, i. e. *prae dicta Novella*, non condi-
 nemur. 2.) Uno etiam libello duo simul periri posse, conditionaliter *Un. libello dan*
 tamen: ut debitor condemnetur ad restituendum debitum, & si neget, *per. posse. 1.*
 ad duplum. 3.) Eum, qui negat propriam scripturam, postmodo ex-
 ceptionem solutionis opponere non posse, *dist. Auth. & Nov. Quod Plinius p. 18.*
 quidem Hahnus *ad Wissemb. 1. 12. de excep. n. 11.* generatim cepit, ita,
 ut, quisquis temere negat intentionem actoris, ea deinceps legitime
 probata, commodo exceptionum privetur. 4.) Probationem nume-
 rationis fieri debere per testes, vel instrumenta; alioqui debitor, si qui-
 dem, iurjurandi religione tactus, confitetur, in expensis litis tantum *Quomodo pro-*
 teneri, *dist. Auth. & Nov.* quia poena dupli constituta est non ob *hanc numerat.*
 solum mendacium, sed & ob necessitatem & molestiam poenae proba-
 tionis, quae cessat, dato iurjurando. Idem existimo, si rei iurju-
 randum referat, vel prius debeat actori, atque adeo cum libet alia
 difficultate probationum, quem tam liberaliter facit in sua causa judi-
 cem, *arg. l. 30. pr. de iurjur.* 5.) Etiam actionem improbum a Justi-
 niano hic castigari. Nam, si epocham, manu sua scriptam, negaverit *Poen. ad alb.*
 creditori, non solum convictus causa cadit, sed &, quantum petebat,
 tantumdem rei praestare jubetur: non minus, quam si rem fecisset.
 6.) Eandem dupli poenam praeferi ad tutores & curatores, ut, si qui-
 dem vel inavenerint alios, vel conveni, scripturam, a se factam, ne- *ut. 1. & 2. de iur. 1. 1.*

*Quomodo sitis-
sur?*

genti, ipsi dupli poenam subire cogantur, *Num. 12. c. 3. 7.*) Debiorem poenam dupli evitare possit; modo, antequam convincatur, poenitentia ductus, se debete, costringatur, *de B. Arb.*

XXVII.

*b) ex causa delicti,
Actio L. Aquilia,
a non usufructu-
taria.*

Ex causa delicti per inficiationem *Actio Legis Aquilia* in duplum damni dari competit, §. 26. I. de act. L. 2. §. 1. L. 23. §. 10. w. & l. 4. C. ad L. A. Quae nunc hodieque in foro institui possit, idem illud est, de quo acriter disputari solet. Negant pto more DD. Belgicis, speciatim Groenewegenius *hic*. Hic tamen se assentiri, negat Brunemannus *ad dist. leg. 23. §. 10. in fin.* quem Schiltzeus probat *Exerc. 19. ib. 42.* Placet nobis iudicium Sishardi *ad rubr. Cod. de L. A.* sententis, in actione L. A. petitionem dupli nb inficiationem nove quidem, sed vero, fieri, atque ualem esse: unde ipsentis formulam petitionis in duplum concepit; quamvis aliquoties eandem Schneidewinus, pariter atque Oldendorpius pietermiserint. Neque multo secius existimat D. Syneckius *P. M. w. III. ad L. A. §. 26.* Iam, jus Civile in iudicio hac casu reducendum esse, quoniam cohererentur in medijs publica illa, in iudicio prolata, mendacia; excusato Jure Prutenico, quoniam conceptis verbis illa dupli poena confirmatur, *lib. 6. tit. 10. art. 1. §. 5.* Immo apud Francos multam hic ex causa inficiationis dictitatum fuisse, tradit & probat Schiltzeus *Exerc. 19. ib. 54.* Praeterea hoc loco intelligendum est, 1.) damnum injuria, i. e. dolo, vel culpa, etiam levissima, l. 44. ad L. Aqu. dari vel in contractu, vel extra contractum; alterum vindicatur actione ex contractu ad simplicem; alterum autem est delictum, (verum vel quasi) & vindicatur actione legis Aquiliae: atque iterum est vel occisio; vel, praeter occisionem, aliud quaecunque damnum. Occisio, & quidem quadrupedis, quae pecudum numerum connumerat, ex primo Legis Aquiliae capite aestimatur, quantum pecus intra annum, retro computandum, plurimi valuerit; si vero occisio alius animalis, aut aliud, praeter eadem pecudis, damnum ex tertio capite, quantum res plurimi fecit intra mensem; utrumque intellige extra causam inficiationis. Namque ob inficiationem aestimatur duplo; habita scilicet utrinque ratione speciei occise, non generis; nisi corpus occisum fuerit nimis inestimatum, §. 6. & 14. I. de L. A. 2.) Modum aestimandi damni, qui primo, & tertio, L. A. capite connumeratur, hodie non observari, quin ipsamet actionem L. A. non amplius poenalem, sed rei persecutoriam, esse, si quidem Groenewegenium *ad §. p. 1. de L. A. A. Matthiae de criminib. L. 472. c. 2. §. 1. 3.* Gudelioum de

*Damnum datur
vel in contractu
vel extra contractum.*

*Eximio actionem
L. A. ex 1. & 3.
capitulum af-
firmum.*

Jure

Jure novissimo lib. 3. c. 13. Simonem van Leerveu *lib. 5. c. 21. n. 16.* Struvium *S. I. C. Ex. 14. 16. 25.* Lautenbachium in *Compend. delict. n. 1.* alioque, bene multos, audivi. Quibus io eo quidem fidendum est, quod ratio aucto L. A. ex sententia Juris Romani instituat: inde tamen statim non argum, eandem in toto Germanico institui minus pos-
 se: quo nominis in advocatos pariter ne judicia inceptat Siehardus ad *Siehardus com. intendat ut Brunonius, p. 1. concubator,*
embr. C. de L. Agn. n. 13. seq. Quosquum vero Brunonius *ad l. 27. b. r. n. 7.* post alios, ase excitatos, idem illud, de quo hic laboratur, in piaz obfervari, negat: tamen ipsemet de primo L. A. Capite in *Par- nisch. W. f. 6. b. r. 9. v. 9.* diferte addit: *sed iustus in lega man meue.* Itaque, ut Brunonius sibi conciliatur, altero loco intelligendus est de usu; altero de utendi facultate: quin istam ipsam affirmationem, quanti maxime sono fuerit, moribus Teutonicis non repugnante, docet *Jus Suetio,*
Jus Suetium 1. ap. 312. 5. 3. de donatione Ecclesie facta, si quidem eam revocare hæredi donatoris tenent temere & contra instrumentum, apud Schulerum *Exerc. 10. 16. 68.* Atque eandem inespice damni no-
 vissime comprobat *Jus Prutenum lib. 5. tit. 10. art. 1. 5. 5.* sublato di-
 scrimine nominalium, quod Jus Romanum servat. 3.) Jure Germa-
 nico, in primis Saxonico, tres hodie ex cussa damni, injuria dati, compe-
 teat actiones. Prima est res perfonaria, atque adeo ad simplicem da-
 mni restitutionem datur, cujus formulam exhibet D. Svendendörfferas 1. res perfonaria
de al. c. 3. membr. 27. fell. 1. Altera est alia injuriarum, mere poenali, res.
 ex Lege Saxonica ad pnam, huc Emendam, due Bussi, 1. 3. land-M.
art. 48. Ubi obfervet, velim. Emendam esse duplicem: alia enim
 decernit ab occasione; alia ab intentionem: altera dicitur weh-
 ren, i. e. veri, itemque Mann: Weh, Eühne: Weh, & pro coadi-
 tione persone inest, variat: masculo occiso, est 20, at, femina
 inest, 10. Joachimicorum; altera speciatim vocatur emenda, &
 coaditum parum in pretio doloris, Schmetz-Weh, parum io carentia
 operarum, Werflumisch. Ceterum hanc actionem medii generis
 eum actione primi generis prudenter cumulari, monet Besoldus *Thes- saur. pract. voc. Ubtrog.* Confer. 1. 33. pr. de O. & A. Terra deni-
 que alia mixta est ex ipsa Lege Aquila, etaque cum jure Romano io
 impetio Teutonico usu recepta, vid. Schilter. *delict. Exerc. 10. 16. 67. & 68.* Actio primi generis e contra plures datur pro rata, ita tamen, ut, *differtia ha- rum actionum.*
 peti contra plures in solidum: denique actio tertii generis, qua tem
 persequitur, datur contra plures pro rata; qua autem poenam continet,

in solidum, *L. n. §. 2. ad L. Aquil.* Nisi submoneas, magis esse, ut actio primi æque ac tertii generis, & postrema quidem indistincte, siue rem persequatur, siue poenam, adversus singulos in solidum datur, dicitur: propterea, quod in delictis beneficium divisionis exolet; secus ac Carpius *Dec. 190.* quem eo nomine notat D. Struzius *Ulp. Mod. tit. ad L. A. §. 21.* Amplius actio primi generis datur contra heredem, ut & tertii generis, quæ ea rem persequitur, saltem ex æquitate juris Canonici, *arg. c. ult. X. de sepult. 1. §. X. de nupt.* Sed actio secunda, & tertii generis, quæ hæc poenam persequitur, contra heredem non datur, *l. 13. §. 2. ad L. Aqu.* ibique Brunneemann. *n. 12. Et seqq.* ubi præjudicium commemorat, Schilter, *ib. 73. seq. 4.)*

Carpius, notat.

Extensio dupli
ad actionem
utilem.

Alia ampliatio.
non:
1. ut poenam,
Regula.

2. ut, probatio-
nis.

3. ut, infuſionem.

4. ut, aſſum-
tionem.

Quod dixi, Legis Aquilæ actionem ubi infuſionem in duplum ex-
ſtere; etiam de actione utili, siue in factum, capiendum esse, *l. pen. C. de L. Aqu.* Brunneemann, *ad l. 13. cod. n. 13. §. 5.)* Nihil referre, utrum poenæ dupli in libello statim in eventum infuſionis, an de-
monstrari possit infuſionem, poenæ sit, cum aptitudine actionis *L. Aqu.* iſſit, modo petatur; nam non poenæ non decernitur. Quo facit re-
gula: *quoties ex factis adversariis novi quid emergit; toties libellus*
suppleri, & emendari potest, l. 4. C. de edend. l. 4. §. pen. de non. ali. 6.) Nihil, quod ad poenam dupli intereſſe, vni modo da-
monum probetur: ordinariæ, per testes, vel documenta; an, delato
iurjurando, si quidem rei deinceps conſtitatur, vid. Brunneemann.
ad del. l. 23. n. 13. Quod si autem ipſemet actor delatum sibi, vel
releum, iurjurandum præſtiterit, non duplum, sed ſimplum conſe-
quetur, *l. 30. pr. de iurjur.* Brunneemann, *ad l. n. de interrog. in iure ſac. n. 80. Et ad l. 30. de iurjur. n. 1.* Quo locum obſerves, velim, cau-
ſelam in aſſore: ut iurjurandum, ſibi delatum, ne præſtetur, ſed
ſuam iuramentum ordinario modo probet, baſi et ſciti Verwiſſen mit
Dreierſi verteret, 7.) Eandem dupli poenam obſtinere, siue quis ipſum
neget delictum, siue ejus qualitatem; modo ea ipſam delicti ſubſtan-
tiam aſſiciet, ita, ut ſine illa qualitate rei ex lege Aquilæ plane non
teneretur, v. gr. si quis conſtitatur quidem, deſiſſe damnum, ſed ne-
get, deſiſſe dolo, vel culpa, vel um laeſum: is, deinceps mendacii
convictus, omnino tenetur ad duplum, Brunneemann, *ad l. 12. de in-
terrog. in iure ſac. n. 21. 8.)* Duplum propter infuſionem intelligi
non tantum, quanti tempore damni dau, ſed quantum retro plus res
ſuerit.

XXIX.

Sequitur *mem.* quæ est vel *simplex* *torquersatio & dolatio*; vel 2. *obnoxiæ* *contumacia & inobediencia* iudicem. *Pempti illam Actio extorsit* *adimplem* *mentis ad prior causas* *fit in duplum mixta*, § 19 *et* 26. *l. de act. 5. ubi.* *Aliter ex respo.* *mentis ad prior causas.*

l. de Oblig. qua quas. ex contrah. Sunt, inter etque Inprimis Riterhusius & Baldus, qui existimant, hanc actionem iure novissimo, *Non. t. c. 1. et* *Arb. Hoc amplius. C. de fidei ommiss.* sublatam esse, ubi constituit Iustinianus, ut bres, si quidem in iura annuum, admoniti a iudice, non solvat legata, quæ acunque sint: toto successione com-

modo, excepta legitima, privetur. At etiam vetius est, eandem actionem hodieque perdurare, cum, quæ actio noster poenalis & remedium ex *et. Nov. 1.* diversimodè competunt personis: altera quidem legatario; alterum autem hæredibus ab intestato; tum, quia leges priores speciales per posteriores generales non abrogantur, *l. 26. de LL.* Bynemann. *Extr. ad l. 27. n. 21. et* *seq.* Superest hic, ut subnoctetur:

1.) *Simplex* tantum hinc loco intelligi, non quæ ex re ipsa, atque ad eam ex solo tempore tardæ solutionis fit, ut DD. ad unum omnes, si Isidorus fides habenda sit; sed quæ per interpellationem extra iudiciale contrahitur, *l. 46. §. 7. C. de episc. et cler.* Ea quæ explicanda sunt verba §. 26. *l. de act. si distuleris &c.* *uicque qui iussu magistratum nostrorum contemnitur.* 2.) Hanc dupli poenam exulare in legatis, re-

latis reipublicæ, vel filio, *arg. l. 42. de pœn. ad eorum veteri pœne.* rum & redemptionem captivorum recte proferri, *l. 45. C. de episc. et cler.* 3.) Etiam ob infestationem hanc ipsam actionem fieri mixtam, § 19. *l. de act.* cuius quidem usum forensiem speciatim asseruit Mevius §. *Dir. 64. et* *65.* Quo loco observandum est, quidam actiones, natura sua simplices, duplici vel infestatione, vel mora; quidam utraque simul: quo pertinet etiam nostra. Quamquam hæc præmissis, & confessio spontanea, antefusceptum onus probandi hæredem a poenae relevat, *arg. l. 26. §. 5. de iur. act.*

XXIX.

Ob *contumaciam* *dolentiam & inobedientiam* rei, non parentia *hærem* *con-* *jussu* & arbitrio iudicis, mixta *fit Actio quod moris causa* in quadruplum, §. 15. *et* 27. *l. de act.* Quam quidem Galli patiet ac Belgæ usque vari, negant, sigillatim Moronius ad *l. 14. quod mor. caus.* Ginennevege- *Ad. n. qui in-* *tem causa.* *ni* ad *l. p. 3. et* *4. VVissenbachii b. c. 16. 24.* Gudelinus de *usu* *quodem* *iure* *novissimo* *lib. 3. c. 12.* Germani, maximam parenti, hic si offenditur, *lent*, ipsam quoque Schleiterus. Contra vero ne magnæ in

XXIX.

Ob *contumaciam* *dolentiam & inobedientiam* rei, non parentia *hærem* *con-* *jussu* & arbitrio iudicis, mixta *fit Actio quod moris causa* in quadruplum, §. 15. *et* 27. *l. de act.* Quam quidem Galli patiet ac Belgæ usque vari, negant, sigillatim Moronius ad *l. 14. quod mor. caus.* Ginennevege- *Ad. n. qui in-* *tem causa.* *ni* ad *l. p. 3. et* *4. VVissenbachii b. c. 16. 24.* Gudelinus de *usu* *quodem* *iure* *novissimo* *lib. 3. c. 12.* Germani, maximam parenti, hic si offenditur, *lent*, ipsam quoque Schleiterus. Contra vero ne magnæ in

M 3

foro

*Itaque laudat.
Brunnem.*

Itaque Strick.

*Quae causae
triples?*

*Interdum laus
est recipiendus
in laudem.*

*Utraque petitio
non habet fieri
potest.*

*Decreti Mar-
ciali.*

*confirmatio la-
tis praesidium.*

foro Germanico auctoritatis, Brunnemannus, pro usu hujus actionis
concordare non videtur, dum ad l. 9. §. 6. quod met. caus. n. 20. in-
quit: *quadruplum abolitum est de usura Germanis moribus, non con-
cedo. Lex semper auge, licet non semper servandum eam praesentetur.*
Certe nec tantum eam dictum, puro. Hucusque Brunnemannus. Cui
assensu D. Strickus *Uf. Arch. dict. tit. §. 3.* partim, quia generatim ius
Romanum in Germania receptum; partim, quia hodie major peccan-
di impunitas malefactorum non est idanda; partim denique, quia negli-
gentia alterius in insituentem hac actione alteri nocere nequit, nisi a
negligentia causam habeat. Ceterum hic animadvertendum est: 1.)
in hac actione duas intercurrere causas, *viz. de contumacia*; altera
est simpli, altera tripli, causa. Enumvero facinus, i. e. violentia, caus-
sa tripli dicitur l. 14. §. 11. quod met. caus. sed aptitudine, habet, &
actu primo; non sinitur actu secundo & exercitio, nisi accesserit
contumacia. Causa tripli proxima est contumacia; remota, aut, si
maior, conditio hinc quando, vis & metus. Ita enim se ipsum expli-
cat Ulpianus ad l. 14. §. 3. cum, non *STATIM*, ait, *quadrupli est actio,*
sed si res non restituitur. Quod autem idem dicit Ulpianus §. 1. re-
stituendo poenam evitari; accipiendum est non de praesenti, sed fu-
tura, quae demum, accedente contumacia, committitur, *Resol. Lau-
rentsch. b. i. pag. 102.* 2.) Interdum, nempe si res incerta sit aestima-
tionis, auctorem admitti ad *iurandum in laudem*, antequam tamen ju-
dicia moderatione, sive taxatione, vid. Thomae in *Tr. de vi impulsiva*
cap. 8. §. 12. Exemplum est, apud Schneidervinum *tit. de arb. 25.*
n. 24. de codice doctus. 3.) Petitioem poenae obo cum causa
principalis libello facti, atque adeo utramque petitionem rei & poenae
eventualiter conjugari hoc modo posse: *peto, restitui rem, & si non*
restituatur intra tempus, quod datur iudicatio, peto, te condemnari in qua-
druplum; quo sequitur sententia: *condemno te ad rem restituendam,*
& si non restituatur, condemnatio in quadruplum. 4.) Hoc Saluberi-
mum illud juris auxilium ex Decreto D. Marti testandum esse, ut,
quitque, specto iudicis officio, via facti, seu propria auctoritate, rem
sive suam, sive debitam, occupat, dominium, creditumve, amittat,
l. 13. quod met. caus. l. 7. G. unde vi. coof. l. 4. G. fin. regend. Cu-
jus quidem juris usus forensis cum prolixo assensus sit *Resol. Laurentsch.*
tit. quod legat pag. 760. seqq. hic actum non agemus; praesidia ta-
men nonnulla, etque recentiora, subijcere libet. Namque secundum
sententiam Decreti Marciali ad interrogationem Cancellariae Ohr-
druff.

drasienſis in cauſa conſenſu Conrad Mäſſers pronunciare non dubitavit Scabinatus Jecenſis *M. Nov. 1698*. Quam pronunciationem deinceps, cauſa per appellationem ad Regimen Gothorum devoluta, confirmavit Scabini Vitembergenſes, *M. April. 1700*. Eundem in modum judicavit Conſiſtoſium Eccleſiaſticum Vitembergenſe in cauſa Dehlſchläger und Conſorten contra D. Wädylern und Conſorten *zu Bieleig M. eod. 1700*. Similis de jure reſpondendi ratio fuit Judiciſ Provincie Luſatiae inferioris *Terz, Martii 1700*. Amplius noviffime *Id. Junii 1702*, conſulenti Chriſtophoro Titio eodem in ſententiam reſponderunt Scabini Vitembergenſes. Prae modo, cum in cauſa Annen Catharinen Hofſtein contra Annen Catharinen Leifſchertſ, a Pextoni in Decidenſi huc traomiſſa, reſ opponeret exceptionem ſpolii, ex eoque privationis juris ageſſe ex cauſa Decreti Marciſini, ſuper eodemque ſpolio deſideret aſtricti juſſura odum; Ordo Juſtidicus, qui Vitembergae eſt, non dubitavit interloqui, praellandum eſſe ab aſtricta juſſurandum, *M. Martii 1704*.

XXX.

Habemus actiones poenales mixtas ex accidenti & ex poſtaſſato. Accedimus ad mixtas ab *inſito & natum ſua*, quae ut ſunt ſunt vel *dupli*, vel *tripli*, vel *quadrupli*. Ultra quadruplum nulla actio extenditur, *§. 25. l. de alt.* Quod quidem intellige de quadruplo ejus, quod culpa adveſarii actori abiit; id quoque, eſſe interdum longe, & vel decuplo, pluri aſſimetur, quia erat corpus, in quo, vel per quod, damnum datum eſt: ſimplum tamen ſemper eſt, ratione inſita di mini univerſi, quod actor ſenſit, ſiſque adeo nihil aliud, quam totum intereſſe damni emergentis & lucri eſſentis. Exempla extant in *l. 13. pr. de alt. emt.* de tigno vitioſo & pecore morboſo, *l. 3. §. ult. de incendi. iur.* de navis clavo ablato, ut naufragium fieret, *l. 23. pr. ad L. A. de haerede, ante aditam haereditatem occiſo*.

XXXI.

Inter actiones, natum ſua mixtas, easque in *duplum* competentes, prima eſt *actio de ferro corrupto*, *§. 23. l. de alt.* Aque duplex: 1.) *Actio de ferro corrupto* alia; alia *utilis*, quae competit patri contra corruptorem liberorum, *l. 14. §. 1. de ſerv. corrupt.* Immo generatim cuius, cuius intereſſe, aliquem non eſſe coruſum vel ſedoſum, v. c. marito ob uxorem; domina ob famulos, ſocillas, homines proprios, alioſque, qui in familia ſunt, corruptos; ne & principi, duci militum, magiſtratu, ob miniſtros, milites, ſubditos, corruptos, vid. Brunnemano *Diſſert.*

de

*Ubi deprimi
est in usu.
Laudatur Str-
kum.*

*Prædictus
1. Francof.*

2. Vitemb.

de delicto ferri, alienumque hominis corrupti. Quanquam vero hodie inter Christianos servitus in usu esse desit, atque alieni actioni dicitur, nisi quod ad Turcas, aliosque barbaros populos, locus non est: tamen utinam actio omnino libera constitui possit. Non possum, quin iudicium D. Strykkii de hoc argumento hic collidam. Hic enim *Uf. Mod.* tit. 116. *de servo corrupti* §. 1. pro usu ejusdem tituli magnopere propugnat: immo pro malitia secuti, nullum in foro titulum majorem gaudere debere auctoritate, quam illum, concedit, & solide comprobat, speciatimque §. 4. in actione utili, ratione damni, per corruptionem vere dari, inita, duplum admittit. Quam in sententiam consili Collegium Facultatis Francofurtensis de 10. Maji 1678. ut Brunnemianus refert, *prædicti. Dissert.* t. 2. §. 5. Quo fortasse, interjecto anni errore, respexit Lynckerus, dum in *Anal.* ad Struv. *Extr.* qd. ibi 79. refert, in casu servi corrupti Francofurtenses JCios M. Maji 1670. poenam dupli distinxisse. Subjicit idem generatim pro usu actionum in duplum &c. 124. qui sui illud multiplicata actionis abrogatum esse, dicit, *servitum id probare debet.* Similiter, quod ad usum actionis utili de servo corrupto, M. Julii 1675. In fortioribus terminis Ordo Vitembergensis, ab Augusto Töpfere consultus, de jure respondit versus Dreſeam, patri adversus eum, qui filium ad furtum alii faciendum iuduxerat, dati actionem de servo corruptoris item ad duplum ejus, quod pater illi, cui damnum erat furtum illatum, restituit. Quinvis enim ipsi pater res furtum abſtitit non sit, nec pater ullo modo teneatur ad damnum, quo altera filio affectus erat, sciendum: tamen interest patris, filium restitutione rei furtivæ liberari a poena ordinaria, ne per filium macula atque ignominia patri, totaque familie & genti, ispergatur. Ercſt, ipsamet Responsi verba huc recitari: *Ob wasſi, nach unterschiedener Rechtslehre Meinung, Actiones poenales ad duplum & quadruplum heute zu Tage nicht mehr in abſoltem Gebrauche seyn, sondern an deren Stelle andere extraordin. Straffen statt finden; Dies weil aber dennoch pro obſervantia juris Civili die Præſumption so lange ſtehet, biß ein anders klärlich dargehan, und daß, ungeachtet das klagende Theil auff das duplum oder quadruplum deutlich libelliret, und es in dem Actin utgereit, dennoch bewährte Richter Collegia solches nicht attendiret, erwiesn werde, hiernachſt also unſſi de servo corrupto denen Vätern, deren Kinder verſöhlet und zum Böſen verleitet worden, in l. 14. §. 1. de servo corrupti, verſtaltet wird, Krafft welcher ſie nicht allein die Corruptores ad id, quod*

inter-

interest, liberos non esse corruptos, officio iudicii æstimandum, des
langin, sondern noch über dieselbe ad duplum ejus, quod liberi patri-
bus, aut aliis, abstulerunt, klagen können, massen dann in cit. l. 14. §. 2.
ausdrücklich verfahren, si servo meo perstiteris, (idem dicendum est
in actione utili de filio,) ut Titio factum facias, non solum in id tene-
re, sed et tenior servus effectus est, sed & in id, quod Titio præ-
staturus sum. So ist des Caji Vater, wenn er die angestrebte Cor-
ruption zu vermeiden sich getraut, wider diejenige, so seinen Sohn
zum Diebstahl verleitet, so wohl actione utili de servo corrupto, ad in-
teresse, iudicii officio æstimandum, propter enim filii corruptum,
nec non ad duplum damni, per factum dei, zu verlangen, wohl des
rechtfertiget. Sed actio iamen furti, quæ alioqui cum actione de servo
corrupto concurrit, l. 11. §. 2. l. 16. de furt. corrupt. hic cessat, quia non
competit nisi ei, cui suscepta res est. Ceterum, eadem dupli poena ne
quidem contenti, Visigothi septuplum constituerunt, lib. 7. tit. 2. c. 6. 1. Visigothorum.
vid. Schiller. Error. 21. 16. 17. Huc pertinet singulare jus, e Civitatibus, & Civitatibus, &
Hanseicis Ordinatione Nautica d. 23. Maji 1614. m. 4. art. 2. consil. fecit.
eum, ne quis nautæ alterius blanditiis, vel eugendo salaria, sub poena
20. Imperialium abstrahas, etque ut seductus nauta dimidium mercedis
magistro exsolvat.

XXXII.

Ita, quæ dicta sunt de furti, proxime annexa sunt, subjungendum
est: 1.) Edictum Prætorium, de servo corrupto, secundo Legii Aquilæ
capiti successisse videtur. 2.) Corruptum in hoc loco intelligi, quod
ad animum, eamque fieri persuadendo, aut laudando, l. 1. §. 4. de furt.
corrupt. Contra vero, si servus ratione corpore deteriore factus sit,
non hæc, sed L. A. actio locum habet, arg. pr. l. de L. A. Plus est
persuadere, quam compellere, l. 1. §. 3. eod. alter animum corrumpit;
alter corpus, servo animo, polluit: alter leonem agit; alter vero vul-
pem perniciosum. 3.) Connatus etiam contumpeendi pro effectus, in
que adeo ipsa corruptionis factus, haberi, quæ scilicet effectus habuit
opinionem perniciosi suscitavit. Sufficit, suaderi: non est necesse, ut per-
suadeatur, §. 2. l. de furt. l. 20. C. eod. Imque hoc casu dominus, in-
stituta actione furti, & de servo corrupto, tantum consequetur, quan-
tum scilicet deberetur, si oevera servus corruptus fuisset: idemque ad
liberos, uxorem, & simulatos, &c. extendendum, atque in præd servan-
dum esse, docet Brunemannus, ad dist. L. 20. n. 4. & 5. 4.) Differe-
ntiam actionis de servo corrupto directa & utilis in eo esse, quod in
altera

altera omne damnum, quod ex corruptione provenit, dupletur, *l. 9. §. 2. l. 10. de servo corrupto*. atque adeo *a)* pretium, quanto minoris servus ob id, quod corruptus sit, exstiterit, *b)* res ipsa, furtivo ablata; tamen si ad eum, qui servum corruptum, perlata non fuerit, *c)* interesse pecuniarium, sive damnum, patrimonio medietate saltem datum, cum respectu operatum servi, quibus cavendum sit, aut eorum forum actionem, quibus malitiosos iterum dediscendi, &c. pro officio iudicis aestimandum, *l. 14. §. 1. eod.* Contra vero in actione utilis solum dupletur id, quod ablatum fuisse aut deperditum, non reliqua, *Ad. l. 14. §. 1.* Quamobrem omnino defendi potest Paulus, cum *Ad. leg. actionem utilem* constituit. Neque enim respexit ad interesse pecuniarium circa personas liberorum corruptorum, quod vix esse potest, ob libertatem inestimabilem; sed ad consecutionem damni, inde venientis. Varietas sententiarum circa formalem actionem utilis.

Defenditur Paulus.

Varietas sententiarum circa formalem actionem utilis.

Constat, ut de necessitate.

Dubium.

circumferre.

5.) In proponenda actione *de servo corrupto* nulla formula Interpretes variare. Cujacius putat *lib. 17. Obs. 11.* eam in factum, i. e. verbis obsecris, temperatis, mollioribus concipiendam esse, ut non fiat mentio corruptionis & opprobrii, quod suae contigit domui; e contrario autem Oldendorpius *Class. 7. Ad. 2.* verbit satis apertis practice illius actionis exhibere non veretur. 6.) Suadendum esse ei, cuius interest, ut potius denunciet iudici crimen corruptionis, & processum inquisitorum ex officio institui, petat, eique deinceps pro suo interesse adhaereat. Qua ratione laus onere probationis ac summum levabitur, & corruptor eo severius punietur, Schilter. *Exerc. 21. lib. 17.* Idque aliis etiam casibus procedit, v. c. in capite furti. Neque est, quod existimes, in foro Saxonico actionem poenalem cessare, quodlibet furti, aliusve delicti reo, corporalis poena est dictata. Quid enim, si reus, quod saepenumero fit, poenam corporis, sibi dictatam, redimat? Nullus dubito, quin cum actione non poenali minus, quam rei persecutoria, conveniri possit. Regula Iuri Saxonici, quae reum poenae corporalis ab omni solutione immunitatem praestat, capienda est cum effectu executionis. Ceteroqui contra eum, qui nihil in bonis habet, neque adeo, egestate praeditus, poenae tederationem facere nequit, omnis actio inanis est.

XXXIII.

2.) *Actio de dejectione vel effusio.*

Actionum, naturae suae mixtarum, in *duplam*, altera species est *Actio de dejectione vel effusio*, de cuius usu DD. inter se disceptant, Barvici, imprimis Delleius, Regnerus, Gucenewegenius, quio ipsimet Germani, praesertim Felmannus, Staurius *Exerc. 14. lib. ult.* statuunt, hodie

hodie eo nomine in simplum agi, salva ceteroqui poena culpæ admittæ arbitria. Verum de eo dubitat Brunnemannus ad *Leg. 1. pr. de his, qui effud. n. 5.* optima ratione, quod oon-usu oon tollantur leges: neque enim hic ea, quæ sepe distinximus, confusenda sunt, nempe: quid in foro fieri soleat, quidve fieri possit. Quod socii iudicium non obsecute probat D. Strykius *Uf. Mod. w. 5. 2.* illi præsertim in locis, quibus generaliter receptum est Jus Romanum, ut in Electoratu Brandenburgico & Ducatu Brunswickensi. Equidem oon abuteremur, in foro nostro ad simplicem estimationem & agi, & pronunciarî, soles: sed nusquam extat prohibitio, per quam quis hoc actionis generis excludatur, Schlier. *Exeri. 19. id. 80.* Unde & Oldendorpius *Class. 6. Ait. 20.* non solum, sed & D. Sveudeudorfferus de *Ait. cap. 3. membr. 42. Sell. 1. & 2.* formulas actionum de dejectio & effusio, easque in duplum conceptas, exhibuerunt. Eoimvero Noricus in *Addit. ad Pinn. §. 1. I. de oblig. qua quasi. ex delict.* Jure Saxonico eundem §. quasi mutatum esse, ait, per tandem *Lib. 3. art. 45. & 51.* Atquin autem textus illi Juris Saxonici saltem pertinent ad actionem L. A. non speciatim ad oostam actionem de dejectio vel effusio, quam ab actione L. A. distinxit auxitque Prætor, favore securitatis viarum & itinerum, ita, ut ea quasi actuum, & quædam quasi extensio Legis Aquilæ videri possit. Quare verius est, in foro etiam Saxonico nihil impedimento esse, quo minus secundum Jus Civile pronuciari queat. Age vero, delibemus nonnulla capita, quæ lucem huic actioni afferre videantur. 1.) Notandum, actionem competere contra iuhabitatorem, *l. 1. §. 4. de his, qui effud.* autque, siue sit adium dominus, siue conductor, *dist. l. 1. §. 9.* At contra locatorem oon datur, *dist. l. 1. §. 4.* nec contra hospitem, qui transisset hospitatus, *dist. l. 1. §. 9.* immo, nec contra conductorem cubiculi, mæsei, v. g. studiosum, atpote qui non tam inhabitat, quam peregrinatur studiorum causa. Leges, ut actioni nostre locus sit, requirunt consensum: aliud est cubiculum, aliud cætuaculum, utpote quod continet tubicula, exedat, atque adeo plenum inhabitantibusulum præbet, *l. 5. pr. & §. 2. dist. cit.* Dissentit Mahuius ad *Dist. fin. l. 1. n. 4.* Ceterum inhabitans non tamen solum, com ipse, sed & cum domestici dejecti, vel effundunt, *l. 6. §. 2. dist. cit.* salvo tamen eidem regressu adversus eum, qui dejecti, vel effudit (per actionem vel in factum, vel locum) *dist. leg. 5. §. 4.* Ex quo consequitur, causam hujus actionis esse quasi delictum, culpa inhabitantis propria commissum. Quamquam in modo exerci-

at opinione de
fortitudine
dicata.

Contra quem
competat?

*Duplum quomodo
de actione
ad quid agatur
ob damnum, ut
re inestimabili
datum?*

*Aditio de paf-
sibus vel suffensio*

afus afferitur.

ciū discrimen est: culpa namque ista exercetur non ob immediate, modo mediate, factū nempe domesticorum: quæ posterior Species non nullis dicitur culpa imputativa. 2.) *Duplum* hic æstimatur ex die damni dati. *l. 1. pr. h. i.* 3.) Si in re inestimabili, puta libero homine, damnum per dejectionem, vel effusionem, datum sit: tum modo agi ad poenam quinquaginta aureorum, *l. 1. §. 5. d. 1.* eamque actioni applicandam, *arg. l. 12. de P. S.* si occisus sit; modo ad id, quod iudici æquum videtur, æstimatis impensisque operis, quibus interitus caruit, aut in postea cariturus est læsus, *l. ult. d. 1. junct. l. 68. ad L. F.* moribus Saxoniciis recepta est Weigeldi poena. 4.) Huc pertinet et *Aditio* de *pafibus* vel *suffensio* ob metum damni, puta, cum ita quid positum est, ut nocere possit, *l. 5. §. 11. d. 1.* ad poenam 10. aureorum, *l. 5. §. 6. §. 7. eod.* actioni applicandam. Hodie vix ob damnum, quod metum, actio instituitur; sed magistratus imploratur, ut jubeat sub multa, rem, cuius causa damnum metuitur, auferri, Simon van Leeuwen *Confer. Forens. lib. 5. c. 30. §. 1.* Quæ tamen fore consuetudo non nōbit, quo minus hoc etiam juris auxilio, tuendæ nulli atis publicæ causa introducto, liceat experiri. Sane in Gallia Lege Regia poena 10. Francorum constituta est in eos, qui pannum suspensum a fenestris in urbe Parisiorum habent; ut auctor est Franciscus *le fait de la police de Paris*, confer Thuan. *lib. 16. Histor.* Similitet apud Judæos cautum divina lege erat, ut quis faceret lorica ad testem dnm suū, *Deuteron. XXII 7.* Uode hodieque poenam, arbitriam tamen, in hoc genere dicari posse, cum Ragneto *Confer. Belg. ad dist. l. 5. §. 6.* concedit D. Stryk. *Uf. Mod. dist. tit. 5 ult.* Plane remotione positi ante institutam actionem hæc actio expirat.

XXXIV.

*3.) Actio arborum, fructuum, casarum
arborum
ab ipso fructu
arborum aliena.*

Tertia Species est *Actio arborum, fructuum casarum*, in duplum, mixta, *l. 1. l. 7. §. 6. §. 7. l. 2. pr. l. 9. ar. fur. inf.* Quamquam vero in foro Tentonico vix hic leges extant, quas studiose collegit Schultetus *Extr. 49. 16. 17. 18. 19. 20. 21.* tamen dubitandum non est, quin hæc etiam actio Juris Civilis in duplum in foro positum institui possit, jure Justiniano semel admissio, ut recte iudicat Schultetus *dist. 16. 21.* Prius modo censuit Brunneemannus *ad dist. l. 7. n. 3.* contra eos quoque, qui, nocendi animo, vines, plantas, fructus, arborescens, evelunt, hodieque in duplum agi posse. Quamvis enim *dist. l. 7.* si quis radicibus arbores evellet, vel extirpare velit, hæc actione teneri, negetur: tamen illud de directa, non nulli, capiendum esse, idem submonuit.

Sane

Sane *Sanctus Carolus art. 188.* de poena solum publica loquitur, eamque secundum locorum consuetudinem definendam esse, ait. Ubi notandum est: 1.) actionem hanc competere solum ob arbores, *furim*, *Explantur* i. e. clanculum; *Corolina* habet: *gehliges und verborhene Weist*, *exat*, *ineilas*, *fuccifas*, non ob sortum ablatas. Ex qua consequitur, eandem actionem speciem esse actionis furti non univocam, sed analogam; quomodo hic animus saltem nocendi, non lucrificandi, spectatur. 2.) De damno, quod exactione arborum fit, persequendo, *ita* iure Romano prodita esse *remedia*: a) ex *L. XII. Tabb.* ad 25. asses, i. e. 7. grossos Mislicos cum dimidio, b) ex *sapientia* *L. A. damno*, mense retrosum computato, c) *actionem nistum pratoriam arborum, furim casum*, in duplum, *Schilter. ib. 16.* 3.) estimationem simplicem, quae duplo continetur, enucleat non damnum datum duntaxat, sed & lucrum interceptum: v. c. si *sylvae cedux virgula*, die *Junger Schlägt*, laesa sit; non virgultorum pretium spectandum est, sed abotum, inde speratum, atque adeo tempus, non praesens praesens, sed melius, *Schilter. ib. 16.*

XXXV.

Quarto se loco sistit *Actio ex Edicto de publicanis*, ob illicitam exactionem, mixta, in duplum, *l. 1. pr. l. 5. §. 1. de publican.* Cujus quidem actionis usum in foro Germanico solide defendit Schilterus *Exerc. 41. ib. 46.* inde imprimis, quod domesticum iure actio quadrupli in commissis locum habeat, *Arch. ibi nulla. C. de Episc. vend. ib. 2. art. 27.* ibi: *übersüßig geün.* Argumentum hic ducitur ad uno telarium ad alterum, h. e. vectore ad publicanum: actio contra vectorem in quadruplum in foro Germanico recepta est, cum generatim propter *ist. Arch.* quae dimanat ex *Constitutione Fridrici II. Imperatoris*, de libertate Ecclesiastica initio imperii condita, tum specialim in Saxoniæ adductum textum; ergo etiam actioni in duplum contra publicanos in eodem foro Germanico locus erit. Praeterea generatim Schilterus *ibid.* adversus Batavos usum actionum poenalium vindicat, atque ad contextum *Juris Canonici in can. 12. q. 2. l. 11.* in quoniam ianitur, auctore ipsomet *Graiano*, respondet, illud *Gregorii* de ecclesiastica mansuetudine dictum intelligi, non de iure. Ubi notabis: 1.) hanc actionem duo habere singularia capita; alterum ex parte *actoris*, quod is exactionem duntaxat, aut ablationem rei & damnationem probare debet, non ejus qualitatem, puta vim, dolum, culpam, qua parte haec actio melior est actione furti, vi bonorum

Quando hac
actio crescat in
quadruplum?

raptorum, & Legis Aquilæ; alterum ex parte rei, utpote qui, item restituendo, etiam post libem convictam, aut sequestratam condemnatoriam inmen, evitat condemnationem dupli, l. c. §. 4. l. §. p. de publican. Schüz. eb. 43. 2.) si illucit publicanorum exactioni accedat vis, actionem nostram crescere in quadruplum, l. §. 3. §. 5. diff. est. Ex quo contextu aliquando eximie probatur concursus actionis civilis cum criminali, ibi: *alterum enim videtur privatorum; alterum vigor publica disciplina possidet.* vid. Brunemann. ad diff. l. §. 3. §. n. §. ubi ex Heigio p. 2. q. 23. pro usu & cumulatione actionum privatarum cum criminalibus erudite contra Carpzovium disputat, eamque opinionem DD. communem laudat. Ceterum memorabile est, Carpzovium in omnibus suis operibus, quod ad usum actionum poenaliū in fere Germanico, nullum reliquisse vestigium dijudicandi, uti sententiarum epilemet fuerit additus.

XXXVI.

si Actio de
igno juncto.

Quinto huc quoque vulgo refertur *Actio de igno juncto*, in duplum, §. 29. l. de all. quam exolevisse, Guærenægenius scribit ad diff. §. 29. cui assentitur, post alios, Wittenbachius p. 2. D. 29. eb. 20. Neque in Borussia Electorali usus hujus actionis esse videtur, Jure Provi. Boruff. lib. 3. tit. 1. arc. 7. §. 4. Sed hæc, atque alia hujus generis, con nos non adducunt, ut generatim in foro Germanico illum actionem exulare, existimemus. Sane pro facultate utendi hac actione in primis propugnari Schüz. Exerc. 29. eb. 43. & ad §. 29. l. de all. atque Hopps. eb. 2. Satis fuerit, hanc actionem, Leg. XII. Tabb. publici causa introductam, admitti, atque actionem onere probandi ejus, quod interest, lesari, quam ejusdem injunctioe hies profertur. Unde & Wittenbachius tit. de igno juncto. eb. fin. cause loquitur, cum ait: *hodie in quibusdam locis sola vera affirmatio prestatur.* Itaque locus erit regulariter. Quo, opinor, collineat Lyokerus, cum in Analiti. ad Struv. Exerc. 48. eb. 30. Gicerevegeiam, ait, sæpe nobis usum coartarium localem sub facie abrogationis universalis obtinere. Pergit idem: *difficile est credere, quod hac actio sumptibus in mala fidei possessore cesset, nisi quid præjudicium idem ostendatur.* Nota: 1.) secundum sequestratam communem, actionem de igno juncto esse modo poenalem poenam, modo mixtam. Poenæ poenalis est contra eum, qui mala fide junxerit; unde & adversus illum, præter actionem de igno juncto, in fine in potest rei vindicatio, & actio ad exhibendum, l. c. §. ult. l. 2. de igno juncto. sed mixta dicitur contra bona fide juventem, l. 23.

Actio hac modo
poenæ, modo mix-
tae, est, statuitur.

l. 23. §. 6. de rei vindic. Compara *Refol. Lanterbach. n. de A. R. D. pag. 703. §. 99.* 2.) res ad destruendum vendi non posse. Namque emptio licita est, & pretium reperitur, & duplum ratio inferri, *Si res ad destruendum vendi datur, duplum actionis inferri, l. 52. de contrab. emt.* Quod moribus etiam hodiernis obtinet. Neque enim leges propterea sunt abolitæ, quod rarior casus contingat, Bruonemann. *ad dist. leg.* ubi adjici, ne jura aedum quidem, a venditore præsumitur, magistratui præjudicare. 3.) accessionis loci ad classem actionum, mixtarum, in duplum: in dubio omnes actiones penales esse mixtas. *Regula.*

XXXVII.

Sed & alix sunt Actiones, quæ extra controversiam poenalibus, aliis sive modi actionum extor-

i. e. in ordinem redigendis, ut Lynkeus interpretatur *Anach. l. ad Struv. Exer. c. 16. 67.* Hæc, inquam, actio pupillo datur contra tutorem, qui ex bonis pupilli abstulit, atque in rationes non retulit, ad duplum veri pretii rei, quantum tutor intercepti, *l. 2. §. ult. de tut. Et int. distrab. dñ.* non ejus, quod intercepti, *l. 1. §. 20. eod.* quod continet etiam rei estimationem, *l. 2. §. 2. eod.* Cujus quidem actionis usus in foro nostro communis in dubium vocari potest: quo magis ex superioribus liquet, actionem mere poenalem furti ita esse extra fori usum collocatam, ut nemo eadem ei prohibentus. Ut cetera taceam, produco in medium *Authent. Stry. D. Strykum, qui in Not. ad Lanterbach, Comprom. d. e.* dum ait: *post. h. quæm hodo singulis annuuntio reddenda si, non dubio, huius actione movi, i. e. antequam mensa finiatui, immo ipso admissi a tutore delicti tempore, agi possit, si quidem ex rationibus nullum appareat, aliquid substantium esse;* satis lucide præstuit, actionem de rationibus distrabendis in foro hodierno institui posse: dum enim docet, in tantum mores hodiernos differre a jure Romano, in quantum illa actio, quæ apud Romanos, finita demum tutela, locum habebat, hodie mox moveri possit; nemo arabegit, quia idem asserat, & loco ceru principii supponat, ei citra difficultatem in foro nostro locum dari.

II. *Actio in factum*, quæ creditoribus, legatariis & fideicommissariis competit *contra heredem*, qui res quasdam hereditarias in inventario dato, §. 8. §. 11. l. 1. *Quile, omisit*, easque *omissas*, in duplum, *Luh. §. 10. C. de jure lib.* Enimvero Richerus *Dec. pp. m. 17.* scribit, ejusmodi heredem duplum non præstare, sed ultra restitutionem arbitrariè puniri. Sed præjudicia, quæ ibidem subjicit, illud nonnunquam adducit, *basot,*

conferunt.

bant. Nam quod ad Responsum Facultatis Lipsiensis, eo agitur de caso, quo haeres dolo vacat, ut ex verbis liquet: *dennoch obrt und ditzcil soldes allein so wele statt hat, dazuff den Mangel in Rechten elme gewisse Straffe gisset, veluti in casu occultationis, sive dolose omissionis; und hat auch disfalls, puto ob defectum ejusmodi doli, die testiratio dupli nicht statt.* Quoque, si sciendum, quod res est, verba illius responsi bene non coherent. Similiter Scabin Lipsioses, apud Richterum *dist. let.* dum auctore Carpio *Pract. 1700. quæst. 23. n. 24.* responderunt, eodem, quem prædixi, casu occultationis hæredem ad restituendum teoeri, & præterea relegandum esse: protinus dupli petitionem non excludunt. Duplum non decernatur, nisi petatur. Cujus alioquin usum satis, atquo imprimis ex ipsis rerum argumentis comprobavit Brunnemannus ad *L. 9. de jur. delib. n. 4. §. 2. Dec. 28.* Eiusdem actionis quoque mentionem iniecit Philippus *Uf. Pract. Inst. lib. 4. Elog. 74. n. 3. Comparo Hoodedzum Consult. 34. n. 37. seqq. & Consult. 13. n. 31.* Plane *Jure Patemburgus* haeres, re non levis momenti, so nicht gar geringschätzig, dolo celata, & uoverfa præstare legata, & omne et alienum solvere, jubetur, tandem *p. 3. tit. 22. §. 5.* und da ein Erb.

3. *Actio ex Ed.* III. *Actio ex Edicto Prætoris l. 1. pr. si in, qui se ipsam, liber esse jussus* de *L. 1. pr. si in, erit, post mortem dominus autem aditum haered. surrexisse aut vorrupsse quid* *pro ipsam, lib.* *actio ur.* in duplum, ejus scilicet, quod interest, *l. 1. §. 16. cod.* Hanc actionem a foro exulare, ita vult Hahnus *ad Witsenb. c. 1. n. 2.* itemque Schilterus *Exerc. 49. lib. 14.* hac ratione, quod servos non habeamus. At eodem, quamvis hoc inter Christianos facile largiamur: tamen nihil obstat, quo minus illa actio, quod ad mancipia Turcica, jure retortionis, uti queamus. Unde etiam Hahnus *dist. let.* sententiam suam temperat, dum, Edictum illud vix locum habere, ait.

4. *Actio in factum ex Edicto contra nautas, caupones, stabularios,* ob factum damnumve, ab iis, quorum operam illi utuntur, factum, aut datum, in duplum, quod modo est mera poena, *l. un. §. 2. furt. ad. naut. caup. stabul. pan. rubr. furti §. 1. l. 6. §. 4. naut. caup. stab. modo rem continet, l. ult. §. 1. d. 1. naut. caup. stab. vid. Lyncker. Anal. ad Struv. Exerc. 43. lib. 34.* Quanquam vero DD. exteri præsertim, speciatim Vinnius, Groenewegenius, Godelius, Regoerus, Fibi-gius, Schulzius, Hubertus quoque, uno fere ore testantur, eam actionem mortuos in mere rei persecutionem commutatam esse: tamen testis monet Lynckerus *dist. Exerc. 43. lib. 36.* distinguendum esse inter non-
ulum

usum & usum infrequentem, iuris item abrogationem totalem & particularem. Eandem docendi viam imit Tabo*us* *Ratim.* 7. 16. 32. ut merito Herm. Stammer*us* *di. servit. prefat.* lib. 2. 1. 14. 30. 19. tractationem hujus materiz utilem ac quotidianam laudet. Quod ad Lauterbachium bachi*um*, is pro more subdubitat: ait enim *ut. naut. caup. stat. multi dachim.* putant, boi bachi non observari, & hanc actionem ipsi rei persecutoriam: sed boi tamen, subiecti, dubium est, existero Tabo*is*, quem paulo ante laudavi; immo in Collig. ad rand. tit. addit: non sine ratione boi ab ipsomet Tabo*is* in dubium vocari; deinde ut. furt. advers. naut. inquit: boi actio vixit in usu. Ad quem locum eccite commentatus est D. Stryk*ius*: 12 falsa suppositione, quia DD. bachi penas dupli cessari, putant. Unum obreprensus testat hic dicendum, satis esse, ut actio de recepto instituat, quam illa in duplum, obonus probandi furti in certa peccona, quod a Gottin nostra actione subeundum est, l. pen. §. 4. naut. caup.

Mentum.

XXXIX.

Ordo ducit ad *Alienis*, natura sua mixtas, in triplum. Quo*id* in triplum, quidem loci una fere solum se exhibet, scilicet *Conditio* 12 *Legi* ad. versus eos, qui maiorem summam, ut sportularum damn afficerent ad. versarium, libello comprehenderunt, §. 24. l. di. *act. Sportula* enim pro modo quantitatis petitæ a eo exigebantur. Itaque triplatus, quod supra constitutum sportularum modum hac ratione exactum est, ita tamen, ut triplo etiam idem illud contineatur. Sed hodie, cum non amplius sportulæ, die *Verichts* & *Resten*, die *Verichts* & *Gebühren*, ex quantitate, libello expressa, assumentur, sed vel ex numero milliarum, *Ord. Cam. p. 1. 1. 47. §.* So sollen einem jeden, vel secundum taxam judiciorum; statendum est, deficere terminos habiles, ut illa actio amplius institui possit. Ubi monendum est, huc etiam a nonnullis referri actionem ex l. ult. C. de his, qui a non dom. & 1. conita eum, qui mancipium alienum eoram principe memoraverit, ad prestandum hoc ipsum, atque alia duo mancipia. Quæ quidem actio quo minus hodieque in casu veræ servitutis locum sibi vindicet, nihil video, quod pertineat. Cuius, iaro contingens, non impedit iuris applicandi potestatem.

Actio furti ex l. ult. C. de his, qui a non dom. & 1. conita eum, qui mancipium alienum eoram principe memoraverit, ad prestandum hoc ipsum, atque alia duo mancipia.

XXXIX.

Restant *Alienis*, sua natura mixtæ, in quadruplum. Ad quæ c) in quadruplum classem pertinet l. *Actio* si bonorum raptorum, quam, potestatem, tripli, in usu esse, negant *Servius Extr.* 41. 16. 30. *Wilsen.* 1.) *Actio* si bonorum raptorum, bachi*us* *caus.*

O

In foro hodie non
institui.

bachius p. c. D. 36. 1b. 3. aliique. At ego, illam actionem integre persciscique in foro hodie non institui posse, eo minus dubito; quo verius est, citiore furti hodieque experiri licere, salvo tamen jure terpublicæ, & pœnæ, eidem dubitæ; immo interdum pro temporis, personarum, judiciorumque, circumstantiis consultius fieri iucque est, contra raptotem civiliter potius, quam criminatim, agi. Schiltet. Exerc. 49. c. 23. Unde & D. Svendendæfficius de off. c. 3. membr. 26. libellum actionis vi bonorum captorum in quadruplum formare non dubitavit, ut fuisse a fibmetipso diffidat Lautschbachius in Compend. b. c. cum, hanc actionem ubique fere expuasse, scobit. Neque obstitit Ordinatio Carolina art. 126. qua plerique in contrarium commoventur, Respondetur enim, eam loqui de pœna publica, quæ non excludit privatam; quem etiam Jure Romano gestatores criminatim coercerantur, l. 28. §. co. de pen. Lynkeri. Analit. ad Struv. dist. loc. Nota hic: 1.) iudicio contra Christianum actionem vi bonorum captorum competere solum in duplum, l. 6. C. de pagan. 2.) Huc pertinere 4) *adipsum ex furtis, aut rapina*, occasione incendi, ruine, naufragii, navis aut capis expugnatæ, facta, in quadruplum, l. 1. w. de incend. i. u. quæ expritri nemo prohibetur, & iudici crimen publicum, etque ut nomine pœnam, relinquere? aliud est actionem ad pœnam frequentari; aliud non admitti in foro. Sed & *Lex Fraterre I. Imperatoris, lib. 1. tit. 27.* itemque *Legibus Visgaborum lib. 7. tit. 2. c. 18.* restituti in quadruplum recepti sunt, Schiltet. Exerc. 49. 1b. 24. Similem regni Sveciæ constitutionem laudat ipsemet Gronewegenius in l. 5. C. de naufrag. b) *Actionem in duplum ob damnum, in carba* (quæ est decem hominum; cum e contrario iura sit duorum, l. 4. §. 3. de tributor. rapt. hinc probatio dicitur per tredecim, i. e. decem personarum) datum, d. l. 4. pr. & 55. seqq. quam quidem in foro institui posse, multo minus dubitandum esse, testificat Schiltetius 1b. 23.

XL.

2.) *Actio de calumnia* demonst.

non quæque re
cepta.

II. Huc referenda est *Actio de calumnia*, §. 25. I. de calum. Quamquam vetn DD. vulgo statuerunt, hanc actionem monibus hodie nec in desertudinem abuisse, Gronewegen. ad tit. w. de calum. Struv. Exerc. 7. 1b. ult. in fin. vetius tamen omnino est, nihil obesse, quo minus ea hodieque institui possit, maxime cum ad conservandam iudiciorum integritatem faciat. Bene Brunnemennus ad h. g. ult. in fin. hic, ait: *sane tunc ex hoc Edicto agitur, si tamen agatur, non possit dirigi ad alios; quem sequuntur Schulterus Exerc. 10. 1b. 74. D. Strykius l. f. Med. dist.*

dist. tit. 5. 2. Lyncketus Analeth. ad Struv. dist. loc. ubi id, quod Struvius dixerat : hanc actionem non esse in usu ; frustra assai, monet, & probat. Unde etiam totius actionis de calumnia naturam patet ac practicam explanat Oldendorpius *Class. l. act. 12.* Neque obstat *cap. 9. Reg. ad l. 2. X. de pen.* in quo Duarenus ad b. 1. dissentiens, imprimis innuitur : de pen. quum *idem* non regula constitutus de pena, eaque siue legibus Romanis, siue conventionibus, introducta, non solvenda ; sed solum ea in casu, ibi proposito, ex æquitate solvenda esse, negetur. Tantum itaque abest, ut inde argumentum peti possit ad crimen calumniæ, idque omni jure quam maxime odiosum. Nec porro quicquam moros, quod idem Duarenus, secus in Francia obediens, testetur ; quandoquidem idem illud dubio non vacat, ut videre est apud Schultenum *disto loco. Plene jure Wirtembergi* poena nulli parti adjudicatur, sed solum id, quod inter est : præterea tamen calumniatores dupli poenæ, & carceris, & pecuniariæ, sisco applicanda, afficiuntur, *p. l. tit. 3.* Ad hæc, singulari lege constituta, exceptio ceteroqui regulam confirmat. Quid multa ! Fideiurum, Imperatorem, qui jus Romanum in Germaniam induxit, poenam calumniæ, aniquis sanctionibus provide stabilitam, in usum revocasse, legimus, *lib. 2. conf. tit. 12. 14.* Hæc observes, velim : 1.) hanc actionem Titio dari contra Cajum, siue a) ipse Titius pecuniam dededit Cajo, ne sibi negotium facessat ; siue b) Sempsonius dederit pecuniam Cajo, ne : vel c) ut Titio negotium facessat, *l. 3. §. ult. l. 7. h. adit.* Primo, & secundo, casu actio illa est mere poenalis ; tertio poenalis mixta, *dist. l. 5. §. 1. b.* Primo, & altero, casu cum ea contentis conditio ob turpem causam, *dist. l. 5. §. 1. l. 7. pr. b.* non item tertio, *l. 3. 4. §. ult. b.* 2.) Hæc non actione solum, sed & imploratione *Stadlerum 1. §.* officii iudicis, peti posse, ut calumnia puniatur, ita quidem, ut imploratio illa etiam possententiam definitivam, immo æm judicariam, fieri *implorationem, ita tam post remissionem detur am.* possit ; secus ac jure Romano, per *l. 1. C. b. Schilker. ib. 75. conf. Carpov. Dec. 188. in fin.* 3.) Eum, qui hac quæstela de calumnia tituli, probare oportere, calumniam, siue diffamationem, factam fuisse *Quid probetur.* per accusationem, vel denunciationem : secus alia inveniunda est via, puta, injuriarum actio, aut in factum, omissa calumniæ mentione, *Schult. cit. loc.* 4.) Etiam cum, qui desistit, v. *l. 12. de judic. h. e. accepta* *Etiam inquit de pecunia, atque ad calumniandi animo, litem intendit, & deservit, hæc actio, hoc adit.* actione tenet, *Schilker. ibid.*

XLI.

III. Huc pertinet *Conditio contra executores litium. §. 25. 1. de 3.) Conditio*
O 2 *act. com. in capite,*

ver filium, bo-
dique, castris
peribit, exor-
munda.

act. Verum illius natura deinceps motata est per *Nov. 124. c. 3.* ita, ut simplum actoris sit restituendum; triplum autem fisco applicandum. Nulli autem dubitamus, quin & hodie illis locis, quibus lege, aut consuetudine, nuntiis atque apparitionibus certa summa spoliatarum omnino est constituta, hæc actio in quadruplum moveri queat, si quidem illi ultra quid exegerint. Consentis nobiscum, post Heigium *ad dist. 5. 25.* D. Hoppius *ibidem*. Nec, quod Vinnius *b. infir. tit. id usu non observari*; efficit statim, quo minus observari possit.

XLII.

q. 3. Actio ex L. ult. C. ad L. 1. repetund.
hæcque infla-
tio potest,
Actioes ab hoc loco absume.

IV. Denique eodem refertur potest *Actio* ex nova Constitutione in *L. ult. C. ad L. Jul. repetund.* contra magistratum, qui aliquid per injuriam extorserit, de cujus quidem vigore forensi nos habemus, quamobrem ambigamus. Semper enim oon-ulus discernendus est ab utendi facultate. Eodem non pertinet *Actio in quadruplum contra peculatorem, l. pen. ad L. Jul. pecul.* nec *Actio de residuo in quadruplum, ex l. 4. §. 3. cod.* Neque eodem quadruplum actori, sed fisco, applicatur, *dist. text.* Ceterum, quod ad formulas *Actiois poenalis germanicæ*, hæc, exemplo Actionum, quæ priore parte pertrahantur, nulla difficultate componi, atque huc suppleti possunt. Animus in præsentia fuit, imprimis pro asserendo *Actinum poen-*
aliu m tisa elaborare.

Defendit eam disputationem Anno cpo 1707. Christianus Jacobus Heil, Jellena-Saxo, quem itidem memorie honorique causa hoc loco nominamus.

I. ORA.

I. ORATIO,
QUA EXPENDITUR
SCIATNE, AN OPINETUR,
JCTUS?

AB AUCTORE IN SOLEMNI DOCTORUM
CREATIONE x. KALEND. NOVEMBR.
MDCCCXCIX. RECITATA.

Magnifice Academia Rector, Perillustres Li-
bers Barones, Patres Conscripti Hospitesque O. O. bene-
ratissimi, Tuque, spem patriæ sustinens,
studiosissima Juvenum
conco.

Tū, qui prodeunt in publicum, dubitare non
 debent, quin his præcipue de rebus verba sint
 faciendi, quæ de plurimum dignitatis habere,
 & personæ, quam quisque sustinet, convenire,
 & temporis demum locoque optime responde-
 re, videantur: tamen, eum hodie non die mihi
 ex hoc loco dicendum esse, intelligam; haud
 scio satis, quod tandem ex tot, tamque insigni-
 bus, quæ animo sese offerunt, argi mentis seli-

gam potissimum atque exponam. Neque enim illa modo ante ocy-
 los obversantur, quæ muneris impositi ut onibus innexa sunt; verum
 illa etiam, quæ privaræ modum fortunæ excedunt, & gravissima caus-
 sarum publicarum momenta complectuntur. Atque, ut reliqua faciam
 missa, illa cum primis disceptari digna videri possit commotæ de
 successione Hispaniæ quæstio: quam nemo est fere, qui non maximi
 esse momenti, credat. Quidem dabo, perinagnam & gravem esse
 quæstionem; si rem, quæ de comœdibus, consideres; si perpendas,
 eadem Anglosum Batavorumque fortunam, & quæ horum præsidus
 opibusque, adversus vicinum ac præpotentem Regem, sese iuctur, se-
 curitatem status publici contineri; si deoique cogites, universam Eu-
 ropam, vix dum mortuo Rege, de cuius successione agitur, contritiis
 partium studiis, consiliis, armisque, agitari. Nec vero contendam, in
 Academiis a iuris publici tractatione abstinendum esse: hoc tamen in-
 ficiari non possum, me omnino exultimare, propositam quæstionem
 tanti obscuritate impeditam non esse, ut difficile sit arduumque, tam
 jure definire; si quidem verba experiri, & lege agere, liceret, nec po-
 tius æquitatis auctoritatem vis, elevaret, potentiorque haberetur prior,

nec

nec tam sancti iudicis sententia, quam armis, ferroque, Regum maximorum causse diiudicaretur. Immo vero io primu estimo, quasmobrem iudicem, plus sepe numero difficultatis rei rustice offere quæstioem, quam eam, quæ res principum, integrasque regiones, attingat. Me ighur nec furis Publici ratio, nec quæsti hujus gravitas detertere poterat, quo minus de argumento ejusmodi, quod ultro citroque tactari cognoscere, in præsens laborarem. Verum alia subest causa, quæ ab hoc iudicio me facile revocare possit. Ita enim sentio, Auditores, io scholis cavendum esse, ne controuersia, quæ ad aulas pessime, nos immisceamus; quum plerumque quidam ridiculum sit, hominem umbraticum in musco suo, tanquam in terrarum orbis imperio, regna principatusque dispicere, nec minus tamen periculosum, in diiudicandis regum principumque controversiis, arbitrium sibi sumere, quæ altoqui vix regæ conciliationis auctoritate, nec, nisi armorum conspectu, discipiari possunt. Quare satius fuit, intra metas hincque commissi muneris coercere animum, nec aliud in præsens argumentum, quam scholasticum, idemque: Sciatne, an opinetur modo, JCtus? pertrahere. Quod dum facere ingredior, Vos, Auditores O. O. honoratissimi, quum possum humilissime, obsecro, ut me dicentem benevolentia subleuetis vestra, ad optatumque exitum provehatis. Nitari certe, ut, si nulla re alia, brevitate sciem, vobis placere possim.

Ac si contrita cui dum vulgataque videatur quæstio, quam ad vivum refecere studemus: huic velimus responsum, nec nobis in præsens licuisse nimis esse delicatis, nec illud non fuisse, argumentum hoc illud demum fundamentum esse, in quo tota JCti definitio, munusque totum, innitatur. Quo autem rem que persequamur: principio intelligendum est, tria vulgo commemorari Jurisprudentiæ genera, quæ expressè nominibus, quorum alterum Nomotheticæ, alterum Bulentice, tertium Dicasterice, appellamus. Nomotheticæ prudentias absolvit omnis omnino illius juris, quod in cujusvis generis civitanbus conditi, corrigi, abrogative debeat. Unde & regis dicitur, & Jurisprudentiæ civilis nomine imprimis indicatur. Eodemque in Jovis oratio per integros novem annos Minos didicisse, memorat prædidit Homerus. Verum Bulentice dat Legislati consilia, & vim rationemque communisrat, quæ leges vel sint ferendæ, vel latæ aut explicandæ, aut antiquandæ demum. Quod qui reputant animis, si nil dubitabunt, quin merito multa Nomotheticæ possit nominari. Dica-

Dicathice denique operam ponit in legibus interpretandis, ad casus civiles naviter accommodandis ac exequendis, quas iudicii partes Rhadamanto, rigido iustorum iudici, idem tribuit Vates. Deinde inter-
est, moneri, scire nihil esse aliud, quam rem, per causas cognitam, perspexisse, i. e. bene collocata nosse principia, ex hisque conclusio-
nes apta consecutionis lege conficere ac concinnare. Cui consilium
est opinari, i. e. sine demonstratione, sine rationibus firmis, nec
fallentibus, quæ animum explorare queant, probabilis ratione persua-
sum habere. A quorum utroque secunda est dubitatio, quæ pugnan-
tibus inter se rationum momentis, anepitem suspensumque tenet ani-
mum, ut, quid tandem accipias præter cetera, minus affligere,
Jam scientia, & quæ eo attinent, demonstrationes, dum esse ge-
netum, traduntur: nam earum alix sunt accuratæ, alix vero con-
ditione quadam subnixæ, quas Gephyrius mollioris huius Coniun-
gi sequenti ordinis, appellare consueverunt. Quarum porro alix,
per alio atque alio materiz genio, evidentiores constantioresque
habentur. Quin quidem fundamento præstructo, minus difficile fue-
rit, ad propositam questionem respondere. Nemque, ut instituta
faciam a Nomothetice, ejusdem, & quæ ei subservit, Bulevices,
dum, quibus utraque sustinetur, ponuntur fulera, honestas atque uti-
litas: quarum altera alteri ita subiecta est, ut honestas teneat pri-
mas, eique semper utilitas cedat. Jam nemo, opinor, inficiat, ipsis
honestatem suis sese metiri regulas, ac cetera demonstrationis funda-
mento constitui, eique conjunctam utilitatem, ad rationem republi-
cæ accommodatam, iussis circumferibi, regique finibus, sic, ut, quam-
obrem lex hoc illove sancituri modo, in numero sit causæ, e recta,
eique publicæ statui consentanea, ratione elicta, eaque ipsa dein-
ceps legis conditio æstimeretur. Enimvero nomium, quæ quidem a
majoribus constituta sunt, rationem reddi posse, negat Julianus; si-
va tamen inenitumque sententia nostra, quemadmodum docebo. Ne-
que enim Julianus rationem legum nonnullarum esse, sed solum
reddi pervelligarique eam posse, negat, ut vitium non legis, sed ho-
minis, rationem, legislatoris animo comprehensam, interdum non ca-
piemus, esse, ostendat. Tum maxime Dicathice scientia est, quæ de-
finita senes principia continet, ex hisque reperit conclusiones, sumo
stabilique iudicio confectas. Neque ac videmus in Mathematicis, cer-
ta quædam præstui postulata, ex hisque deinde positiones, falsi no-
scias, cogi. Quamvis autem consentire nolim, principia juris, pa-
nter

titer ac Mathematicas regulas, certa esse, aut his certiora; id quod A. Falsum fidei scriptis animo, inter omnes constat: illud tamen verissimum est, eadem certa quadam explariataque ratione fulciri. Relinquamus igitur disciplinis, quas vocamus, contemplativis demonstrationes accuratiores. Nec tamen prudentie ius nullæ manebunt. Parum autem nobis offendet veteri Epicuretorum sententia, quàm Trifymachus quidem apud Platonem approbavit, Stoici vero aut exegissent dudum, nos certe si scelleremus facile, si dicemus, hanc sententiam plura sensibus, quam ratione, iudicare consuisse, nec mirandum esse, si, qui omne in rerum naturalium morumque doctissimis collocant studium, mathematicas autem scientias spii everint protius, nec cultum quidem demonstrationi locum putent relinquendum. Nisi forte eorum, quos nostra tulit memoria, sapientum auctoritate moveamur, qui pœnitæ doctrinæ omnem demonstrandi vim eripere conantur. Sed cum iidem ita cum Pyrrhonicis differant de demonstratione, quàm illa nunquam fore locum inveniat, & incipios interm paralogismos pro demonstrationibus venditent, non est, quod illorum iudicio itaudemus. Longe aliter multoque pœclarius senserunt veteres, in iisque sumus ille Doctus in Nicomachiis subinde, qui & sibi collectiones de rebus, quæ plerumque eveniunt, non indignas esse *arsis* cognomine, non semel asseveravit. Neque vero putatim, Theophrastum suo, quod olim vulgi sermonibus celebrabatur, dictorio deservisse voluisse a præceptore, cuius germanus optatissimusque erat discipulus, & in Lyceo proximus successor. Eri enim ille nonnunquam in verbis levioribus ab Aristoteli opinione discessit; sicuti observavit Franciscus Paulinus: cum tamen non deservit id maxime momenti, cuius generis hæc est, quæ omnis civilis Philosphiæ pœodus sustinetur. Præsertim inter nostros ævi præclarior Magistros non desunt, qui pro nostra sententia sceritè propugnent. In præsens laudasse satis sit ex Hispanis Nunneum, ex Gallis Racontum, ex Itali Cremonium, Martinium Accorumbanum. quæ, & Germanis Scherblum, Pœcatum Couriogumque, quorum nomina, si auctorum gloria certandum sit, quovis famæ opponamus licet. Atque ut speciatim ad Dioscoricam redeam, ea omnino præcipua est, quæ legum Romanarum vestigiis insidit. Ab Ebreis quidem Græci, ab his sodis incultique Latini magistris Romani leges acceperunt, sed hi demum eas divinis sigillatimque pragmaticis ingenio, quibus ipsa vicissè Græciam secuntur, hoc extoluerunt diligentius,

quo

quoplibet gentibus nationibusque, prolati magis magisque imperii
 reamini, jura erant danda, speciatimque seculo a nato Christo III. inter
 tor JCIorum, quos ut dividitis dasoi, omni memoria suspiciet, ora-
 cola misitce auxerunt. Equidem non tempeant sibi, novi, auctores
 juri & conditores, quin cum de jure respondent, verbo: videntur,
 identidem utantur. At intelligendum penbe est, JCIorum vel Tullio
 ad Ttebanum teste, hoc verbum esse, quicquid non causis, quam agunt,
 infirmitatem; sed sermoni, cui assueverunt, elegantiam produnt, &
 que ac Tullium Fabius accusat, quid hanc dicendi rationem tantum
 non affecerit. Nec vero recto deerravimus, Audioret, si expensis
 præceptorum momenti, ex quibus constata est jurisprudentia Roma-
 na, eandem ipsam jus naturæ ac gymnum, idemque non ad unam
 omnibus, sed præcipuis excultum doctrinis, & perfectissimum artis juris,
 & omnes alturum gentium leges interpretandi, exemplar, appellare
 audeamus. Sive enim confideretur prudentia; sive æquitas; sive gra-
 vitas; sive scientiarum orationisque dignitas; sive diligentia in causis,
 ad boni æqueque regulam exigendis, adhibita: admitatio certe inieci-
 tur vel inaleditissimum Vallæ, ut expedire non possit, utrum decus al-
 tei pisset, majoremque laude dignum esse videatur. Judicant inde gen-
 tes conditores, præclaroque monita, vix alia magis idonea reflex rationis
 principia indagari posse, quam quæ jure Romano continentur.
 Hugo Gentius certe, Seldenn doctus juris naturalis longe superior,
 evique eadem plorimum debet, ipse subinde ad leges Romanas, eatum-
 que principia, judicium suum revocat, illarumque præsidis se munis,
 modo vocabula magis, quam teripsas, mutat, modo etiam, ubi a jure
 Romano secessit, ostendit, ettonique coarguit, id quod multis cla-
 rissimisque exemplis comprobati posset, si quidem ex usu foret, & tem-
 poris ann ferret. Immo vero jus Quintium omnium fere populorum,
 quos humanitati culius a ferocia mortis distingvit, usu receptum esse,
 & scimus, & integro quodam scriptoque ex instituto libro profuit ante
 oculos Athurus Duckius, Brienius. Unum Galliarum Regem hic me-
 minisse, juvat, qui corpori, quod ab ejusdem nominis, Lodovicianum
 appellatur, Quintium subinde leges Inferendas curavit. Etenim nomen,
 non sententiam, hic tantus antiquavit Rex, ut omnes intelligant evi-
 denter, leges, quibus vel æquitatis, vel prudentia, Romæ quid con-
 cedant, ne Gallo quidem, quorum opera, in pute humani interpretan-
 do, alioquin prædicatur maxime, nedum alios, excogitare posse. Ut
 putem omnino, nialis impediunt, rationem certe hujus juris nihil in-
 pedire,

pedire, quo minus controversæ, inter reges principesque extra imperiû fines coortæ, iûdem juris Romani principibus commodissime definiantur. Jam aliud est historia illarum publicæ, aliud jus ipsum publicum, quod non e Thuanis, Sleidanove, aut e scriptoribus Germanicis, vel Pistorianis, vel Goldastis, vel Meibomianis, sed vix aliunde, quam ex Romani juris præceptis petere possis. Unde videas, eos, qui Recellus Imperii aliorum monumenta literis consignarunt, plerumque ex juris Romani ignoratione hallucinatos esse. Nunce oim illi in augmento brevi multis, iûdemque inaequis utantur verbis, quibus tem magis obscurant, quam illustant: jam minus beneream distinguunt ac solvunt, sed incerto describunt iudicio, ut lectori dubiam de re suspensamque sententiam reliquant. Id quod uni oimom maxime contigit Aureæ Bullæ Auctori, qui eo capite, quod tutelam Electoralem complectitur, quæstionem fundamenti loco substituit: utrum testamentariæ cedat legitima! placet prætermisit, atque adeo causam occasionemque perirei disceptationi, intente hoc seculo, inter Jo. II. Bignonium & Philippum Ludovicum, Ducem Neoburgicum, præbuit. Porro memoria recolendum est, quod supra diximus, Dicastices officium cerni, parim in interpretatione Legum, pertim in eandem ad casus oblatos accommodatio ne atque executione. Quæ utraque parte quovis die distahi Collegiorum Juristorum sententias, cum videmus; facile culpam dubitatio super eo, quod quæritur in præsens, affecti possit. Quo enim modo id firmum tantumque esse, & sciri, dici potest, de quo subinde dimicatur, & siene, analiter, ejus comparata sit ratio, ambigitur. Verum meminimus, hoc etiam loco culpam esse conferendam nun in jus, sed in hominem, eademque sententiarum varietatem ab impari hominum iudicio & diligencia esse aressendam. Iustitia semper sibi perpetuoque constât, neque unquam destituit sese, not frustratur. Leges latæ in se certæ fixæque sunt, certa quoque est eandem ad casus accommodatio; licet eam non semper iudicii vitio assequare. Hoc enim mihi haud dubie persvasum est, si interpretanda lege, eademque ad propolentem causam accommodanda valeamus iudicio, eoque pro eo, ac pat est, utamur, haud lubeream iniri viam posse, in qua sine prolepsionis periculo vestigium facere possimus. Quam enim contraria non perique vera esse quænot; necessariis consequitur, adhibita iudicii studique ope, eadem disceres facile, & rationibus utrinque confligentibus inter se comparatis, utrum alci o iustius sit, æquiusque, provideri posse. Amplius, si diligenciam dextercitatemque in exquirendo facti singularis geocce, atque in celi-

liquis,

liqui, quæ idem circumstanti, dispiciendi ponderandisque colloces, parum aberit, quin stabile profecto, nec dubium iudicium in quacunque demum causa ferre queat. In qua quidem studeo parte multum omnino sumum est momentum, ut si ultia sint illi, longeque fallacior, qui JCI munus ad facta pertinere, negant, & vel sola de finibus jurisprudentiæ, quod sit divisiæ humanarumque rerum notitia, confutentur ut. Tanto magis graver cordatique viti, nec fucato in speciemque fallaci, sed solido studio fundamentum mixi, eorum offendantur levitate, qui, oesio quæ excellentis, cui nihil cum vulgo commune sit, ingeni fiducia, Scipiorum more de omni dubitator, & perinde esse, sic, an alteri, proovocetur, non sine insigne iudiciorum jactura, decere audent. Legislator quidem constituit leges, quas velis, modo commodas salutarique reipublicæ, cui feruntur, esse oportet. At JCI, cum dirimit lites, eas uodem vinculis adstringit, nec sua ipei libidine, sed legibus, neque scientiis, quibus capia civium fortæque iō discrimen adducuntur, veluti reflectis at chartis ludere debet. Id quod potissimum causarum patronis solenne esse videtur, ut iō forum, tanquam iō scenam, prodeant, mutantque pro questibus atque personis, modo hæc, modo alteram super eodem iuri capite sententiam, prouti causæ suscipiæ ratio poposcit, mor diei defendant. Quo vehementius Porcissimæ Pulcrissimæ Regis atque Electoris Saxonis, Domini & Nutrii nostri longe clementissimi, iustitiam, cum immortalis gloria conjunctum, ab omnibus, qui iustitiæ consultum cupiunt, collaudari debet. Hic enim Rex, iustitiæ, in Saxonia affectæ, laude limaque inclutus, iō solito æqui vindicandi exemplo, inter ipsas gravissimas conventur, quem ex omnibus Saxonice ditioris provincie indicit, citat, primum scitoque mandavit, ut & jura, quæ rei forent interessent, & alia argumenta adhuc dubia, explicarentur penitus, ratioque, in causis apud iudices defensandis iōi solita actionibus cœteretur finibus, & precluso ad fallacias fraudesque aditu, æquabilis iuri studi ad summos infimosque reduceret. Atque hic in patris consilii me quoque clementissime vocatum, & præter cetera ad coactionem ordinacionem, quæ modum in iudicio procedendi definit, in prioris adhibuit fuisse, non hæc ingenio voluptati sensu, ac devotissima animi significatione in præfati recordor. Quæ quidem rei quemadmodum summenum iustitiæ amorem spirat, ac neminem uo iō tæd Regis venerationem capit: ita, ut bene prospere eveniat, simulque consilia cetera, quæ huius temporibus pro salute reipublicæ capiuntur, optatis ornam, quorum interest, respiciant, Deum immortalem perhibite

comprecamur. Quo autem ad illud pergam institutum, cuius causa hic agitur, ad Te, Decane Spectabilissime, animum jam compono. Produco in conspectum Tuum hos, qui Te publice venerantur, Quatuorviros, legum operatumque foecotium appime petros, Licentiatos, inquam, nostros, quorum honori dignitatuque hacindicta esse solennia, meministi. Esi vero horum cum vita omnis sancta integreque acta, tunc æqui bonique scientia, fundamentis solide jaces, pasta, & crebro forti usu aucta insigniter ac firmata, multas præstantisque laudes tibi ostendunt, quibus eos efferre possim; huic tamen labori prudens parco, propterea, quod neque horum virtus mea inter prelis laudatosque ornamenta desiderat, nec Tu, Magnifice Vir, ignotas, quanto opere hic expectationi Tux omniumque responderis, siue nobiscum privatim colloquerentur, siue publice disserendo lectissima juris argumenta ex inferiori loco tuerentur: Immo vero, id quod majori curæ esse debet, tua potius, Decane Spectabilis, humanitate utendum, puto, Teque quæsi, qua soles animi æquitate, Licentiatum nostratum precibus per honestisque locum relinquo, qui abi Te laborum circumsque, quas in difficillimum juris studium contulerunt, suatum, spe optati quæsiis dignum, demisit prout. Age igitur, Procancellarie Magnifice, pro raque, quam obtines, auctoritate jube, & vel verbo submone, uti mihi potestas fiat, Quatuorviros hos ad summum Doctoris gradum, & honores, & privilegia more rituque solenni cetera provehendi. Idemque unum quidem illud est, sed insigni amplumque beneficii, quod hortatu Ordinis inclui abi Te etiamque etiam exornare studen, quodque & nobilissimus Ordo, & mecum Candidati mei, obsequin, cultu, omniique generis studiis acque officiis demeteri possident.

Quod igitur Deo O. M. gloriosum, universæ Reipublicæ Christianæ felix fructumque, Academiæ nostræ letum, & Candidatis fructuosum pariter ac honorificum sit, Ego Jo. Henricus Bergerus, Jurium Doctor, more majorum ciatus, & Pand. in hac Academia P. P. auctoritate Cæsarea, quam in præsentis sustinen, Te NN. NN. NN. NN. Vni, inquam, absentes æque ac præsentis, Doctores utriusque Juris, jam Canonici, quam Civiles, ceteri, facio, inauguro, creato, sistis, inauguroque in amplissimo hoc consessu publica voce renuncio, declaro, proclamo, Vobisque omni iura privilegiaque, quibus iurium Doctores per totum terrarum orbem distinguuntur, utuntur, siuntque, tribuo atque concedo, in nomine DEI Patris, Filii & Spiritus S. Eandem S. S. Triada, tanquam omnis sapientiæ fontem, persanctè oro, ut vos ve-

stret.

Atque conatus regat felicitate ac provchis, cumulatissimeque fortunet, in nominis sui gloriam immortalato, Academicæ hujus incrementum, & vestram omnium incolumitatem felicitatemque sempiternam. Salvete jam mihi, consultissimi Doctores, recens creati, hoc enim nomen primus ego Vos saluto. Salvete iterum o mihi charissimi, capessite insignis, quæ virtuti vestræ debentur, & rursus, majorum sollicitudo ad nos propagatos, laetis animis obire, in perpernamque rei hujus memoriam exipite. Locati estis in eminentiore hoc loco, solis aliqui Professores destinatio, ut sciaus, vos, qui adhuc a pedibus Proceptorum audistis, nunc Professorum latribus jungi, & potestatem nunculi publicæ ex tam conspicuo, sublimi & edito loco utrumque jus doceodi, explicandi, enarrandi, de eo disputandi, itemque de jure respondendi, pronuntiandi, & clientibus vestris consulendi. Ante ora omnium vos constituo, quod doceatis æque ac discerni non ordo, magistratus item ac populo, compareatis; denique ut intelligatis, non vobis, nec vestris solum familiæ, sed patriæ, sed universæ rei publicæ, vos creatos renunciatoresque Doctores esse.

Tum tollo vobis & trado libros apertos, quo diligenter cognoscatis, jatis volumina vobis diurna nocturnaque manu versanda, ad usumque rei publicæ adjuvenda esse, neve nimium fortasse vestris confidatis memoriæ, neve ubique vestri stens iudicis, sed ut præceptores minor, non possideatis modo, verum diligenter etiam adcaus; denique ne plus privatis doctorum opinioibus, quam legibus ac statutis publicis tribuatis, quôque legum potestatemque, rectius, ac vulgo fieri solet, causis crebro agendis, a delictudine, intolerabilique quorundam conatitione vindicatis.

Nunc claudo iterum hos libros, ut quod præjudicium vos occupet, neve veterum auctoritas oculorum acriem vobis præstet, atque ut extra libros habeatis juris scientiam, animis vestris reconditam, sique res postulet, promitte alios docere, & de jure respondere, itemque ea, quæ legis domi, publice, inquam ex abdito quodam memoria thesauris, promitte, nec difficulter proferre, possitis. Nimirum jurisprudentiam in umbra otioque non conquiescit, neque intricis commoratur, sed hæc ejus opima, quod Plinius Secundus vos admoneat, pars est, negotium agere publicum, cognoscere, judicare, amplificare atque exercere iustitiam, quæque Philosophorum & Jurisconsultorum libri docent, in numero habere. Sanius, credere mihi, est illa facere, quam integros dies legendo, audiendo, discendoque consumere. Jam pileum capibus vestris accom-

modo,

modo, insignis illud libertatis Romanæ, quæ inextimabilis res est. In-
 nus hoc capiti ornamentum libertatem tenent, quæ dissindi & separati
 estis: plebe, quasi thesaurum gellatis omni auro argenteoque poliorum,
 ne municipis porro sitis vulgi, nec vana vni otiosi omque opinionum,
 sed quo veram ametis libertatem, quæ est, parere Deo & Principi; deni-
 que ut solerti sitis pro capite reipublicæ, atque pro salute capitis, id est,
 vitæ & bonorum socii vellei, innocentesque ab injuriis aliorum defen-
 datis, & quæ jus fasque est, protegatis, probe & oblique memores, pro
 spiritibus civium, discentium, eluentium, aliquando vobis reddendam ra-
 tionem esse. Tectus est pileo, quæ honore digni estis, quia caput a re
 propugnaculumque sapientiæ, letentiæ sedes, & eruditionis castrum est,
 atque adeo haud immerito idem honor præmiis capiti, artisque cor-
 onam circumfert. Porro vobis annulum aureum, eoque dignos ve-
 stror orao. Quo quidem tunc vobis ordo nobis, militiæque togæ,
 dignitatem impertior, & nobilitatem tribuo, ab Imperatoribus & Proce-
 ribus imperii Doctoribus, pari æquoque cum militaris atque equestris
 ordinis viris jure, concessam, variisque privilegiorum capibus muoi-
 tam. Norant enim Summi laudissimique Imperatores, res magnar,
 non armit solum & lacrimis, sed præcipue consiliis enim ac prudentia
 gen, & domi forique felicitate confici, ut plus sæpe consilium prudentia
 unum, quam opeia mille amatoium, reipublicæ proffit. Ex quo, vel
 me quiesco, colligatis licet, militiæ huic nomina vordedisse, non un pro
 vellre, sed uti pro reipublicæ, Principisque, salute atque honore, propu-
 gnatis. Tsodem osculum vobis figo, osculum pietatis, quod debetur
 Deo, osculum reverentiæ, quod debetur Principi, osculum fidei, quod
 debetur reipublicæ, osculum pacis, amoris, veritatis & justitiæ, quod
 socio debetur. Porro quo summum ius osculo æquitatis & elementis
 temperetis, quo lingantium animos pleidæ compositionis osculo miti-
 getis, quo legum scientiam osculo humanitatis complectamini, quo jura
 magis ad excedendas & sapientias, quam ad exosculandas alendarque li-
 ter adhibeatis. Denique ut vos, jura divini humanique Doctores, iuras
 rabularum & calumniarum altercationes fugiatis, vosque, animis ad
 concordiam studium compositis, exosculamini, idemque illud, quod ab
 alit fieri vultis, alit sponte ultioque faciatis. Dixi.

Restat, ut alter Doctorum, rectos eratorum, questionem, sibi
 propositam, dissolvat; alter Deo, Regi & splendidissimo huic Au-
 ditorio gratias, quas memor animus capit, amplissi-

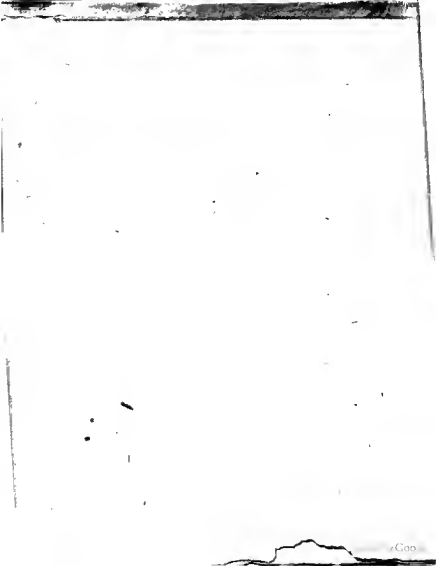
mas agit.

H. AURE.

II. AVCTORIS ORATIO,
PRAECEPT^{QUA} JURIS ADDI-
SCENDI STUDIUM IM-
PROBATUR,

IV. KALEND. NOVEMBR. CIO IDC XXVII.
CUM CONSULATU ACADEMICO ABIRET,
RECITATA.

Magnifice Academia Rector, Patres Conscripti,
 beffiter O. O. honoratiffimi, iuque lectiffima ci-
 dium carona.

Unquam folemnia hodierni diei fola Confiliis
 fuffecti inauguratione peragi poterant, digne-
 que celebrari: tamen, quando mos loei huius
 aique inffitutum polluli, in aufpiciis admi-
 niftrationis Academicæ votis omnibusque
 profequamur, danda efl opera, ut munere con-
 fuetudinis, per manus tradita, quam minimo
 patientiæ veftis incommodo, perfungamur,
 Auditores. Quod quidem ita me poffiffimum
 confequi poffe vidbas, fi & facilitate verborum, & quadam argumenti
 utilitate, placefe vobis fluderem. Venoit autem hoc loco io mentem tot
 tantorumque malorum, quibuscum Iurisprudentiæ fludium conflifcatur.
 Atque hæc quum plufima omnino fint, multoque difficiffima, tum oul-
 lum cor um gi avens, nifi me omnia fallunt, afferti in medium poteft præ-
 ptoperi illorum feftinatione, qui Ius difcefe prius fere deflunt, quam
 illud attigerunt. Ex qua levitate hominum, qui, tuoquam per ludum jo-
 cumque, traftat difciffimam Iuris difciplinam, neque cum ea, ns cum
 terrasum domina, gentiumq; regina, feventer agunt, quum nullam ca-
 pere commodum, & ceiffiffima multoque maxima detrimenta expeftato
 republica & pollit, & debeat profecto: videmus fuffufi & convenien-
 ter officio noftro, quod neceffariam defendendæ Iurisprudentiæ no-
 bis imponit, & vobis, Auditores, qui rempublicam falfam vultis, per
 lubconibus, fi juvenosum, legibus deditam, mature revocemus a peri-
 culo, ad quod eam, falutemque publicam, feftinatio, nifi providemus
 in tempore, adducet. Quare Vos, Auditores O. O. hoooratiffimi, ut
 me, perbrevis dicturum, benevole patienter que audiat, vehemenciffime
 rogo. Primum inter omnes conflat, Iulianum Imp. quum a oimadver-
 teret inde a temporibus Ciceronis Ius profelfos effe, quæ illud neceffe-
 rior, & quod efl apud Petronium Arbëtrum, rabulis pallim & inanibus
 flonioribus fota fliepere, huiumque initia, quam finem, fludiofius quæxi,
 et diligencius egitata, tandem Iuri docendo flatiffie quinquennum,
 quod

quod ex instituto Preceptoris sancte etiam custodivisse Pythagorem, novimus, ne de illi garrirerit, quæ ignorant. Quod si tempestate illa, quamines, & Jura, & verba civilia, erant notiora, aut perceptu facilliora, quinquennio studium Juri cum scripsit Justinianus, cedo, temporis ne aliquanto plus studio huic dandum sit memoria nostra, quæ veteris prudentiæ reliquias lætas, & tanquam servatas & usui agio tabulas, habemus? Spiritu hinc videntur omnia, quæcunque de Jure ab antiquis prodita sunt. Nec veto his temporibus eadem præstas est Juri disciplina; idque ob Jus Pontificium, quod Civili accessit, atque utriusque infinitos Interpretum Commentarios, qui adeo creverunt in immensum, ut, si alii aliis impoeremus, Babylonicam illam turrim altitudine superarent. Taceo Feudale, utappellemus, & Publicum, Jura, & diversa deversorum locorum instituta, variasque Consuetudines, quarum nō minor habenda ratio est. Quare universi Juriscampus amplius certe patet, quam ut quinquennio ad metem perveniat. Ac parum abest, quin torserelustra hodi requirere possis, quoniam imperator annos numeravā, citiusque confeceris, quam consue conficias; oīi in compendiarium proximamque viam ingressus, & facultate ingenii adjutus, circumspicte scilicet. Dignum memoria est id, quod Bartolus, ejusque discipulus, Baldus, tradunt, in Academia Bononiensi literis Pontificiis casum esse, ne quis capiat summos honores Juri, aut Civilis, nisi qui ci operam dederit sexennio, aut Pontifici, nisi quinquæ annorum studium in eo collocarit. Quamquam faciendæ annorum accessioni consilium dederat obsecratis is temporibus, in Leges investit, sic ut, quemadmodum Justinianus quadrienno veteri annum amplius adiciendum putavit; ita Pontifex, eadem industria necessitate, Justiniani quinquenno iam auxerit anno. Tandem Concilio Basilicensi quinquennium restitui cepit, regique Ludovici XII. Constitutione firmatum esse, memorat Petrus Gregorius. Idemque auctoritate tribunalis imperii publica comprobavit est. Hac mente Academia Tubingensis Juri Candidatis summorum honorum præmia non ante impertitur, quam jurjurandum dederint, se studii Juri integrum quinquænoium transigisse. Atque hæc quidem, quibus cavetur, ne quis citius, quam quinquennio exacto, ad consequendas dignitates apius haberi debeat; quoniam publico quodam judicio suffragioque gravissimæ Juri disciplinæ difficultatem potius confirmans, tum alii longius quoddam spatium exercitationi huic, quæ æquitati consulere discimus, dederunt. Sunt, qui septennium in studio hoc, quod lege agere docet, consumi velint. Nec me fugit, doctissimum Meritum quendam de tempore in Studio

dio Juris prorogando orationem in Academia Bressicensi habuisse. Quo indignius quidem est, nostra ætate, ut omnes ingeniorum atque disciplinarum, sit studium Juris leviter perstringi, ab ipsorumque Doctorum quibusdam Joventuti misere fraudulentæque imponit; quum illi vel benevolumi Juri discendo sufficere, simplici huic imperitæque perivadeant: splendide illud quidem, & quasiuse fortasse, verum illorum, qui falsa spe laetantur, pessimo; quod, cum, in portu navigare se, putent, tempestas aut deinde, utinam mærete! se non dum Oceanum illum Juri immensum navigasse, eodem in vestros fuisse in altum, non dum vela dedisse ventis. Itaque in quidem spe pollicitationum decepti sunt, magnificeque delusi. Causam Juris, (aserge aures, Themi!) jactant, vocabulo ceste, quo ad rem oculis subjiciendam nullum poterat significantius excogitari. Curre enim hic, neque id jumentis, equisve, sed, qui celerissimus est motus, de orbi & animo tam celeriter percurramus, ut tum demum, cum cursus reddenda est ratio, non scotiani, se rucurasse. Ita vero dolentis eorum vicem, qui non intelligunt, quæ aut vix, aut vitæ ac vix quidem, tetigerunt, elementa, quia citato gradu ac ludibundi eo scissinavunt, quo non, nisi magno cum labore, longinquoque tempore, contendi potest. Sed, ne, indicta fortasse causa, inauditosque damnare velle videamur: audiamus tantisper, quæ illi habeant in promptu. Primum contendunt, rationem fuit lege, siue arcusata Legum, inquam, ostiis, munus Jurispositi tueri posse. Verum iotes studios quam ratio sine lege dissimilem! Cito calibet Doctorem, duo, quod pace ceterarum præstantissimarumque virtutum illorum dixerò, literarum lumina declinanti, Justus ille Lipsius, & Cl. Salmasius: quotum alicet, antiquissimum Romanarum princeps, de accepta Doctoris dignitate nihil, nisi nauseam legum odiumque retinere; aliter Græcæ literaturæ, in quibus patem non vidit, terminos cum movisset, in libro de parado. Juris edito sententias, a disciplina Legum abhorrerotes, attulit, lacessitusque undique atque exagitatus, nodos, quos dissolvere non posset, lectionibus permutatis, serio r eciidit. Sed multo plures Jure Consultæ ejus generis Rationales, si dicere sis est, in foro discunt, qui, legum petita multo alibi inferiores, iudicandi tamen audacia volunt, cedere nulli, a quibus habet Europa consuetudinem illam, si Diti placeat, extellentem, qua tot præclara Juris Romani capita commentis illorum oppressa sublataque sunt. Atque his quidem, qui pro sua vel ignavia, vel arrogancia, vanimentuntur, etiam damus primo illud, multos eorum, qui, de Jure cum discessit, obmoecunt, ubi ad facta ventum fuerit, longe facilius expedire se posse; tamen illæ causæ nisi vulgares

fiat, quam maxima litium pars haberi debet, mirum dictu, quam haereant in idem. Hobbesium, nihil miramur, rationem sine lege facere posse iudicem, contemdi illi, quum parum abbi, quoniam & Theologum sine verbo, divinitus promulgato, oporere esse errore rogari, idemque illud rationi saltem non obsecutae subijciat, eosque, qui divinus afflatus conscientiae in doctrina salutari quicquid tribuunt, apostatas rationis nefarii appelleret. Sed fuerint in Anglia, quae iure sit ipso non ita multum, Romano profus non unita, forte homines et multis iudices aliquando et nostri sane tribunalia, quae arte Iustiniana reguntur, non possunt non infelicitate procurari ab his, qui legum experites, sola ratione ad impeditum iudicandi motus aggredi non verentur. Tribuo etiam illud, si iudicem in asiduis rebus alieni rationis facultate, vel legum memoria, vel acie rectoque iudicio, dectum esse non poterit, rationem longe maiorem fore, quam Legem. At minus ferenda est haec infirmitas arroganti, quae homines, legum Legum, credunt, se primo aspectu percipere posse, quid iustum et quumvis sit; quamvis regulas, a veteribus longa meditatione, multaque & varia disputatione conditae, usuque recognitas, atque identidem approbatas, profus ignorent. Hi vero iudices sunt Caligula, quodam Imperatore, digni, qui per istam indignationem quae iuris consultis inialatur, si facturum, ut nihil esset illis, quam aequum, quod responderent, haec se leges, quibus coniuncti ei eorum doctrina, abrogaturum, quoniam ex natura rationis aequitatisque praescripto dare consilia cogere solet. Est amplius loquax praetor nativae fidelissimus Ius Romanum, cuius tamen tot acerrimis iudicis iurum unius iudicium habet saepe aut quodam animi motu perturbatum, non nisi impudenter, audeat se comparare. Quamvis enim Ius naturae nunquam a se usu abhorreat commotum: civilia tamen negotia infinitos casuum recessus habent, ut certis rationibus regulisque, non nisi incedibili quadam cura exactis, multoque temporis usu sumis, ac nulla magis, quam illis a Quiribus sapientissime excultis, dirigi aequabiliter possint. Nec vero pati novum diligentis iudicium impeditum adjuvabit: quum illi potius iudicibus, quod velint ipsi, persuadere parent, quam ut germanam legum sententiam exprimant. Saepe enim etiam cum dolore quodam videmus, advocatos ne quidem spectasse ad sedes iuris, quod casus possit decisio petenda sit. Quod si tum iudex a memoria legum, cum iudicio bene composito, iura, quae Advocatis deficiunt, supplere non possit: vix miseris partibus, quoniam pro capite fortunique, vel ut noster, pro pugna coguntur! Neque vero hinc loco in Advocatorum ignorantiam multa dicam. Si certe, qui in iudiciis Collegis quae

causæ disceptant, sæpius indignantur, patronos ne quidem, quo cunctis genere sibi experundum sit, scire, atque adeo, quum domicilium argumenti ignoret, per imperitiam pudendam miseris clientibus magno quodam fortunarum incommodo afficere, sæpe etiam vel ignoratione unius capituli, quod in Jure Pontificio nunquam legerunt, cadere causâ. Tum memini nescire, illos sive titulos sive libros, quos a foro remotos profusum esse, dicunt, non nullum sui usum præbere, quum ad consecutiones, in aliis juris articulis eliciendas, attineant; alia deinde multa in promptu esse, quæ difficultatem augeant, & temporis lucrum, quod ex omissione aliquarum Juris materiarum repisse videretur, detrahant nobis. Ita vero præcipitando curæ nostræ, cedimus ad superiorum temporum barbariem, & veram solidamque juris disciplinam, nisi mutemur sententiam, amittimus. Nec vero seculum acculemus, vel ingeniorum nostræ potestate, modum in discendo tumultuari solimus: quid cum vobis integrum sit, nolite, Perquam generosi Nobilissimi que Juvenes, committere, ut vel conatibus vestris dissidatis, vel de successu præclarum viduamini desprasse. Non est ulla parentum quorundam, quos Fabius corrigis, hodieque culpa, qui, liberorum fortunis prospicere se, credunt, si eorum studia non ad manutatem provenire sinant, sed rudia in forum remque publicam protrudant. Haud aliter, atque illi populares sentiebant, qui Duarenam, Buden Lutterii Parisiorum deditum, apud patrem deferabant, quasi nugæ ager et filius, nec quicquam, spe paterna dignum, præstaret. Sed, pater per Civilium rerum oculato, vix secundum Casseio oomeo evasit Franciscus. Non sunt, fateor, vobis, Graciosi, Leclissimique Juvenes, Badæi præceptores, non Alcibiades, non Cujacii, heredes, ad omnem posteritatis memoriam consecrati, quos legere jam, & deinceps quoque admirari, audire etiam non potestis. Nobis quidem, quos instantum promissorum pudet, nihil arrogamus, præter prolixam voluntatem, & sincere cum vobis ingenue, omni que ratione consulendi, quo nemini concedimus, studium, ut ad solidam juris disciplinam aspirare ex animi sententia possitis. Non injicimus vobis ad unum omnibus frenum quinqueenni illius Justiniani, quod quidem novissimum impetii Lego potius astringendum esse, frustra pertedunt nonnulli. Ipse quoque veritate coactus, protestant, nec locum, nec tempus, impetare ingratum posse, sed hic valere vim, cuique insulam, quæ ipsam annorum cursum superet; præsertim quum accesserit patientia laboris invicta, exercitatioque nunquam remissa. Potius distinguatur ingenia discensium, & pro suo quisque captu, proutque ingessit, a quo eruditur, facultate, tempo-

pro

potere sui excolendi curam; modo studiose providere omnes, ut consequamur studiorum fundamenta jecurine sicut, Academiæ tradidit, & propendere seu fiducias ipsa, spernque farteuz omnem, fustentent. Non pariter iustitiam vult, ulteri proveri, & perfecti singula, quæ veluti peritum revocem ab hoc vitio, vel in infirmis locis pleno sinuere. Vos igitur, quæ republicæ, emphaticque bonum expectetis, Otiosissimi, humanissimi juveui, Vos, agite, arceate præcepta delictorumque, & potestibetum ipsidumque studiorum genus, & sequamur inprimis peritendi operis, pestemque omne doctrinæ et vere, num, & quasi hostem sui non vestra, perperamque lugendi materiam, refugiat. Attendatis curas, quid & quomodo discitis, & memineritis merore, quam reverenter tradiditum sit illud, ex cuius traditione omnis spes, omnis felix, boni omnis vellet, pendet, viamque ingressi regiam, quoties defecit i felix videantur, pedes recedimus, nihil esse leviore iudicium ad illam voluptatem, illamque frivitatem, quem diligenter præmie viam vestra & pollicetur & erco asserens singularem. Præstatum quoniam egit in periculis vult, viis, que omni doctrinæ genere credidissimas affluere, literarum sede, quælitio vocat, rogat, iustitiam vos ideidem ad ducimus præmie suadente merore, edumque vult ad clarissime vias aperit, & vult de merore vultis præter gloriam seise iustitiam, erpere vult. Nolite spem vestram cupulo quadam angusto terminare, sed tenetum vult finibus eam merore, & cogitate, moribus temporum quamlibet corrupte, viam iustitiam doctrinæque exquisitor, quem a ferocibus præmieque dei dicta esse videtur, primum confatis forum, secundoque peritumque iustitiamque expulsi honorem, quo dicitur, quibus tætere non perit, iustitiam licet ambulo, peritumque cogit. Sed, cum periculum sit, ne vestra, sua ex, peritumque nimium abuteri, ed iustitiam iem perit. Tibi vero, DEUS O. M. fous & conservator bonorum literarum, etque, in quibus huiusmodi, Academicum, genus ego immortales, quod in formidoloso genium nationumque temula, iustitiam modis Europæ tætere, iustitiam tot, quæ literæ omni, que aculeum, imminet et sedet, ut in ois sapientum peccat iustitiamque conquiscentes emus, ducim præmieque clementis merore effert. Ecce, huiusmodi Numen, ferret iustitiam huius iustitiam iustitiam fæcti bello, tætere, iustitiamque Germaniæ peritum, tandemque non modo iustitiam, venim etiam iustitiam & iustitiam, iustitiamque feret peritumque prædas. Tuere præstati Numen, iustitiamque peritum bene iustitiamque religioni parentem, clementissimum hoc præstississimum artem in Germania lumen, & sic, ut hac boni merore, iustitiam Megal Secorum Principis, in Regio solo collocat, feret, & peritum civiumque fæctue iustitiam, & quod iustitiam huiusmodi eruat, iustitiamque dignitatem tuetur. De mensis, Pæter, Couferipit, quæ septem vult iustitiamque vestra iustitiamque nostram iustitiamque exten, multa dicere huius, dicem etiam, nisi ea iustitiam oculis iustitiamque iustitiam, & iustitiam. Agite ois, Peritum Observe, & me accipiat peritum, mihi præstet, nro gratia, quæ vultam vestrorum iustitiamque iustitiamque iustitiamque, sed iustitiam, peritumque iustitiamque hanc iustitiam.

rum administratores procuratis, meroreque omnis. Ita

vero laus ad Te accedat, &c.

SYLLA-

SYLLABUS
LEGUM ET CAPITUM
SELECTIONUM

EX
JURE CANONICO PARITER
AC CIVILI,
SECUNDUM SERIEM
TITULORUM,

^{QUI}
INSTITUTIONIBUS

ET
PANDECTIS
CONTINENTUR,
CONCINNATUS.

LEGES, EX UTROQUE JURE SE-
LECTÆ, ET SECUNDUM SERIEM INSTI-
TUTIONUM AC PANDECTARUM
CONCINNATÆ.

I. INSTITUT. JUR. CIV.
PROOEM.

lib. 37. de Edil. Edict. Ubi juvenes dociliores esse vete-
ranis dicuntur. Excipe *Acursium*, qui quadragenarius
accessit ad studium juris.

Lib. I. Tit. I.

De
Justitia & Jure.

L. 25. §. 11. de hered. pret. Ubi; ad remunerationem quem im-
perfecte obligari; seu obligationem ad remunerandum esse imperfe-
ctam, i. e. solum passivam, non activam. Ibi: *ad remunerandum sibi*
aliquem naturaliter obligantur.

L. 16. §. 3. de pen. Unde: in irrogandis poenis arbitrariis, in
willkührlich in Straffen, respectum personæ habendam esse. Ibi: *per-*
sona spectatur.

L. 41. sed. Unde: in imponendis poenis taxatis, determinatis, &
uniformibus, in gemessen, gesetzten Straffen, nullam personæ habendam
esse rationem. Ibi: *veris estimationibus.*

L. 52. §. 2. ad L. Aquil. Unde: officium JCI non solum in jure,
sed etiam in facto, versari. Ibi: *in causa jui esse positum.*

L. un. pr. C. de re jux. aff. Ubi *Corpus juri.*

Lib. I. Tit. 2.

De

Jure Naturali, Gentium & Civili.

L. ult. de colleg. & corp. Ubi: statuta civitatum municipalium, in se, cum superiori confirmationem, tanquam pacta, valere; modo juri communi, der allgemeinen Verfassung, non contrarietur. Ibi: *passionem, quam vident, sibi ferre, dum ut quid in publica lege corrumpant.*

L. 2. de mort. infer. Ubi *Lex Regia de non sepelienda matre, ante exitum partum.*

L. 33. de re jud. Ubi: Imperatores privatu quoque, de jure consulantibus, rescipuisse. Ibi: *aditus per libellum.*

L. 2. C. ut lit. pend. Unde: Rescripta decisiva, h. e. antegressa sufficiente causae cognitione, lata, & patribus publicata, habere vim sententiae, atque adeo transire in rem judicatam. Ibi: *terminatam rescripto, vel consultatione, quassianem.* Alioqui regulantes rescripta, ab alicuius parte exacta, eiusdemque Officii, non obligant. *s. c. C. Commutat. Epist.*

L. 3. de his qua in iust. del. Ubi elegans exemplum decreti.

L. 2. §. ult. de orig. jur. Unde: interdum Imperatores etiam singulis JCtis potestatem de jure respondendi concessisse. Ibi: *Sabinus sanctissimus est.*

Lib. I. Tit. 3.

De

Jure personarum.

L. 15, §. 2. de usufr. Ubi varia servorum officia.

Lib. I. Tit. 6.

Quibus ex causis manumittere non licet.

L. 1. §. 3. de postul. Ubi *Nerva filius* memoratur anno etatis XVII. de jure respondisse, h. e. frequenter, iterum iterumque respondisse. Quid notandum contra Gothofredum *ibidem*, dum commentatur, respondisse minus esse, quam respondere. Vid. Meang. de amen. Jur. Civ. c. 2.

G. 3.

L. 5. §. ult. de prur. in 6. Ubi : minorem 25. annis *protutorum* additur, scilicet judiciale, fieri non posse.

L. 13. de manumiss. vend. Ubi : respectu minoris 20. annis iustam quoque manumtrodici causam esse, cum seivum *capitulum* manumittere velit. Ibi : *Capitulum, i. e. quod parat liberos.*

Lib. I. Tit. 8.

De

His, qui sui vel alieni juris sunt.

L. 1. §. 3. de injur. Ubi uxor sub affectu mariti esse dicitur, & personis, sub potestate constitutis, opponitur : atque adeo indeconcluditur, uxorem non esse in potestate mariti Legali & iudiciali, h. e. quoad acquisitionem bonorum.

L. un. C. de emend. serv. Ubi : hodieque dominis in servos permissam esse modicam *affligationem*, virgis, loris, vinculis, exerceant.

Lib. I. Tit. 9.

De

Patria Potestate.

L. un. C. de ingrat. lib. Ubi : emancipatos liberos ingratitudine restitui patriam potestatem, atque adeo emancipationem nunquam factam esse, si d liberos semper in potestate patria mansisse, fingi. Ibi : *emancipationis rescripta.*

Lib. I. Tit. 10.

De

Nuptiis.

Cep. 3. X. de condit. appof. Ubi : *Sponsalia* sub conditione pecuniae iusciendæ contrahi posse.

L. 6. C. de Judaicis. Ubi : eum, qui cum *Judæa* contraxerit nuptias, gladio puniri. Quod tamen hodie non observatur.

L. 5. C. de nupt. Ubi : vel *scitum* parentum *consensum* sufficere ad nuptias liberosum.

L. ult. §. 14. de grad. & affin. Ubi : *filium* ex aliena familia *matrem*, patrem veto eundem *filium*, uxorem ducere posse. Ibi : *si vir & mulier, illi filium iure duxerit, illa filio ejus nupsit.* Licet hic casus

nomina confundat; nam pater est uxoris mea, gener & socer, ejus uxor mea noverca & privigna, adeoque ego sum patris, soceri & vitrici loco.

L. 15. de rit. nupt. Uxorem quondam privigni conjungi matrimonio vitrici non oportet, nec in matrimonium convenire novercam ejus, qui privigne maritus fuit.

L. 5. & 8. G. de incest. nupt. Patris uxorem ducendi, vel duabus sororibus conjungendi penitus liceantiam summovemus, nec dissoluto quocunque modo conjugio.

L. 36. de rit. nupt. Conf. L. 64. & 66. eod. Ubi: tutorem non posse pupillam ducere in uxorem, nisi redditis prius tutelæ rationibus. Ibi: in pupilla circumferibimus &c.

Nov. 89. 1. 11. pr. Ubi: Liberos naturales consentie oportere in legitimacionem, alioquin eam non valere. Ibi: in omnibus casum habuerint. Ratio est prejudicium liberorum legitimandorum, ob patriam potestatem, cui per legitimacionem subiciuntur.

L. 11. C. de nat. lib. Ubi: hodie *præmissi*, Größlinge, frögeteilge Kinder, h. e. conceptos extra matrimonium, sed natos in matrimonio, esse legitime citos, atque adeo ad objectum legitimacionis per-subjectionem matrimonium non pertinere. Ibi: non conceptus, sed parus, tempus inspicitur.

Nov. 117. 1. 2. Unde: nominatione filii filium naturalem non legitimari, sed legitime natum præsumi. Ibi: circa legitimos & nullam aliam probationem, it. monstratur.

Lib. I. Tit. 11.

De

Adoptionibus.

L. 15. §. 2. de adopt. Ubi: regulariter minori in ætate non posse adoptare, sed procreatione liberorum studere debere.

L. 35. eod. Unde: Jure Civili nobilitatem confecti per adoptionem. Ibi: dignitas augetur.

L. 39. de jur. dot. Unde: Spadonem, naturam talem, matrimonium contrahi e posse. Ibi: quia istud matrimonium. vid. Gothofr. ibid.

L. 128. de off. S. Ubi de thibis & thiasis, quorum sibi attriti, his excisiti sunt testiculi. (Vulgo thibisior dicimus castratos.)

Lib. I. Tit. 12.

Quibus modis jus patriæ potestatis solvitur.

L. 22. de his qui not. inf. Ubi: fustigationem non infamare, sed causam.

Nov. 22. c. 3. Ubi: *servitium pene* sublata est. Quod intelligendum de libertate, non de civitate.

Nov. 81. c. 1. Unde: Confidatum & quodlibet magistrærum militare, etne sede Officiorum Charge, itam Superintendentorum filii liberare a patriæ potestate. Conf. *Amb.* sed Episcopalis, *C. D. Episc. & clerici.*

L. 6. C. de Profess. & stud. Ubi: Doctores suis liberari ab onibus munibus civilibus.

L. penult. & ult. C. de emancipat. Ubi: liberum esse patri, etiam Principi, an coram magistratu inferiori, filium amancipare velit.

Lib. I. Tit. 13.

De Tutelis.

L. 11. pr. de test. test. Ubi: quamdiu testamentaria tutela sperator, legitimam cessare. Quod etiam in tutela Electorali procedit.

Lib. I. Tit. 14.

Qui testamento tutores dari possunt.

L. 9. de his, qui sui vel al. jar. Ubi: filiumfamilias in causis puellæ pro patrefamilias haberi.

L. 15. §. 6. de excusat. Ubi: *Judeos* non Judæorum tutores esse posse.

L. 2. C. de his qui ven. ar. impetr. Unde: impetrationem veniæ ætatis minorem exæquare cum majori in negotiis propriis, non alienis, v. c. tutela. Ibi: *qui paternam frugem vel avorum patrimonium, i. e. res proprias, gubernare cupiunt.*

L. 16. pr. de test. test. Ubi: tutorem, filiis datum, æque filiabus datum intelligi.

Dist. L. 16. §. 4. Unde: Inclusionem singularem indefinitam, v. c. filii, æquipollere locutioni plurali, eidemque universali, scilicet in causa favora-

favorabili, respectu eorum, qui nominati sunt, veluti in tutela; non similiter in materia odiosa & exorbitante, v. c. exheredationis. Ibi: *magis autem est, ut omnibus disjuncte videatur.*

Lib. I. Tit. 15.

De

Legitima agnatorum tutela.

Ante, mari & ante C. quand. mul. Ubi: matrem & aviam, deficientibus tutoribus testamentariis, admitti ad tutelam, imo omnibus aliis legitimis tutoribus preferri (1) volentes. Ibi: *permittimus.* (2) antequam testis renunciatione secundarum nuptiarum & S.C. Vellejani. Ibi: *etiam ante agnos, si inter gesta renuntiaveris.*

L. 22. C. de admin. tut. Unde: secundas nuptias praeferri tantum esse affectionem maternam. Ibi: *contra feminas immadidas atque imcompetentes, quae plerumque novae maritis non solum res filiorum, sed etiam vitam, adducunt.*

Lib. I. Tit. 20.

De

Atiliano tutore, & eo, qui ex Lege Juliae Titia dabatur.

L. 21. §. 1. de extrus. Unde: (1) Dationem, a Magistratu domicilii simpliciter & indefinite factam, regulariter in consequentiam personae, ad bona, etiam alibi sita, extendi. Ibi: *ad universum patrimonium dante est.* (2) Magistratum loci, ubi bona pupilli sita sunt, tutorem, a solo magistratu domicilii constitutum, repellere posse, atque adeo regulam no. 1. dictam valere, quoad magistratos loci non contradixerit. Ibi: *& ideo illarum rerum dabunt tutores in Provincia Praefides ejus.*

Lib. I. Tit. 21.

De

Auctoritate tutorum.

L. 1. §. 2. de adminstr. tut. Ubi: in negotiis judicialibus liberum esse tutori, utrum solus, nomine pupilli, experiri velit, an populum exhibere, eidemque auctoritatem accommodare. Ibi: *licentia igitur*

ipſe erit, necum male ipſi ſuſcipere iudicium, an populum exhibere, ut, ipſi auctoribus, iudicium ſuſcipiatur.

L. 13. §. 27. de alt. em. vend. Unde: in contractu claudicante, h. e. quoties contractus ab una ſolum parte, non ab utraque, obligat, illi, qui obligatus eſt, contra alterum, non ſequē obligatum, competere actionem, ut declaret, vel ut implere contractum, an ab illo recedere. Ibi: *hactenus ut aut ſectus emoloni, aut deſtatur.*

L. 25. de fidejuſſorib. Unde: cum quis fidejubeat pro aliquo, quem ſcit, vel ſcire debet, non obligari poſſe, non tam fidejubeo, quam donodo, animo ſe obligari preſumi: Ibi: *magis eſt, ut et non ſubveniam.*

L. 3. de auſt. & conſenſ. tut. & cur. Unde: auctoritatem tutoris expreſſe, atque adeo verbis, interponendam eſſe. Ibi: *enim ſe probare dicat id, quod agitur, hoc enim eſt auctorem ſecit.*

L. ult. C. de auſtorie. preſt. Ubi: (1) unus ex pluribus tutoribus, indiſtinctim conſtitutus, auctoritatem ſufficere. Ibi: *unius enim auctoritatem ſufficere, ubi mandum diviſa eſt adminiſtratio.* (2) tutoribus diviſim conſtitutis, illius auctoritatem neceſſariam eſſe, qui adminiſtrationem preſtem, de qua agitur. Ibi: *neceſſo eſt ſingulos um pro ſua partebus vel regionibus.* (3) eo caſu, cum agitur de communī tutela negotio, veluti de diſſolvenda tutela, omnium tutorum, ſive diviſim ſive indiſtinctim conſtitutorum, auctoritatem requiri. Ibi: *ſi non res, que agitur, ſolutionem faciat ipſius tutela.*

Lib. I. Tit. 22.

Quibus modis tutela finitur.

L. 1. pr. de ſidei. tut. Unde: in negotiis perſonalibus, h. e. in quibus ſingularis perſonæ induſtria electa eſt, veluti in tutela, ſocietate, herodem deſuncti, v. c. ſocii, (1) debetores, a deſuncto exceptas, abſolvere. (2) ultra dolum & latam culpam non teneri. Ibi: *imbecilla explicari debent.* *L. de bon. ejus admini. poſſit.* *Conf. L. 40. pro ſocio.*

Lib. I. Tit. 23,

De

Curatoribus.

L. ult. de P. O. Unde: minorem toties ſine curatore obligari,
S
quoties

quoties negotium ejusdem personam attingit, v. c. matrimonium, Ibi: *inter utroque suis passum obligari.*

L. 1. C. de lra, qui vim, ar. Ubi: minorem, impetrata aetatis venia, in integritate restitui non posse. Ibi: *non posse, manifestissimum est.* Quod quidem intelligendum est, quod ad actus praeteritos; nam, quod ad actus futuros, licita est minoris partito restitutionis contra impetritum a se veniam, Ibi: *ne hi, qui cum contrahunt, incumscripti esse videantur.*

L. 2. § 1. in fin. C. 104. Ubi: minorem, impetrata aetatis venia, administrare quidem bona sua posse, sed non alienare, aut obligare, immobilia. Ibi: *ita tamen, ut praedia sint de iure non alienata.*

L. 11. C. de procurat. Ubi: pupillum, minore emve, tutore, curatore, interveniente, procuratorem; si solum tutorem, curatoremve, tam ut auctorem constituere. Ibi: *actorem constituitur, it. procuratorem ordinari.* Differentia est in effectu; nam procurator citatur actus magni momenti, v. c. delationem jurjurandi, recognitionem ut documentorum, expedire potest; non similiter actor.

Lib. I. Tit. 24.

De

Satisfactio tutorum, vel curatorum.

L. 4. § 1. de fiduc. ltrari. Ubi: vocabulo: *cautionis idem*, etiam genusamtae Verstandis, intelligi cautionem fidijussoriam, aut pignoratitiam. Ibi: *quid si idem? satisfactio utique, aut pignus datur.* Conf. *L. 39. § ult. mandat.*

L. 3. C. de V. & R. S. Ubi: vocabulo: *cautionis*, Verstandis, absolute & sine adduimento; *idem*, posse intelligi etiam promissionem. Ibi: *minime fidijussoriam, sed nudam promissionem, significari.*

L. 19. ad municipal. Unde: plura suffragia concludere, scil. in negotiis, communibus universitat, qua tali. Ibi: *quod major pars Curiae efficit, pro re habetur, si homines tulerunt.*

L. 11. de servit. praed. rust. Unde: plura suffragia non concludere, sed omnium ac singulorum requiri, quoties agitur de negotio, communi pluribus, ut singulari competente. Ibi: *non aliter mecum sit jus, quam si omnes erant.*

L. 20. C. de administrat. Ubi: pupillo, minoreve, in bono iusticio.

ris, curatorisve, competere hypothecam iactam. Ibi: *inquam pignori causa obligata*. Quæ causa est, quamobrem hodie satisfactio non exigi solrat.

Lib. I. Tit. 25.

De

Excusationibus tutorum vel curatorum.

L. 3. §. 1. de mun. reb. Ubi: *zestem 70. annorum, & numerum quinque liberorum, excusare ab omnibus muneribus pñonaliibus*. Ibi: *an ueneribus similibus excusetur*.

L. 5. §. 2. de ius. immor. Unde: *numerus liberorum 16. excusare a muneribus, etiam patrimonialibus, five realibus*. Ibi: *quæ res pueri*.

L. 24. C. de Decurionib. Unde nonnulli colligunt, ut et liberorum numerum sufficere. Ibi: *et liberorum*.

Nov. 72 c. 1. §. 4. Ubi: *hodie redditorem, debitoremque, pupilli, & minoris, nullo modo posse fieri tutorem, aut curatorem*. cap. 1. Ibi: *hunc non ornato ad tutorem, vel si a legibus vocetur, erodere*. cap. 4. Ibi: *omni advenit se casum, et non possit redditionibus &c.* Conf. Decret. 34.

Auth. ad huc, C. quand. mul. int. Ubi: *matrem & aviam, creditores, aut debitores, salvo iure, ad tutelam, vel curam, liberorum efficacemendas*. Ibi: *admittitur, debito in suam auctoritatem*.

L. 3. C. de Profig. & Mord. Ubi: *Pœna nulla immunitati prærogativa pveniat*.

Lib. I. Tit. 26.

De

Suspectis tutoribus, vel curatoribus.

L. 4. §. 2. de susp. tut. Unde: *in actionibus famosis ream condemnari, non expressa in sententia causa doli, non fieri infamem*. Ibi: *si non significaverit causam remotionis Ducto sine, hunc integre esse facta*.

L. 2. in fin. C. de alim. pup. prest. Unde: *nemo em voto vi-*
verr. Ibi: *quasi voto vixerit*. addit Glossa: *ut lapus*.

L. 33. §. 1. de administ. tut. Unde: *administratorem, perfide*

S 1

agen-

agentem, mitius punit, quam furtum. Ibi: non tam, invito domino, contrahere, quam proinde agere.

Lib. II. Tit. I.

De

Rerum divisione & acquirendo ipsarum dominio.

L. 24. §. ult. de damn. infid. Unde: rebus publicis uti licere, v. c. in flumine publico exsilvae & molendinum, etiam cum incommodo alterius, scilicet privati ve, i. e. per quod alteri lucrum admittitur, aut imminuitur; non item positive. Ibi: neque enim existimari oportet meo iure damnum tibi dari in ea re, in qua iure meo usus sum. &c.

L. 26. eod. Ibi: quia non debeat videri in damnum facere, qui eo veluti lauro, quo alius utebatur, prohibetur, minusque interesse, utrum damnum qui faciat, an lauro, quod adhuc faciebat, ut prohibeatur.

L. 21. & verbo seq. praeterea &c. C. de SS. Eccl. Ubi: rerum sacrorum & ecclesiasticarum alienationem obligationemque prohibitam esse, exceptis casibus necessitatis & pietatis. Ibi: si necessitas fuerit in redemptione captivorum.

L. 44. de religio. Ubi: cum in diversis locis corpus sepultum est, illius tantum locum religiosum esse, ubi corpus conditum est. Ibi: ubi, quod est principale, conditum est, i. e. caput, cuius imago sit, inde cognoscitur.

L. 1. pr. de O. & A. Ubi: ius ad rem, sive obligationem, regulariter nasci ex contractu, vel delicto, utroque vero vel quasi; in eodum vero ex causis, sive factis obligatoris, quae nec ad contractum, nec ad delictum, referri possunt. Ibi: aut ex contractu, aut ex malificio, aut ex variis iussurum figuris.

L. 20. C. de pass. Ubi: traditione, non contractu, dominium aliudve ius in re, transferri. Ibi: emolumentibus, non nudis passibus. Intelligit traditionem non nudam, sed cum titulo sive causa, ad transferendum dominium habili, conjunctam.

L. 34. pr. de A. R. D. Ibi: nunquam nuda, sed ita, si venditio, aut aliqua iusta causa praecesserit.

L. 19. C. de R. P. Unde: quoties res duobus distribitur, v. c. venditor, intelligi successive; tales cum, cui res prius tradita est, non cum, cui prius vendita est, potius esse, atque adeo ius in re fortius esse iure

in ius ad rem. Ibi: *manifesti juris est, cum, cui priori studium est, in dicendum dominio isti pastorem.*

L. 55. de A. R. D. Ubi: scilicet illaqueatam non fieri ejus, qui rete posuit, nisi ut haberet, ut expedire se non possit. Ibi: *utrum in eo casu ita baseris aper, ut expellere se non possit ipse, an, datus lullando, expellatur si fuerit.*

L. 3. §. 14. de acqu. vel amitt. poss. Ubi: ne circumscriptioem syllarum quidem sufficere ad capiendum.

L. 52. §. 20. in fin. de fust. Unde: enim, qui equum alienum, invito Domino, in equam suam immisit, adione in factum teneri ad equimentum, id est, mercedem. Ibi: *si minus, in factum agendum.*

L. 5. §. 3. de R. V. Ubi: dominum pristinum agere posse uti rei vindicatione, ad estimationem fundi sui avulsis. Ibi: *utrum in rem actionem.*

L. 12. §. 3. ad exhib. Unde: ad effectum consequendi dominii eorum speciei non redhibili necessariam esse bonam fidem. Ibi: *ad exhibendum actionem timetur.*

L. 3. §. penult. ad exhib. Unde: ei, qui bona fide in alienam chartam meditationes suas comiserit, si quidem ejus graviter intulerit, adversus dominum chartae, eandemque possessorem, competere actionem in factum, data scilicet chartae estimatione. Ibi: *in factum igitur mihi actionem competere.*

L. 109. de F. S. Unde: bonam fidem negative, non positive, capiendam esse, atque adeo non requirere etiam possessionis fidelitatem, sed in sola ignorantia, rem alioam esse. Ibi: *qui, ignorans, eam rem alienam esset.*

L. 48. pr. de A. R. D. Unde: bonae fidei possessorem, percipiendo fructus non solum industriales, sed etiam naturales, suos facere. Ibi: *non tantum eas, quid dignitas & opum pervenerunt, sed omnes, quia, quod ad fructus attinet, licet domini pars est.*

L. 22. C. de R. V. Unde: male fidei possessorem omnes fructus, atque adeo etiam percipiendos, retinere debere. Ibi: *omnes fructus. Percipiendos vero dicuntur, qui honeste ab ipsa vero domino potuerunt percipi, non qui a male fidei possessori. Conf.*

L. 33. de R. V. Ibi: *sed & qui percipi honeste potuerunt.*

L. 5. C. de malef. & Magicis. Ubi: eum, qui artibus Magicis utitur, capere plebendam esse. Ibi: *suppleta capere fertur.*

Nov. 136. §. 3. §. si amicus &c. Unde: argentarios (quibus hodie
§ 3 similes

similes suos campiores publici) retinere dominium rei venditæ, etiam fide de pretio habita, ut non sic gl'ich credideret haberi. Ibi: *tunc de- ceptus huc nunquam sua vindicare.*

L. 43. §. 1. de jur. dot. Ubi sedes traditionis scilicet per brevem ma- num. Ibi: *brevi manu.*

L. 79. de solus. Ubi sedes traditionis scilicet per longam manum. Ibi: *longa manu.* Conf. *L. 31. de acq. l. am. poss.* *L. 1. C. de donat.* ubi exempla.

Lib. II. Tit. 2.

De

Rebus corporalibus & incorporalibus.

L. 17. §. 7. de acq. emt. Unde: res, sua natura mobiles, toties pro immobilibus haberi, quoties ad rem immobilem perpetui usus causa destinata sunt. Ibi: *ea, quæ perpetui usus causa in aedificiis sunt, aedificiis esse.* Quod notandum est tum eo quia Cæprovirum, tum contra iavercitatem contrahendi consuetudinem, quæ supponitur, eos deum res esse rei immobili perinecias, quæ cum re immobili similes cohz- reant, nos Erdo Miedrumb Olaglsch ist. Immo vero ad ejusmodi perinecias sufficit vel sola destinatio, eaque in actum deducta, non si- milliter requiritur firma cohesio.

Lib. II. Tit. 3.

De

Servitutibus prædiorum.

L. 15. §. 1. de servit. Ubi: servitutem ex parte subiecti servientis consistere non in faciendo, sed vel in patiundo, vel in non-faciendo. Ibi: *servitutum non ea natura est, ut aliquid faciat quis, sed ut aliquid patitur, aut non faciat.*

L. 28. §. 5. de S. P. V. Ubi: stillicidium altius tolli possit. Ibi: *stillicidium altius tolli possit.* Quæ tamen lex, licet ratione non ca- reat, usui non servatur. Quemadmodum respondit Facultas Vitem- bergensis.

L. 2. §. 3. si servit. vind. Ubi: *in suo alit' habitum facere licet, quatenus nihil in alienum immittat.*

Lib. II. Tit. 4.

De
Usufructu.

L. 14. C. de usufr. Unde: conventionem, ut res sua natura personalis, utque adeo ad haeredes non transiens, ad haeredes transeat, capiendam esse de haeredibus prima gradus, non ulterioribus. Ibi: *non cum herede.*

Lib. II. Tit. 6.

De
Usucapionibus & longi temporis praescriptionibus.

Cap. ult. X. de praescript. Unde: jure Canonico nec ad praescriptionem actionum personalium necessarium esse bonam fidem. Ibi: *vel aliena.* Quibus veritas res in sensu excellentiori, utque adeo corporalis, intelligenda est.

L. 2. C. de annal. excepte. Unde: jure novo praescriptionem interrupti soli contestatione, etque vel coram iudice, vel testato, i. e. coram iurisperito vel testibus facta, & adversus parvi insinuata. Ibi: *& hoc in querimoniam deducere.* It. *Lateat et proponere publicat enim tabularum subscriptione.* Conf.

Nov. sig. c. 7. Ibi: *non contestatus fuerit.* *Vid. Resolut. Tit. de iuraj. pag. 84.*

L. 2. C. de furt. Ubi: rem furtivam, non refofo pretio, esse Entogeld, etiam a d. f. possessore vero domino restituendam esse. Ibi: *invenit rem dispendii &c.* adjecta cautela, ibi: *curate regatur cautius mercari.*

L. 2. pr. C. de quadv. praescript. Ubi: emitorem rei alienae, a Risco venditae, statim ejusdem fieri dominum; domino vero autem intra quadriennium competere actionem contra Fiscum ad pretium. Ibi: *non posse contra emitores aliquas actiones moveri, data voluntatis licentia ultra quadriennium contra arrium althomes exercere.*

Lib. II. Tit. 12.

De

Militari testamento.

Recens. Imp. de an. 1512. Tit. von Testamenten §. und sollen 2c. Ubi: miles, so in Übung des Streits, sine testibus testari possit; eos vero, so zu Felde seyn, coram duobus testari debere; denique eos, so in denen Besatzungen oder Winter-Quartieren liegen, regulariter coram septem testibus testari oportere. Ceterum *Recens. Imp.* milites indistincte vocat Ritter, ab officio, weil sie sich ritterlich habten sollen.

L. 10. C. qui testam. fac. poss. Ubi Iustinianus sibi persuaderi passus est, cum, qui natura surdus est, possit eloqui. Ibi: *quia scimus, quendam Jurisperitum & hoc subtilius cogitasse, & nullum istius, & posuisse, qui penitus non iudicat, si qui supra cerebrum illius loquatur.*

L. 41. §. 1. de testam. mil. Ubi: militem fœderis sui in testamento aliquid relinquere non possit. Ibi: *mulier, in quam turpis suspicio cadere potest, non ex testamento militem aliquid capere potest.*

Lib. II. Tit. 12.

Quibus non est permittum facere testamentum.

Nov. Leon. 39. Ubi: valere prodigi testamentum, in quo bene consulti posteritati, i. e. disposuit inter illos, qui alioquin ab incestu erant successuri. Ibi: *Qua vero ad militiam spectant, suscipiantur, neque nequaquam reprobandur.* Quid enim &c. quibus verbis explicatio continetur. Ceterum hæc ipsa Novella usu fori recepta est; præsertim cum non tam Juri Civilicontradicat, quam potius indefinite loquens limitet atque declaret.

Lib. II. Tit. 13.

De

Exheredatione liberorum.

Nov. 115. c. 3. §. 2. Ubi: ob gravem & inhonestam injuriam liberis a parentibus exheredari posse. Quibus verbis cum continetur genus,

genus, consequitur, sub eodem varias intelligi species, arbitrio iudicis æstimanda; atque adeo hæcenus, scil. ducto a genere ad species argumento, similes ingratitudinis causæ esse admittendas, e. g. *filia, cum consensum habens, item filia impregnata, item filius prodigus.*

L. 12. de liber. & posth. Unde: exheredationem liberorum a parentibus fieri posse bona mente. Ibi: *non nisi a causæ, nec in eis absint, sed ut eis consulant.* Quæ quidem species hæcque valet, propterea, quod Nov. 117. solum intelligenda sit de exheredatione noxia, h. e. quæ sit a parentibus ita, cujusmodi quoque in dubio præsumitur, quamobrem, ut valeat exhereditio, bona mente facta, necesse est, in testamento sapienti necessitatem & causam iudicii testantis.

L. 27. C. de insti. testam. Ubi: testamentum si atris, fororisve, scripto hærede infami, vel jure, vel facto, vel levis notæ macula asperso, a fratre, sororeve, querela inofficiosi testamenti impugnari possit. Ibi: *si scripti hæredes infamia vel turpitudine, vel levis notæ macula adspersantur.*

Lib. II. Tit. 14.

De

Heredibus instituendis.

L. 12. pr. di hered. insti. Ubi: hærede uno, vel pluribus disjunctim, reliquis vero collective, scriptis, hereditatem ita dividit, ut collative scripti pro una persona habeantur, nisi eisdem particula: *æque, jure, aut similis, addita sit, nam tunc pariter ex æquis partibus censentur instituti.* Ibi: *omnes ex verbis partibus institutos.*

L. 4. §. 1. de stat. lib. Unde: conditionem, factis impossibilem, institutioni, vel legato, adscripam, implendam esse, atque adeo, eadem non impleta, institutionem & legatum coarctare. Ibi: *si enim libertas (non illi ex datur, quia nec animus danda libertatis est.*

L. 10. pr. de condi. & demonst. Unde: conditionem potestativam, tamque non reiterabilem, æque ac casualem & mixtam, hæc edia institutioni, aut legato, adscriptam, quocunque tempore, atque adeo, non minori vivo, quam ~~mortuo~~, testatore, impleri posse. Ibi: *& idem si, ut testatore, nuptiis, impleta condicio videtur.*

L. 5. §. 5. quando dies lig. Unde: quoties impleta non conditionis impeditur factis tertii, in cujus persona implenda erat, aut cujus interest, eandem non impleri, (hæredis ab intestato) toties conditionem

pro impleta haberi. Ibi: *sed aut per haredem, aut per eius personam in iuxta persona iussus est pareri, conditio eius dies citat, quoniam pro impleta habetur.*

Lib. II. Tit. 15.

De

Vulgari substitutione.

L. 76. ad SC. Trebell. Unde: substitutionem, in codicillis factam, ex benigna interpretatione sustineri in vim fideicommissi, ut heres ab intestato rogatus esse intelligatur, ut hereditatem, ab intestato aditam, deducta quarta Trebellianica, restituit substituto. Ibi: *benigna interpretacione placet, ut mater, qua ab intestato pupillo fuit data, substitutionem fideicommissum obligetur.*

L. 4. pr. & §. 2. vers. *hos itaque casu &c. de vulg. & pup. substit.* Unde: substitutionem expressam vulgarem tacite continere pupillarem, & vice versa, pupillarem expressam tacite continere vulgarem. Amplius in ultimis voluntatibus casum non expressum, ad eundem finem tendentem cum expresso, sub hoc contineri, v. e. casum expressum completi tacite casum voluntatis, & vice versa, casum expressum voluntatis tacite completi casum impotentia. pr. Ibi: *in utrumque casum &c. §. 2.* Ibi: *in utrumque eventum, item: utrumque substitutio.*

L. 164. §. 1. de V. S. Unde: vocabulo: *pariti*, indefinite posito, regulariter intelligi dimidiam. Ibi: *sed si non fuerit pariti adjecta, dimidia pars dicitur.* Quod intelligendum est de dispositione iuris, non similiter de dispositione hominis.

Lib. II. Tit. 16.

De

Pupillari substitutione.

L. 8. §. 5. de inst. testam. Unde: substitutionem pupillarem expressam etiam matrem excludere a legitatione. Ibi: *sed non impuberis filii mater inofficiosa dicit testamentum, quia pater hoc fecit.*

L. ult. C. de inst. & substit. Unde: substitutionem pupillarem tacitam matrem non excludere, sed potius a matre ejusmodi substitutionem excludi. Ibi: *si enim sua substantia partem uxoris derelinqueret, multo magis & inofficiosa hereditatem ad matrem venire sinitur.*

L. 5.

L. 5. qui testam. fac. poss. Ubi: eum, qui ultimum anni decem quatuordecim diebus attingit, testari posse. Ibi: *plus ardeat, etiamsi pridie Calendarum fecerit poss. sciam bonum mortu. valeat testamentum.* Ea quo consequitur, substitutionem pupillarem caspirat eo casu, cum filius impubes prædictum diem attingit italicum, licet non compleverit.

L. 7. de vulg. & pup. subst. Ubi: substitutionem, a pagano ultra pubertatem factam, ne quidam in vim fidei commissi valeat, nisi v.l. ex loco, vel ex verbis, eonitit de anno fidei committendi. Ibi: *frustra fecerit mortuus.* Item: *verba sunt huc.* i. e. ducetis.

L. 15. de vulg. subst. Ubi: militem ex privilegio etiam ultra pubertatem directo substituere posse, ita tamen, ut substitutus tantum capiat bona testatoris, non filii, propria. Ibi: *directo substituitur.* Item: *post eam autem etiam ex privilegio militum parvi duntaxat.*

L. 9. C. de imp. & al. subst. Unde: (1) parentes sine discrimine, atque adeo etiam matrem, quasi pupillariter substituere posse. Ibi: *humanitatis intuitu parentibus.* (2) filio, mente capio, aut furioso, etiam novum ex ejusdem liberis quasi pupillariter substitui posse. Ibi: *novum, vel certum, vel comitem.* Quod ita intelligendum, modo reliqua liberis salva maneat legitima. (3) substitutionem quasi pupillarem, ea demum relicta evanescere, quæ sit durabilis ad mortem. Ibi: *menstruatum vel menstruatum perpetua.* Item: *si postea resipuerint.*

LIB. II. Tit. 17.

Quibus modis testamenta infirmantur.

L. 6. §. 2. de jur. Codicill. Unde: testamento postulatione prius sumpti, etiamsi in priore declaraverit testator, se colligare testamento, deinceps a se factum. Ibi: *naturæ non falli ab eo codicilli.*

L. 22. pr. de legat. III. Unde: eo casu, cum testamentum prius posticiusque una continetur scriptura, testamentum posterius priori tum demum derogare, cum posteriore expressis verbis prius revocetur. Ibi: *si d. hoc ita locum habebit, si specialiter dixerit hoc.* Secus itaque est, ubi in diversis scriptis alioque tempore coaditum est testamentum; tum enim eo prius rumpitur, licet priore contineatur clausula derogatoria, eademque posteriore testamento expressis verbis non revocetur.

L. 21. §. 3. C. de testam. Ubi: testamento posteriore, quo hæres, ab herede veniens, institutus est, rumpi prius, licet posterius sit im-

perfectum, modo sit coram 5. testibus conditum. Ibi: *non fuit &c. in secunda voluntate res scribi instituit testator, qui ab instituto ad hereditatem suamdem voluntur &c.* in qua voluntate 5. testium juratorum depositiones sufficiunt.

L. penult. §. ult. de B. P. secund. Tabl. Unde: jure Pretorio reconvalescere testamentum, testatoris expitis deminutione irritum factum, si deinceps ad puriorem statum redierit, modo voce eorum duobus testibus aut scripto de novo declinaverit, se velle deeedere eodem testamento. Ibi: *plene si sui juris effectus, codicillis, aut alio titulo, eodem testamento si mori velle, declaraverit, voluntas, qua discessit, judicio rectoris reddi intelligitur,*

L. 17. C. de testam. Ubi: testamentum revocatione verbali eorum octis publicis aut 7. testibus non infirmari, nisi decennium a tempore conditi testamenti, vivo testatore, fuerit elapsum. Ibi: *& hoc vel per testes idoneos non minus tribus, vel inter alia, manifestaverit, & decennium fuisse imensum &c.*

Lib. II. Tit. 18.

De

Inofficioso testamento.

L. 30. pr. C. de inoff. testam. Ubi: in testamento parentum, aut liberorum, relicto eo, quod minus est legitima, conditionem ex illa lege competere ad supplementum. Ibi: *id, quod minus portione legitima sibi relatum est, ad implendam iam sui nullo gravamine vel mora exigere.*

L. 32. C. de inoff. test. Ubi: onus quaecunque, legitimæ adjectum, pro non adjecto haberi. Ibi: *ipsa conditio vel dilatio, vel alia dispositio, moram, vel quo aliquo onus, introducens, tollatur.*

Lib. II. Tit. 19.

De

Hereditum qualitate & differentia.

L. ult. C. de repud. herid. Ubi: suos heredes, si majores sint, posse intra triennium post abintentionem repetere hereditatem, si minores, integrum septennium, a die majorenatus computandum, habere, ad repetendam hereditatem, modo bona nondum sint distracta. Tum cum

enim maior statim excludetur, minor vero teneum intra quadriennium post majoremnitatem, in integrum restituitur. Ibi: *si quidem rei jam vendita sunt, ut nullus aditus ad hereditatem reservetur. Si autem alienata non sunt, si quidem major, minorum annorum statum ei detur licentia, si minor minor, tunc, post impetratum quadriennium, aliud remedium ei indulgeri.* It. *negi forte &c.*

L. 8. C. de sum & hgi. lib. Unde: heredes suos hereditatem, nondum aditam, sive ante immixtionem dei denegat, transmittere ad quosvisque heredes. Ibi: *heredi incho suo, & ad se transmissi sumussum.* Quæ lex sedes est transmissionis naturalis, quæ sit jure iuratus.

L. 100. C. de hie, qui am. ap. lab. Ubi: liberos non suos heredes, i. e. emancipatos, hereditatem, nondum aditam, transmittere ad solos descendentes. Ibi: *in liberos suos &c. passerunttransmittere.* Quæ species appellatur Theodosiana, & sit jure sanguinis.

L. 19. C. de jur. delib. Ubi: heredes quemcumque, intra annum deliberandi decedentem, hereditatem, non aditam, sive jus deliberandi, in quoscunque heredes transmittere, pro suo temporis residuo. Ibi: *si quis in iuxta iustamentum vel ab intestato &c. prædictum arbitrium in suscipiunt suam transmittit, ut tamen, ut anni anniversarii iudicium transmissi fuerit conclusa.* Quæ transmissio vocatur Justinianæ, & sit jure deliberandi. Ceteram communis opinio eandem coarctat ad eum casum, cum hæres, scilicet os, hereditatem sibi esse delatam, docuerit. Ibi: *qui, siem, hereditatem sibi esse delatam, dixit.* Vt cum intelligendum est, prædictis verbis scilicet etiam requiri, non quod ad effectum transmissionis, sed quod ad iuratum annum deliberandi, ut enim hæres, etiam ignoranti delata, transmittatur, æquitas urget. *L. 86. de acqu. vel amitt. herid.* Ibi: *ex persona defuncti iustitiam in integrum implorant, quæ stricto jure non competit.* Item humanitatis gratia saltem annum deliberandi ex die scientiæ currere, statuit Justinianus etc. *L. 9.*

Lib. II. Tit. 20.

De

Legatis.

L. 10. C. de Legat. Ubi: legatum rei alienæ, restitutum conjunctæ personæ, præceptoris, alumno, aut amico singulari, valere indistincte, i. e. sive sciverit testator rem esse alienam, sive ignoraverit. Ibi: *msi*

proxi-

proxima persona, vel uxori, i. alio tali persona, datum sit, cui legaturus esset, nisi fuisset, cum alienam esset.

L. un. §. 11. C. de cadut. toll. Ubi : portionem deficientis conjuncti accrescere alteri, eodem conjunctionis genere conjuncto, & quidem cum onere; portionem vero deficientis disjuncti (scil. verbis, utque ad id re tantum conjuncti) accrescere omnibus, atque adeo etiam iis, qui in eis se vel verbis tantum, vel minimi, conjuncti sunt, ita tamen, ut verbis tantum, item maximam, conjuncti unus persona vice fungantur, atque adeo unam partem consequantur & quidem sine onere. Ibi : siquidem conjunctum pro sua portione quisque, si vero pars quadam deficiat, eam omnibus pro virili portione, cum omni suo onere, accrescere. Sin autem disjunctum &c. Sin autem ad deficientem personam unus fuerit collatum, hoc non &c.

L. 47. §. 4. C. 5. de legat. l. Unde : in re legato ob hanc de prestandam esse regulam culpam levem. *dist. §. 4.* Ibi : culpa bareddie. Interdum vero etiam levissimam, puta, si ipse hæres in rebus suis sit diligenissimus. *dist. §. 5.* Ibi : nunquid & de virginia &c. quod verius est.

L. 20. de condit. & demonstr. Unde : etiam in ultimis voluntatibus modum differre a conditione, ita, ut ultima voluntas demum effectum sortatur, existente conditione, ceteroquin statim vires capiat, modo præstetur cautio de implendo modo. Ibi : admittimus, cautione oblata, nec inim parum dicimus eum, cum ita datum sit, si &c. & eum, cui datum est, ut &c.

Lib. II. Tit. 21.

De

Ademtionem & translationem legatorum.

L. 14 §. 1. de adem. l. immis. legat. Unde : ademtionem legatus non velat, nisi facta sit conventio 5. testibus. Ibi : quibus ex causis datio legatus nullus est, ex eadem causis etiam ademtio inefficax habetur. Non obstat *L. 27. C. de fideicommiss.* Ibi : probatur. Resp. intelligi scripturam non simplicem, sed solennem, i. e. 5. testibus stipatam.

Lib. II. Tit. 22.

De

Lege Falcidia.

Nov. 1. c. 2. §. 2. Unde: prohibitionem quartæ Falcidiz expresse fieri debere, atque adeo, verbis æquipollentibus factam, non sufficere. Ibi: *si per expressum designaveris, non vult &c.* Idemque cautum est *Diusf. 49.*

Arb. similiter C. ad L. Falcid. Ubi: legatis, ad pias causas reli-
ctis, quartam Falcidiam detrahi non posse, idque indistincte. Ibi: *simi-
liter Falcidia refertur in his, quæ ad pias causas relicta sunt.* Nec obstat
fons Authentice *Nov. 131. l. 12.* namque ibidem non continetur aliqua
restrictio, sed solum indicatur, quod regulariter ab hærede fieri solet,
detrahendo scilicet solutionem legatorum integrorum.

Lib. II. Tit. 23.

De

*Fideicommissarius hereditatibus & ad SCtum
Trebellianum.*

Cap. 16. §. 18. X. de testam. Ubi: liberos, parentesve, fideicom-
misso gravatos, jure Canonico præter legitimam deducere quartam
Trebellianicam; quamvis idem illud moribus hodiernis solum valeat
in fideicommisso, sub conditione, vel ex die, relicto, non etiam in
puro.

L. ult. C. de fideicom. Ubi: fideicommissum etiam sine testibus
valere, cum testator hæredem præsentem rogat, ut alii restituat hære-
ditatem, eoque casu hæredem fideicommissarium juris auctum hæredi
fiduciarium desuper deferre posse, ita tamen, ut eundem prius de calumnie
jurare oporteat. Ibi: *si sine scriptum & præsentia testium &c.* *fidei-
commissum sive universitatis, sive specialis, missi habere hæredem &c.*
prius iurejurando de calumnia præstare, vel sacramentum subire, vel &c.
omnimodo exactioni fideicommissi subjacere.

similes sunt camplores publici) retinere dominium rei venditæ, etiam si de pectio habita, tæm si gleich ærditiret haben. Ibi: *sunt le camplores hoc tanquam sua vindicare.*

L. 43. §. 1. de jur. dot. Ubi sedes traditionis fiet per brevem manum. Ibi: *brevi manu.*

L. 79. de solut. Ubi sedes traditionis fiet per longam manum. Ibi: *longa manu.* *Conf. L. 51. de acq. l. rem. poss. L. 1. C. de donat.* ubi exempla.

Lib. II. Tit. 2.

De

Rebus corporalibus & incorporalibus.

L. 17 §. 7. de acq. imm. Unde: rei, sua natura mobiles, toties pro immobilibus haberi, quoties ad rem immobilem perpetui usui causa destinatae sunt. Ibi: *ea, quæ perpetui usui causa in ædificiis sunt, ædificiis esse.* Quod notandum est tum contra Carpovium, tum contra reverentiam consuetudinis, quæ supponitur, eas deceptum res esse rei immobili pertinentias, quæ cum re immobili similiter coherereant, mas Erdo-Werd-ond Magelsfel ist. Immo vero ad ejusmodi pertinentias sufficit vel sola destinatio, eo quod in ædium deducta, non similiter requiratur firma cohesio.

Lib. II. Tit. 3.

De

Servitutibus prædiorum.

L. 15. §. 1. de servit. Ubi: servitutem ex parte subiecti servientis consistere non in faciendo, sed vel in patiando, vel in non-faciendo. Ibi: *servitutum non ea nascuntur, ut aliquid faciat quis, sed ut aliquid patiatur, aut non faciat.*

L. 20. §. 5. de S. P. V. Ubi: Allicidium altius tolli posse. Ibi: *allicidium altius tolli potest.* Quæ tamen lex, licet ratione non careat, usui non servatur. Quemadmodum respondit Facultas Vitembergensis.

L. 2. §. 5. si servit. vind. Ubi: *in suo alii ballenous facere licet, quatenus nihil in alienum immittat.*

Lib. II.

Lib. II. Tit. 4.

De

Usufructu.

L. 14. C. de usufr. Unde: conventionem, ut res sua natura personalis, atque adeo ad heredes non transiens, ad heredes transeat, capiendam esse de heredibus primi gradus, non ultionibus. Ibi: *non autem heredes.*

Lib. II. Tit. 6.

De

Usucapionibus & longi temporis praescriptionibus.

Cap. ult. X. de praescript. Unde: jure Canonico nec ad praescriptionem alicuiusmodi necessariam esse bonam fidem. Ibi: *res alius.* Quibus verbis res in sensu excellentiori, atque adeo corporaliter, intelligenda est.

L. 2. C. de annal. exopt. Unde: jure novo praescriptionem interrupti sola contestatione, etque vel coram iudice, vel iurato, i. e. comm. notitia vel testibus facta, & adversa parti infirmata. Ibi: *& hoc in quinquennium deducere.* h. *Licet ut propere publicis non tabularum subscripseris.* Conf.

Nov. 119. c. 7. Ibi: *non contestatus fuerit.* Vid. *Resolut. Tit. de jurj pag. 54.*

L. 2. C. de furt. Ubi: rem furtivam, non refuso pretio, sine *Ente* gelio, etiam a b. f. possessore vero domino restituendam esse. Ibi: *inductum rem disiderium &c.* adjecta cautela, ibi: *curata igitur cautela mittari.*

L. 2. pr. C. de quac. praescri. Ubi: emolumentum rei alienae, a Fisco venditae, statim ejusdem fieri dominum; domino vero autem intra quatuordecim annos competere actionem contra Fiscum ad pretium. Ibi: *non posse contra unumquemque aliquas actiones moveri, data voluntatis licentia intra quadriennium contrarium actionis exercere.*

3

Lib. II.

Lib. II. Tit. 7.

De

Donationibus.

L. 39. de donat. mort. caus. Unde: donationem mortis causa non valere sine acceptatione donatarii. Ibi: *quo præsenti præsenti dat.*

L. 23. de solut. Unde: donationem, i. e. remissionem debiti, valere, licet a debitore non sit acceptata. Ibi: *& inviti & ignorantes liberari possunt.*

L. 34. de iur. gift. Unde: toties præsenti donationem; quoties in dante subest iudicis affectio domesticæ, in accipiente vero ingens necessitas vel indigentia. Ibi: *respondetur, aciam iure putatis de suo præsenti.* Exceptio est, nisi accesserit protestatio. Ibi: *quid enim, si tuam protestam est?* aut mater impetualis fuit et emlet it in librum debitorum, ins Schuldbuch, ins SchuldbRegister, Ibi: *si tuam, in rationem impensarum se remisit aciam, apparebit.* Conf.

L. 11. C. eod.

L. 3. C. de revoc. donat. Unde: donationem vel omnium, vel magnæ partis, bonorum, (non rei singularis,) revocari, supervenientibus donatoris liberis. Ibi: *omnia, vel partem aliquam &c.* It. *& postea suscipiunt liberis, totum revertitur.*

L. un. C. si liberat. Imper. Ubi: uno ex donatariis Principis sine hærede decedente, rem alteri accedente. Ibi: *ad consorem patris solatium, quam ad personam aliam, part decedentis perveniat.*

Lib. II. Tit. 8.

Quibus alienare licet, vel non.

L. 25. C. de admun. int. Unde: debitorem pupilli, minorisve, non aliter plane pleneque fieri securum, quam si solvat, accedente iudicis decreto, nullo casuum discrimine, solutio fiat soli tutori, curatori, an pupillo, aut minori, cum auctoritate & consensu tutoris creatorisve. Ibi: *licet debitoribus ad eos* (intellige tutores & curatores, quos paulo ante commemoraverat Imperator,) *solutionem facere, ita tamen, ut prout sententia iudicialis hoc permiserit.*

L. 4. de pign. act. Ubi distincte docetur, quatenus creditori pignoratitio licet distrahere pignus,

Lib. II,

Lib. II. Tit. 9.

Per quas personas cuique acquiritur.

L. 2. de Scro. Alaid. Ubi: filium familias in castris edicti & q. castris peculio haberi pro patre familia. Ibi: *filis fam. in castris peculio nec patrum fam. fungantur.*

L. 1. §. 19. & 20. de acq. vel am. poss. Unde: per procuratorem nostrum testes oobis non acquirit, quoties is expresse id agit, ut tibi, aut tertio, acquirit, et si tradens velit, ut nobis acquiritur. Ibi: §. 19. *non est tibi acquisitum possessio.* & §. 20. *nobis non possunt acquirere.* Conf.

L. 37. §. 8. de acqu. rer. dom. Unde: eo casu nihil actum cederet, Ibi: *nam nisi procuratori meo rem tradideris, ut meam faceres, si hoc menti accepit, ut suam faceret, nihil agitur.*

Lib. II. Tit. 10.

De

Testamentis ordinandis.

L. 19. C. de testam. Ubi: testamentum, Principi oblatum, vel actui judicialibus insertum, sine testibus valere. Ibi: *Sicut ergo securus erit, qui actum cuiuscumque iudicis dec. ita nec dec. qui, nobis medicis, & toto iure iuste, succedit.*

L. ult. C. de testam. Ubi: 101 testamento rustici 5 testes sufficere, & plures haberi non possunt. Ibi: *homines rustici.* It finantem in alio loco minimi ioverni fuerint si septem testes, usque ad quinque, modum omnibus testes adhiberi, iubemus.

L. 21 §. 1. C. de testam. Ubi: pateotum testamentum inter liberos valeat sine testibus, modo probati possit. Ibi: *voluntatem sinere defuncti.*

Cap. 11. X. de testam. Ubi: in testamento ad plures causas sufficere duos testes. Ibi: *tribus aut duobus legitimis testibus requisitis.*

L. 8. §. ult. de R. P. Ubi: notis, cipheris, aliisque obliqui literarum compendii, conscriptum testamentum non valeat. Ibi: *notis scripta tabula non continentur ista, quia notae literas non ipsis, sed uis scribis.* Secus est, cum abbreviatur, quos vocamus, usu recepti, atque adeo intelligibiles adhibentur.

T

Lib. II.

Lib. II. Tit. II.

De

Militari testamento.

Recess. Imp. de an. 1512. *Tit. von Testamenten §. und sollen 1c.* Ubi: mulieres, so in Übung des Streits, sine testibus testari possit; eos vero, so in Filde seign, coram duobus testari debere; denique eos, so in denen Besatzungen oder Winter-Quartieren liegen, regulariter coram septem testibus testari oportere. *Ceterum Reuss. Imp.* milites indistincte vocat Ritter, ab officio, weil sie sich ritterlich halten sollen.

L. 10. C. qui testam. fac. poss. Ubi Justinianus sibi persuaderi passus est, eum, qui natotea furcus est, posse eloqui. Ibi: *quasi sumus, quodam Jureperitus et hoc subtilius cogitasse, et, nullum esse, exposuisse, qui periculis non exaudiet, si qui supra verbum illius loquatur.*

L. 41. §. 1. de testam. mil. Ubi: militem focariae suae in testamento aliquid relinquere non posse. Ibi: *mulier, in quam turpis suspicio cadere potest, non ex testamento militis aliquid capere potest.*

Lib. II. Tit. 12.

Quibus non est permittum facere testamentum.

Nov. Leon. 39. Ubi: valere prodigi testamentum, in quo bene consultum posteritati, i. e. disposuit inter illos, qui alioquin ab intestato erant successuri. Ibi: *Qua vero ad utilitatem spectant, suscipiantur, atque nequaquam reprehendantur. Quid enim &c.* quibus verbis explicatio continetur. Ceterum haec ipsa Novella usu fori recepta est; praesertim cum non tam Juri Civili contradicat, quam potius indefinite loquens limitet atque declarat.

Lib. II. Tit. 13.

De

Exheredatione liberorum.

Nov. Cyr. c. 3. §. 2. Ubi: ob gravem & inhonestam injuriam liberos a parentibus exheredari posse. Quibus verbis enim continetur genus,

genus, consequitur, sub eodem varias intelligit species, arbitrio iudicis estimandas, atque adeo hactenus, scil. docto a genere ad species argumento, similes ingratitudinis causas esse admittendas, a. g. *filia, cum consensum nubens, item filia impragnata, item filius prodigus.*

L. 13. de liber. & posth. Unde: exheredationem liberorum a parentibus fieri posse bona mente. Ibi: *non ulla causa, nec ut eis obfuit, sed ut eis consulant.* Quæ quidem species hodieque valet, propiæ, quod Nov. 117. solum intelligenda sit de exheredatione noxia, h. e. quæ sit a parentibus irata, cujuscumque quoque in dubio præsumitur; quamobrem, ut valeat exheredatio, bona mente facta, necesse est, in testamento exprimi necessitatem & causam iudicii testatoris.

L. 27. C. de inoff. testam. Ubi: testamentum fratris, sororisve, scripto hærede infami, vel jure, vel facto, vel levis note macula asperso, a fratre, sororeve, quævis inofficiosi testamenti impugnari posse. Ibi: *si scripti hæredes infamia vel turpitudinis, vel levis note macula adspersionatur.*

Lib. II. Tit. 14.

De

Hereditibus instituendis.

L. 13. pr. de hered. instiit. Ubi: hærede uno, vel pluribus disjunctim, reliquis vero collective, scriptis, hereditatem ita dividi, ut collective scripti pro una persona habeantur, nisi eisdem particola: *aque, jugiter, aut similis, addita sit, nam tum patitur ex æquis partibus censentur institui.* Ibi: *omnes ex virilibus partibus institutos.*

L. 4. §. 2. de stat. lib. Unde: conditionem, facto impossibilem, institutioni, vel legato, adscriptam, implendam esse, atque adeo, eadem non impleta, institutionem & legam contruere. Ibi: *sic enim libertas inutititer datur, quia nec animus danda libertatis est.*

L. 10. pr. de condit. & demonstr. Unde: conditionem potestativam, eamque non reiterabilem, æque ac casualem & mixtam, hæredis institutioni, aut legato, adscriptam, quocumque tempore, atque adeo, non minus vivo, quam ~~mortuo~~, testatore, impleri posse. Ibi: *& idem si, vero testatore, nupersit, impleta conditio videtur.*

L. 5. §. 5. quond. dies leg. Unde: quoties implementum conditionis impeditur facto tertii, in cujus persona implenda erat, aut cujus interelli, eandem non impleri, (hæredis ab intestato) rones conditionem

pro impleta haberi. Ibi: *sed aut per heredem, aut per ejus personam in cujus persona jussus est parere, conditioni distinetur, quoniam pro impleta habetur.*

Lib. II. Tit. 15.

De

Vulgari substitutione.

L. 76. ad SC. Trebell. Unde: substitutionem, in codicillis factam, ex benigna interpretatione sustineri in vim fideicommissi, si, ut heres ab intestato rogatus esse intelligatur, ut hereditatem, ab intestato aditam, detestata quarta Trebellianica, restituta substitutum. Ibi: *benigna interpretatio placet, ut mater, quæ ab intestato pupillo successit, substitutum fideicommissum obligetur.*

L. 4. pr. §. 2. vers. hoc itaque casu &c. de vulg. & pup. subst. Unde: substitutionem expressam vulgari em tacite continere pupillarem, & vice versa, pupillarem expressam tacite continere vulgarem. Amplius in ultimis voluntatibus casum non expressum, ad eundem finem tendentem cum expresse, sub hoc contineri. v. e. casum expressum non junctis tacite complecti casum impotentie. pr. Ibi: *in utrumque casum &c. §. 2. Ibi: in utrumque eventum, item: utrumque substitutum.*

L. 164. §. 1. de P. S. Unde: vocabulo: *partis*, indefinite positæ, regulariter intelligi dimidiam. Ibi: *sed si non fuerit portio adjecta, dimidia pars debetur.* Quod intelligendum est de dispositione juris, non similiter de dispositione hominis.

Lib. II. Tit. 16.

De

Pupillari substitutione.

L. 8. §. 5. de inoff. testam. Unde: substitutionem pupillarem expressam etiam matrem excludere a legitima. Ibi: *sed nos impuberis filia mater inofficiosa dicit testamentum, quia pariter hoc facit.*

L. ult. C. de insti. & substi. Unde: substitutionem pupillarem tacitam matrem non excludere, sed potius a matre ejusmodi substitutionem excludi. Ibi: *si mater sua substantia partem uxori dereliquerit, multo magis & substantiam hereditatem ad matrem venire curavit.*

L. 5.

L. 5. qui iustam. fac. poss. Ubi: eum, qui ultimum suum decemum quatuordecim diem attigit, testari posse. Ibi: *plus arbitror, utam si pater Calpurniorum fecerit post fixam bonam notitiam, valeat iustissimum.* Ex quo consequitur, substitutionem pupillarem expirare pro causa, cum filius impubes prædictum diem attigerit iustem, licet non compleverit.

L. 7. de vulg. & pup. subst. Ubi: substitutionem, a pagano ultra pubertatem factam, ut quidam in vim fideicommissi valere, nisi vel ex loco, vel ex verbis, constet de auctore fideicommissi tendi. Ibi: *frustra fructuorum, licet: verba civilibus. i. e. dictis.*

L. 15. de vulg. subst. Ubi: militem ex privilegio etiam ultra pubertatem directo substitui posse, ita tamen, ut substitutus animam capiat bona testatoris, non filii, propria. Ibi: *autem substituitur.* Item: *post tam auctorem ex privilegio militum patris duntaxat.*

L. 9. C. de imp. & al. subst. Unde: (1) parentes siue discrimine, atque adeo etiam matrem, quasi pupillariter substitui posse. Ibi: *humanitatis rationem parantibus.* (2) filio, mente capto, aut furioso, etiam unum ex eiusdem liberis quasi pupillariter substitui posse. Ibi: *num, vel ceteros, et omnes.* Quod ita intelligendum, modo reliquis liberis filia manent legitima. (3) substitutionem quasi pupillarem, ea demum rescissio evanescere, quæ sit durabili ad mortem. Ibi: *amicapum vel mentecapum perperam.* Item: *si postea visqueant.*

Lib. II. Tit. 17.

Quibus modis testamenta infirmantur.

L. 6. 3. 2. de iur. Codicill. Unde: testamento postea iore prius rupto, etiam si in priore declaraverit testator, se nolle valere testamentum, deinceps a testamento. Ibi: *valens tamen facti ab eo Codicilli.*

L. 22. pr. de legat. III. Unde: eo casu, cum testamentum prius posteriorque una contrahatur scriptura, testamentum posteriori priori tum deum derogare, cum posteriore expressis verbis prius revocetur. Ibi: *sed hoc ut locum habeat, si specialiter diximus &c.* Secus itaque est, ubi in diversis scriptura alioque tempore conditum est testamentum; tum enim eo prius ruptum, licet priore continetur clausula derogatoria, eademque posteriore testamento expressis verbis non revocetur.

L. 21. §. 3. C. de testam. Ubi: testamento posteriore, quo heres, ab intestato veniens, institutus est, rupto prius, licet posterior sit im-

quoties negotium ejusdem personam attingit, v. c. matrimonium. Ibi: *sine cautionibus suis possunt obligari.*

L. 1. C. de his, qui a. m. 41. Ubi: minorem, impetrata aetate venis, in integrum restitui non posse. Ibi: *non possit, manifestissimum est.* Quod quidem intelligendum est, quod ad actus praeteritos, nam, quod ad actus futuros, licita est minori petitis restitutionis contra impetratam a se veniam. Ibi: *ne hi, qui cum ea conturbant, circumscripti esse videantur.*

L. 2. § 1. in fin. C. ead. Ubi: minorem, impetrata aetate venia, administrare quidem bona sua posse, sed non alienare, aut obligare, immobilia. Ibi: *ita tamen, ut praedia sint de rebus non alienent.*

L. 11. C. de procurat. Ubi: pupillum, minoremve, tutore, curatoreve, interveniente, procuratorem; et solum tutorem, curatoremve, tantum actorem constituere. Ibi: *actorem consensuere, id est, procuratorem ordinare.* Difficilis est in effectu: nam procurator etiam actus magis momenti, v. c. delationem jurjurandi, recognitionem documentorum, expedire potest; non similiter actor.

Lib. I. Tit. 24.

De

Satisfactio tutorum, vel curatorum.

L. 4. § 1. C. de solut. lib. 4. Ubi: vocabulo: *cautione edonea*, id est, genusantei Verstandes, intelligi cautionem fidejussionis, aut pignoratitiam. Ibi: *quid est idem? satisfactio utique, aut pignoris dactio.* Conf. *L. 59. § ult. mandat.*

L. 3. C. de P. & R. S. Ubi: vocabulo: *cautione*, Verstandes, absolute de sine additamento: *edonea*, posse intelligi nudam promissionem. Ibi: *minime fidejussionem, sed nudam promissionem, significare.*

L. 10. ad municip. l. Unde: plura suffragia concludere, scilicet, in negotiis, communibus universitati, qua tali. Ibi: *quod major pars Curiae esset, pro eo habetur, ac si omnes egerint.*

L. 11. de fidei. prod. ruff. Unde: plura suffragia non concludere, sed omnium ac singulorum requiri, quoties agitur de negotio, communi pluribus, ut singulis competente. Ibi: *non aliter meum fuit jus, quam si omnes cedant.*

L. 20. C. de administ. tut. Ubi: pupillo, minoreve, in bonis tutoris.

rit, curatorve, competret hypothecam tactam. Ibi: *tantum pignori titulo obligata*. Quæ causæ est, quamobrem hodie fideiussatio non exigi soleat.

Lib. I. Tit. 25.

Di

Excusationibus tutorum vel curatorum.

L. 3 §. 6. de munerib. Ubi: ætatem 70. annorum, & numerum quinque liberorum, excusare ab omnibus muneribus personalibus. Ibi: *an muneribus civilibus excusetur*.

L. 5 §. 2. di. ius. immov. Unde: numerum liberorum 16. excusare a muneribus, etiam patrimonialibus, sive realibus. Ibi: *quia id patet*.

L. 24. C. de Tutoribus. Unde nonnulli colligunt, vel 12. liberorum numerum sufficere. Ibi: *12. liberorum*.

Nov. 72 c. 1. §. 4. Ubi: hodie creditorem, debitoremque, pupilli, & minoris, nullo modo posse fieri tutorem, aut curatorem. cap. 1. Ibi: *hunc non omnino ad curatorem, vel si a legibus vocatur, accideri*. cap. 4. Ibi: *omni actione si casum*. It. non possit reddibilis haberi &c. Conf. Denis 34.

Arch. ad huc. C. quæd. mul. tut. Ubi: matrem & aviam, creditrices, aut debitrices, salvo iure, ad tutelam, vel curam, liberorum esse admittendas. Ibi: *admittitur, debito in sua auctoritate durans*.

L. 3. C. de Profess. & Med. Ubi: *Propter nulla immunitatem praeiudicia jurantur*.

Lib. I. Tit. 26.

Di

Suspectis tutoribus, vel curatoribus.

L. 4 §. 2. di. suspic. tut. Unde: in actionibus famosis reum condemnatum, non expressa in scientia causa doli, non fieri infamem. Ibi: *si non significaverit causam remissionis Dignis suo, hunc integræ fidei*.

L. 2. in fin. C. de alim. pup. prest. Unde: neminem vento videri. Ibi: *quasi ventor videri*. addit Glossa: *ut lupus*.

L. 35 §. 1. de administr. tut. Unde: administratorem, per se

§ 2

agen-

agentem, minus puniri, quam furem. Ibi: *non tam, imito domino, contemnere, quam perfide agere.*

Lib. II. Tit. I.

De

Rerum divisione & acquirendo ipsarum dominio.

L. 24. §. ult. de damn. infect. Unde: rebus publicis uti licere, v. c. in flumine publico extruere molem dinam, etiam cum incommodo aliorum; seditis privative, i. e. per quod alteri locum a dimittitur, aut immittitur; non nec positive. Ibi: *neque enim existimari oportet incivile damnum tibi dari in ea re, in qua jure meo usus sum. &c.*

L. 26. sed. Ibi: *quia non debet videri in damnum facere, qui re veluti laeta, quo adhuc utebatur, prohibetur, mutuumque interesse, utrum damnum quo faciat, an inire, quod adhuc faciebat, ut prohibeatur.*

L. 21. Et autb. seq. praeterea &c. C. de SS. Eccl. Ubi: rerum sacrorum & ecclesiasticarum alienationem obligationemque prohibitam esse, exceptis casibus necessitatis & pietatis. Ibi: *si necessitas fuerit in redemptione captivorum.*

L. 44. de religio. Ubi: cum in diversis locis corpus sepultum est, illum tantum locum religiosum esse, ubi caput conditum est. Ibi: *ubi, quod est principale, conditum est, i. e. caput, cujus imago sit, inde cognoscitur.*

L. 1. pr. de O. & A. Ubi: jus ad rem, sive obligationem, regulariter nascitur ex contractu, vel delicto, utroque vero vel quasi; interdum vero ex iussu, sive factis obligatoriis, quae nec ad contractum, nec ad delictum, referri possunt. Ibi: *aut ex consensu, aut ex maleficio, aut ex variis causarum figuris.*

L. 28. C. de pati. Ubi: traditione, non contractu, dominium aliudve jus in re, transferri. Ibi: *traditionibus, non nudis patib.* Intellige traditionem non nudam, sed cum titulo sive causa, ad transferendum dominium habili, conjunctionem.

L. 31. pr. de A. R. D. Ibi: *nunquam nuda, sed iam, si venditio, aut aliqua iusta causa praecessit.*

L. 17. C. de R. P. Unde: quoties res duobus distrahitur, v. c. venditor, intelligi fuisse sive; toties eum, cui res prius tradita est, non eam, cui prius vendita est, potiorum esse, aique adeo jus in re fortius esse
jure

jure ad rem. Ibi: *manifeste juris est, cum, cui pravi traditum est, in detrahendo dominio esse priorum.*

L. 55. de A. R. D. Ubi: *seram illoqueatam non fieri ejus, qui rete posuit, nisi ita habuerit, ut expedire se non possit.* Ibi: *verum in eo caso ita habuerit aper, ut expedire se non possit ipse, an, ductus tollendo, expiditur se fuerit.*

L. 3. §. 14. de acqu. vel amitt. poss. Ubi: *ne circumspicionem syl- vx quidem sufficere ad capiendum.*

L. 52. §. 1. in fin. de furt. Unde: *eum, qui equum alienum, invol- to Domino, in equam suam immisit, actione in factum tenet ad equi- mentum, id est, mercedem.* Ibi: *si minus, in factum agendum.*

L. 5. §. 3. de R. V. Ubi: *dominum pristinum agere posse utilis rei vindicatione, ad affirmationem fundi sui avulli.* Ibi: *utilem in rem actionem.*

L. 12. §. 3. ad exhib. Unde: *ad effectum consequendi dominii novæ species non redhibiles necessariam esse bonam fidem.* Ibi: *ad exhibendum actione trahitur.*

L. 3 §. penult. ad exhib. Unde: *ei, qui bona fide in alienam char- tam meditationes suas coniecit, si quidem ejus graviter interfit, adversus dominum chartæ, eundemque possessorem, competere actionem in fa- ctum, data scilicet chartæ affirmatione.* Ibi: *in factum igitur mihi alleu- um competere.*

L. 109. de P. S. Unde: *bonam fidem negative, non positive, capiendam esse, atque adeo non requirere certam possessoris fiduciam, sed in sola ignorantia, rem alienam esse.* Ibi: *qui ignorant, eam rem alienam esse.*

L. 48. pr. de A. R. D. Unde: *bonæ fidei possessorem, percipien- do fructus non solum industrialiæ, sed etiam naturales, suos facere.* Ibi: *non tantum eas, qui diligentia & opere pervenerunt, sed omnes, quæ, quæd ad fructus attinent, licet domini pene est.*

L. 22. C. de R. V. Unde: *malæ fidei possessorem omnes fructus, atque adeo etiam percipiendos, restituere debere.* Ibi: *omnes fructus.* *Percipiendos vero duntaxat, qui honeste ab ipsa vero domino potuerunt per- cipi, non qui a malæ fidei possessore.* Conf.

L. 31. de R. V. Ibi: *Sed & qui percipi honeste potuerunt.*

L. 5. C. de malef. & Mathem. Ubi: *eum, qui artibus Magicis uti- tur, capite plectendum esse.* Ibi: *supplicio caput servetur.*

Nov. 136. c. 3. §. si amem &c. Unde: *argentarios (quibus bodie*

similes sunt campiores publici) retinere dominium: ei venditæ, etiam fide de pretio habita, wenn sic gleich creditoret haben. Ibi: *cum l. matipfit hac inquam sua vindicare.*

L. 43. §. 1. de jur. dot. Ubi si des traditionis scilicet per brevi manu. Ibi: *brevis manu.*

L. 79. de solut. Ubi si des traditionis scilicet per longam manum. Ibi: *longa manu.* *Conf. L. 51. de acq. l. am. poss. L. 1. C. de donat.* ubi exempla.

Lib. II. Tit. 2.

De

Rebus corporalibus & incorporalibus.

L. 17. §. 7. de all. em. Unde: res, sua natura mobiles, toties pro immobilibus habent, quoties ad rem immobilem perpetui usus causa destinatae sunt. Ibi: *res, quae proprii usus causa in aedificis sunt, aedificae esse.* Quod octaedum est tum contra Carptorium, tum contra investitorem contrahendi consuetudinem, qua supponitur, res demum res esse: ei immobilis pertinetur, quæ cum re immobili finis i coherere, non Erbt-Vertrag und Pfand ist. Immo vero ad ejusmodi pertinetur sufficit vel sola destinatio, ea quæ in actum ducta, non similiter requiritur firma cohesio.

Lib. II. Tit. 3.

De

Servitutibus praediorum.

L. 15. §. 4. de servit. Ubi: servitutum ex parte subiecti servientis consistere non in faciendo, sed vel in patiendi, vel in non-faciendo. Ibi: *servitutum non ea naturae sunt, ut aliquid faciat quis, sed ut aliquid patiarur, aut non faciat.*

L. 20. §. 5. de S. P. V. Ubi: stillicidium altius tolli posse. Ibi: *stillicidium altius tolli potest.* Quæ tamen lex, licet ratione non careat, usu non servatur. Quemadmodum respondet Facultas Vitembergensis.

L. 2. §. 5. si servit. vind. Ubi: in suo alii habere facere licet, quatenus nihil in alienum immittat.

Lib. II. Tit. 4.

De
Ufufuctu.

L. 14. C. de ufuf. Unde: conventionem, ut res sua natura perfonali, atque adeo ad heredes non tranfiri, ad heredes transeat, capiendam efle de hereditibus primi gradus, non ulterioribus. Ibi: *una cum herede.*

Lib. II. Tit. 6.

De
Ufucapionibus & longi temporis praefcriptionibus.

Cap. ult. X. de praefcript. Unde: jure Canonico nec ad praefcriptionem actionum perfonalium neceffariam efle bonam fidem. Ibi: *ut aliter.* Quibus verbis res in fenfu excellenter, atque adeo corporalis, intelligenda eft.

L. 2. C. de annal. except. Unde: jure novo praefcriptionem interrupti fola contellatione, eaque vel coram iudice, vel reftaro, i. e. coram notario vel reftibus facta, & adverfus partem infinuata. Ibi: *& hoc in querrantiam deducere.* It. *Litterae et proponere publice cum tabulariorum fubfcriptione.* Conf.

N. 10. reg. 1. 7. Ibi: *non conftatua fuerit.* *Vid. Refolut. Tit. de juri p. 34.*

L. 2. C. de furt. Ubi: rem furtivam, non refuso pretio, obne Cens geld, etiam a b. f. poffeflore vero domino reflituendum efle. Ibi: *invidem rem defidantia* &c. adjecta cautela, ibi: *cumque igitur cautum meretur.*

L. 1. pr. C. de quadr. praefcr. Ubi: emtorem rei alienae, a Filfo venditae, flatim ejusdem fieri dominum; domino voto autem intra quadriennium competere actionem contra Filfum ad pretium. Ibi: *non poffit contra emtorem aliquas actiones moveri, data voluntatis firmitate contra quadriennium contra emtorem actiones exercere.*

Lib. II. Tit. 7.

De

Donationibus.

L. 38. de donat. mort. caus. Unde: donationem mortis causa non valere sine acceptatione donatarii. Ibi: *que praeferunt praeferunt dat.*

L. 25. de solut. Unde: donationem, i. e. remissionem debiti, valere, licet a debitore non sit acceptata. Ibi: *Et invisi Et ignominiosum libenter possumus.*

L. 34. de iur. gest. Unde: toties praesumi donationem; quoties in dante subest insignis affectio domestica, in accipiente vero ingens necessitas vel indigentia. Ibi: *respondetur, aiam juri pietatis de suo praestitisse.* Exceptio est, nisi accesserit procellatio. Ibi: *quid enim, si tiam praestitum est? aut mater impensas factas retulerit in librum debitorum, ins Schuldbuch, ins Schuldbuch Register.* Ibi: *faciam, in remissionem impensarum sa retulisti aiam, apparuit.* Conf.

L. 11. C. 104.

L. 1. C. de revoc. donat. Unde: donationem vel omnium, vel magnoe partis, bonorum, (non rei singularis,) revocari, supervenientibus donatoris libris. Ibi: *omnia, vel partem aliquam &c.* It. *Et postea a suscipiente obitus, totum revertatur.*

L. un. C. si liberul. Imper. Ubi: uno ex donariis Principis sine herede decedente, rem alteri accrescere. Ibi: *ad confortem patris solatium, quam ad personam ab am, pars decedentis perveniat.*

Lib. II. Tit. 8.

Quibus alienare licet, vel non.

L. 25. C. de adm. int. Unde: debitorem pupilli, minorisve, non aliter plane pleoque fieri securum, quam si solvat, accedente judicis decreto, nullo casuum discrimine, solutio fiat solum tutori, curatori, an popillo, aut minori, cum auctoritate & consensu tutoris curatorisve, Ibi: *licet debitoribus ad eos* (intellige tutores & curatores, quos paulo ante commemoraverat Imperator,) *solutionem facere, ita tamen, ut prius sententia judiciali hoc permiserit.*

L. 4. de pign. act. Ubi distincte docetur, quatenus creditor pignoratitio licet distrahere pignus.

Lib. II.

Lib. II. Tit. 9.

Per quas personas cuique acquiritur.

L. 1. de Scro Maed. Ubi: filium sanctus in castrensi & q. castrensi peculio haberi pro patre familias. Ibi: *filii fam. in castrensi peculio vete patrum fam. fungantur.*

L. 1. §. 9. & 20. de acq. vel em. poss. Unde: per procuratorem nostrum toties nobis non acquiritur; quoties is expresse id agit, ut sibi, aut tertio, acquiritur, etsi tradens velit, ut nobis acquiratur. Ibi: §. 19. *non est tibi acquisita possessio.* & §. 20. *nobis non possunt acquirere.* Conf.

L. 37. §. 6. de acqu. rer. dom. Unde: eo casu nihil actum censeri. Ibi: *nam etsi procuratori meo rem tradideris, ut meam faceres, u hac intentu accipit, ut suam faceret, nihil agitur.*

Lib. II. Tit. 10.

De

Testamentis ordinandis.

L. 19. C. de testam. Ubi: testamentum, Principi oblatum, vel actis judicialibus insertum, sine testibus valere. Ibi: *Sicut ergo securus erit, qui actum in iure iudicis dec. ita nec dec. qui, nobis medicis, & 100 iure testis, succedit.*

L. ult. C. de testam. Ubi: in testamento rustici §. testes sufficere, si plures haberi non possint. Ibi: *homines rustici.* It. *sin autem in illo loco morantur moventes fuerint septem testes, suus ad quinque, modis omnibus testes adhiberi, iubemus.*

L. 21 §. 1. C. de testam. Ubi: potentum testamentum inter liberos valere sine testibus, modo probari possit. Ibi: *voluntatem semper dissona.*

Cap. 11. X. de testam. Ubi: in testamento ad pias causas sufficere duos testes. Ibi: *trebus aut duobus legitimis testibus requisitis.*

L. 6. §. ult. de B. P. Ubi: notis, cipheris, aliisque obsequis litterarum compendij, conscriptum testamentum non valere. Ibi: *notis scripta tabula non continentur edicta, quia notae litterae non esse, Probus scribit.* Secus est, cum abbreviatur, quos vocamus, uis receper, utque adeo intelligibiles adhibemur.

T

Lib. II.

Lib. II. Tit. II.

De

Militari testamento.

Recess. Imp. de an. 1312. Tit. von Testamenten §. und sollen 12. Ubi: milites, so in Übung des Sterbens sine testibus testari posse; eos vero, so in Zelte segne, eorum duobus testari debere; denique eos, so in denen Desajungen oder Winter-Quartieren liegen, regulariter coram septem testibus testari oportere. Ceterum *Recess. Imp.* milites indistincte vocat Ritter, ab officio, weil sie sich ritterlich halten sollen.

L. 10. C. qui testam. fac. poss. Ubi Justinianus sibi persuaderi passus est, eum, quoniam surdus est, posse eloqui. Ibi: *quia scimus, quendam Jurisperitos & hoc scilicet cognovisse, & nullum esse, exposuisse, qui penitus non exaudiat, si qui supra cerebrum eius loquatur.*

L. 41. §. 1. de testam. mil. Ubi: militem focarie suae in testamento aliquid relinquere non posse. Ibi: *mulier, in quam turpis suspicio cadere potest, non ex testamento militis aliquid capere potest.*

Lib. II. Tit. 12.

Quibus non est permittum facere testamentum.

Nov. Leon. 39. Ubi: valere prodigum testamentum, in quo bene consulae posteritati, h. e. disposuit inter illos, quos alioquin ab intestato erant successari. Ibi: *Qua vero ad utilitatem praesentis, subsistant, atque nequaquam reprehendantur.* Quod enim &c. quibus verbis explicatio continetur. Ceterum haec ipsa Novella usu foeterecepta est; pensatim cum non tam Juri Civili contradicat, quam potius indefinite loquens limitet atque declaret.

Lib. II. Tit. 13.

De

Exheredatione liberorum.

Nov. 115. §. 2. Ubi: ob gravem & inhonestam injuriam filios a parentibus exheredari posse. Quibus verbis cum continetur genus,

genus, consequitur, sub eodem varias intelligi species, arbitrio iudicis æstimandas, æque adeo hætenus, scil. ducto a genere ad species æstimationem, similes ingratitudinis causas esse admittendæ, u. g. *filia, cum consensum habent, item filia impregnata, item filius prodigus.*

L. 13. de liber. & posth. Unde: exheredationem liberorum a parentibus fieri posse bona mente. Ibi: *non nota causa, nec ut eis obfuit, sed ut eis consulant.* Quæ quidem species hodieque valet, propterea, quod *Nov. 117.* solum intelligenda sit de exheredatione noxia, h. e. quæ sit a parentibus iratis, cuiusmodi quoque in dubio præsumitur; quamobrem, ut valeat exheredatio, bona mente facta, accessit est, in testamento exprimi necessitatem & causam iudicii testatoris.

L. 17. C. de inoff. testam. Ubi: testamentum fratris, sororisve, scripto hærede infami, vel jure, vel facto, vel levis notæ macula asperso, a fratre, sororeve, quæcunque officiosum testamenti impugnari posse. Ibi: *si scripti hæredes infamia vel turpitudine, vel levis notæ macula adspersantur.*

Lib. II. Tit. 14.

De

Hæredibus instituendis.

L. 12. pr. de hæred. insti. Ubi: hærede uno, vel pluribus disjunctim, reliquis vero collective, scriptis, hæreditatem ita dividi, ut collative scripti pro una persona habeantur, nisi eisdem particula: *æque, jugiter, aut similis,* addita sit, nam tum pariter ex æquis partibus censentur instituti. Ibi: *omnes ex virilibus partibus institutos.*

L. 4. §. 1. de test. lib. Unde: conditionem, facto impossibilem, institutioni, vel legato, adscriptam, implendam esse, atque adeo, eadem non impleta, institutionem & legatum corrumpere. Ibi: *scimus libertas inofficere datur, quia nec amimus danda libertatis est.*

L. 10. pr. de condi. & demonst. Unde: conditionem potestativam, tamque non reitæ abitem, æque ac casualem & mixtam, hæredis institutioni, aut legato, adscriptam, quocunque tempore, atque adeo, non minus vivo, quam mortuo, testatore, impleri posse. Ibi: *& ideo si, vivo testatore, nupersit, impleta conditio videtur.*

L. 5. §. 5. quand. dies leg. Unde: quanties implementum conditionis impeditur facto tertii, in cujus persona implenda erat, aut cujus interest, eandem non impleri, (hæredem ab intestato) toties conditionem

pro impleta haberi. Ibi: *sed aut per heredem, aut per ejus personam in cuius persona iussus est patri, conditioni datus est, quoniam pro impleta habetur.*

Lib. II. Tit. 15.

De

Vulgaris substitutione.

L. 76. ad SC. Trebell. Unde: substitutionem, in codicillis factam, ex benigna interpretatione sustineri in vim fideicommissi, ita, ut heres ab intestato rogatus esse intelligatur, ut hereditatem, ab intestato aditum, detracta quatuor Trebellianica, restitutum substituto. Ibi: *benigna interpretatione placet, ut mater, qua ab intestato pupilla successit, substitutionis fideicommissio obligetur.*

L. 4. pr. & §. 2. vers. hoc itaque casu &c. de vulg. & pup. subst. Unde: substitutionem expressam vulgarem tacite continere pupillarem, & vice versa, pupillarem expressam tacite continere vulgarem. Amplius in ultimis voluntatibus casum non expressum, ad eundem finem tendentem cum expresso, sub hoc contineri. v. c. casum expressum complecti tacite casum voluntatis, & vice versa, casum expressum adiunctum tacite complecti casum impotentiae. *pr. Ibi: in utrumque casum &c. §. 2.* Ibi: *in utrumque eventum, item: utrumque substitutio.* *L. 164. §. 1. de V. S.* Unde: vocabulo: *partis*, indefinite posito, regulariter intelligi dimidiam. Ibi: *sed si non fuerit portio adiecta, dimidia pars dabitur.* Quod intelligendum est de dispositione iuris, non similiter de dispositione hominis.

Lib. II. Tit. 16.

De

Pupillari substitutione.

L. 8. §. 5. de insti. testam. Unde: substitutionem pupillarem expressam etiam matrem excludere a legitima. Ibi: *si datus impuberi & si de matre institutus sit datus testamentum, pupilla patri ei hoc fecit.*

L. ult. C. de insti. & subst. Unde: substitutionem pupillarem tacitam matrem non excludere, sed potius a matre ejusmodi substitutum excludi. Ibi: *si enim sua substantia partem auri deo delegaverit, multa magna & luctuosam hereditatem ad matrem venire sinunt.*

L. 5.

L. 5. qui testam. fac. poss. Ubi: cum, qui ultimum anni decimi quartum diem attingit, testari possit. Ibi: *plus arbitror, etiam si pater Calendarum fecerit post sextam horam noctis, valere testamentum.* Ex quo consequitur, substitutionem pupillarem exspirare eo casu, cum filius impubes prædictum diem attingit saltem, licet non compleverit.

L. 7. de vulg. & pup. subst. Ubi: substitutionem, a pagano ultra pubertatem factam, ne quid in vim fideicommissi valere, nisi vel ex loco, vel ex verbis, constet de animo fideicommissi faciendi. Ibi: *frustra fectio nominis.* Item: *verba sunt huiusmodi. i. e. ducilis.*

L. 15. de vulg. subst. Ubi: militem ex privilegio etiam ultra pubertatem directo substitui posse, ita tamen, ut substitutus tantum capiat bona testatoris, non filii, propria. Ibi: *directo substituitur.* Item: *post eam autem etiam ex privilegio militem patris dantur.*

L. 9. C. de imp. & al. subst. Unde: (1) parente sine discrimine, atque adeo etiam matrem, quasi pupillariter substituere posse. Ibi: *humanitatis intuitu parentibus.* (2) filio, mente capto, aut furioso, etiam unum ex ejusdem liberis quasi pupillariter substitui posse. Ibi: *unum, vel secus, vel omnes.* Quod ita intelligendum, modo reliqua liberis salva maneat legitima. (3) substitutionem quasi pupillarem, ea demum respicientia evanescere, quæ sit durabilis ad mortem. Ibi: *intercaptus vel mentis capta perpetua.* Item: *si postea respiciant.*

LIB. II. TIT. 17.

Quibus modis testamenta infirmantur.

L. 6. §. 2. de jur. Codicill. Unde: testamento posteriore prius rupto, etiam si priore declaraverit testator, se nolle valere testamentum, deinceps a se factum. Ibi: *voluntatem facti ab eo testatoris.*

L. 22. pr. de legat. III. Unde: eo casu, cum testamentum prius posteriusque una contineretur scriptura, testamentum posterius priori cum domum derogare, cum posteriore expressis verbis prius revocetur. Ibi: *sed hoc ita locum habet, si spectetur dicitur &c.* Secus itaque est, ubi in diversis scripturis alioque tempore conditum est testamentum; tum enim eo prius ruptum, licet priore continetur clausula derogatoria, eademque posteriore testamento expressis verbis non revocetur.

L. 21. §. 3. C. de testam. Ubi: testamento posteriore, quo hæret, ab intestato veniens, institutus est, rupto prius, licet posterius sit im-

perfectum, modo sit coram 5. testibus conditum. Ibi: *nisi forte &c. in secunda voluntate tunc scribere instituit testator, qui ab intestato ad hereditatem ejusdem vocatur &c.* in qua voluntate 5. testium postoriorum depositiones sufficiunt.

L. penult. §. ult. de B. P. secund. Tabl. Unde: jure Prætorio convalescere testamentum, testatoris capitis demeritione irritum factum, si deinceps ad priorem statum redierit, modo vixit coram duobus testibus aut scripto de novo declinaverit, se velle decedere eodem testamento. Ibi: *plane si sui juris fessus, coheredibus, aut aliis heredi, eodem testamento se mori velle, declaraverit, voluntas, qua defunctus, iudicio recentis redisse intelligitur.*

L. 27. C. de testam. Ubi: testamentum revocatione verbalit coram actis publicis aut 7. testibus non infirmari, ois decennium a tempore conditi testamenti, vivo testatore, fuerit elapsum. Ibi: *& hoc vel per testes idemque non minus tribus, vel inter alia, manifestaverit, & decennium fuerit emensum &c.*

Lib. II. Tit. 18.

De

Inofficioso testamento.

L. 30. pr. C. de inoff. testam. Ubi: in testamento parentum, aut liberorum, relicto eo, quod minus est legitima, conditionem ex illa lege competere ad supplementum. Ibi: *id, quod minus pertinet legitimæ sibi relictum est, ad implendam tam sine ulla gravamine vel mori accipere.*

L. 32. C. de inoff. test. Ubi: onus quaecunque, legitimæ adjectum, pro non adjecto haberi. Ibi: *ipsa conditio vel dilatio, vel alia dispositio, morum, vel quodcumque anni, introducens, tollatur.*

Lib. II. Tit. 19.

De

Hereditum qualitate & differentia.

L. ult. C. de repud. herid. Ubi: suos heredes, si majores sint, posse intra triennium post abstentionem repetere hereditatem, sin minores, integrum septennium, a die majoritatis computandum, habere, ad repetendam hereditatem, modo bona nondum sint distracta. Tum coim

enim major statim excluditur, minor vero tantum intra quadriennium post majoris mortem, in integrum restituitur. Ibi : *si quidem res jam vendita sunt, ut nullus aditus ei ad hereditatem reservetur. Sed autem alienata non sunt, si quidem major, interitum annum statum ei datur licentia, si autem minor, tunc, post implerum quadriennium, aliud triennium ei indulgetur. It. nisi forte &c.*

L. 1. C. de suis & legit. lib. Unde : hæredes suos hereditatem, non dum aditam, sive ante immixtionem decedentis, transmittere ad quoscunque hæredes. Ibi : *hæres extitit sua, & ad te transmissi successerunt.* Quæ lex sedes est transmissionis naturalis, quæ sit jure sui iuris.

L. un. C. de his, qui ant. ap. tab. Ubi : liberi non suos hæredes, i. e. emancipatos, hereditatem, non dum editam, transmitti ad soles descendentes. Ibi : *in liberis suis &c. possi transmittere.* Quæ species appellatur Theodosiana, & sit jure sanguinis.

L. 1. C. de jur. delib. Ubi : heredem quemcumque, intra annum deliberandi decedentem, hærediterem, non aditum, sive jus deliberandi, in quoscunque hæredes transmittere, pro tunc tempore residui. Ibi : *si quis vel ex testamento vel ab intestato &c. prædictum arbitrium in successorem suum transmittat, tam tamen, ut unus annus hæc traditio transmissio fuerit conclusa.* Quæ transmissio vocatur Justinianæ, & sit jure deliberandi. Cæterum communis opinio eandem constituit ad eum casum, cum hæres, sciens, hereditatem sibi esse delatam, decesserit. Ibi : *qui, sciens, hereditatem sibi esse delatam, decessit.* Verum intelligendum est, prædictis verbis scientiam requiri, non quod ad effectum transmissionis, sed quod ad cursum enim deliberandi, utenim hæresitas, etiam ignoienti delata, transmittatur, æquitas urget. *L. 11. de acq. vel omit. hered.* Ibi : *ex persona defuncti institutionem in integrum implorabant, quæ stricto jure non competit.* Item humanitate gratia solum annum deliberandi ex die scientiæ currere, statuit Justinianus cit. *L. 1.*

Lib. II. Tit. 20.

De

Legatis.

L. 10. C. de Legat. Ubi : legatum rei alienæ, relictum conjunctæ personæ, præceptoris, alumno, aut amico singulari, valere indistincte, i. e. si quis sciverit testatorem esse alienam, sive ignoraverit. Ibi : *non*

proxi-

proxima persona, vel uxori, l. alii tali persona, datum sit, cui legatus esset, nisi fuisset, rem alienam esse.

L. un. §. n. C. de iudi. 108. Ibi: portionem deficientis conjuncti accrescere alteri, eodem conjunctionis genere conjuncto, & quidem cum onere; portionem vero deficientis disjuncti (scil. verbis, atque ad rem tantum conjuncti) accrescere omnibus, atque adeo etiam illi, qui inter se vel verbis tantum, vel mixtim, conjuncti sunt, ita tamen, ut verbis tantum, item mixtim, conjuncti unus personarum vice fungantur, atque adeo unam partem consequantur & quidem sine onere. Ibi: siquidem conjunctum pro sua portione quiescat, si vero pars quodam deficiat, cum omnibus pro virili portione, cum omni suo onere, accrescere. Sed autem disjunctum &c. Sed autem ad deficientis personam unus fuerit testatum, hoc non &c.

L. 47. §. 4. & 5. de legat. l. Unde: in re legata ab hac re præstandam esse regulariter culpam levem. *id. §. 4.* Ibi: culpa heredi. Interdum vero etiam levissimam, puta, si ipse heres in rebus suis sit diligentissimus. *id. §. 5.* Ibi: nunquid & de viginti &c. quod verius est.

L. 38. de iudi. & demonstr. Unde: etiam in ultimis voluntatibus modum differre a condicione, ita, ut ultima voluntas demum effectum sortatur, existente conditione, cæteris omnino statim vires capiat, modo præstetur cautio de implendo modo. Ibi: admittimus, conditione oblecta, nec enim partem dicemus sum, cum ita datum sit, si &c. & enim, ita datum est, ut &c.

Lib. II. Tit. 21.

De

Ademptione & translatione legatorum.

L. 14. §. 1. de adem. l. immis. legat. Unde: ademptionem legati non valere, nisi facta sit coram §. testibus. Ibi: quibus ex causa dato legari iussus est, ex eadem causa etiam ademptio inflicta habetur. Non obstat *L. 27. C. de fideicommiss.* ibi: probetur. Resp. intelligi scripturam non simplicem, sed solennem, i. e. §. testibus stipatam.

Lib. II. Tit. 22.

De

Lege Falcidia.

Nov. 1. 1. 2. §. 2. Unde: prohibitionem quartæ Falcidiæ expresse fieri debere, atque adeo, verbis æquipollentibus factam, non sufficere. Ibi: *si vero expresse designaveris, non velle &c.* Idemque cautum est *De off. 49.*

Auth. similiter C. ad L. Falcid. Ubi: legati, ad pias causas relicti, quartam Falcidiam detrahi non posse, idque indistincte. Ibi: *similiter Falcidia cessat in his, quæ ad pias causas relicta sunt.* Nec obstat sonus Authentice *Nov. 131. 1. 12.* namque ibidem non continetur aliqua restrictio, sed solum id indicatur, quod regulariter ab hærede fieri solet, detrahendo scilicet solutionem legatorum integrorum.

Lib. II. Tit. 23.

De

Fideicommissariis hæreditatibus & ad SCrum Trebellianum.

Cep. 16. & 17. X. de testam. Ubi: liberos, parentesve, fideicommissis gravatos, jure Canonico præter legitimam deducere quartam Trebellianicam; quamvis idem illud motibus hodiernis solum valeat in fideicommissis, sub conditione, vel ex die, relicto, non etiam in puro.

L. ult. C. de fideicommissis. Ubi: fideicommissum etiam sine testibus valere, cum testator hæredem præsentem rogat, ut alii restituat hæreditatem, eoque casu hæredem fideicommissarium jussurandum hæredi fiduciario desuper deferre posse, ut tamen, ut eundem prius de calumnia jurare oporteat. Ibi: *si sine scriptum & præsentia testium &c. fideicommissum fuit universum, hoc speciale, necesse habere hæredem &c. prius jurjurando de calumnia præstare, vel sacramentum subire, vel &c. omnimodo exactionis fideicommissi subjacere.*

Lib. II. Tit. 24.

De

Singulis rebus, per fideicommissum relictis.

L. 78. §. 2. ad SC. Trebell. Unde: verba fideicommissaria oportere esse dispositiva, atque adeo non sufficere enunciativa aut comminatoria. Ibi: quos invicem commendando. Respondet, nihil fideicommissi datum proponi.

Lib. II. Tit. 25.

De

Codicillis.

L. 29. §. 1. qui testam. fac. poss. Ubi fides clausula codicillaris. Ibi: hoc testamentum volo esse ratum quacunque ratione poteris. Similis formula occurrit in *L. 82. §. ult. de legat. II.*

Lib. III. Tit. 9.

De

Affignatione libertorum.

L. ult. C. de parr. Ubi: pacta successoria de hereditate tertii, ejusdemque certi, non valere, nisi tertius ille consentiat. Ibi: omnimodo hujusmodi pacta, quae contra bonos mores unita sunt, repellit, nisi ipsi faverit, de cuius hereditate pactum est, voluntatem suam eis accommodaverit, & in ea quoque ad extremum vita sua statum perseveraverit.

L. 3. C. de donat. que sub mod. Unde: fideicommissum etiam inter vivos pacto constitui possit. Ibi: usque tempus id, quod donatum est, alii restituitur, item, ei, qui singularis non sit, utilem affectum juxta donatoris voluntatem, composuit.

L. 3. C. de secund. nupt. Ubi: liberos statim a tempore secundarum nuptiarum proprietatem bonorum, quae parens a primo conjugee, vel libere pateris matrimonii, adeptus est, consequi, & parentes solum retinere usumfructum, cumque deinceps, eodem mortuo, ad liberos reverti, jure non successiois, sed consolidationis. Ibi: pr. quicquid ex facultatibus priorum maritorum &c. id eorum integrum ad filios, quos ex praecedente conjugio habuerint, transmittant &c. atque habeant potestatem possidendi unitam atque fruendi in dicta vita. Et §. 1. illud etiam

etiam addimus, ut, si aliquis ex iudem filiis &c. forte decesserit &c. id quod per eandem successum in &c.

Nov. 19. c. ult. pr. Ubi: liberos, ex damnato coitumatos, ne quidem alendor esse a parentibus, intellige mortuis. Ibi: *in quo alendus est a parentibus.* Namque Imperator per totam Novellam loquitur de successione, qui nunc est vivens, sed mortui, itaque parentes vivi ad alendos ejusmodi liberos omnino tenentur, quod, auctore Hubero, non adeo est contra DD. communiter.

L. 5. C. ad SC. Orfanum. Ubi: sparios matri illustri aliter non succedete, quam, deficientibus liberis, legitime natis. Ibi: *semimus itaque, ut neque ex testamento &c. sive iussu liberis existens aliquid pumit ab illustribus matribus ad sparios perveniat.*

Ant. Prætor. C. und. vir & uxor. Ubi: conjugem superstitem, cumque inopem, conjugii prædesunctio locuplet succedere modo ex quarta, modo ex portione virili: ex quarta, extantibus tribus, aut paucioribus, liberis, aut aliis consanguineis; ex virili portione, extantibus liberis, aut aliis consanguineis quatuor, aut pluribus, hac tamen differentia, ut conjux superstes, extantibus liberis, quartam, vel portionem virilem, capiat silem, quod ad usufructum; extantibus vero aliis consanguineis, pleno jure. Ibi: *si mariti monium sit abique dote &c.*

Lib. III. Tit. 10.

De

Bonorum possessionibus.

L. ult. C. qui admitt. ad R. P. Unde: bonorum possessionem peti debere coram Magistratu, eoque competente, si bonorum possessio sit Decretalis, h. e. mota lite, sive existente contradicte. Ceteroquin si sit Edictalis, h. e. non existat contradicte, peti posse etiam coram incompetenti. Ibi: *etiam apud quemlibet judicem.*

L. 7. C. commun. de success. Ubi: affines ab intestato non succedere, atque adeo citra excludi a Fisco. Ibi: *affinitas jure nulla successio permittitur.*

Lib. III. Tit. 14.

De

Obligacionibus.

L. 46. §. penult. & ult. de V. O. Ubi differentia formularum:

U 2

CRM

Lib. II. Tit. II.

De

Militari testamento.

Recess. Imp. de an. 1512. Tit. von Testamenten §. und sollen 10. Ubi: milites, so in Übung des Streits, sine testibus testari posse; eos vero, so zu Felde ziehn, coram duobus testari debere; denique eos, so in denen Besatzungen oder Winters-Quartieren liegen, regulariter coram septem testibus testari oportere. Ceterum *Recess. Imp.* milites iadulsi inde vocat Ritter, ab officio, weil sie sich ritterlich haben sollen.

L. 10. C. qui testam. fac. poss. Ubi Justinianus sibi persuaderi passus est, eum, qui natura surdus est, posse eloqui. Ibi: *quia scimus, quosdam Jupiteris & hoc subtilius sagaxisse, & nullam esse, caposuisse, qui penitus non exaudiat, si qui supra cerebrum illius loquatur.*

L. 40. §. 1. de testam. mil. Ubi: militem focii & suae in testamento aliquid relinquere non posse. Ibi: *mulier, inquam, turpi suffragio cadere potest, non ex testamento milicie aliquid capere potest.*

Lib. II. Tit. 12.

Quibus non est permixtum facere testamentum.

Nov. Leon. 39. Ubi: valere prodigi testamentum, in quo bene consultum posteritati, i. e. dispositum inter illos, qui alioquin ad intestato erant successuri. Ibi: *Qua vero ad utilitatem possent, suscipiantur, aequae nequaquam prohibentur.* Quid enim &c. quibus verbis explicatio continetur. Ceterum haec ipsa Novella usu fori recepta est; praesertim cum non tam juri Civili contradicat, quam potius indefinite loquens limitet atque declaret.

Lib. II. Tit. 13.

De

Exheredatione liberorum.

Nov. 115. c. 3. §. 2. Ubi: ob gravem & inhonestam injuriam liberorum a parentibus exheredari posse. Quibus verbis eum continetur genus,

genus, consequitur, sub eodem varias intelligi species, arbitrio iudicis alienandas, atque adeo hactenus, scil. ducto a genere ad species argumentum, similes in gratitudinis causis esse admittendas, a. g. *filia, cum confensum habens, item filia impragnata, item filius prodigus.*

L. 12. de liber. & posth. Unde: exheredationem liberorum a parentibus fieri posse bona mente. Ibi: *non nota causa, nec ut eis ab sint, sed ut eis consulant.* Quae quidem species hodieque valet, propterea, quod *Nov. 117.* solum intelligenda sit de exheredatione noxia, h. e. quae sit parentibus iratis, cuiusmodi quoque in dubio praesumitur: quare obrem, ut valeat exheredatio, bona mente facta, necesse est, in testamento exprimi necessitatem & causam iudicii testamenti.

L. 27. C. de inoff. testam. Ubi: testamentum fratris, sororisve, scripto haerede infami, vel jure, vel facto, vel levis notae macula asperso, a fratre, sororeve, querela inofficiosi testamenti impuguari posse. Ibi: *si scripti haeredes infamiae vel turpitudinis, vel levis notae macula adspersantur.*

Lib. II. Tit. 14.

De

Hereditibus instituendis.

L. 13. pr. de haered. insti. Ubi: haerede uno, vel pluribus disjunctim, reliquis vero collectivae, scriptis, hereditatem ita dividi, ut collectivae scripti pro una persona habeantur, nisi eisdem particula: *aque, iugitrum, aut similibus*, addita sit, nam tum pariter ex aequis partibus censentur institui. Ibi: *omnes ex virilibus partibus instituit.*

L. 4. §. 1. de stat. lib. Unde: conditionem, factum impossibilem, inquisitionem, vel legato, adscriptam, implendam esse, atque adeo, eadem non impleta, institutionem & legatum corrumpere. Ibi: *si enim libertas inutiliter datur, quia nec animus danda libertatis est.*

L. 10. pr. de condit. & demonst. Unde: conditionem potestativam, eamque non reiterabilem, aequae casualis & mixtae, haereditis institutioni, aut legato, adscriptam, quocumque tempore, atque adeo, non minus vivo, quam mortuo, testatore, impleri posse. Ibi: *& ideo si, uno testatore, nupserit, impleta conditio videtur.*

L. 5. §. 5. quod. dies leg. Unde: quoties implementum conditionis impeditur facto tertii, in cujus persona implenda erat, aut cuius interest, eandem non impleri, (haereditis ab intestato) toties conditionem

T 2

pro

pro implita haberi. Ibi: *sed aut per heredem, aut per eam personam in cuius persona iussus isti patiri, conditioni dicitur, quoniam pro implita habetur.*

Lib. II. Tit. 15.

De

Vulgari substitutione.

L. 76. ad SC. Trebell. Unde: substitutionem, in codicillis factam, ex benigna interpretatione sustinet in vim fideicommissi, ita ut huius ab intestato rogatus esse intelligatur, ut hereditatem, ab intestato aditam, detracta quarta Trebellianica, restitui substituto. Ibi: *benigna interpretatione placet, ut mater, quæ ab intestato pupillo successit, substitutionem fideicommissi obligetur.*

L. 4. pr. & §. 2. vers. hoc itaque casu &c. de vulg. & pup. subst. Unde: substitutionem expressam vulgarem tacite continere pupillarem, & vice versa, pupillarem expressam tacite continere vulgarem. Auphibus in ultimis voluntatibus casum non expressum, ad eundem finem tendentem eorum expresso, sub hoc contineri. v. c. casum expressum complecti tacite casum voluntatis, & vice versa, casum expressum non tantum tacite complecti casum impotentie. pr. Ibi: *in utrumque casum &c.* §. 2. Ibi: *in utrumque eorum, item: utrumque substituto.*

L. 164. §. 1. de V. S. Unde: vocabulo: *pari*, indefinite posito, regulariter intelligi dimidium. Ibi: *sed si non fuerit porro adjecta, dimidia pari debetur.* Quod intelligendum est de dispositione juris, non similiter de dispositione hominis.

Lib. II. Tit. 16.

De

Pupillari substitutione.

L. 1. §. 5. de inst. testam. Unde: substitutionem pupillarem expressam etiam matrem excludere a legitima. Ibi: *si dux uxorem habuerit, si mater infanciosam dicit testamentum, pupillam aut si hoc fecit.*

L. ult. C. de inst. & subst. Unde: substitutionem pupillarem tacitam matrem non excludere, sed potius a matre ejusmodi substitutionem excludi. Ibi: *si enim sua substantia partem uxori dereliquerit, multo magis & intestatam hereditatem ad matrem venire sinivit.*

L. 5.

L. 5. qui testam. fac. poss. Ubi: eum, qui ultimum anni decimi quanti diem attingit, testari posse. Ibi: *plus arduior, utam si pueri Calendarum fecerit post sextam horam noctis, valere testamentum.* Ex quo consequitur, substitutionem pupillarem exspirare eo casu, cum filius impubes pædictum diem attingitatem, licet non compleverit.

L. 7. de vulg. & pup. subst. Ubi: substitutionem, a pagano ultra pubertatem factam, ne quid in vim fideicommissi valeat, nisi v. l. ex loco, vel ex verbis, consilii de animo fideicommissenda. Ibi: *frustra fitur inveniunt, licet; acerbis iuribus, i. e. dictis.*

L. 15. de vulg. subst. Ubi: militem ex privilegio etiam ultra pubertatem directo substitui posse, ita tamen, ut substitutus tantum capias bono testatoris, non filii, propriæ. Ibi: *directo substituitur.* Item: *post iam autem militem ex privilegio matrum patrum duntaxat.*

L. 5. C. de imp. & al. subst. Unde: (1) parenta sine discrimine, atque adeo etiam matrem, quasi pupillariet substitui posse. Ibi: *humanae pietatis intuitu permissum.* (2) filio, mense capto, aut futuro, etiam unum ex ejusdem libris quasi pupillariter substitui posse. Ibi: *unum, vel verior, etiam.* Quod ita intelligendum, ut de reliquis libris salva maneat legitima. (3) substitutionem quasi pupillarem, ea demum respicientia evanescere, quæ si durabili ad mortem. Ibi: *inimicis vel inimicis perperam.* Item: *si postea visperant.*

Lib. II. Tit. 17.

Quibus modis testamenta infirmantur.

L. 6. §. 2. de iur. Codicill. Unde: testamento posteriore prius sumpti, etiam si in priore declaraverit testator, se nolle valere testamentum, deinceps a se factum. Ibi: *valent tamen facti ab eo Codicilli.*

L. 22. pr. de legat. III. Unde: eo casu, cum testamentum prius posteriusque una continetur scriptura, testamentum posterius priori tum deinceps derogare, cum posterius expresse verbis prius revocetur. Ibi: *sed hoc ita locum habet, si specialiter dixerit &c.* Secus inique est, ubi in diversâ scriptura atque tempore coordinum est testamentum; tamen enim eo prius rumpitur, licet priore continetur clausula derogatoria, eademque posterius testamento expresse verbis non revocetur.

L. 1. §. 3. C. de testam. Ubi: testamento posteriore, quo hæres, ab intestato veniens, institutus est, rumpi prius, licet posterius sit im-

perfectum, modo sit coram 5. testibus conditum. Ibi: *nisi forte &c. in secunda voluntate eos scribere consilium testator, qui ab intestato ad hereditatem ejusdem vocantur &c.* in qua voluntate 5. testium juratorum deponitioes sufficiunt.

L. penult. §. ult. de B.P. secund. Tabl. Unde: jure Pextorio reconvalescere testamentum, testatoris capitis diminutioe initum factum, si deinceps ad primum statum redeat, modo voce coram duobus testibus aut scripto de novo declaraverit, se velle decedere eodem testamento. Ibi: *plane si sui juris effectus, id est illis, aut ab eis lucris, eodem testamento se mori velle, declaraverit, voluntas, qua defunctus, judicio recentis reddisse intelligitur,*

L. 27. C. de testam. Ubi: testamentum revocatione verbali coram 4. publicis aut 7. testibus non infirmatur, nisi decennium a tempore conditi testamenti, vivente testatore, fuerit elapsum. Ibi: *& hoc vel per testes idoneos non minus tribus, vel inter alia, manifestaverit, & decennium fuerit emensum &c.*

Lib. II. Tit. 18.

De

Inofficioso testamento.

L. 30. pr. C. de inoff. testam. Ubi: in testamento parentum, aut liberorum, relicto eo, quod minus est legitima, conditionem ex illa lege competere ad supplementum. Ibi: *id, quod minus portione legitima sibi relictum est, ad implendam eam sine ulla gravamine vel mora exigere.*

L. 32. C. de inoff. test. Ubi: onus quaecunque, legitime adjectum, pro non adjectum haberi. Ibi: *ipsa conditio vel dilatio, vel alia dispositio, motum, vel quodcunque onus, introductum, tollatur.*

Lib. II. Tit. 19.

De

Hereditum qualitate & differentia.

L. ult. C. de repud. herid. Ubi: sui heredes, si majores sint, posse intra triennium post absentiam repetere hereditatem, sui minor es, integro septennium, a die majoris aetatis computandum, habere, ad repetendam hereditatem, modo bona nondum sint distracta. Tum cum

enim major statim excluditur, minor vero tantum intra quadriennium post maiorenitatem, in integrum restituitur. Ibi: *si quidem rursus vindicta sunt, ut nullus advenit ad hereditatem servient.* San autem alienata non sunt, si quidem major, interitum annorum statum et detur licentia, fin autem minor, tunc, post impletum quadriennium, aliud triennium ei indulgeri. It. nisi forte &c.

L. 2. C. de seu & legi. lib. Unde: heredes sui hereditatem, nondum aditam, sive ante inmixtionem decedentes, transmittere ad quoscunque heredes. Ibi: *heredes sui sui, & ad se transmissi successorum.* Quæ lex sedes est transmissionis naturalis, quæ sit jure sanguinis.

L. un. C. de his, qui ant. ap. sub. Ubi: liberorum non sunt heredes, i. e. emancipatos, hereditatem, nondum aditam, transmittere ad filios descendentes. Ibi: *in liberis suis &c. posse transmittere.* Quæ species appellatur Theodosiana, & sit jure sanguinis.

L. 19. C. de jur. delib. Ubi: heredem qualemcunque, intra annum deliberandi decedentem, hereditatem, non aditam, sive jus deliberandi, in quoscunque heredes transmittere, pro rata temporis residuo. Ibi: *si quis vel ex iustissimo vel ab iustissimo &c. prædictum arbitrium in successione suam transmittat, ita tamen, ut animi annotatione eadem transmissio fuerit conclusa.* Quæ transmissio vocatur Justinianeæ, & sit jure deliberandi. Ceterum communis opinio eandem enarcat ad eum casum, cum hæres, sciens, hereditatem sibi esse delatam, decesserit. Ibi: *qui, sciens, hereditatem sibi esse delatam, decesserit.* Verum intelligendum est, prædicta verba scientiam requiri, non quod ad effectum transmissionis, sed quod ad cussum anni deliberandi, ut enim hereditas, etiam ignorantibus delata, transmittatur, æquitas urget. *L. 26. de acqu. vel omitt. hered.* Ibi: *ex persona defuncti reservationem in integrum implorant,* quæ stricto jure non competit. Item humanitatis gratia saltem annum deliberandi ex die scientiæ currere, statuit Justinianus etc. *L. 9.*

Lib. II. Tit. 20.

De

Legatis.

L. 10. C. de Legat. Ubi: legatum rei alienæ, relictum conjunctæ personæ, præceptis, alumno, aut amico singulari, valere indistincte, i. e. sive sciverit testator rem esse alienam, sive ignoraverit. Ibi: *non*

proxi-

proxima persona, vel uxori, i. alii tali persona, datum sit, cui legaturus esset, esse sufficit, cum aliam esse.

L. un. §. 11. C. de iadus. coll. Ubi: portionem deficientis conjuncti accrescere alteri, eodem conjunctionis genere conjuncto, & quidem cum onere; portionem vero deficientis disjuncti (scilicet verbis, atque ad rem tantum conjuncti) accrescere omnibus, atque ad rem etiam iis, qui inter se vel verbis tantum, vel mixtim, conjuncti sunt, ita tamen, ut verbis tantum, item in actione, conjuncti unus personae vice fungantur, atque eadem unam partem eoquequantur & quidem sine onere. Ibi: siquidem conjunctim pro sua portione quique, si vero pars quadam defuit, eam omnibus pro virili portione, cum omni suo onere, accrescere. Sin autem disjunctim &c. Sin autem ad deficientis personam anim fuerit collatum, hoc non &c.

L. 47. §. 4. C. 5. de legat. I. Unde: in re legata ab haerede praestanda esse regulariter culpam leveon. *Idem §. 4.* Ibi: culpa heredi. Interdum vero etiam levissimam, puta, si ipse haeres in rebus suis sit diligentissimus. *Idem §. 5.* Ibi: nunquid & diligentia &c. quod verius est.

L. 80. de condit. & demonst. Unde: etiam in ultimis voluntatibus modum differre a conditione, ita, ut ultima voluntas demum effectum sortatur, existente conditione, ceteroquin statim vires capiat, modo praestetur cautio de implendo modo. Ibi: admissimus, cautio oblati, ut in eam parem dicemus eum, cum ita datum sit, si &c. & cum, cui datum est, ut &c.

Lib. II. Tit. 21.

De

Ademptione & translatione legatorum.

L. 14 §. 2. de adem. l. uniusq. legat. Unde: ademptionem legati non valere, nisi facta sit coram 5. testibus. Ibi: quibus ex causis dari legari munus est, ex eadem causis etiam ademptio infirmatur. Non obstat *L. 27. C. de fideicommiss.* ibi: probatur. Resp. intelligi scripturam non simplicem, sed solentem, i. e. 5. testibus stipatam.

Lib. II. Tit. 22.

De

Lege Falcidia.

Nov. 1. c. 2. §. 2. Unde: prohibitionem quartæ Falcidiæ expresse fieri debere, atque adeo, verbis æquipollentibus factam, non sufficere. Ibi: *si vero expressum designaveris, non ulla &c.* Idemque cautum est *De off. 43.*

Verb. similiter C. ad L. Falcid. Ubi: legatis, ad pias causas relictis, quantam Falcidiam detrahi non posse, idque indistincte. Ibi: *similiter Falcidia cesset in his, quæ ad pias causas relicta sunt.* Nec obstat fons Authentice *Nov. 131. c. 12.* namque ibidem non continetur aliqua restrictio, sed solum id indicatur, quod regulariter ab hærede fieri solet, detrahendo scilicet solutionem legatorum integrorum.

Lib. II. Tit. 23.

De

Fideicommissarius hereditatibus & ad Scrum Trebellianum.

Cep. 16. & 12. X. de testam. Ubi: liberos, parentesve, fideicommissos gravatos, jure Canonico præter legitimam deducere quartam Trebellianicam; quamvis idem illud moribus hodiernis solum valeat in fideicommissis, sub conditione, vel ex die, relicto, non etiam in puro.

L. ult. C. de fideicomm. Ubi: fideicommissum etiam sine testibus valere, cum testator heredem præsentem rogat, ut alii restituat hereditatem, eoquæsi hæredem fideicommissarium iusjurandum heredi fiduciario desuper deferre posse, ut tamen, ut eundem prius de calumnia jurare oporteat. Ibi: *si sine scriptum & præsentia testium &c.* *fideicommissum sive universarium, sua specialia, necesse habere heredem &c.* prius iusjuranda de calumnia præstare, vel sacramentum subire, vel &c. omnimodo traditioni fideicommissi subjungere.

Lib. II. Tit. 24.

De

Singulis rebus, per fideicommissum relictis.

L. 28. §. 1. ad SC. Trebell. Unde: verba fideicommissarii oportere esse dispositiva, atque adeo non sufficere enunciativa aut commendatoria. Ibi: *quos iocundum commendando. Respondi, mihi fideicommissum datum proponi.*

Lib. II. Tit. 25.

De

Codicillis.

L. 26. §. 1. qui testam. fac. poss. Ubi sedes clausula codicillaria. Ibi: *hoc testamentum volo instrumentum quaecunque rationi poterit.* Similis formula occurrit in *L. 28. §. ult. de legat. II.*

Lib. III. Tit. 9.

De

Assignatione libertorum.

L. ult. C. de pact. Ubi: pacta successoris de hereditate certii, ejusdemque certii, non valere, nisi testis ille consentiat. Ibi: *omnino modo hujusmodi pacta, quae contra bonos mores inita sunt, repulsi, nisi ipse forte, de supra hereditatis pactum ipse, voluntatem suam in accommodatum, & in ea usque ad extremum eius suam statum pervenerit.*

L. 3. C. de donat. qua sub mod. Unde: fideicommissum etiam inter vivos pacto confirmari posse. Ibi: *ut post tempus id, quod donatum est, adimpleretur, item, si, qui stipulatus non sit, nihil actionem juxta donatoris voluntatem, competeret.*

L. 3. C. de secund. nupt. Ubi: liberos statim a tempore secundarum nuptiarum proprietatem honorum, quae parentis a primo conjugee, vel liberis prioris matrimonii, adeptus est, consequi, & parentes solum retinere usufructum, eumque deinceps, eodem mortuo, ad liberos reverti jure non successionis, sed consolidationis. Ibi: *pr. quicquid in facultatibus priorum maritorum &c. id totum integrum ad filios, quos ex praecedenti conjugio habuerint, transmittatur &c. atque habeant potestatem possidendi unum atque fruendi in diem vita.* Et §. 1. ibidem
etiam

nam addimus, ut, si aliquis ex eodem filius &c. forte decesserit &c. id quod per eandem successionem &c.

Nov. 89. c. ult. pr. Ubi: liberos, ex damnato coitu natos, nequidem alendos esse a parentibus, intellige mortuis. Ibi: *neque alendus est a parentibus.* Namque Imperator per totam Novellam loquitur de successione, quæ non est viventis, sed mortui, itaque parentes vivi ad alendos ejusmodi liberos omnino teneantur, quod, auctore Hubero, notandum est contra DD. communiter.

L. 5. C. ad SC. Orfrianum. Ubi: spurius matri sibi filii sicut ovis succedere, quam, deficientibus liberis, legitime notus. Ibi: *sanctum igitur, ut neque ex testamento &c. sed. iustis liberis existentibus aliquid potius ab illis tribus matribus ad spuriis perveniat.*

Ant. 6. Præterea C. und. vir & uxor. Ubi: conjugem super sitem, eumque inopem, conjugi prædefuncto locupletis succedere modo ex quarta, modo ex portione virili: ex quarta, extantibus tribus, aut paucioribus, liberis, aut aliis consanguineis; ex virili portione, extantibus liberis, aut aliis consanguineis quatuor, aut pluribus, hac tamen differentia, ut conjug superites, extantibus liberis, quattuor, vel portio octa virilem, capiat sitem, quod ad usufructum; extantibus vero aliis consanguineis, pleno jure. Ibi: *si maternum sit abique doti &c.*

Lib. III Tit. 10.

De

Bonorum possessionibus.

L. ult. C. qui admitt. ad B. P. Unde: bonorum possessionem peti debere etiam Magistrato, eoque competente, si bonorum possessio sit Decretalis, h. e. mortuæ, sive existente contradiçtore. Cæteròquin si sit Edictalis, h. e. non existat contradiçtor, peti posse etiam coram incompetenti. Ibi: *etiam apud quemlibet judicem.*

L. 7. C. commun. de success. Ubi: officios ab intestato non succedere, neque adeo etiam excludi a Fisco. Ibi: *affinitatis juri nulla successio præstat.*

Lib. III Tit. 14.

De

Obligationibus.

L. 46. §. penult. & ult. de V. O. Ubi differentia formularum:

U 2

1277

eum voluerit, &c. si voluerit. Hæc obligationem viiias; illa ejusdem executionem suspendit. Ibi: *§. penult. alii iuramentum, si, an eorum confirmat, meritis, quod verum est.* Et *§. ult. iuramentum esse, confirmat.*

Lib. III. Tit. 15.

Quibus modis re contrahitur obligatio.

L. 27. de R. C. Unde: civitatem ex mutuo non obligari, nisi probata pecunie mutuo dante in ~~rem~~ & utilitatem civitatis visio; sed consoli, qui contraxerunt nomine civitatis, hoc est, simplices civitatis administratores, tenci. Secus est, cum civitas vel veie, vel representativa, consensit in mutuum, tunc enim obligabitur indistincte. Ibi: *aliquam ipsi soli, qui contraxerunt, non veniat, iurabatur.*

L. 99. de solut. Ubi: toties creditorem ad recipiendum aliud monetæ genus, quam mutuo dederit, non tencii; quoties inde damnum aliquod passurus sit. Ibi: *non esse cogendum, si ex ea re damnum aliquod passurus sit.*

R. l. de an. 1559. §. die teygemeldeken 12. Ubi: creditorem ultra 25. fl. debitam pecuniam in moneta minori accipere non debere.

L. 12. C. de jur. & fact. ignor. Ubi: eum, qui iodebitum (naturaliter) solvit, idem non repetere, si solvat ex errore iuris; repetere vero eo casu, si solvat ex errore facti (alieni, aut proprii, sed antiqui) Ibi: *eum qui sui ignorare &c. cessat. Per ignorantiam facti repetitionem competere.* Conf.

L. 9. C. ad L. Falcid. Ibi: *qui sciens &c. conditionem non habet.*

L. 18. §. 2. commodat. Ubi: commodatarius repetere quidem posse a commodante factos sumtus insolitos, non etiam ordinariorum. Ibi: *nam ciborum compense naturali scilicet ratione ad eum pertinere, qui utendum accepit.*

Cap. 14. X. de sponsal. Ubi: puellam, quem duo ambuor, pendente lite super matrimonio, sequestrandam esse.

L. 23. de pos. Unde: depositario competere sui retinendæ rei depositæ, damnorum & impensarum nomine. Ibi: *apud eundem iudicem.* Conf. v. 4. 6.

L. pen. C. ead. Ubi: non quidem locum esse compensationi, sed retentioni.

Lib. III. Tit. 16.

De

Verborum obligationibus.

L. 1. de solut. Ubi: debitori puro quoque ex humanitate modicum spatium, idemque arbitrio iudicis definiendum, relinquendum esse. Ibi: *non aliquo sed, utrumque tempore; nec enim cum facio adire debet.*

L. 1. in fin. de re jud. Unde: eum, qui obligatus est ad faciendum, non precise facere debere, sed liberari solvendo interesse. Ibi: *sicut evenit in omnibus faciendi obligationibus.*

Lib. III. Tit. 17.

De

Duobus reis stipulandi & promittendi.

Nov. pp. cap. 1. Unde: jure novo etiam correos debendi gaudere beneficio divisionis, atque adeo singulos ultra totam obo teneri. *Præf. ibi: in præsentia vero & aliud.* Est *ap. 1. pr.* ibi: *non nunquamque in solidum exigi, si id iuxta secundum partem.* Excepit tamen, nisi (1) alter correus sit inops & non solvendo, (2) idem absens sit, hoc est, non habet domicilium, eidem iudici subiectum. Ibi: *si quidem idonei sint, & præsentia inveniantur. Si vero &c.*

L. 2. C. de duob. reis. Unde communiter DD. concludunt, eum, qui ex correis credendi solidum exegit, teneri alteri ad communicationem, etsi nec conventum id fuerit, nec fecit fieri. Ibi: *jurare se non committitur.*

Lib. III. Tit. 20.

De

Inutilibus stipulationibus.

L. 3. pr. de V. O. Ubi: eum, qui alium daturum promisit, non obligari, cum veto, qui se curaturum, effecturum, ut alius daret, promissu, obligari. Ibi: *aliter pro alio promissum non obligatur, & qui spondit &c. non simplex admissum spondit, sed unumquemque si, ut dolus malus absit.*

U 3

Lib. III.

Lib. III. Tit. XI.

De

Fidejussoribus.

L. 8. §. 4. de pign. ad. Unde: particulam taxativam, conventioni adjectam, excludere extraneos, non heredes. Ibi: *Sed, si creditor suam duntaxat personam fuerit comprehensa, etiam heredes sui juri vendit.*

L. 3. C. de fidejuss. Ubi: confidejussores inter sese gaudere beneficio divisionis, licet singuli in solidum se obligaverint. Ibi: *nam licet significet adjectum ipse in obligationem, ut singuli in solidum tenerentur, tamen ubi haec res tenentur rationem juris et constitutionem &c.*

L. 4. §. 4. Si quis laici. in jud. fidej. Unde: renunciationem generalem toties valere: quantes subiecta est renunciationi speciali. Ibi: *ita valere, si specialiter causa recipiendum expresse sum.* (intellige de beneficiis ejusdem generis, scil. fidejussoris.)

L. 77. §. 23. de Legat. II. Unde: iusjurandum habere vim specialis renunciationis, sive, quod perinde est, generalem renunciationem, iusjurando confirmatam, valeat. Ibi: *nam etiam voluntate prece ad omnes summationes speciem porrecta videbatur.*

L. 76. de solut. Unde: fidejussorem ante solutionem, vel in ipso solutionis actu, curare debere, quin sibi actio a creditore cedatur contra debitorem, vel confidejussorem, alioqui, solutione facta citra protestationem, beneficio cedendarum actionum locum non superesse. Ibi: *nihil in cassum alium, cum nulla actio superfuisset &c. Item cum novissimo quoque casu primum magis mandatarum alienum solum, quam actio perimita videatur.* Ex qua Lege explicanda est

L. 36. de fidejuss. Ibi: *quodammodo nomen debitoris vendidit.*

L. 54. pr. de rei. cond. Unde: fidejussorem non contumaciam debitoris non obligari, nisi in omnem causam fidejussisset. Ibi: *si in omnem causam fidejussisset obligavit, non quod praestari debet usuras.*

L. 10. C. mandati. Unde: fidejussori etiam ante factam creditoti solutionem, actionem competere contra debitorem, in casu, cum vel condemnatus sit ad solvendum creditum, vel debitor bona sua, post susceptam fidejussionem, incipiat dissipare. Ibi: *Et igitur condemnatus est, neque bona iam dissipari potest, comprehendere potest.* Conf.

L. 38. §. 1. mandati. Unde: in quocumque casu fidejussori ante factam solutionem contra debitorem competere actionem, si debitor diu distulerit solutionem. Ibi: *si diu in solutionem assat.*

Lib. III.

Lib. III. Tit. 22.

De

Literarum obligationibus.

L. 14. pr. & §. 2. C. de non num. p. 11. Ubi: exceptionem non numeratæ pecunie adversus chirographum, elapso biennio, penitus peritui, atque adeo debitorem, non factam sibi esse numerationem, probatum, minime auditui. *pr. Ibi: ut, eo lapsæ, nullo modo querela non numeratæ pecunie introduci possit.* (2) eandem exceptionem contra apocham, elapsis 30. diebus, similiter plane pleneque extingui. §. 2. Ibi: *inter triginta tantummodo dies posse objici &c.*

Lib. III. Tit. 24.

De

Emptione & venditione.

L. 17. C. d. fid. instrum. Unde nonnulli, (inprimis Leyserus Vitembergensis) emtionem venditionem in scriptis contractum intelligi, non eam solum, quæ expresso pacto, ne ante scripturam obligentur contrahentes, contracta est, sed etiam, cum ex circumstantiis liquet, contrahentes voluisse, ut scribatur contractui, v. e. petitione atramenti, penarum, papyræ; item invitatione Notarii & testrum. Ibi: *in scriptis fieri placuit.*

L. 21. §. 2. de A. E. P. Unde: errorem circa qualitatem accidentalem non vitiat emtionem, sed solum dæne emtori actionem ex emto, modo ad vituendum pretium, puta, si venditur rei qualitatem ignoraverit, modo ad prestandum id, quod interest, puta si venditor vel sciverit, vel supius ignoraverit rei qualitatem. Ibi: *emtionem esse: nomen venditor teneri debet, quatenus in scriptis, res venditur quoque neficiat* (supine.)

L. 46. Locati. Unde: emtionem uno nummo fieri non posse. Quod intelligendum est, nisi res sit minoris pretii. Ibi: *condictio nulla est, quia & hoc donationis instar inducit.*

L. 35. §. 7. de C. E. P. Unde: rerum, sub quantitate venditarum, periculum ante annotationem, ad mensurabonem, vel appensionem, esse venditoris, non emtoris. Ibi: *antequam admetiantur, omne periculum ad venditorem pertinet.*

L. 71.

L. 78. §. ult. de C. E. V. Unde: pactum de præstando casu capiendum esse de solito & subinde contingente, non similiter de valde insolito seu insolitissimo. Ibi: *Si immoventia fuerant & comari satisfaciendum sempiternum, agr. etiam ex amio possit.*

L. 2. pr. & §. 1. de C. E. V. Ubi: rem quoque furcam emi posse, Ibi *pr. videretur.* & §. 1. *cum quasi alia emitur.* Item: *quia fidei comiso est.*

Lib. III. Tit. 25.

De

Locatione & conductione.

L. 1. in fin. L. 1. 1. mod. Ubi: locationem conductionem tacite in prædictis rursus ad annum, in urbanis vero ad tantum tempus, quanto locatus, finis prima locatione, passus fuit coconductorem habitare, renovatam intelligi. Ibi: *eandem videtur locationem in idem annu permansisse, in urbanis autem, prout quique habuere.*

L. 1. §. 5. de instaur. cognis. Unde: facta liberalia propter dignitatem suam æstimari non posse, æque adeo nec recipere mercedem, Ibi: *quæ præcio nummaria non æstimanda, nec debentur.*

L. 3. C. de L. 1. 1. mod. Unde: conductorem non finitam locationem expelli posse (1) non soluta mercede toto biconio. Ibi: *si pignus in solutum solvisti.* Conf.

L. 34. §. 1. cod. Ibi: *cum conductor biconii continui pensionem non solversit.*

(2) Superveniente propria rei locatæ indigentia eaque impotenti, Ibi: *nisi proprius usus eam necessarium esse probaverit.*

(3) Ob necessitatem rei locatæ separationem, eamque ita comparatam, ut non aliter, quam expulso conductore, fieri possit. Ibi: *aut corrigere domum maluerit.*

(4) Ob abusum coconductoris. Ibi: *aut tu male in re locata versatus es.*

L. 2. C. de jur. emphys. Ubi: Emphyteusis, eamque civilem, amittit, non solvendo canonem per triennium. Ibi: *per totum triennium.*

L. ult. C. de jur. emph. Unde: Emphyteusiam sub pena privationis oportere dominum directum certius facere de futura fundi emphyteusici alienatione. Vicissim dominum directum debere intra duos menses, a die factæ notificationis computandos, se declarare, utrum ipsemet velle cedere, aut iustas habere permutations aut donationi contra-

considerandis causis. Præterea penam privationis in emphyteuta locum non habere, nisi post factam fundi emphyteutici translationem, atque ideo contractum, solo consensu perfectum, ei fini non sufficere. Ibi: *vel jus emphyteuticum transferre*. (intellige cum effectu) Item: *sem duorum mensium spatium fuerit emanatum, &c.*

L. 9. §. 5. Loi. 10nd. Unde: cum, qui artem proficitur, atque adeo, ut artifex, aliquid conducit faciendum, ad culpam quoque levissimam teneri. Ibi: *quod impericia peccavit, culpam esse, quippe ut artifex sonduxit*.

L. 25. §. 8. Loi. cond. Unde: ob damnum plus quam tolerabile, in fructibus percipiendis obveniens, conductori ex æquo & bono remittendam esse pensionem. Ibi: *si plus quam tolerabile est, aliquem medicum aqua animæ ferre debet colere, tui immoderatum lacrum non aufertur*.

Lib. III. Tit. 26.

De

Societate.

L. 29. § ult. pro soc. Ubi: non valere conventionem, societati adjectam, ut alter omne lucrum capiat, alter omne damnum sustineat. Ibi: *societatem saltem socii non possi &c.* *hanc societatem Legumum solitum appellare.*

L. 29. pr. cod. Unde toties non valere societatem; quoties inæquales potest loci & damni sunt constituta, veli causa adit inæqualitas. Ibi: *placet valere, si modo aliquid plus contulit &c.*

L. 1. pr. & L. 70. cod. Ubi: societatem quidem in perpetuum, id est, ad dies vitæ, non veto in æternum, contrahi posse. *d. L. 1. pr.* Ibi: *vel in perpetuum i. e. dum vivunt, & d. L. 70.* Ibi: *nulla societas in æternum solitio est.*

Lib. III. Tit. 27.

De

Mandato.

L. 18. mand. Unde: cum, qui tacet, obligatur ad faciendum. Ibi: *qui patitur ab alio mandari &c.* *mandari intelligitur.*

L. 18. de SC. Maced. Unde: cum, qui tacet, non obligatur ad agendum,
X

dom, nisi factum, consensus declarativum, v. c. retentio literarum, accesserit. Ibi: *Et ad patrem literas misisti, ut solveret, debet pater, si alium improbat, continuo reclamationem interpretare contra sua voluntate.*

L. 11. § 12. Mandat. Unde: commendationem generalem non obligat. Ibi: *non obligabitur, quia commendanda magis humanis, quam mandandi iussa scripta est.*

L. ut. C. quod cum eo, qui &c. Unde: commendationem specialem omnino obligat. Ibi: *nisi specialiter, ut pecuniam praestet, a domino fuerit postulat.*

Lib. III. Tit. 28.

De

Obligationibus, quae quasi ex contractu nascuntur.

L. 7. §. 2. de administ. & peris. iur. Ubi: in illis negotiis, quae nominatim ex Legge tutoribus sunt imperata, veluti emptione praediorum, a tutore solum latam culpam praestandam esse. Ibi: *si praedia comparaverint &c. solum latam negligentiam eos praestare in hac parte debere.*

L. 2. C. arbit. tut. Ubi: in nominibus, a patre contractis, tutorem de lata tantum culpa teneri. Ibi: *nomina paternorum debitorum &c. per latam culpam. It. manifesta negligentia.*

L. 7. C. eod. Ubi: tutorem regulariter de dolo, culpa lata, & solvi, teneri. Ibi: *dolo, vel lata culpa, aut levi.*

L. 4. C. fam. heredit. Ubi: omnia hereditaria activa aeque ac passiva esse ipso jure divisa. Ibi: *cum ipso jure ex L. XII. Tab. divisa sint.*

L. 32. §. 2. de pondit. indeb. Ubi: pietatis iuncto indebite solutum non repeti. Ibi: *relinquitur pecuniae causa, ex qua solutum repeti non potest.*

L. 65. § 2. eod. Ubi: transactionis exussu indebite solutum repeti non posse. Ibi: *quod transactum nomini datur, non repetitur.* Excipe: nisi evidens detegatur calumnia, aut transactio sit imperfecta. Ibi: *si autem evidens calumnia detegitur, & transactio imperfecta est, repetitio dabitur.*

Lib. III.

Lib. III. Tit. 30.

Quibus modis tollitur obligatio.

L. ult. C. de novat. Unde: non solum in novatione, in specie dicta, sed & delegatione, animum novandi exprimentum esse. Ibi: *si quis vel aliam personam adhibuerit, vel mutaverit.*

Lib. IV. Tit. 1.

De

Obligationibus, quæ ex delicto nascuntur

L. 21. §. 8. de furr. Ubi: eum, qui surripuit res aliquas e cista, omnium furem intelligi, si totum illius rei, cujus partem abstulit, auferre potuit; minus vero, cum totum illud auferre non potuit. Ibi: *si tamen totum involvorum tollere non potuerit, singularem verum, quas tulerit, fur est, ceterum non est. Quod si totum vas tollere potuit, dicimus eum totum esse furem, licet solaverit, an singulas vel quasdam tolleret.*

L. 5. C. de furt. Unde: eum, apud quem res furtiva invenitur, oportere speciatim nominare auctorem suum, alioquin dicendo, se ab ignoto emisse, se furti commissi suspectum reddere. Ibi: *exhibere venditorem, nam a transiente & ignoto te emisse dicere non convenit, volens evitare alienam bono viro suspicionem.*

L. 50. pr. de furr. Ubi: in actione furti non id, quod interest, sed verum rei pretium, habita tamen ratione illius temporis, quo unquam res furtiva plurimum valebat, duplicari vel quadruplicari. Ibi: *non quod interest, sed rei verum pretium.* Item: *quod si pretiosior facta sit, ejus duplum, quam tunc, cum pretiosior facta sit, fuerit, estimabitur.*

L. 12. §. ult. eod. Unde: in furto usus (cujusmodi committit creditor pignoriarius, id. depositarius) non verum rei pretium, sed solum usum & interest domini (v. c. debitoris, id. deponentis) duplicandum esse. Ibi: *quia in utroque interest.*

L. 87. eod. Ubi: extraneo pignus surripiente, duplicari verum pignoris pretium, si quæ hæc Lege, ut, deducta sorte & usus, residuum a creditore debitori restituendum sit. *L. 15. pr. eod.* Ibi: id, quod debitori excedit, a debitori prostat. Ipso vero debitori pignus surripiente, duplicari summam debitam cum usura. Ibi: *in summam pignoris non debet. Sed ubi debitor ipse subtraxisset, in summam pecunie debita & usurarum ejus.*

X 2

L. 14.

L. 14. pr. 10d. Unde: actionem furti ei solum competere, cujus interest ex jure in re, non ei quoque, cujus interest ex jure ad rem, ita tamen: ut venditori luctum, ex facto perceptum, emptori restituere debeat. Ibi: si non tradita est ei res, furti actionem non habere. Item: si quid factis consecutus, id prestare eum emptori oportebit.

L. 56. §. 1. 10d. Unde: actione criminali, hoc est, ad interesse publicum instituta, consumi actionem furti poenalem. Ibi: ipso quod in periculum majoris poenae deductus est fur, intelligendum ipse, quaestione furti sublatam esse.

Lib. IV. Tit. 2.

De

Vi bonorum raptorum.

L. 52. §. ult. de furtis. Unde: raptorem furti manifesti actionem non aliter conveniri posse, quam si in ipso rapto sit deprehensus. Ibi: actione de bono rapto in quadruplum, furti non manifesti, videlicet si nemo eum deprehenderit intantum.

L. 5. C. de paganis. Ubi: actionem vi bonorum raptorum Iudaeo vel pagano adversus Christianum solum competere in duplum, ita, ut duplo totis res & poena simul. Ibi: in duplum, quae raperunt, restituere compelluntur.

L. 13. quod met. caus. Ubi: eum, qui propria auctoritate a debito suo rem, vel pecuniam, sibi debitam, aufert, jura eius amittere. Ibi: jura crediti non habebit.

L. 7. C. unde vi. Ubi: eum, qui rei alienae possessionem alteri proprio aufert, non solum eandem rem restituere, sed etiam ejusdem estimationem veteri possessori prestare. Item, qui propriam rem, ab alio possidam, ita occupavit, eam veteri possessori restituere ejusque dominio posterorum caute debere. Ibi: possessionem, quam absque, restituit possessori, & dominium ejusdem rei amittit. Item: non solum eam possidentibus reddat, verum etiam estimationum earum rationem restituere compellatur.

Lib. IV. Tit. 3.

De

Lege Aquilia.

L. 1. C. quand. lit. un. fin. jud. Ubi: nocturnos populatores agro-

agrorum, aut itinerrum, impuere occidi posse. Ibi: *permissa cuiusque lib-
ertatis digno sibi supplicio subijgetur. Melius enim est, occurrere inuim-
pore, quam post exitum vindicare.*

L. 44. ad L. Aquil. Ubi: *Legē Aquiliā etiā levissimā culpā
coerceri, ibi: in Legē Aquiliā & huiusmodi culpa venit. Quod intelli-
gendum est de culpa, extra contrahum admissa; nam, culpa in contra-
ctu admissa, ea demum coercetur Legē Aquiliā, quā aliquin in ipso
contractu prestanda est.*

Lib. IV. Tit. 4.

De Injuriis.

L. 5. C. de injur. Unde: (1) ex verbis, aut factis, vel sua natura,
vel ex loci consuetudine, injuriolos, presumi animum injuriandi, atque
adeo contrarium, nempe abfuisse animum injuriandi, ab allegante proban-
dum esse. Quod sit plerumque jurejurando, secundum regulam:
Ea, quæ latent in animo, ex alius quam jurejurando probari possunt.
Ibi: *si non convincti confusio te aliquid injuriosum dixisse probari potest.*
(2) actionem injuriarum, intellige æstimatoriam, exingvi præscri-
ptione annali. Ibi: *cum injuriarum actio (æstimatoria) annuo tem-
pore præscripta sit.*

L. 18. pr. de injur. Unde: veritatem convitiis relevare vel ab ipsa
poena, vel saltem ejusdem rigore. Ibi: *tum, qui non nisi manifeste,
non esset bonum equum obrem rem condemnari.*

L. 3. pr. de causis. Unde: in actione injuriarum annum, men-
sem, locum, injuriæ factæ libello exprimendum esse, non vero regula-
rites diem, aut horam. Ibi: *aliqui & locum designandus est, & mensis,
& geminiter præcipitur annuus, quæcumque aliquem deserunt, neque au-
tem diem neque horam injuriæ comprehendet, (regulariter. Secus enim
est, si res interit, easdem exprimi circumstantias.)*

Lib. IV. Tit. 5.

De Obligationibus, quæ quasi ex delicto nascuntur.

L. ult. pr. de usur. cap. stabul. Unde: eam demum præstationem
X 3 exerci-

exercitoris de damno non præstando eundem relevare, quæ facta est ante exceptionem, non quæ deinceps. Ibi: *si prædixerit*.

L. 1. § ult. i. od. Unde: exercitorem de damno tenet, etiam si eidem res assignata non fuerint, sed sufficere, quod exercitor sci velit, aut scire poterit, res illatas esse. Ibi: *si non sunt assignata*. Item: *omni-um eam recipere custodiam, quæ in navem illata sunt*.

Lib. IV. Tit. 6.

De

Actionibus.

L. 24. de R. P. Ubi consilium, ut vindicatus experiatu aliquo interdicto ad acquirendam possessionem, quæ deinceps liberetur ab onere probandi. Ibi: *animadvertere debet, an aliquo interdicto possit nasci possessionem, quia longe commodius est &c.*

L. 1. §. 4. quod legat. Ubi: toties conulationem actionum alterius ut dinatæ, alterius subsidariæ, alternative fieri posse; quoniam incertum est, utra potius actio locum habeat. Ibi: *quomodo solvemus sancti, quoties incertum est, quæ potius actio sit. Nam dum dilatorius, protulisti ex altera &c.*

L. ult. C. de temp. in im. resit. Ubi: jure novo restitutionem in integrum intra quadriennium, idemque utile ratione initii, & continuæ ratione culm, & instituendam & sentendam esse. Ibi: *quadriennium continuum ex die, ex quo annus verus incipit*. Item: *non solum in minorum restitutionibus, sed etiam in majorum*.

L. 6. §. 6. & 7. quæ in fraud. cred. Ubi: creditorem sibi vigilare suumque recipi re posse, antequam bona debitoris fuerint possessa, hoc est, ante totum concursum. Ibi: *§. 6. cum, qui summi carpera, nullam videtur suam fore*. Et §. 7. *antiquum bona debitoris possideantur, quamvis factus prædatorque solvendo non esset, recipiat: sibi enim vigilare*.

L. 6. pr. i. od. Ubi: debitorem oblatum sibi lutum repudiare posse in præjudicium creditorum. Ibi: *quod autem, cum possit aliquid querere, non id agit, ut arguim, ad hoc edictum non pertinet*. Excipitur Falcus, per

L. 45. pr. de jur. Fisci. Ibi: *istamque juri est, si non queratur*.

L. 10. §. 2. i. od. Ubi: annum utilem, (hodie quadriennium con-tionum.) actionis Paulianæ computandum esse ex die venditionis bonorum, hoc est, ex callionis sive distraktionis bonorum debitoris.

L. 29.

L. 29. C. de jur. dot. Ubi: uxorem, etiam constante matrimonio, repetere posse dotem, eo videlicet casu, cum maritus proleptus est ad inopiam, id est, adversus se concursum excitavit creditorum. Ibi: *ubi adhuc matrimonio constante maritus ad inopiam sit di ductus &c.* eam possi eandem res vindicare &c.

L. 11. C. de pos. Unde: in deposito non valere compensationem vel retentionem, intellige ratione debiti extranei. Ibi: *nullamque compensationem vel di ductionem, vel deli exceptionem apponat.* Alioqui ratione debiti, ex ipsa re deposita orti, omnino valet retentio.

L. 20. di rejud. Ubi: uxori aequè ac marito competere beneficium competentie ex quocunque contractu. Ibi: *sed ex aliis quoque contractibus, quod & in persona mulieris &c.*

L. 63. pr. pro socio. Unde: (1) inter socios etiam particularem valere beneficium competentie. Ibi: *etiam si non universorum bonorum socii sunt, sed unius rei.* (2) multo magis idem beneficium obtinere inter fratres. Ibi: *hoc enim summam rationem habet, cum solitas jure quodammodo fraternitatis in si habiat.*

Nov. 135. pr. Unde: cessionem bonorum ob dolum vel latam culpam locum non habere, atque adeo a contrario sensu eandem non solum ob casum fortuitum, sed & in casu culpæ levissimæ, valere. Ibi: *non supina negligentia.*

L. ult. C. qui bon. ad. poss. Unde: cessionem bonorum non infamare. Ibi: *salva rerum estimatione.*

Lib. IV. Tit. 7.

Quod cum eo, qui in aliena potestate est, negotium gestum esse dicitur.

L. ult. di infir. att. Unde: cum, qui intuitu officii contraxit, obligari solum durante officio, non eodem finito. Ibi: *ne acquiescent contrahendo tam superflui, tam id inferioris officio superflui.*

Lib. IV. Tit. 12.

De
Perpetuis & temporalibus actionibus, & qua ad
heredes & in heredes transeunt.

L. 1. pr. & §. 1. C. de usuf. Unde: actionem, servitutis nomine

nunc competentem, non solum realem ex servitute constituta, sed & personalem ex promissione servitutis, prescriptione 10. vel 20. annorum exungitur, *pr. ibi: de personali autem actione hoc dubitatur. §. 1. ibi: nisi talis exceptio apponatur, qua, etiamsi dominium vindicaret, posset tam praesentem vel absentem excludere. Conf.*

*L. 13. C. de servitut. Ubi, quod speciatim de usufructu *prad. L. pen.* tractebatur, ad servitutes reales extenditur. Ibi: ut omnes servitutis amittantur de iure contra praesentem, vel 20. annorum spatio contra absentem &c.*

L. 12. C. ad L. Corn. de falsi. Unde: regulariter actionem ex delicto criminalem prescriptione 20. annorum (a tempore cessantis delicti) tollit. Ibi: 20. annorum exceptione, sicut ceterum quoque fere crimina.

L. 29. §. 6. ad L. Jul. de adult. Unde: in genere omnia delicta carnis prescriptione quinque annorum tollit. Ibi: omnibus admittis, ex L. Julia venientibus, quinquennium tibi praescriptum.

L. 35. pr. de O. & A. Unde: actiones Praetorias, easque rei persecutorias sive ex contractu, sive ex delicto, esse perpetuas, hoc est, durare 10. vel 20. it. 30. annos, exemplo actionum civilium realium, personalium, nisi recedant ad rescindendum actum, stricto Jure Civili validum: tum enim esse annales. Ibi: ut, qua rei persecutionem habent, haec etiam post annum darentur, inter annos annum. Item: sed cum resissa usucapione redderetur, anno finitur; quia iuxta Jui Civile datur.

L. 49. 104. Unde: ex dolo, in contractu admittis, etiam tenent heredes, sive, actiones, ex contractu venientes ob dolum, quoniam contra heredes competere, idque nullo discrimine, actiones sive b. f. an stricti juris. Ibi: ex contractu venientes actiones in heredes dantur, licet delictum quoque versetur. Distingvendum itaque iterum inter dolum in contractu & extracontractum admittis.

L. 58. de O. & A. Unde: lite contestata, actiones, ex delictis privatis venientes, transire ad heredes, idque indistincte, sive agatur civiliter, sive criminaliter, scil. ad poenam, Fisco applicandam. Ibi: ex omnibus causis lites contestatae & in heredem, similesque personas, transire.

Lib. IV. Tit. 13.

De

Exceptionibus.

L. 7. §. 1. de compens. Unde: exceptionem, in iudicio ordinario semel oppositam, & per sententiam rejectam, deo un per modum actionis in iudicium deduci non posse. Ibi: *aliud dictum, si reprobaux pensationem: tunc enim res iudicata mihi non hinc exceptio.*

Lib. IV. Tit. 14.

De

Replicationibus.

L. 10. §. pen. mand. Unde: exceptionem personalem per consequentiam prodesse fidejussori, ne alioquin eadem inutilis reddatur debitori. Ibi: *si modo habuit facultatem rei conveniendi, desiderandique, ut ipse suscipere potius iudicium vel suo vel procuratore nomine. Quid quidem toties intelligendum est, quoties fidejussor, & creditor conveniatur, regressum habet contra debitorem.*

Lib. IV. Tit. 15.

De

Interdictis.

L. 1. ubi. C. quor. bonor. Unde: in interdicto quorum bonorum leviores admitti probationes, & exceptiones altioris indaginis rejici in iudicium reconventionis. Ibi: *omnibus frustramentibus amputatur.*

L. 6. §. 1. & L. 7. de acquir. l. amic. poss. Unde: soli etiam animo retineri possessionem, quamvis facultas suppetit rem occupandi. Ibi: *d. L. 6. §. 1. retinet ergo possessionem is, qui ad mundum abijt. Et L. 7. si noli in fundum reverti, quod iam majorem veretur, amississe possessionem videtur.*

L. 3. §. 13. eod. Unde: possessionem rerum mobilium, quæ sunt in custodia nostra, quamvis nunc, ubi sint, ignorentur, solo animo retineri. Ibi: *res mobiles, quæcum sub custodia nostra sint, possideri. Conf. L. 44. pr. eod.* Ibi: *ne infirmitatem memoria damnum adferre possessioni, quam alius non invaserit.*

L. 25. pr. eod. Unde: amitti possessionem rerum mobilium, quæ extra custodiam nostram constitutæ sunt, & ignorantur, ubi sint. Ibi: *definitum possideri.*

Y

Lib. IV.

Lib. IV. Tit. 16.

De

Pœna temere litigantium.

L. 79. pr. de iudic. Unde: non solum ob calumoliam, sed etiam ob solam litigandi temeritatem, expensas deberi. Ibi: *temere*.

Lib. IV. Tit. 17.

De

Officio iudicis.

§. ult. l. de offic. iud. Ubi: per adjudicationem dominium ipso jure citra traditionem transfertur. Ibi: *id statim ipsum fit, nisi adjectum unum est*.

L. 1. §. 1. pr. sociat. Unde: in societate omnium bonorum dominium rerum corporaliū existentium alienas sociorum alicui ipso jure, citra traditionem, communicari. Ibi: *in societate omnium bonorum amnes res, (corporales) quæ cœrentium sunt, (actu existent,) communione communicantur*.

Lib. IV. Tit. 18.

De

Publicis judiciis.

L. un. si quis imp. maled. Unde: maledicta in Imperatorem a Magistratu inferiore non esse punienda, sed solum ad Imperatorem referenda, (ja berühren.) Ibi: *cum pœna nolumus subjugari, nequa durum aliquid, neque asperum volumus sustinere. Unde hoc ad nostram sententiam referatur.* Nota, hanc Legem etiam valere in Ordinibus Imperii, idque contra Carpevium, qui eandem inter Reservata Imperatoris refert.

L. 5. pr. & §. 1. C. ad L. Jul. Maj. Unde: (1) clementiæ Majestatis etiam committi et consilios Imperatoris. *pr.* Ibi: *etiam virorum illustrium, qui consilium & consilio nostro iunguntur.* (2) §. Nos per duellum fieri saltem, & ab honoribus, successibusque excludi. §. 1. Ibi: *amicitia vel avia &c. hereditate habeamus alicui, si famulatus eximiorum nihil capiam, infamia vos paterna semper comitatur, ad nullo profui honores, ad nulla sacramenta, perveniamus.*

II, PAN-

II. PANDECT.

Lib. I. Tit. I.

De Justitia & Jure.

Lib. de stat. hom. Ubi: Pandectas, maximam partem, secundum seriem Edicti perpetui concinnavimus esse, ibi: *ordinem Edicti perpetui servavit &c. ut res patitur.*
L. 9. §. 7. de perit. Unde: secundum sententiam Stoicorum, licere se ipsum inveniēte, ibi: *licet enim in am servu naturaliter in corpus suum servire.*

Lib. I. Tit. 2.

De Origine Juris &c.

L. 2. §. 35. & 38. b. 1. Ubi: Tiberium Coruncanum primum Juris Professorem extitisse, d. §. 35. ibi: *ante Tiberium Coruncanum publica professum neminem, insinuat.* Et §. 38. ibi: *qui primus professeri coepit.*

L. 17. de Jur. Patron. Unde: judicem non semper adhibitum esse ad sequendum JCorum judicium; praesertim si solum se informandum cūct.

Lib. I. Tit. 3.

De Legibus, SCtis & long. consuet.

L. ult. C. de jurid. ann. Jud. Unde: Collegis jurisdictionem habere in negotiis, Collegi propriis, in Eodem, se igitre Professiones habere, ita tamen, ut judici ordinario etiam competat jurisdictionis, & utroque concurrente, locus sit praevencioni. ibi: *his iudicibus obedi-*
X 2
dire

deve compelli, ita tamen, ut ipse nihilominus iudicibus precat dubio respondens.

L. un. C. de Monopol. Ubi: illicita esse collegiorum statuta: (1) ne res minoris, quoniam inter se statuunt, vendantur, (2) ne, quod unus capere, alteri perficiant. Ibi: *ut fieri non minoris, quam inter se statuerant, vendantur; ut ne quis, quod alteri permisissum sit, apud impleat.*

L. 3. C. de judis. Ibi: iudicem magis equitatem, quam strictum jus, sequi oportere. Ibi: *placet, in omnibus rebus præcipuum esse iustitiam equitatemque, quam stricti iuris rationem.*

L. 12. §. 1. qui et a quib. manumiss. Unde: legem scriptam, data de aspera sit licet, sequendam esse. Ibi: *quod quidem per quam datum est, sed ita lex scripta.*

Nov. 86. cap. 1. pr. Ubi: legem scriptam non statim, sed demum post duos menses a momento publicationis obligare. Ibi: *si scripta fuerit hujusmodi Lex, hæc post duos menses dati et imperari valere.*

L. 26. b. t. Unde: legem posteriorem generalem priori speciali non derogare. Ibi: *ut prioris leges ad posteriores trahantur.*

L. 34. eod. Unde: consuetudinem non fieri ex conventionione, sed contradictione. Ibi: *antiquam consuetudinem aliquando iudicio consuetudo firmata sit.*

Lib. I. Tit. 4.

De

Constitutionib. Princip.

L. 4. C. de prest. impend. offit. Unde: (1) rescripto moratorio debitori solum moram dari, non vero quicquam remitti de sorte, vel usibus. Ibi: *super præstando dilatoribus.* (2) rescriptum moratorium non valere alicui, quam præstita fideiussione, vel, hac deficiente, cautione juratoria. Ibi: *non aliter valent, nisi fideiussor idem super debitis solutio præbetur.* Quæ verba DD. sic interpretantur: *modo credidit præbetur.*

Arb. quo supplicatio C. d. t. Ubi: supplicatione, inno decendium a momento publicatione sententiæ interpolata, suspendi executionem, donec victor caveat fideiussoribus, vel pignoriis, non iurejurando, de restituendo. Amplius, eandem supplicationem etiam post decendum intra biennium fieri posse, ita tamen, ut tum sententia, sive

titia-

insidatione victoris, executioni mandetur. Ibi: *non diem dies &c.* *sententia non aliter executioni mandabitur, nisi vultrix pari dignam fidem praebuerit &c.* *extinctio causa sui fidei iussu procedit &c. intra biennium.*

L. 1. C. quando libellus Princip. dat. Ubi: insinuationem mochtitii, ex supremo iudicio, ad libellum Principi porrectum, factam, habere vim iuris contestationis, atque adeo per eandem actionem, in se non hereditariam, sed hereditariam active & passive. Ibi: *contestationem hanc intelligi, utiam si nostra tranquillitas furoris preceps ablata, eaque adversus heredem quoque, vel ab herede, exierit.*

L. 2. C. eod. Ubi: ejusmodi monitosi insinuationem quoque habere vim citationis, atque adeo per eandem actiones temporales, puta Praetorias anales, v. c. actionem injuriarum estimatorem, perpetuari usque ad 40. annos. Ibi: *temporales actiones per citationem precum, & ad eam inscriptionem, perperantur, &c. qua, a Praetore constituta, annali tempore solentur sunt.* Ex eodem principio consequitur, ejusmodi Principis rescriptum seu monitorium, Aufstige, inducere insinuationem.

Lib. I. Tit. 5.

De

Statu hominum.

L. 3. §. ult. de suis & leg. hered. Unde: liberos, etiam initio VII. mensis natos, legitimos esse. Ibi: *de eo, qui 12. die natus est, Hippocrates scripsit, & Drusus Prim. Pontificum rescripsit, iusto tempore videti natum.* Conf.

L. 11. C. de naturalib. liberis &c.

Nov. 39. cap. 2. Unde: liberos, post obitum matris, etiam initio XI. mensis natos, legitimos intelligi. Ibi: *undecimo mensi perfecta pipiri.*

Lib. I. Tit. 6.

De

His, qui sui l. alieni juris sunt.

L. 2. C. de patrib. qui fil. suos &c. Unde: (1) ius vendendi liberis matri aequae patri competere. Ibi: *Si quis, juris. L. 1. de V. S.*

Y 3

(2) idem

(1) idem jus additum esse ad solum casum extreme necessitatis. Ibi: *propter nimiam pauperiem egessitque*. Item ad solam venditionem. Ibi: *venditione tantummodo valente*.

Lib. I. Tit. 7.

De

Adoptionib. & emancipationib.

Nov. 12. c. 1. in fine. Unde: quantum quoque inpuberis arrogatus hodie auctam, sique adeo in trientem, h. e. tertiam partem, mutatam esse. Ibi: *in omnibus personis*.

L. 1. C. de parti. post. Unde: praescriptione X. annorum mitti pauperem possidem. Ibi: *cum dum (i. e. X. annis) possus sis, ut patrisfamilias res ejus agi*.

Lib. I. Tit. 9.

De

Senatoribus.

L. 5. b. 1. Unde: filium participare de dignitate patris, ante sui natiuitatem obstant. Ibi: *ne interest, jam in Senatoria dignitate constitutum cum suscipitis, an ante dignitatem Senatoriam*.

L. 7. §. 1. b. 1. Unde: filium ruine dignitatem patris, modo antequam pater amiserit dignitatem, conceptus fuerit. Ibi: *magis est, ut quasi Senatoris filius intelligatur; tempus enim conceptionis spectandum plerique placuit*.

Lib. I. Tit. 14.

De

Officio Pratorum.

L. 3. b. 1. Unde: ea, quae acta sunt ex errore communi, favore publicae utilitatis sustineri. Ibi: *propter utilitatem &c. & utrum patet, ubi eorum reprobari, hoc enim humanum est*.

Lib. I. Tit. 15.

De

Officio Praefecti Vigilum.

L. penult. §. 1. h. t. Unde: incendio coorto in aedibus, praesumi culpam inhabitantium generalem. Ibi: *quia plurimorum incendia culpa sunt inhabitantium.* Quae tamen praesumptio non sufficit ad condemnandum, nec dominum aedium contrarii probatione privet. Conf.

L. 16. de pericul. & commod. rei vendita. Unde: culpam specialem, h. e. speciatim contra parem familias, non praesumi, ibi: *quis sine patrisfamilias culpa fieri potest.*

Lib. I. Tit. 16.

De

Officio Pro-Consulis & Legati.

L. 6. §. 3. h. t. Unde: Xeniola, praesertim scilicet & potente, magistratibus inferioribus occupare licere. Ibi: *non vero in totum Xenia abstinere debet* &c. *utem proverbium est: neque omnia, neque ab omnibus, neque quovis tempore &c. nisi villis quotidiani causa.* Conf.

L. 18. de offi. Praefid. Ibi: *nisi consulatum potestatemque.* Quamvis tutius ejusmodi quoque Xeniola abstinere iudex.

Lib. I. Tit. 18.

De

Officio Praefidis.

L. 6. §. 1. h. t. Unde: iudicem secundum acta & probata judicare oportere. Ibi: *ad sequatur, quod conveni cum, ex fide eorum, qui probaverint, sequi.* Quod quidem, secus ac vulgo, sic capiendum: modo acta & probata cum conscientia iudicis conveniant.

L. 12. eod. Unde: ex praedictis & exemplis causam non esse decidendam. Ibi: *non spectandum est, quid Roma factum est, quam quid fieri debeat.*

Lib. I.

Lib. I. Tit. 21.

De

Officio ejus, cui mandata est jurisdictio.

Cap. 27. X. de offic. et potest. jud. deleg. Unde: delegatum Principis subdelegare posse. Conf.

L. 5. C. de judic. Ibi: nisi a Principe judex datus fuerit.

Lib. I. Tit. 22.

De

Officio Assessorum.

L. 4. h. t. Ubi: eo, qui liberale officium exerceat, ante completum tempus defuncto, integrum salarium, sive ex lege, sive ex pacto, debitum, ejusdem heredibus prestandum esse. Ibi: *salarium residui temporis, quod praestitum est, debetur.*

Lib. II. Tit. 1.

De

Jurisditione.

L. 18. h. t. Unde: prerogationem jurisdictionis, expressa conventionione factam, non valere, nisi accessissent iudicis aditio. Ibi: *primumque adirent.*

L. 14. C. de sentent. et interloc. Ubi: actorem debere stare in causa reconventionis coram eo iudice, quem elegit in causa conventionis. Ibi: *cujus causis in agenda observat arbitrium, cum habere et contra se iudicem in eodem negotio non debeat.*

Acob. habita C. in filius pro patre &c. Unde: forum studiosorum privilegiorum non impedire, quo minus studiosus, in causa reconventionis, coram eodem conventionis iudice stare debeat. Ibi: *optioe data sibi solariis, eos contra dominum l. c. magistratu loci ordinario, vel magistro suo &c. conveniat, item qui vero ad alium iudicem eos trahere censeris &c.*

Tit. C. ut ea, quae advocatis &c. Ubi: iudicem ea, quae juris sunt, ex officio supplere debere, v. c. praescriptionem, cautionem de non amplius turbando.

L. 6. §. 5. de offic. praesid. Unde, iudicem interdum ea etiam, quae facti

facti sunt, ex officio supplere oportere, veluti in causa personarum miserabilium, aut alios favorabilium. Ibi: *ne tenui visa homines sub praesentia &c.* viximus, Praesens provincia providetur.

L. un. §. ult. de offi. Consul. Unde: actus jurisdictionis voluntariae, quae causae cognitionem sequuntur, in causa propria exerceri non possunt. Ibi: *Sed si veneris, ut minor Consul sit, apud se manumissus non poteris, immisso sit, qui consilia causam examinet.*

L. 57. de re judic. Ubi: minor em 18. annis iudicem esse non possit. Ibi: *non minor 13. annis sit.*

L. ult. de in jus vocando. Unde: eum, qui non habet in aere, lucere debere in corpore. Ibi: *satisfacatur, si inopia dignoscatur laborare.*

L. 1. de mund. Unde: privilegia amini praescriptione 10. annorum. Ibi: *desinit tempore usus amicum.*

L. 2. si minor fals. mod. dix. Unde: culpa cum esse, qui negotium, suum in doli & commissum, alii committit. Ibi: *intentionem, quia dolo malo versatus est, qui tali homini creditus sit.*

Lib. II. Tit. 2.

Quod quisque juris in alter stat.

Actio. ad huc C. de fid. instum. Unde: instrumentum etiam contra producere etiam valere, propterea, quod semel approbatum non possit de novo reprobari. Ibi: *relii prius examinationem fuit.*

Lib. II. Tit. 4.

De

In jus vocando.

L. 1. §. 1. de firiu. Unde: praesentiam patris, vel plane non, vel non rite, citari, haberi loco notificationis, aique adeo vitium patris purgare. Ibi: *inquisitio non rite &c. sententia valebit.*

L. 13. §. 1. de iur. iudic. Unde: eum, qui habitat in domo sua, praecise compelli non posse, ut se iudicio sistat, (in causa civili) Ibi: *nulum de domo sua in jus vocari licet: quia domus eiusque inquisitio aique re-ceptionem sit.*

L. ult. §. 1. C. de firiu. Unde: die Dominica infirmationem citationis quinque esse prohibitam. Ibi: *a iudicibus executionibus non capi-antur iudici apparitor.* Quamvis secus foret hodie.

Z

L. 5.

L. 5. C. de evad. crim. Unde: nuncio jurato, de proprio facto, intuitu officii, refertenti, credendum esse. Ibi: *relacionu sua fide & aduocacione perscribatur.*

L. 13. §. 1. de excusat. Unde: citationem privatam vel in faciem, vel ad domum, fieri debere. Ibi: *vel in faciem, vel ad domum.* Quamvis DD. modum citationis priorem referant ad citationem primam; posteriori vero ad domum ad exteras.

L. 14. C. de prouisorib. Unde: quoties solennitas requiritur in fauorem personæ; tunc ejusdem omissionem vitare actum, si prædictæ personæ sit nocivus, non, si eidem commodus. Ibi: *non eo minus sententia, & versus se lata, falsis sit &c.* in damnis subornare, non rebus, proficere gestu, obesse.

L. 5. §. 3. C. de iurisd. Ibi: adorem causa cadere; quoties eum vocat ad ventum tribunal. Ibi: *in vtriusque nomine &c. attor adhibere multat.*

L. 73. §. 1. C. 2. de iudic. Unde: emanante unoque litigantium, citationem haberi pro eorum ducta, atque adeo instantiam ipsam putari, & quod ex eo consequitur, exceptioni præventionis, & lris pendentis, locum non esse. Ibi: *magis est, ut in iustitia pueri, ex integro auri non ligari possit.*

Lib. II. Tit. 5.

Siquis in ius vocatus &c.

L. 5. de iudic. Unde: quatum a iudice incompetente comparere debere; quoties ejusdem incompetens est dubia. Ibi: *debet venire &c.* Prætoris est vim assequere, an sua sit iurisdiclio; vocari autem non contemnere auctoritatem prætoris.

L. 53. §. 3. de re iudic. Unde: citatum a iudice incompetente comparere non debet; quoties ejusdem incompetens est notoria sine ratione personæ, siue ratione causæ. Ibi: *contumaces non videmur,*

Lib. II. Tit. 7.

Ne quis eum, qui in ius voc. &c.

L. 3. C. de exat. tribut. Ibi: eum, qui debitorem tributorum occultat, vel liberat, ipse loco tributa solvere debere. Ibi: *tanquam summa exactionem in se suscipiat, qui eundem, auellendum suboripenditque creditur.*

L. 4. C. de iustis, rorism. Unde: cum, qui in causa criminali carceratum eximit, ad eandem poenam, si quam carceratus tenebatur, obligari. Ibi: *ipsum volumus huiusmodi poena consumi, cui obnoxius daretur fuisse, qui fugerit.*

Lib. II. Tit. 13.

De

Edendo.

L. 1. §. 1. Unde: ficut, ejusdemque exemplo, alia causas favorabiles, a reo editionem instrumentorum indultis de potest et posse. Ibi: *a quibus quid fisco peritur.* Cofe.

L. 2. §. 1. Et 2. de jure. Fifer.

L. ult. C. 134. Unde: reum auctori edere debere instrumenta ad fundandam replicationem. Ibi: *originem peritur.*

L. 6. C. 104. Unde: eos, qui nomine publico admittunt, omnibus, quorum inter est, liberos tantum, die *Verhörung: Bäder*, edere debere.

L. 17. ad exhib. Unde: deficiente probatione odisit, toties locum esse juramento, quoties causa non magni est praedicti. Ibi: *non esse iniquum iuramentum postulare.*

Lib. II. Tit. 14.

De

Pactis.

L. 27. pr. C. de SS. Ecclis. Ubi: (1) contra Ecclesiam, & alia pia loca, denum valere praescriptionem 100. annorum. (2) donatione venditione non minus, quam legato, dominium statim, sine traditione, in ecclesias, & alia loca pia, transire. (3) in praedictis negotiis, ecclesiis, aliisque piis locis, competere hypothecam tacitam, scilicet in rebus, praeter rem donatam, venditam, legatam, bonis. Ibi: *pro rebus per perpetua vindicantur, & ad annos centum extendantur.* Et §. 1. Ibi: *in his autem omnibus casibus etiam in rem & hypothecariam.* Nota, quod ad 1. hodie non obviare ob

Arb. quae allienus C. 104. Ubi praescriptio quadraginta constituta est. Ibi: *quadraginta annis.*

L. 2. §. 3. b. 1. Ubi: redditione chirographi tacite pactum intelligi,

Z 2

ligi,

ligi, ne periant. Ibi: *si debitori meo reddiderim iactantem*, (Nota numerum singularem. Nam secus est, reddita una cautione ex pluribus, super eodem debito datus) *videbimur inire nos iumentis, ut pererem*.

L. 5. C. de posul. Ubi: pactum advocati de quocaliis prohibitis esse, in pccna iuramentis. Ibi: *in iuramentis seria parsu dca. placuit*, ut omnes ab hac possessione penitus accedant.

L. p. C. de Possess. & Mide. Unde: pactum petisitoris, cum medico, aliove, inotum, esse vultum. Ibi: *ea patemur accepti, qua sane offecum, non ea, qua pccletemus pro salute promissum*.

L. 7. §. ult. & L. 8. ii. L. 10. pr. b. i. Ubi: pactum maioris partis creditorum remissionem ceteris prejudicare, intellige chirographarius, aut personaliter privilegione d. *L. 7 §. ult.* Ibi: *si quis se maiora parsu voluntatem de L. 5.* Ibi: *pro modo debita, non pro numero pccletemus*. Et *L. 10. pr.* Ibi: *in iuramentis, quibus pccletemus non habent*.

Lib. II. Tit. 15.

De

Transactionibus.

L. d. h. i. Ubi: de iis, quæ in testamento relicta sunt, transactionem initum non valere, testamento non inspecto. Ibi: *de his contractibus, quæ in testamento pccletemus, neque iurisdictione possi, quam inspectum cognoscitur et eodem testamento*.

L. 8. pr. cod. Ubi: de aliquentis futuris, in testamento relicta, transactionem, sine decreto pccletemus, non valere. Ibi: *ne alius alimorum iurisdictione rata isti, qui in se, autore praver, fuit*.

L. 18. C. cod. Ubi: transactione de crimine capitale licetum esse, excepto adulterio; non vero de delicto non-capitali. Ibi: *de criminis capitali, excepto adulterio, prohibitum non est; in alio autem, quæ sanguine parum non emittunt, transigere non licet*.

Cap. ult. X. b. i. Unde: transactionem, subici extrajudicalem pro matrimonium, non vero contra matrimonium, valere. Ibi: *transigere non licet*.

L. 19. C. cod. Ubi: transactionem, ob instrumenta noviter reperta, rescindi non posse. Ibi: *sub pccletemus instrumentis possi reperiri, transactionem rescindi, jure non possunt*.

L. 10. C. cod. Unde: in transactione cum, qui a sua parte implevit,

plevis, poenitere non posse. Ibi: *parum probe postulat. Nullus enim ex licito finis, si a crualitacionibus, bona fide interposita, capere facile desistat.*

L. 41. C. cod. Ubi: majorem, qui contra iustitiam transactionem venit, fieri infamem, amittere iuramentum, ad poenam conventionis tenet, & commodo transactionis privata. Ibi: *non solum nocet infamia, verum actione privatur, restituitur poena, & verum propter caritatem & remissionem.* Nota eandem legem in alio quovis contractu iurato valere. Ibi: *adversus pacta vel transactiones.*

L. pen. C. cod. Ubi: transactionem, etiam iustam, ex falsis instrumentis innam, retractat p. lle. Ibi: *si ex falsis instrumentis &c. quovis iuramentum interpositum, retractare privamus.*

L. 11. C. cod. Ubi: transactionem, super incerto mortalitatis eventu initam, valere: quavis alter in ipsa dimidium latus expectatur. Ibi: *cruciatibus rata est, & non potest rescindi, tanquam circumventum sit.*

Lib. III. Tit. 1.

De

Postulando.

L. 1. §. 1. h. t. Ubi: Crasiam, improbitissimam foeminam, causam dedisse edicto, ne foemina pro alio postulet. Ibi: *a Crasiam, improbitissima foemina, qua, convicunda postulat, & magistratum inquietant, causam dedisse edicto.*

L. 3. C. de Summis. ex perie. recte. Unde: coecum ne retinere quidem susceptum magistratus officium posse. Ibi: *ut universi iudices ultimas dispositiones, oder Cods Urthel, de scriptis retentione proficiant.*

L. 3. §. 1. h. t. Unde: morte alterius conjugis solvi adfinitatem, quod ad effectus civiles, non quod ad effectus naturales. Ibi: *adfinities non eas accipere debemus, qua quondam fuerunt, sed praesentes.*

L. 1. §. 11. de extrord. cognit. &

L. 1. §. 2. h. t. Unde: eum, qui prohibitus est advocare, nec in iudicio, nec extra iudicium, patrocinari p. lle. *d. L. 1. §. 11.* Ibi: *advocatos accipere debemus omnes omnino, qui iussu agendi quoquo studio operantur.* Contra vero prohibitum postulare, non possent iudicio;

cio; possetamen, extra iudicium, in scriptis, consulere. *d. l. 1. §. 2. Ibi, postulare isti desiderium in jure exponere.*

L. 6. §. 1. C. b. 1. Ubi: advocatos conviciantes infames fieri. *Ibi: si quis ad in prociac furris, ut, non eateant, sed probu, pusti essi iertandum, opinionis sua immunitatem patitur.*

L. ult. C. de advocat. diversis iudicium. Unde: officiales a loco administrationis recedere non debere, & contra facientes privilegia & honorem amittere. *Ibi: di matricula penus aboleatur, nulla licentia id dand: gradum suum nudiari, nec iterum meo adfistere.*

L. 3. C. de iurac. advocat. Unde: errorem, ab advocato, praesente parte, admissum, in continenti, id est, intra eundem, retractari posse. *Ibi: si praesente, ex iocuminti, id est, tridam penultimo.*

Lib. III. Tit. 2.

De

His, qui notantur infamia.

L. 29. C. ad L. Jul. de adul. Unde: ministris tabernae publicae, Mägde in öffentlichen Gasthöffen und Schenken, levis notae macula notatas esse. *Ibi: praesente ejus &c. Item: una valeat.*

L. 14. de punit. Ubi: militem, quatuor causis in scenam prodeuntem, capite puniri. *Ibi: si miles artem ludicram fecerit, capite puniendum, Mersander fidebit.*

L. 49. §. 2. de rit. nupt. Unde: ut meretrix dicatur, tres actus sufficere. *Ibi: qui cum uno & alio, pecunia accepta, commissum, non videtur palam corpore quassum facere. Ergo tres sufficient.*

L. 36. de O. & A. Ubi: conditiones nonquam infamare. *Ibi: offai ignominia in conditionibus, quamvis ex famosis causis prodiant.*

L. 2. C. de dignitat. Ubi: infames infamia juris, vel facti, repelli a dignitatibus. *Ibi: nequi famosi & notati, & quia sibi, aut turpi- tudin, inquinat, dignitatis poera pati bunt.*

Lib. III. Tit. 3.

De

Procuratoribus.

L. 10. C. b. 1. Unde: principalem, ob dolum, aut culpam, procuratoris, non restitui in integrum. *Ibi: rem judicatum resiste non apparet,*

oportet, nisi si quid fraudis vel doli egerit, conuenire cum non prohibetur. Quod tamen communiter sic temperari solet: nisi procurator non sit solvendo. Tamen in principali succurritur ex clausula generalis *Legat. 5. c. ex quib. caus. maior.*

L. 2. C. de her. et pot. minor. Ubi: eos qui potentiores, procuratorem, vel patronum, constituunt, multari iactura causæ. Ibi: si alioquin ad potentiorum fuerint delata personæ, debui crederetur iactura multentur.

L. un. C. de bis, qui potentior nom. Ubi: eos, qui iureus potentiorum nomine præditi affigunt, aut falsis potentiores nominant, flagellis caros metallis addici; potentiores vero ipsum infamem fieri. Ibi: ut, affectu plumbo, præterea metallorum supplicio deputentur &c. eos sunt, qui se ipsi alteri heredes vel patronos, vel testes suos prodigunt, & alioquin videtur, notari oportere.

L. 2. C. ut nemo perasus &c. Ubi: eum, cui insignia principis suspenderent, ultimo puniri supplicio. Ibi: ne quis uel regis suspendere, uel eculum audeat ah inde rebus imponere &c. que hoc facere ausus fuerit, sibi ius est, ultimo subdi supplicio.

Lib. III. Tit. 4.

Quod cuiusc. universit. nom.

L. 7. §. ult. h. t. Unde: collegium, quamvis non patrioribus quam tribus, patronis constitutus, *L. 25. de V. S.* tamen, semel esse constitutum, eum in una conservari. Ibi: si si fuerit si ad unum relet, magis advenietur, postquam conveniri & conueniri: cum ius omnium in unum recederet, & sic nomen universitatis.

L. 19. C. de Episcop. & Cler. Ubi: conventus clericorum illicito puniri publicatione actuum, in quibus instituti sunt. Ibi: conuenticula illius rei non extra ecclesiam in privato adibus celebrari prohibemus, proficiscens deinde periculo imminente.

L. 4. h. t. Unde: cum electio sit a pluribus, tum ejus quoque, qui eligitor, suffragium attendendum esse. Ibi: si quoque, quem de cetero, numerari preest.

L. 5. §. 6. pr. end. Unde: in electione patrem filio, fratrem fratri, suffragium dare posse. *d. L. 5.* Ibi: & pariter suffragium filio proderit, & filii patri. & *d. L. 6.* Ibi: quasi datus, non quasi demissa persona.

L. 11.

L. ii. pr. ad municip. Unde: plures Syndicos in solidum videri constitutos, ut, ut alter sine alio expensum possit. Ibi: *magnitudinem officium in solidum, ac periculum esse communis.*

L. 4. de decur. ob ord. sat. Unde: Decuriones, eorumque exemplo, Syndicos, debita liquida remittere non possit; posse tamen ob liberales artes salaria & stipendia constituta. *pr.* Ibi: *responde debent.* & §. 2. Ibi: *ob liberalium artium, vel ob medicinam; ob has enim causas huius constitunt salaria.*

Lib. III. Tit. 5.

De

Negotiis gestis.

L. 10. §. 1. b. t. Unde: actionem negotiorum gestorum competere, quamvis eventus imperitus fefellerit. Ibi: *non solum si officium habuit negotium, sed sufficit, si usuliter gessit, etsi officium non habuit negotium.*

Lib. III. Tit. 6.

De

Calumniatoribus.

L. 3. §. 1. h. t. Unde: affectum, cum adu aliquo conjunctum, l.e. conatum, interdum pro effectu accipi. Ibi: *si igitur accipit, ut negotium faceret, sive fecit, sive non fecit; & qui accipit, ne faceret, tentat.*

L. 17. C. de pœn. Ubi: poenam inoffensionis, quoad faciem, prohibitam esse. Ibi: *minime in epus facit scribatur, quo facit, quia ad similitudinem palæbre rudis est et ipsis signata, minime maculatur.*

Lib. IV. Tit. 1.

De

Restitutione in integrum.

L. 16. de minorib. Unde: toties cessare remedium iuris extraordinarii, v. c. restitutionis in integrum; quoties suppeti ordinatum. Ibi: *nam si communis auxilio & iure iuris munus sit, non debet ei auxilium extraordinarium auxilium.* Excipe:

(c) Nisi

(1) Nisi extraordinarium sit pinguis, *L. 3. §. 1. §. aut. temp. sub.* Ibi: *quia in locato-tandem culpa (levi) praestatur, et hac idcirco omnimodo, quod respicit, vincitur.*

(2) Nisi ordinarium & extraordinarium competant contra diversas personas, v. c. minori actio ordinaria contra curatorem, & extraordinaria, scilicet restitutionis, contra eum, cum quo curator contraxerat, *L. 3. C. si int. viduat. interven.* Ibi: *liti personali actione a tutore, vel curatore, seu cuiusque passim, in integrum tamen restitutionis auxilium dari, iam pridem placuit.* Sed bene notandum, praedictam legem §. capiendam esse de negotiis extra litem. Nam, quod ad negotia in lite, puta fatalia, eaque sive a lege, sive a iudice, constituta, contra eorum lapsum minor non restituitur aliter, quam excusso curatore, *L. 12. §. ult. C. de iud.* Ibi: *litam quidem nibilo minus suum habere aigorem, tamen autem iacturam ad tutoris & curatoris redundari. Sin autem non sufficit eorum substantia, eum placuit, in integrum restitutionis auxilium via superesse.* Nota tertium remedium ex *l. 2. X. de restit. in integr.*

L. un. C. in integr. restit. passim. &c. Ubi: restitutionem in integrum suspendere executionem sententiae. Ibi: *omnia in suo statu esse debere, donec restituatur.* Quod secundum praxin hodiernam sic capiendum est: modo de causa restitutionis pariter ac lapsione in sententiam liquat.

Lib. IV. Tit. 3.

De

Dolo malo.

L. 1. §. 3. b. t. Ubi: dolum bonum quoque esse, cumque *furtiva* nomine venite. Ibi: *veteres dolum etiam bonum dicebant, & pro filentia huius nomen accipiebant.* Quod pertinet ad fraudem, quae vocantur, forensia.

L. 9. §. ult. L. 10 & 11. cod. Ubi: actionem de dolo non competere ob rem modicam, hoc est, quae duos solum aureos attingit, *d. L. 9. §. ult.* Ibi: *si modica summa sit.* Et *L. 10.* Ibi: *id est, usque ad duas aureos.* Et *L. 11. pr.* Ibi: *non debet dari.* Nota tamen, etiam ob modicam summam locum esse actioni in factum.

L. 22. pr. in fin. de damn. infecta. Ibi: *eadem erunt, nisi minimum damnum detur.*

L. 16. §. 1. h. t. Unde: actionem famulosam non dari adversus personas, quibus debetur reverentia. Ibi: *non dabitur, ut puta liberis &c. sed nec humili, aut alias vobis.* Sed solum competere actionem in factum, ibi: *in factum verbis temperandam actionem.*

L. ult. C. eod. Unde: actionem de dolo prescriptione biennii tolli, adeo, ut ne quidem litis contestatione perpetuetur. Ibi: *inter continuum biennium capia, post biennium forenda doli actionis concessam litemam.* Nota tamen, biennia elapso, competere actionem in factum in id, quod locupletior factus sit, *L. 28. & 29. d. 1.* Ibi: *perpetuo dabitur, perpetuo danda sit in factum alio, ut, in perpetuum temerari oportet.*

Lib. IV. Tit. 4.

De *Minoribus XXV. annis.*

L. 37. pr. b. t. Unde: restitutionem in integrum ne quidem ex causa etatis locum habere in delictis. Ibi: *excusationibus penarum parum non est.*

L. 35. eod. Unde: restitutionem in integrum ex causa etatis tunc quoque competere, cum minor laesus est, habita affectionis ratione, veluti quod bonum avitum distrahatur sit. Ibi: *audetur, si ejus intercessu apprehetur, veluti quod majorum ejus fuisset.*

L. 2. C. si adversi. creditur. Unde: eum, qui minori pecuniam mutatus est pro usuris, probare oportere verbonem in utilitatem minoris. Ibi: *favori accepisti.* Secus itaque, dicendum est de eo, qui sine usuris credidit.

L. 2. C. qui et adversi. quos &c. Unde: liberis minoribus adversus parentes, quibus cum contraxerunt, beneficium restitutionis in integrum ex causa etatis non competere. Ibi: *nullo modo adversus parentes utriusque sexus datur restitutionem.* Nam personarum reverentia omnem eam excludit restitutionem. Contra vero adversus facta parentum cum tertio, liberis ex causa etatis, imo contra ipsos parentes, ex causa communi, veluti doli, metus, absentiae, datur restitutio, temperatis tamen verbis.

Nov. 155. 4. t. Unde: liberis minoribus, restitutionem in integrum, ex causa etatis quoque, contra matrem, iterum nuptam, competere. Ibi: *qua secundae complexa sunt nuptiam, non liceat.*

Lib. IV.

Lib. IV. Tit. 6.

Ex quib. causis. major.

L. 39. b. t. Unde: absentem, qui procuratorem reliquit, per eumque defendi potuit, in integrum non restitui. *Ibi: si procuratorem reliquit, per quem defendi potuit, in integrum volens restituui, non auidetur.* Excipiuntur tamen fatalia proceſſus, v. c. decendium ad appellandum. Namque in illis absens, alique privilegialis, in diſtincte reſtituuntur, *L. ult. de in integr. reſtit.* *Ibi: Hallenum in integrum reſtitutione ſubveniri ſolet, ut appellare hu permittatur.*

L. 1. §. 1. b. t. Unde: judici arbitrium competere decernendi reſtitutionem ex poſſe cauſis, quamvis jure non expreſſa. *Ibi: ſi qua alia ubi juſta cauſa eſſe videbuntur.*

L. ult. C. de reſtit. milit. Unde: militibus, iſque abſentibus, &c in expeditionibus occupatis, competere reſtitutionem in integrum. *Ibi: hu ſolte, qui in expeditionibus occupati ſunt.* *Conſ.*

L. 1. C. de uxor. milit. Ubi eadem reſtitutio ad uxores militum extenſa legitur. *Ibi: mulieribus, ad exemplum miſerum, ſubveniri ſolet.*

Lib. IV. Tit. 7.

De

Alienat. jud. mut. cauſis. fact.

L. 4. §. 1. b. t. Ubi: *verecunda cogitatio ejus, qui lites expoſcitator, non eſt vituperanda.*

Lib. IV. Tit. 8.

De

Receptis, qui arbitr. recep.

L. 76. pro ſocio. Unde: arbitros dum eſſe generum: alios in ſpecie dictos, *Schieds*, *Nichtere*, quorum arbitrium eſt neceſſarius; alios arbitratores, quorum judicium eſt loco conſilii, atque adeo voluntatis. *Ibi: arbitratorum enim generi ſunt duo: unum ejusmodi, ut, ſive æquum ſit, ſive iniquum, parere debeamus; alterum, ut ad boni viri arbitrium redigi debeat.*

Aa 2

L. j.

L. 5. pr. C. h. t. Unde: laudo homologato, hoc est, sententia, ab arbitro, in specie dicto, lata, eaque, vel expresse, vel tacite, puta silentio decem dierum, comprobata, alteri contra alterum competere actionem in factum, & exceptionem. Ibi: *si quidem subscripserint, ut si sententia tam corroboraverint, & non intra decem dies proximas attestatio missa fuerit, tunc exceptionem, & actionem, competere.*

L. 17. §. 5. & 6. iud. Unde: compromissum, in duos arbitros hac lege factum, ut, arbitris dissentientibus, tertius, isque iocundus, assumatur, non valere. *d. §. 5.* Ibi: *utli compromissum non valeret, nam in assumendo possunt dissentire.* Compromissum vero, in duos simpliciter factum, arbitris inter se dissentientibus, sic capiendum esse, ut arbitri, ope praetoris, tertium eligant. *d. §. 6.* Ibi: *& debet praetor cogere arbitros.* Nota, ibidem, naturalem hominum esse ad dissentiendum facilitatem.

L. 27. §. 2 h. t. Unde: standum esse sententiae arbitri, etiamsi iniqua sit, atque adeo eandem nullo modo retractari posse. Ibi: *flari debet sententia arbitri, siue aequa, siue iniqua sit, & sibi imparet, qui compromissit.*

Lib. IV. Tit. 9.

Nauta, caupon, stabular. &c.

L. 5. pr. h. t. Unde: hospites activos, *Hofst-Wirthe*, cuiuscunque sint generis, tineri ad exactissimam diligentiam. Ibi: *custodiam mentis serventur.*

Lib. V. Tit. 1.

De

Judicium.

L. un. C. quando Imperat. inter &c. Ubi: pupillas, non mloores, quia hoc jus est singulare, *vid. L. 14. de L. l.* viduas, aliasque personas miserabiles, reum, omnino fore primae instantiae, statim convenire posse coram summo iudicio. Ibi: *iudicium nostra Sententia serventur.*

L. 2. C. ubi in rem alio &c. Ubi: cum, qui alterius nomine rem possidet, ab altero convenitur, ipsummet licet suscipere non debere, sed autorem nominando ex lite dimitti, v. c. conductorem. Ibi: *quis,*

quis alterius nomine possident, licem sustineat, debet statim in iudicio dominum nominare.

L. 1. C. ubi de ratione, &c. Unde: eum, qui aliena negotia administravit, nusquam, quam in loco gestæ administrationis, conveniri posse. *Ibi: eum, qui administravit, ubi hæc gessit, rationem oportere reddere.*

Conf. L. 2. C. eod. in fin. Ubi ratio.

L. 3. C. de primipilo. Unde: uxoris dotem obligati pro marito ex causa primipilari. *Ibi: si consuetudo, sive satissactum esset ob causam primipili.*

L. 4. C. eod. Ubi: ex eadem causa liberos teneri, quamvis patri hæredes non existant. *Ibi: ex sola primipili causa liberos, etiamsi hæredes non existant, teneri.*

L. 3. & 4. C. quando Fidei vel priv. &c. Unde: fideum, privatumque, sui debitoris debitores convenire posse, scilicet si debitum sit liquidum, & debitor ipse sit exsolvens, *d. L. 3.* *Ibi: si debitum non insistantur.*

Et L. 4. Ibi: non prius, nisi patuerit.

L. 2. C. de ord. iudic. Unde: concurrentibus pluribus actionibus, eam esse præferendam, quæ alteri facit præjudicium. *Ibi: primo de naturam veritate queri.*

Lib. V. Tit. 3.

De

Hæreditatis petitione.

L. 1. C. h. r. Ubi: possessionem non tenentem ad edendum suæ possessionis titulum, excepta hæreditatis petitione. *Ibi: ergo possessorem, tantum sua possessione dicere, incivile est, præter eum, qui dicere cogitur, utrum pro possessore, an pro hærede possideat.*

L. 7. C. d. e. Unde: hæreditatis petitioni præscribi XXX. annis. *Ibi: præscriptionis longi temporis non subtraheri.*

Lib. V. Tit. 4.

Si pars hæredit. petat.

L. 3. in fin. h. r. Ubi: vidua prægrante existente, filium quartam partem petere posse, propterea, quod gigni possint tertium. *Ibi: quia fieri poterat, ut tertium nascerentur, quartam partem supersitici filio assignaverint.*

Lib. VI. Tit. 1.

De

Rei vindicatione.

L. 44. b. 1. Ubi: fructus pendentes pro parte fundi haberi, etque aden jure immobilium censeri. Ibi: *fructus pendentes pars fundi videntur.*

L. 6. b. 1. Unde: rem singularem in rei vindicatione accurate, veluti a nominis, a finibus, a qualitate, quantitate & figura, describendam esse. Ibi: *debet designare rem, & utrum totam, an partem, & quoniam partem.*

L. ult. d. 1. Unde: rem negare, se possidere, possessionem in personam infestationis transferri in actionem. Ibi: *ita, ut si possit adversarius convinci, rem ab adversario possideri, transferat ad se possessionem.*

Lib. VI. Tit. 3.

Si ager vectigalis &c.

L. 1. §. 1. b. 1. Unde: locum in conductionem praediorum publicorum transferre in conductionem domotiam utile. Ibi: *placuit, competere etiam rem aliam adversus quemvis possessorum.*

Lib. VII. Tit. 1.

De

Usufructu.

L. 17. quib. mod. usufr. l. usufr. amitt. Unde: fructus non aliter ab usufructuario recipi, quam accedente ejusdem facto, puta separatione a fundo, vel aedificatione, si sponte deciderint. Ibi: *fructuarii fructus tum sunt, cum in partem.*

L. 7. §. 2. b. 1. Unde: usufructuarius 1.) sumtus modicos facere, 2.) tributa, etiamque onera, sustinere, intellige: quatenus fructus non excedant. Ibi: *modica resilio ad eum pertinet, quoniam & alia onera agnovit, ut puta stipendium, vel tributum &c.*

Lib. VII.

Lib. VII. Tit. 5.

De

Usufuctu ear. rer. quæ us. conf.

L. 9. §. 3. usufuctu. quemadmod. iav. Unde : earum etiam rerum, quæ oriendo paulatim deterioratæ & obsolescunt, verum esse usumfructum, atque adeo ejusmodi res, finitio usufuctu, in eadem specie, licet attritæ & deterioratæ factæ sive, reddi possit ; modo fructuarius, bonè vici arbitrato, prælegit, eisdem fuerit usus. Ibi : non obligari promissorem, si eam sine dolo malo accretam reddiderit.

Lib. VII. Tit. 8.

De

Usus & habitatione.

L. 12. §. 1. & 4. h. t. Unde : usum ex conditione personæ, cui constitutus est, æstimandum, atque adeo interdum pro ipso usufuctu habendum esse. §. 1. Ibi : aliquo enim largius cum usufructuario agendum est, pro dignitate ejus, cui relictus est usus. Et §. 4. Ibi : si forte nuptia sunt, cui usus æquorum relictus est &c. si testator sciens, cum hujus esse institutus & vira, videtur etiam de hoc usu fecisse.

L. 22. pr. eod. Unde : usum ex conditione quoque rei usufructu adjudicandum, atque adeo interdum quoque pro usufuctu habendum esse, in primis eo casu, cum alioquin usus foret inutilis, v. c. in sylva remotioni constitutus. Ibi : fructum quoque cui legatus videtur, quæ, nisi liceret legatarium cadere sylvam, & vendere, nihil habituri essent eo eo legato.

Lib. IX. Tit. 1.

De

Servitutibus.

L. 28. de servit. præd. urban. Ubi : omnes servitutes reles continuam causam, i. e. aptitudinem facultatemque exercendi easdem habere. Ibi : omnes servitutes prædiorum perpetuas causas habere debent.

L. ult. in fin. C. de præscr. long. temp. Ubi : servitutes generaliter, atque

atque adeo etiam discontinuas, acquiri usufruptione ordinaria, hoc est, X. vel XX. annorum. Ibi: *eodem observando ut res sine incorporales, veluti usufructus & cetera servitutes.*

Lib. IIX. Tit. 3.

De

Servitutib. prad. rustic.

L. 8. §. 1. Ubi: viam in portectum VIII. pedes, in anfractum vero XVI. pedes habere. Ibi: *viam latius in portectum octo pedes habet; in anfractum, id est, ubi flexum est, sedecim.*

Lib. IIX. Tit. 4.

Commun. pradior.

L. 14. §. 1. *quemadmodum servit. amitt.* Unde: interdum quem tenent ad constituendam alteri servitutem, v. c. iisneris, tum scilicet, cum vicinus ad suum agrum aliter venire non potest. Ibi: *cum via amissa est, vicinus proximus viam prestare debet.* Intellige: praestito viae pretio. Conf.

L. 12. pr. *de religiof.* Ubi: cum, qui sepulchrum habet, viam autem ad sepulchrum non habet, vicinum cogere posse, ut ei praestet viam, soluto scilicet pretio. Ibi: *praes compellere debet, iusto pretio ei iter praestari.*

Lib. IX. Lit. 2.

Ad Legem Aquiliam.

L. 38. §. 8. ad L. *ful. de adul.* Unde: provocatum tum quoque ad faciendum damnum tenei, cum modum defensionis excesserit. Ibi: *quia plus fecerit, quam quia vindicare se non debuisset, puniendus sit.*

L. 45. §. 3. b. 1. Unde: mutua damna compensatione tolli. Ibi: *nihil eo nomine potest agi.*

L. 25. §. 4. *locati.* Unde: damnum, datum per inimicium, ab eo, qui causam inimicitie dedit, faciendum esse. Ibi: *culpa adsumitur, si propter inimicitias vicinus arbores excedens.*

Lib. IX.

Lib. IX. Tit. 4.

De

Noxalibus actionibus.

L. 27. §. 2. b. t. Unde: debitorem alteri native obligatum toties obligari simpliciter incipere, quoties factum mentitur, sive, in poenam inficiationis & mendacii, ex debitore alternativo fieri absolutum, hoc est, amittere eligendi arbitrium. Ibi: *si negavit, iudicium dabo sine noxa deducere.*

Lib. X. Tit. 1.

Finium regundorum.

L. 28. de probat. Unde: in prescriptione immemoriali testis da auditu alieno, non hñr: n̄ fogen, admittendos esse. Ibi: *cum omnium boni est opinio, nec audisse, nec vidisse, cum id quæ fieret, neque ex eis audisse, que vidissent, aut audissent.*

Lib. X. Tit. 2.

Familia herciscunde.

L. 28. §. 4. b. t. Ubi: adionem familiæ herciscundæ semel tantum competere, atque adeo, quod ad res indivisas, locum esse actioni communi dividundo. Ibi: *familia herciscunda iudicium amplius, quam semel, agi non potest &c. quod si quadam res indivisa relicta sunt, communi dividundo de his agi potest.*

L. 29. §. 16. b. t. Unde: eam, qui ex re ipsa, hoc est, ex quasi-contractu, enque vel lege, vel facto tenet, constituto, alteri obligatur, solum tenet ad præstandam culpam locam. Clarius: ad præstandam eam diligentiam, quam tempore actus celebrari in suis rebus solet adhibere. Ibi: *valent igitur diligentiam præstare debet, qualem in suis rebus. (Intellige tempore actus gesti.)*

Lib. X. Tit. 3.

Communi dividundo.

L. 28. b. t. Ubi: in re communis potior em causam esse prohibentis. Ibi: *in re potioris causam esse prohibentis.*

Bb

L. 3.

L. 3. C. commun. nec. judic. Unde: divisionem extrajudicialem non solum ob dolum & lesionem ultra dimidium, sed ob quamcunque, renactari posse. Ibi: majoribus etiam per fraudem, vel dolum, vel perperam, sine judicio factu divisionibus, solis subveniri.

L. 10. C. eod. Unde: verba enucleativa in testamento non probare, v. c. inventarium, a parente factum, liberis non prejudicare. Ibi: quomodo res, quarum testator non fecit mentionem, heredis inquirere possint, nihil impedit.

Lib. XI. Tit. 1.

De

Interrogation. in jur. fac.

L. 11. §. 3. 4. 5. & 7. h. t. Unde: cum, qui, in judicio interrogatus, vel falso negat, vel sine iusta causa taceat, vel respondeat, sed non ad interrogata, aut obscure, in solidum obligari, propter mendacium. § 3. Ibi: mendacii hanc poenam ferri, quod in solidum committitur. Non tamen debet muni. Et §. 4. Ibi: qui tacuit apud praetorem, in eo lapsa est, ut in solidum condemnatur. Nam, qui omnino non respondit, commisit, qui praeter omnia committere videtur. Et §. 5. Ibi: ut omnino non respondisse videatur, qui ad interrogatum non respondit. Et §. 7. Ibi: nihil interst, nescit quis, an talis interrogatus, an obscure respondeat, ut incertum damnetur interrogatorem.

Lib. XI. Tit. 3.

De

Servo corrupto.

L. 14 §. 1. h. t. Unde: actionem de servo corrupto utilem competere de liberis & famulis nostris. Ibi: utilis competit actio judicis agnoscenda: quoniam interst nostris, animum libertorum nostrorum non corrumpi.

Lib. XI. Tit. 5.

De

Aleatoribus.

Auth. interdicimus C. de Episc. & Cler. Ubi: Clericos non solum ludentes, aut, aliis ludentibus, participes, sed & spectatores, vel in lusu,

lusu, vel in quolibet spectaculo, per triennium suspendi. Ibi: *mercedem emittitur ad ambulans ludere, aut, aliis ludantibus, participis esse, aut instigator fieri, aut ad quodlibet spectatum venire. Si quis autem in his deliquerit, subimus hunc triens annus a vinetibus ministerio prohiberi.*

L. ult. C. de atratorib. Unde: 1.) in ludo perditum repeti posse, nec solum a victis, sed etiam eorum parentibus, puta conditione ex lege, immo, nemine agente, sileum recipere. 2.) eandem actionem demum excludi 50. annorum præscriptione. 3.) licitum esse inter alios ludos Quintacum, Ringreanen, a quodam Quinto ita nominatum. 4.) non licere in ludis etiam licitis ludere ultra unum solidum. 5.) hospites ludantium puniri assessoris actionis ob injuriam, damno ob mutuum, mo eorumdem domos publicari. Ibi: *solutum redditur &c. aut hic negligentibus, a patri, vel recipiat sifur, non obstat, nisi quinquaginta annorum, præscriptione. Lymnium. Junge*

L. 1. C. 10 d. Ibi: *ludere vibratione Quintiana, a quodam Quinto ita nominata. Nec permutamus itum in his ludere, ultra unum solidum, domibus eorum publicari, ubi hoc reperitur. Junge*

L. 1. §. 3. b. 1. Ibi: *prætor simpliciter ait: si quid subreptum erit, judicium non dabo.*

Lib. XI. Tit. 6.

Si mensor fals. mod. dix.

L. 1. §. 1. b. 1. Unde: mensores solum ob dolum vel culpam la- tam tenent. Ibi: *hæc alio delammatum duntaxat exigat. Latæ culpa plane dolo comparabitur.*

Lib. XI. Tit. 7.

De

Religiosis &c.

L. 3. §. 5. de sepulch. violat. Ubi: ex rescripto Hadriani poenam XL. aureorum, eamque sileo insciscendam, statutum est. in eos, qui in civitate sepeliunt, prohibiti statum conuati. Ibi: *Hadrianus rescripto poenam statuit quadragenta aureorum in eos, qui in itinere sepeliunt, quam sileo inferri possit. Item: oportet imperialia statuta in omni loco valere,*

L. 14. §. 5. & §. 6. b. 1. Ubi: 1.) ornamentis cum corporibus condi non debere. *d. §. 5.* Ibi: non autem oportet ornamenta cum corporibus condi. 2.) impensis funebres immodicas non repeti, ne quidem volente defuncto, licitas. *d. §. 6.* Ibi: si immodice factum est, item: nec voluntatem sequendam, si res egrediatur iustam summam rationem.

L. 22. b. 1. Unde: mortuum teneri ad sepeliendam uxorem in subsidium demum, hoc est, deficientibus propriis bonis. Ibi: ex dote, & ceteris mulieris bonis, sumenda est.

Lib. XII. Tit. 1.

De

Rebus creditis.

L. 32. b. 1. Unde: roties ex aequitate competere actionem; quoties pecunia mea ad te, me ignorante, pervenit, & consumtus est. Ibi: sed proprius est, ut, obligari in, existimem, quia pecunia mea & de per vim, tam mihi & te reddo, bonum & aequum est.

Arb. contra C. de non nom. pec. Ubi: eum, qui negat propriam manum, puniri duplo. Ibi: convictus in duplum condemnatur.

Lib. XII. Tit. 2

De

Iurejurando sive volunt s. nec.

L. 9. §. 2. b. 1. Unde: iusjurandum judiciale, etiam in causis famosis, e. gr. furti, deferri posse. Ibi: si damnetur qui post iusjurandum in famosis iudicio. Conf.

L. 34. pr. cod. Ibi: & ad omnes res locum habet.

L. 31. b. 1. Ubi: iusjurandum, a parte parti delatum, prae-textu instrumentorum novae reparationum, retractari non posse. Ibi: si alias inter ipsos iurejurando transactum sit negotium, non retractari eandem causam retractare. Secus est in supplicatorio.

L. 34. §. 4. b. 1. Ubi: iusjurandum calumniae non esse praestandum, nisi exigatur. Ibi: si hoc exigatur.

L. 12. C. de reb. cred. Ubi: eum, qui iusjurandum defert, deinceps ad probationes ordinarias reverti posse, ad iusjurandum vero redire non posse. Ibi: nemini licere penitus iterum ad sacramentum recurrere. Licet quidam hoc facere, & alias probationes praestare, ita tamen &c.

L. 2.

L. 2. C. d. i. Unde: perjurium Jure Civili impunitum esse. Ibi: *jurjurandi continentis religio facit DEUM ultorem habere.*

Lib. XII. Tit. 3.

De

In litem jurando.

L. 2. C. b. i. Unde: jurjurandum in litem etiam ob latam culpam deferri. Ibi: *neque lata culpa.*

L. 4. §. 2. b. i. Unde: in jurjurando in litem affectionis jurari posse in infinitum, ita tamen, ut iudex tum ante, tum post peritium jurjurandum, summam taxatam moderare possit. Ibi: *jurare in infinitum licet. Item: possit & taxationem jurjuranda adjuvare.*

Lib. XII. Tit. 5.

De

Condiçãoe ob turp. l. injust. caus.

L. 4. §. 3. b. i. Ubi: datam mercedem a meretrice repeti non posse. Ibi: *repeti non potest, nota ratione. Illam enim turpius facere, quod sit meretrix; non turpius accipere, cum sit meretrix.*

L. 2. §. 2. b. i. Ubi: eum, qui iudici dat in bona causa, condicio-
re quidem datum posse, sed ipsummet litem perdere. Ibi: *condicio-
ni locum esse. Litem impetere.*

Lib. XII. Tit. 6.

De

Condiçãoe indebiti.

L. 26. §. 3. & L. 40. b. i. Ubi: eum, qui exceptionem petentio-
riam habet, solum per errorem modo repetere posse, modo non pos-
se. Possit, quoties exceptio data est in gratiam solventis debitoris, v. c.
exceptio SCii Vellejani, non posse, quoties exceptio data in odium
creditoris, veluti exceptio SCii Macedoniani. Ibi: *siquidem ejus causa
exceptio datur, cum qua agitur, solum repeti potest. Ubi vero in
odium ejus, cui debetur, exceptio datur, petentium solum non re-
petitur.*

Lib. XIII. Tit. 1.

De

Condiçione furtiva.

L. 2. §. 1. b. 1. Unde: in rebus fungibilibus, sive ex contractu, sive ex delicto, debitum, ab moram, spectari tempus, quo res unquam plurimi fuit. Ibi: *placet tamen, ut tempus statundum, quo res unquam plurimi fuit.*

Lib. XIII. Tit. 4.

De

Eo, quod certo loco &c.

L. 1. §. 1. b. 1. Unde: obligationem, quæ ex solo officio iudicis venit, ad fideiussorem non prorogari. Ibi: *ut oportebit obligationem fideiussoris augeri.* It. circa ejus executionem estimationis ratio arbitrio iudicis committitur.

Lib. XIII. Tit. 5.

De

Pecunia constituta.

L. 21. §. 1. b. 1. Ubi: nullo tempore adjecto, promissum dari tempus modicum, non minus decem dierum. Ibi: *Sed modicum tempus statundum est, non minus decem dierum, ut exactio celebretur.*

Lib. XIV. Tit. 1.

De

Exercitoria actione.

L. 1. de inst. ad. Unde: præponenti ex contractu præposito, contra eum, cum quo præpositus contraxit, non competere actionem, nisi in subsidium, id est, cum præponens a præposito ordinariæ actione suam consequi non possit. Ibi: *si modo aliter rem suam servare non possit.*

Lib. XIV.

Lib. XIV. Tit. 2.

De

Lege Rhodia de jactu.

L. 2. §. 1. h. t. Unde: locatorem operæ, damnum instrumentis datum, a conductore petere non posse, v. c. scilicet, si malleum fregit. Ibi: quia dissimilis earum rerum causa sit, quæ navis gratia parentur, & earum, pro quibus mercedem aliquis acceperit: nam etsi fateri incudem aut malleum fregit, non imputatur ei, qui locaverit opus. Conf.

L. 6. eod.

Lib. XIV. Tit. 3.

De

Institoria actione.

L. ult. h. t. Unde: actionem contra officialem, durante, non finito, officio, institui posse. Ibi: nec agnoscere conveniendi cum superesse: cum ad institutorii officio fregisset.

Lib. XIV. Tit. 6.

De

SCto Macedoniano.

L. 10. h. t. junct. L. p. §. 5. eod. Ubi: filium familias naturaliter ex mutuo obligari pecuniario, non obstat SCto Macedoniano, atque adeo solum non reperire. Ibi: quoniam solvendo non repetant, quæ naturaliter obligatio movet.

L. 12. h. t. Unde: exceptiones juris v. c. SCto Macedoniani, Vellejani, interdum post sententiam, in ipsa executione, opponi posse. Ibi: utitur SCto exceptioni, exemplo mulierum intercedentium.

Lib. XV. Tit. 3.

De

In rem verso.

L. ult. h. t. Unde: ex gestione personæ liberæ dari actionem de in rem verso utilem. Ibi: dandum de in rem verso utilem actionem.

Lib. XV.

Lib. XV. Tit. 4.

Quod iussu.

L. 7. § 1. C. quod iussu 10 &c. Unde: actionem quod iussu utilem competere contra alias personas, præter dominum & partem, eas jubentes, modo is, cui jubetur, jubenti reverentiam debeat. Ibi: *providet, nullam se habuisse actionem, nisi &c.*

Lib. XVI. Tit. 1.

Ad SCtum Vellejanum.

L. 21. C. b. t. Unde: mulierem, non obstante SCto Vellejano, valide ius hypothecarium remanere. Ibi: *licet mulieribus ius hypothecarium, sibi compulsu, renuntiari.*

Atib. si qua mulier C. ad SC. Vrb. Unde: intercessionem uxoris pro marito omnimodo esse interdictam. Ibi: *hoc nullatenus valere, siui senil, siue mulieris.*

L. 22. C. 104. Unde: eum, qui ex promissione regulariter non obligatur, iterata deinceps post biennium promissione, valide obligari. v. e. mulierem ex causa intercessionis. Ibi: *siu autem p. si biennium hoc fecerit, sibi imputat, si, quod sepius cogitare poterat, & evitare, non fecit, sed ultro firmaverit.*

Lib. XVI. Tit. 2.

De

Compensationibus.

L. 34. de dolo malo. Unde: dolum dolo compensari. Ibi: *si dolo malo fecerint, invicem de dolo non agunt.*

L. 1. C. b. t. Unde: in distinctis stationibus, i. e. administrationibus & officiis, compensationi locum non esse. Ibi: *ita duntaxat locum esse, si eadem ratio quid debeat, qua petat. Atque hoc iure propter consuetudinem diversarum officiorum tenetur servandum est.*

Lib. XVI.

Lib. XVI. Tit. 3.

Depositi vel contra.

L. un. C. de probat. sequitur. Unde: iudicem regulariter tem-
ligiosam sequestrare, id est, administrationem possessioni adimere, &
iterum conferre non posse. Ibi: *sequestrationis missas conquiscat.*

Lib. XVII. Tit. 1.

Pro socio.

L. 67. §. 1. b. 1. Unde: illud, quod socius, isque particularis, ex
pecunia communis sibi comparavit, non sibi commune, v. c. usus est.
Ibi: *nam si suo nomine &c. usus ipsi socii non oportet.*

L. 52. §. un. b. 1. Illos: ex societate omnium bonorum solven-
dum esse, neque, ea finita, repeti posse, quod in dotem unius filiz, vel
studii unius filii, datum. Ibi: *consecuturum.*

Lib. XVIII. Tit. 1.

Di

Contrahenda emtione.

L. un. C. de vendend. reb. civit. Unde: in rebus ecclesie ac ci-
vilitatis vendendis scripturam esse necessariam. Ibi: *proposita sacro-*
sancta scriptura.

Rubr. & L. 2. p. C. sine censu nil inquit &c. Unde: venditi-
onem pignori sine tributis non valere. *Rubr.* Ibi: *comparari non posse.*

L. 2. Ibi: nec licet inquam rem sine censu comparare. Et *L. 3. Ibi:*
passiones soluta. Quod intelligendum est in primis, secundum receptam
in foro Saxanico Electorali sententiam, in prejudicium filii. Idcirco
ejusmodi pactum inter ipsos contrahentes valet, ad effectum conseque-
di interesse. *vid. Risolui. b.*

L. 2. quare expon. non deb. Ubi: cum hoste mei cati non licere.
Ibi: *nemo audeat vendicare.* Idcirco sub pena capitis & confiscatio-
nis bonorum. Ibi: *bona ejus universa pro meo fisco addici, ipsum quo-*
que capitalem penam subire dixerimus.

L. 3. C. de commercis. Ubi: mobilibus mercaturam, præsertim
Ce
sordi-

sordidam, non convenire. Ibi: *publicorum munitionum exercere prohibemus.*

L. 16. de reb. aucton. jud. possid. Unde: in subhaftationibus bonorum debitoris extinguntur perfecti 1.) creditorem, & pluribus concurrentibus, tum, cui major quantitas debetur. 2.) cognatum. Ibi: *potior habetur creditor cognatus.* Magis tamen creditor, quam cognatus, & inter creditores potior is, cui major pecunia debetur.

L. un. C. non licere habitorib., &c. Unde: jus retractus competere convicaneis, i. e. eadem metromonia, sive vicinorum capiti finium, Ante odor Berichten adscripsit. Ibi: *non licere ei, nisi ad habitorum adscriptum ejusdem metromonia, transire.*

Lib. XVIII. Tit. 2.

De

In diem additione.

L. 8. b. t. Unde: in additione iudicem emtorem priorem se ad sanandum, quod posterior adjicit, offerre posse. Ibi: *necesse habet venditor priorem emtorem iustorem facere, ut, si quid alius adjicit, ipse quoque adjicere possit.*

L. 31. §. 22. de iudic. iudic. Unde: si is contrahatur, ut res sit inempta, si displicuerit, nullo certo tempore expresso, intra LX. dies licet a contractu recedere. Ibi: *si de tempore nihil conventum, in facilius alio intra sexaginta dies iustus accommodatur emptori ad reddendam.*

Lib. XVIII. Tit. 3.

De

Lege commissoria.

L. 16. b. t. Unde: verbis discretis concepto pacto, v. e. res esto incerta, contractus esto nullus, contractum ipso jure resolvitur, atque adeo dominium redire ad venditorem, Ibi: *ut a venditore venditum debeant ex conventionem.*

L. 3. C. de pact. inter empt. & vend. Unde: verbis obliquis concepto pacto, v. e. ut res restituatur, ut ad venditorem revertatur, ut venditori eam recipere liceat &c. contractum ipso jure non resolvitur, sed solum alicui contra alium ex quomodocumque pacto competere actionem personalem. Ibi: *rei vindicationem non habet, sed actionem ex vendito.*

Lib. XVIII.

Lib. XVIII. Tit. 4.

De

Hereditate & actione vendita.

L. 3. C. de notationib. Unde: ante factam debitum cello denunciationem cessionis, liberum esse debitori cello, utrum cessionario, succedenti, solvere velit, immo ipsummet cedentem nomen exigere posse. *Ibi: antequam debitori tuo denuncaveris, exigere a debitore tuo non potest.*

L. 2. C. de commun. rer. alien. Unde: si cum, ex singulari privilegio, rem ex parte suam, atque ad eundem communem, in solidum distrahere, immo oppignorare posse, salva condicione pretii parte. *Ibi: si a seculo facta sit venditio, si cum ejus infringi, minime ratione est.*

Lib. XVIII. Tit. 6.

De

Peric. & commqd. rei vend.

L. 34. § 5. de transact. em. Ubi: in venditione sub gustu licitam esse penitentiam, non similiter in venditione sub quantitate. *Ibi: gustus ad hoc proficit, ut improbare liceat, mensura vero non eo proficit, ut aut plus, aut minus, vendat.*

L. 1. §. pen. b. 1. Ubi: venditorem stricto jure effundere posse vinum, si in mora sit emptor; humanius vero non effundere, sed potius experiri ad interesse. *Ibi: licet effundere vinum, si tamen, cum possit effundere, non effundit, laudandus est potius, ea propter mercedem quoque delictum potest exigere.*

Lib. XIX. Tit. 2.

Locati conducti.

L. 25. C. h. t. Unde: conductorem locatori, rem locatam, finito usufructu, repetenti, quantitationem domum; restituere non posse. *Ibi: possessionem privam restituere debet, & tunc de proprietate loquere.*

Lib. XIX. Tit. 3.

De

Æstimatoria.

L. 17. §. 1. præfer. verb. Unde: in contractu periculum peritine-
re ad rogantem. Ibi: *siquidem igitur rogavi, minus illi periculum; si
in mi, iuravi.*

Lib. XX. Tit. 2.

In quib. causis pign. l. hypoth.

L. 6. §. ult. C. de bon. que libris. Unde: liberis ratione bono-
rum maternorum, sicutumque adventitiorum, in bonis patris admini-
stratis competere hypothecam tacitam. Ibi: *in materna, casusque
donationibus.*

L. un. C. etiam ob chirograph. pgi. Ubi: editorem, solito de-
bito hypothecario, etiam ob chirographarum debitum pignori capere
posse. Ibi: *nisi ea pecunia sibi reddatur, qua sine pignore daretur, eam
restituere non cogitur.*

Lib. XX. Tit. 3.

Que res pignori l. hypoth. dat.

L. ult. C. que res pign. obhg. Unde: hypothecam etiam verbis
quipollentibus, v. c. *sine & periculo rerum meorum*, vel per serum
meum cautionem, factis, promissa &c. constituit. Ibi: *sufficere
ea verba ad hypothecam.*

L. §. C. red. Ubi: spem pretiorum pignori non posse. Ibi:
spem pretiorum pignori, minus admittendum est.

L. §. C. red. Ubi: instrumenta agniculorum, eorumdemque exem-
plo libros studiosorum, pignori non posse. Ibi: *pignorum gratia,
quod ad cultum agri pervenit, auferri non videtur.*

Lib. XX. Tit. 4.

Qui potior. in pign. &c.

L. 11. C. de p. Ubi: hypothecam iudicialem posteriorem antefieri
hypothecæ extrajudiciali, tempore prioris. Ibi: *nam, qui instrumentum
est, publis consilio, videtur, præponi, etiam si posterior in contrahitur.*

L. 7.

L. 7. C. h. i. Ubi: cum, quia ad emendam rem mutuo dedit, & sibi in contenti de hypotheca protulit, onicis et creditoris, prior rem hypothecam gentem habentibus. Ibi: *eum, cujus pecunia praedictum consensum probatur, quod ei pignori esse specialiter, sicut conuenit, omnibus antefit.*

L. 1. C. de bu, qui in prior, credi. loc. &c. Unde: eum, qui mutuo dedit, ad dimittendum creditori hypothecarium, hoc pacto, ut in locum creditoris hypothecarii, pecunia sua dimitti, succedat, etiam sine cessione, ejusdem creditoris jure, & e. hypotheca, uti. Ibi: *nam si, qui pecuniam posita dat, sub hoc pacto credat, ut idem pignus ei obligetur & in locum ejus succedat.*

L. 2. §. ubi, de reb. aucto. jud. poss. Unde: eum, qui mutuo dat, ad dimittendum creditori privilegium, etiam sine pacto, cum debito cinto, in ejus locum succedere. Ibi: *conuenatio prioris creditorem, quoniam pecunia ad eum deores privilegii peruenit.*

L. ubi, C. de bu, qui in prior, credi. loc. &c. Unde: creditori posteriori hypothecarium etiam sine pacto succedere in locum prioris, ejus pecunia dimitti. Ibi: *si in secundo creditori offerenti pecuniam potestas est, ut succedat in ius.*

Lib. XX. Tit. 5.

De

Distract. pign. & hypoth.

L. 7. §. fin. b. 2. Unde: pactum de non vendendo totico impedit venditionem, quoties appositum est ab eo, qui habet jus in re, v. c. hypothecam. Ibi: *nullam esse venditionem, ut pactum situr.*

L. 3. C. de pignori. Unde: creditorem hypothecarium, vi pacti tui, ut ei liceat propria auctoritate hypothecam occupare, illud quidem facere posse, modo debitori non obstat. Ibi: *vim quidem facere non videtur.*

Lib. XX. Tit. 6.

Quib. mod. pign. l. hypoth. solv.

L. 2. §. 15. b. 1. Unde: subscriptionem quidem, non vero notam scientiam, venditionis, sufficere, ut et si prior hypothecarius, emisse hypothecam intelligatur. Ibi: *non videtur consensisse creditor, si scientia*

Cc 3

co,

eo, debitor rem vendiderit &c., sed si subscriptus forte, consensisse videatur. Excipit tamen venditionem in causa privilegii, L. 1. C. de remiss. pagu. Ibi: *fructus ea*. Item in libertate.

Lib. XXI. Tit. 1.

De

Adlito edicto.

L. 43. §. ult. b. t. Unde: in rebus minimis redhibitioni locum non esse. Ibi: *singularium venditionum causa ne sit redhibicio, in usu est.*

L. 38. pr. cod. Unde: actioni redhibitorie circa iumenta & ornamenta praestitibi LX. diebus, ob vitium corporis vero VI. menses, ceterum actioni aëthmae live quanti minoris praestitibi anno. Ibi: *de ornamentis jumentum in diebus sexaginta; morbi autem in sex mensibus, vel quo minoris in anno.* Conf.

L. 19. §. ult. cod. Ubi: VI. menses, item annum intelligi utilem ratione iniuri, i. e. a die scientiae computandum. Ibi: *Sex menses utilis, annus utilis.*

L. 45. cod. Unde: venditorem rei vitiose ob contumaciam in reddendo pretio, condemnari in duplum. Ibi: *dupla pretia & accessoria condemnari jubetur.*

Lib. XXI. Tit. 2.

De

Evictionib. & dupl. stipul.

L. 51. pr. b. t. Unde: factum, damnumve, a tenio censori per malitiam datum, a venditore praestandum non esse. Ibi: *negamus auctoriam damnorum esse debere, iniqua enim, quae sic tenore, auctorem non debet contingere.*

L. 37. §. 1. b. t. Unde: duplum totum damnum evictionis nomine promitti posse, cum mancipia venduntur, vel rei pretiosiores. Ibi: *non ex omni re, sed de his rebus, quae pretiosiores essent.*

L. 44. de aet. emt. Unde: cum, qui ignorans rem alienam vendidit, tenet ad inter esse, usque ad duplum; eum vero, qui sciens, tenet etiam ultra duplum. Ibi: *non ultra duplum.*

L. 27. C. b. t. Unde: eum, qui sciens rem alienam emit, ne pretium quidem a venditore recipere posse. Ibi: *quod eo nomine dedit, contra iuris posset rationem.*

L. 11.

L. 11. §. 1. Unde: re facto principis evicta, venditorem evictionis nomine non teneri. Ibi: *factus est consensus ad vindictam non pertinere.*

Lib. XXII. Tit. 1.

De

Usuris & fructibus.

L. 6. pr. §. 1. Uode: ex solutione usurarum, longo tempore, id est, decennio, facta, in dubio praeiudicium foret. Ibi: *idcirco solvenda usuras iudicavit, quod et longo tempore praescripser.*

L. 13. C. de r. Unde: usuras, aliasque accessiones, ab aëre potius quidem, sed in sententia non illas, de novo per non p. sic, si solo iudicis officio, v. c. ex more, debeantur, posse vero, si debeantur ex preiudicati causa, v. c. ex stipulatione. Ibi: *sententia vera iudicanda non sunt.*

L. 26. C. de r. Ubi: mercatoribus usuras bestiales, id est, VIII. pro centum, permitti. Ibi: *illos, qui usuras praescripser, vel aliquam hanc negotiationem gerunt, usque ad bestiam.*

L. 10. C. de r. Unde: usuras, particulariter solutas, ultra alterum tantum currere. Ibi: *inter enim nihil fore summam usuras non exiguntur, quoniam in tempore solutionis summa usurarum excedit eam computationem.* Idem casum est *Dei. 29.*

L. 5. C. de r. Unde: creditorem, recipiendo per tricenis minores usuras, ibi etiam & in summo perjudicare ratione usurarum, ita, ut non possit deinceps majores petere, non vero etiam ratione sortis, ibi: *si probetur per triennos annos minores postea consensum, ut ibi si patet ex scriptis.* Iuncta *L. 1. C. de solennitatibus.* Ibi: *permutatum ut oportet, id est, non minus tricenis.*

Lib. XXII. Tit. 4.

De

Fide instrumentorum.

L. 31. C. de donat. Uode: in instrumentis notariorum non esse necessariam testium subscriptionem. Ibi: *et sine istius subscriptione valent.*

Nov. §. 1. 2. Uode: quinque testes, eosque rogatos, requiri ad probandum contra instrumentum publicum solutionem. Ibi: *affirmantur testes: tabularum duo.*

L. 20.

C. 20. C. h. t. Unde; comparationem litium probabiliter probare, atque adeo causam occasionemque iurjurando suppletorio vel purgatorio dare. Ibi: *comparationis litium.*

Lib. XXII. Tit. 5.

De Testibus.

L. 20. D. t. Unde; in causis criminalibus minorem 20. annis testem esse non posse. Ibi: *aut qui minor 20. annis erit.*

L. ult. D. t. Unde; advocatum, nec finita advocacione, pro cliente testari posse. Ibi: *aut patrocinium prestituerunt.*

Lib. XXIII. Tit. 1.

De Sponsalibus.

L. ult. C. h. t. Unde; sponsalia quidem non posse contrahi sub stipulatione penali; possi tamen contrahi sub quadruplo aedonum. Ibi: *nisi specialiter inter contrahentes de eadem quadruplacione placuerit.* &c. Ibi: *si causo, penam stipulationis contritus, futuris interposita, nullas vires habebit.*

Lib. XXIII. Tit. 3.

De Jure Dotium.

L. 22. §. ult. solat. marum. Unde; dotem putativam eandem cum vera privilegia habere. Ibi: *conuulsiore quasi privilegium boni viri mulieri.*

L. ult. C. de Dot. promiss. Unde; patrem dotare debere filiam, etiam emancipatam & devitem; amplius eandem in dubio de suis bonis dotasse intelligi; imo de suis & filie bonis dotem promitteantem intelligi promississe de suis, & in subsidium di muni, si ea non sufficient, de filie bonis. Ibi: *vel forte emancipatus &c. ex sua libentia hoc fructu mulgi &c. si vero & ipsi substantiam identam possidet, in hoc casu quasi de suo patrimonio dedisse intelligatur.*

L. 14. C. h. t. Unde; matrem regulatim ad filiam dotandam non teneri; tamen vero ex magna causa, veluti: quod ipsa sit dives, pater
vero

vero inopi. Ibi: *neque mater pro filia dotem dari cogitur, nisi ex magna & probata causa.*

L. 20. C. h. e. Unde: uxorem, consistente matrimonio, tum dotem repetere posse, cum maritus veigat ad inopiam. Ibi: *Ubi, matrimonio adhuc consistens, maritus ad inopiam se deduxit &c. iam eam posse eadem res vindicare.*

Lib. XXIII. Tit. 4.

De

Pactis dotalibus.

L. 12. C. de Jure Dot. & L. 54. w. eod. Unde: fundum, ex pecunia dotali emum, regulariter acquirit marito, to subsidium vero uxori, h. e. uxorem tum denum ejusmodi fundum vindicare posse, cum aliunde ex bonis mariti eidem satisfacere non possit. c. l. 12. Ibi: *non ubi queritur &c. ac dotis tantum alio tribuimur.* & L. 54. Ibi: *dotales esse videtur.*

L. 2. C. ne fidejuss. vel mand. dot. dentur. Ubi: fidejussionem, dotis nomine a marito perlitam, ipso jure nullam esse. Ibi: *nullam esse simulationem.*

Lib. XXIV. Tit. 1.

De

Donationibus inter virum & uxorem.

L. 5. §. 2. b. i. Unde: etiam inter conjugalas personas, ratione potestatis, prohibitum esse donationem. Ibi: *non valere.* Confer. l. 4. C. eod.

L. 23. b. i. Unde: morte donantis conjugis non convalidari donationem inter conjuges, nisi a vivo donatore res sit tradita. Ibi: *non pumbeas conveniri posse haecdem mariti, licet durante voluntate maritus deserviat.*

L. 25. C. eod. Unde: donationem conjugis, item parentis, 500. solidos excedentem, ratione excessus non convalidari morte donatoris, nisi vel Adis insinuata, vel a moriente expresse confirmata sit. Ibi: *exemplum quantitate donationem minime insinuatam nec confirmari concedimus.* Sin vero speculabatur eas donator confirmaverit, rata habebuntur.

De

L. 5.

L. 5. §. 5. h. n. Unde: contractum inter virum & uxorem regulariter non esse prohibitum, nisi fiat in fraudem. Ibi: *venditionem donationis causa nullius efformantis* &c. *venditionem quidem valere.*

Lib. XXIV. Tit. 3.

Soluto matrimonio.

L. 26. §. 1. de re judic. Unde: cum, qui negat causam privilegii, ipsum amittere privilegium. Ibi: *Ut neganti, se factum esse, non faciat iuratur.*

Lib. XXV. Tit. 3.

De

Agnoscentis & alendis liberis.

L. 1. §. 47. de Q. l. Unde: nonnulli colligunt, præceptores a discipulis to subsidium alendos esse. Ibi: *ergo Sabina* &c. *huic nec auxilia facultatis fuerunt, sed plurimum a suis audientibus sustentatum est.*

L. 13. §. ult. de administr. tut. Unde: etiam fratres & sorores in subsidium coacti ad alendum. Ibi: *Aliud est, si matri forte, aut ferari, ea, qua ad vitium necessaria sunt, præstiterit, cum semel ipsa sustentare non possit.*

Lib. XXVI. Tit. 7.

De

Administr. & peric. tut.

L. 7. §. 3. h. n. Unde: tutorem pecuniam pupillarem in primis in prædiorum comparationem, iisque deficientibus, feneratori exponere debere, idque sub potestate usufructu. Ibi: *si comparare pendia tutores neglexerunt, incipiunt in usuras conveniri.* Confer.

Nov. 72. c. 6. Unde: sufficere, si tutor pecuniam pupillarem bene servet & custodiat. Ibi: *sanctimus, nullam necessitatem esse incerto-ribus minorum pecuniam sustinere, sed cauteponere & reservare.*

Lib. XXVI. Tit. 9.

Quando ex facto tutoris &c.

L. 2. b. t. Unde: re ex pecunia pupilli a tutore comparata, tot obligatione ex eadem pecunia a tutore contracta, dominium obligationemque utitur ipsi equum pupillo. *Ibi: nullus alio ei, cuius pecunia sua, datur ad rem vindicandam, vel pecuniam exigendam.*

L. 7. pr. qui pot. in pign. Unde: in re, ex pecunia pupilli ab extraneo comparata, pupillo acquirit hypothecam. *Ibi: idemque est, si in numerum pupilli res fuerit comparata.*

Lib. XXVI. Tit. 10.

De

Suspectis tutor. vel curat.

L. 7. pr. de administr. tut. Unde: tutorem inventarii non cōfiteāi nomine adeo non teneri, ut adversus eum pupillus iurare possit in litem, quod hodieque tanquam singulare jus valet, ita, ut tutor ab hac poena non levetur, edendo iuramentum specificationem, utpote quæ eum inventario exequatur, quod ad hereditatem, non quod ad tutelam. § 8. Unde: tutores, qui pecunias pupillares in proprios usus converterunt, teneri ad usuras centesimas. *Ibi: gravissima usura pendatur.*

Lib. XXVII. Tit. 7.

De

Fidejussoribus & nominatoribus.

L. 2. b. t. Unde: eum, qui tutorem postulat aut nominat, solum pro fidejussore haberi, *ibi: postulare, ibi: nominare.*

L. 4. §. ult. eod. Unde eum, qui præfati tacuit, & passus est, nomen suum in Actu referri. *Ibi: eum, qui affirmavit, tutorem idoneum esse, similiter haberi pro fidejussore. Ibi: si præfatus fuerunt, & non contradiixerunt, & nomina sua referri in Actu publica sunt pass: aequum est perinde teneri &c. eadem causis videtur affirmatorum.*

Lib. XXVII. Tit. 8.

De

Magistratibus conveniend.

L. ult. C. b. t. Unde: Notarium condictione ex hac lege teneri, si nuntius scriptum sit. Ibi: *sed super negligentia vel dolo scriba legibus erit agendum.*

Lib. XXVII. Tit. 9.

De

Rebus eorum, qui sub tutel.

L. ult. C. si major fallat. Ubi: querelam nullitatis, quæ competit minori a maiorennitate, excludi quinque annis in onerosis; decennio vero vel vicennio in lucratis. Ibi: *si quinque continui annos nihil conquestus est, minus posse recitari, si donationis titulo, non aliter firmum habebit, nisi tunc præsentis decennium, inter absentis vicennium efflaxerit.*

Lib. XXIX. Tit. 6.

Si quis aliquem testari prohibueris vel coegeris.

L. ult. b. t. Unde: blanditias inliciti hæredis non officere, quominus testamentum valeat. Ibi: *virum, qui effusam agræ mulieris maritis sermone placuissent, in crimen non incidisse, respondit.*

Lib. XXXII. Tit. 3.

De

Legatis & fideicommissis.

L. 29. §. pen. b. t. Ubi: in legato generis hæredem non aliter teneri ad præstandam evictionem, quam si ante litem contestatam fiat denunciatio. Ibi: *adhuc eo, priusquam iudicium accipiat, denunciare hæredi &c.*

L. 18 §. 3. b. t. Unde: verba: *ita fiet, ut fundus de nomine vestro non exeat*, esse solum enunciativa, non dispositiva, atque adeo prohibitionem

bitionem alienationis non inferre. Ibi: *reflammi autem saltem non*
mixtioneis etiam battitis habet veram.

Lib. XXXIII. Tit. 1.

De

Annuis & mensstruis legatis & fidei-
commissis.

L. 7. §. ult. C. de præscript. 30. annor. Unde: annuis præstatio-
 nibus non universis, sed singulis, præscripti, hoc est, annui præstatio-
 nes non una 30. annorum præscriptione tolli, sed ad quolibet pro-
 priam sequi præscriptionem, idque nullo discrimine, siue debeantur
 ex ultima voluntate, siue ex contractu. Ibi: *in his itam promissioni-*
bus vel legatis vel alius obligationibus &c. ab inicio usque anni, vel
mensis, vel alterius singulorum temporis &c. Secus in Saxonia Elect. p. 2.
 const. 2.

Lib. XXXIII. Tit. 9.

De

Penu legata.

L. 4. §. 3. h. t. Ubi: Paulus se in scholis didicisse comen penus
 esse generis omnis. Ibi: *nomen autem penus nobis traditum est omnibus,*
generibus dictum.

Lib. XXXIV. Tit. 1.

De

Alimentis vel cibariis legatis.

L. 6. h. t. Unde: vocabulo: alimentorum, ex dispositione ho-
 minis debitorum, v. c. legatorum, sumtus studiorum non continet.
 Ibi: *cetera, quæ ad disciplinam pertinent, legato non continentur.*

Lib. XXXIV. Tit. 5.

De

Rebus dubiis.

L. 9. §. 1. h. t. Unde: in dubio toties priorem puberem mortuum
 præsumi; quoties agitur de successione ascendentium, v. c. patrem

pro filio. Ibi: *paucum prius mortuum*. Secus est, cum agitur de successione extranei.

Lib. XXXIV. Tit. 12.

De

His, quæ pro non scriptis habentur.

L. 2. C. de his, qui sibi adscrib. Ubi: legatum, sibi ipse in testamento aut codicillis, dictante licet testatore, adscriptum, non valere, nisi testator ipse manu sua scribenti reliquisset adscripserit. Ibi: si testator sua manu adscripsit. Item: si testamentum dictasse significavit, legato abstinere debet.

Lib. XXXVI. Tit. 1.

Ad

Scutum Trebellianum.

Nov. 139. c. 2. Ubi: res extra familiam alienari prohibita, prohibitionem usque ad quartum gradum, non ultra, factam intelligi. Ibi: si post quatuor dimum generationes.

L. 22. §. 3. h. t. Unde: huius eadem fiduciarium latam tantum culpam prestare. Ibi: *etiam, quæ dolo proxima est*, &c. Item: *lata culpa, non levi*.

Nov. 139. c. 1. Unde: in fideicommissis, ita, ut restituitur, quisquid supererit, relicto, licitam esse alienationem usque ad quadrantes. Ibi: *usque ad Falsidiam* &c. Item: *quarta solius*.

Lib. XXXVI. Tit. 3.

Ubi legat. seu fideicommissi. caus. carv.

L. 41. de iudic. Ubi: in omnibus h. t. iudicis eum, qui sub conditione, vel in diem, debet, ad cautionem præstandam compelli posse. Ibi: in omnibus h. t. iudicis, si agat abque ad interponendam cautionem, condemnatio fit.

Lib. XXXVI. Tit. 4.

*Ut in possess. legat. vel fideicommiss. serv.
caus. esse lic.*

L. 5. §. 1. d. 1. Unde: ereditatem, ex primo decreto in possessionem mittam, non præferri ei, qui postea mittitur, sed omnes æquali jure uti. *Ibi: qui prior missus est, non præferatur ei, qui postea mittitur, sed simul omnes æqualiter mittuntur.*

Lib. XXXVII. Tit. 6.

*De
Collatione bonorum.*

L. 5. §. 1. de dot. collat. Unde: pecuniæ conferendæ usuras nam similiter, nisi post mortem venire in collationem. *Ibi: mortis solationis fecit, viri boni arbitratus rogetur usuras, quoque dotis conferret.*

L. 1. §. 12. d. 1. Unde: non pacifice ipsam speciem in natura, sed pretium saltem, conferri debere. *Ibi: Sed & si tantum fore remittatur, quantum ex collatione habere debet, sciendum est, facti contentiosè videtur.*

Lib. XXXVII. Tit. 7.

*De
Collatione dotis.*

L. 18. C. fam. erisf. Unde: donationem simplicem non conferri *Ibi: præcipuas adjudicari. Conf. L. 20. §. 1. in fin. C. de Collat.* *Ibi: eo quod simplex donatio non aliter conferatur, nisi hujusmodi legem donationis impulerit.*

L. 1. §. 18. de Collat. bon. Ubi: ea, quæ dignitatis nomine liberis a parentibus acceperunt, non esse conferenda. *Ibi: dignitatis nomine hoc. non esse cogendum.*

Lib. XXXIIX. Tit. 1.

*De
Operis libertorum.*

L. 12. §. 1. d. 1. Unde: libertum operas fabriles suo viâ impensate debere. *Ibi: suo viâ distinguat operas præstare debere.*

L. 21.

L. 2. cod. Unde: libertum operas officiales victu patroni pascere. Ibi: sumus scilicet & velletri patrum. Nam argumentum a libertis ad cultivos.

Lib. XXXIX. Tit. 9.

Unde Cognati.

L. 2. §. 1. de suis & legat. hered. Unde: agnatos cognatosque non ad decimum tantum gradum, sed in infinitum ab intestato succedere. Ibi: deinceps eorum in infinitum.

Lib. XXXIX. Tit. 1.

De

Operis novi nunciatione.

L. 5. §. 14. b. 1. Ubi: cum, qui opus novum nunciat, ante omnia jurare debet de calumnia, eoque non facto, nunciationem finiri. Ibi: qui opus novum nunciat, jurare debet, non calumnia causa opus novum nunciare.

L. un. C. b. 1. Ubi: facta novi operis nunciatione, nunciatum per 100 menses acquiescere debet, ut vero elapsis, nec inter ea probato jure nunciantis, in opere cepto pergere possit, modo providenter caveat, ut, si non recte edificaverit, omne opus suis sumptibus destruat. Ibi: 100 menses trium mensium spatium causam durare. Item: opus efficit, prius fidejussor ab aedilio, ut, si non recte edificaverit, &c.

Lib. XXXIX. Tit. 2.

De

Damno infecto.

L. 7. p. b. 1. Ubi: cum, qui petit cautionem de damno infecto, prius jurare debet de calumnia. Ibi: jubeo te, qui juraveris, non calumnia causa id se postulare.

L. 6. b. 1. Ubi: cautione de damno infecto non petita, si aedes corruptiores, nullam dari actionem, ne quidem ad iudera tollenda. Ibi: evenit, ut nonnunquam in damno dato nulla temperet nobis actio, non in-terposita ea ratione, veluti si vicini aedis emensa in meam aedem acciderint, adeo ut plerumque placuerit, nra quidem tegi cum possit, ut rudera tollat, modo omnia pro discretione habeat.

L. 24.

L. 24. §. ult. iud. Unde: quemlibet sue utilitati infervere, v. c. venat putet mei piceidete posse, modo non tam alte fodiat in meo, ut mihi noceat. Ibi: *neque enim existimari, operum meo vicio damnum tibi dari in ea re, in qua jure meo usus sum; si tamen tam alte fodiam in meo, stipulatio committitur.*

L. 6. C. de bon. auct. jud. poss. Unde: creditorum uno ex primo decreto in possessionem bonorum debitoris immisso, reliquos etiam eodem jure immisos intelligi, siue unius et editos si immisionum etiam alteri pro di sic ad effectum consequendi pignoris prioris, modo omnes sint ejusdem tituli, v. c. chirographasit. Ibi: *pro rata debiti quantitate omnibus consulti potest.* Secus est in immisione ex causa iudicati, *L. ult. C. iud.* Ubi missio alterius alteri non proficit.

Lib. XXXIX. Tit. 3.

De

Aqua & aqu. pluv. arc.

L. 1. §. 5. in fin. b. 1. Unde: toties ex æquitate adversus alterum competeret actionem, quoties factum mihi prodesse potest, & alteri non nocet. Ibi: *hec æquitas suggerit, nisi jure disticiamus.*

Lib. XXXIX. Tit. 4.

De

Publicanis & Vectigalibus.

L. 2. C. de Vectig. & summiss. Ubi: poenam committi, elapso quinquennio, cessat. Ibi: *neque summissum, quod ante quinquennium factum dicitur, vindicari potest.* Idem extendendum est ad jus decurtum.

L. 9. §. 3. b. 1. Ubi: publicanos ob violentiam in quadruplum conveniri, piceidete extra ordinem plecti posse. Ibi: *per vim vero extortum cum poena triplicis restituitur, amplius extra ordinem plectuntur.*

Lib. XXXIX. Tit. 5.

De

Donationibus.

L. 37. §. 4. C. b. 1. Unde: etiam omnia bona valide donari posse. Ibi: *si quis universalia faciat donationem.*

Et

L. 3.

L. 3. C. de donat. que sub modo. Unde: tradendi posse, ut post tempus res donata in alium conferatur, hoc effectum, ut et id utile habeat actionem personalem. Ibi: *an sit alioquin iuxta donatoris voluntatem compari.*

L. 34. pr. & §. 3. C. de t. Ubi: donationem, inter vivos 500. solidos excedentem, eamque iudici non infirmantem, ratione excessus non valere; valere vero plures donationes, quamvis simul sumptæ eam summam excedant, pr. Ibi: *her, quod superfluum est, tantummodo non valere.* Et §. 3. Ibi: *nobis causa placuit humanior, ut & multa intellegantur, & omnes valida.*

L. p. C. de t. Unde: ad instrumentum notarius sufficere subscriptionem notarii, nec necessariam esse testium subscriptionem, modo notarius in ipso instrumento testes commemoravit. Ibi: *si forte per subscriptionem subscriptionis & subscriptionis subscriptionis valeat præcipitur.*

L. 1. C. de t. Unde: traditione instrumentorum, continentium jus & titulum donatoris in re donata v. c. instrumentorum emissionis, debet alteri transmissio, de iure, dominio rei donatæ in donatarium transferri. Ibi: *instrumentum traditum & ipsorum manipularum traditionem factam intelligit, & ideo potest adversus donatorem in rem actionem exercere.* Quod exemplum est sine traditionis.

L. 1. C. de fur. datam. Unde: toties donatorem teneri ad præstandam evictionem; quoties traditionem rei donatæ præcessit promissio. Ibi: *constat, si promissio fuerit in reposita, quæ ex stipulatione agere potest.*

L. ubi. C. de revocat. donat. Ubi: donationem inter vivos ob ingratitude donatarii & quidem ex quinque causis, sique solæ revocare possit. Ibi: *si non ingratum causa donatoris invenitur, ita, ut &c.* Item ibi: *ex hoc tantummodo iussu.* Nota, ex eisdem causis privilegia, titulo lucrativo data, revocari posse.

Lib. XLI Tit. 2.

De

Acquirend. vel amittend. possessione.

L. 29. §. 1. ad L. A. Unde: possessori competere jus propria actione resistendi contra turbantem. Ibi: *iure suo posse tum interdicti.* Coact.

L. 5.

L. 5. C. de Jure Fisci. Unde: idem jura et iustitiam competere contra judicem. Ibi: *namque Officiales non sibi fuerint &c.*

L. ubi. C. b. t. Unde: per proeniatorem, seu vum, colonum, etiam si derelinquant fundum, non amitti possessionem. Ibi: *nihil penitus dominus per iudicis generatur, nisi in aliqua malignitate ab eum damnatum, ut vergetur.* Secus est, quando quaeritur de possessione acquiriti, tum enim negligencia proenatoris, seu vi, coloni, donum nocet. Ibi: *hoc iustum tantum facimus, ut dominus nullo modo discrimen sustineat, non ut etiam lucrum sibi per tota aequum.*

Lib. XLI. Tit. 3.

De

Usurpationibus & usucapionibus.

L. 7. b. t. Unde: in materia usucapionis diem titulum ceptum haberi pro completo. Ibi: *quis capis, bona VI. &c. implet usucapionem.*

Ant. mala fidei C. de praescript. long. temp. Unde: malam fidem amissionis nocere inaccessori etiam singulari, nisi hic non decem, aut viginti, sed triginta demum annos usucapere possit. Ibi: *mala fidei possessor alienanti, infra longi temporis praescriptio, spectatur ergo triginta annorum desinso.*

Lib. XLI. Tit. 5.

Pro emtore.

L. 3. b. t. Ubi: eum, qui a luxurioso, & scortis dare solito, emit, non posse in se spero. Ibi: *si, qui a luxurioso & protervo scortis datus presumat emit, non usucapit.*

Lib. XLI. Tit. 7.

Pro donato.

L. 31. pr. de usucap. Ubi: error emjuiis non parere usucapionem. Ibi: *nunquam in usucapionibus jure error possessori praestit.*

Lib. XLI. Tit. 11.

Pro suo.

L. 3. pr. b. t. Unde: supervenientem silentiam rei alienae tunc
Et 2 demum

demum ufus pñonem intercomperere, si dñstincte sciat, cujus res illa sit, & quidem cetera, non consule. Ibi: *si airo, cum scires & posses, non feceris ceteram, tenuisse, tunc enim iam possidisse uideretur.*

Lib. XLII. Tit. I.

De

Re iudicata.

L. 59. §. ult. b. e. Unde: sententiam in mortuum latam esse ipso iure nullam. Ibi: *non uata sententia, quia morte eis pñonum solentur.*

L. un. C. de sen. que pro eo, quod interstet &c. Unde: interesse per sententiam totius extendi posse in infinitum; quoties agitur de re incertae estimationis v. e. factio aut pñessione; toties uero ultra duplum produci non posse, quoties species uel quantitas proutur. Ibi: *in quibus casibus, qui certum habent quantitatem uel naturam, dupli quantitatem minime excedi re; in aliis uero casibus, quotiens effecti uidentur, &c. item: non solum in damno, sed etiam in lucro.*

L. 4. C. b. i. Ubi: regulariter sententiam ob instrumenta novitae repetita restitui non posse. Ibi: *sub qñone ueterum instrumentorum res iudicatae restitui exemplo grate est.*

L. 1. C. si plur. na. sint. Unde: plures per sententiam condemnatos regulariter non in solidum, sed solum pro rata tenent. Ibi: *effectus sententiae pro eisdem portionibus discretus est.*

L. 15. §. 2. b. i. Ubi: executionem rei iudicatae primo sibi debere in mobiliis, atque, his non sufficientibus, in immobilibus, denique in subsidium in nouitis. Ibi: *primo in mobilia, quarum primum si non sufficiat, etiam soli, quod si nec, quae soli sunt, sufficiant, tunc perueniatur etiam ad iura.*

L. 33. de rei iudic. Unde: contra sententiam ex falsis attestatis uel instrumentis latam competere restitutionem in integrum. Ibi: *in integrum restituere. Qualem? civilem, ibi: Diuus Hadrianus, atque adeo perpetuam, h. e. demum triginta annis praeteritaibilem.*

L. 42. b. e. Ubi: iudicem sententiam semel latam non quidem corrigere, declarare uero, immo & eodem die accessoria suppletur posse. Ibi: *restituere non posse, reliqua autem, quae ad consequentiam pertinent, debere suppleri, sc. eodem die.*

N. 177. c. p. Ubi: mulieres ob executionem sententiarum carceribus esse

esse immunes. Ibi: *Nullam mulierem aut in rap. licet mitem concedi-
rum, aut a viro instigare.*

Lib. XLII. Tit. 2.

De

Confessis.

L. 6. §. 3. b. i. Unde: confessionem debere fieri, praesente adver-
sario. Ibi: *si quis, absente adversario, confessus sit, videndum, ne quid
non debeat pro iudicio habere.*

L. pen. C. de lib. iuss. Unde: confessionem factam in hoc iudi-
cio nocere confitenti etiam in alio iudicio. Ibi: *non propria apud
aliud iudicium pacatur.* Exemplum est in eo, qui stuprum falsus est
etiam iudex seculari: nam huc praedicta confessio similiter deinceps
nocet in iudicio ecclesiastico, ubi queritur de maxima.

L. ult. C. de accusat. Unde: regulariter quem de socio non esse
interrogandum. Ibi: *non arguitur de proprio crimine confitenti super
confessione fratris aut alteri.*

Lib. XLII. Tit. 3.

De

Cessione bonorum.

L. 1. C. de exst. tribu. Unde: ab ipsis neminem poena car-
ceris plecti posse, ex teroqui debitorem tributorem contumacem fecerit
custodiri posse. Ibi: *nemo carerit &c. exparsit, si quis huiusmodi
genia ad contumaciam abuteretur, contumetur apertis & habens iussu a mili-
tari.* Sententia igitur praedictae Legis hae est: debitorem tributorem
non quidem carere potui, custodiri tamen coacti possit.

Lib. XLII. Tit. 9.

De

Reb. aut. iud. poss.

L. 16. b. i. Unde: si plures emere velint, praefati (1) creditorem,
(1) cognatum; inter creditores vero cum, cum major pecunia debeatur.
Ibi: *potior habetur creditor, cognaturus, magis tamen creditor, quam
cognatus, & inter creditores potior, cum major pecunia debetur.*

Ec 3

L. 9.

L. 2. §. 5. cod. Unde: creditorem interdictum latam tantum culpam praestare oportere. Ibi: *apparuit, eum non remitti, quia dolo male eartu.*

Lib. XLII. Tit. 6.

De

Privileg. creditor.

L. 1. C. in quib. caus. pign. Ubi: omnia bona fisco tributorum nominasse obligata. Ibi: *universa bona.*

Lib. XLII. Tit. 6.

De

Separationibus.

L. 1. §. 13. b. t. Ubi: beneficium separationis intra quinquennium post aditam hereditatem petendum esse. Ibi: *ut nisi quinquennium post aditam in numerandum separatio non possitur.*

Lib. XLII. Tit. 7.

De

Curatore bon. dand.

L. 2. §. 4. b. t. Unde: creditorem siue novum ex creditoribus posse heri curatorem bonorum. Ibi: *ne omnimodo creditorem esse oportet eum, qui curator constituitur.* Ex quo tamen vulgo male colligitur, unum ex creditoribus etiam curatorem huius esse posse, namque distributa sunt utriusque curatoris officia, neque ab altero ad alterum argumentari licet.

Lib. XLII. Tit. 8.

Quae in fraud. cred.

L. 6. §. 11. b. t. Unde: contra possessorem ex titulo letrativo v. c. donatium, actionem Paulianam competere, quamvis ipse fraudis non sit particeps. Ibi: *si tui donatum est, non esse querendum, an fuerit in gestum sit, sed hoc tantum, an fraudenter creditores.*

L. 10. §. pen. ibid. Unde: actionem Paulianam etiam post annum competere contra possessorem, in quantum factus est locupletior. Ibi: *post annum de eo, quod ad eum pervenit.*

Lib. XLIII.

Lib. XLIII. Tit. 2.

Quorum bonorum.

L. ult. C. de Edict. D. Hadr. toll. Ubi: hæredi in testamento nullo viro visibili labarante scripto competere remedium civile ex hac Lege contra possessorem hæreditatis ad adipiscendam ejusdem possessionem. *Ibi: ut si testamentum ostenderit, usque ex quacunque sua forma patet veritatem, insistant in possessionem.*

Lib. XLIII. Tit. 5.

*De
Tab. exhib.*

L. 3. §. 15. b. i. Unde: eum, qui æstimationem recepit, deinceps rem ipsam ab eodem petere non possit, posse vero ab alio. *Ibi: si hæres præstiterit, exceptione doli repellendum; si alium, repellit non oportet.*

Lib. XLIII. Tit. 16.

*De
Vi & vi armata.*

L. ult. C. Unde vi. Unde: hodie interdictum Unde vi, etiam contra eum, qui vacuum alienius possessionem ionavit, competere. *Ibi: sanimus talem possessorum ut prædones missos & gentili jurisdictione ea teneri, que pro restituenda possessori veteribus declarum sunt legibus.*

Lib. XLIII. Tit. 20.

*De
Aqua quotid. & æstiv.*

L. 1 §. 4. b. i. Unde: in judicio possessorio summario unum etiam actum possessorium sufficere, atque adeo eum quoque vincere, qui unicuique actum possessorium exercuerit. *Ibi: vel una die vel nocte, item: nisi aliquo momento temporis dulla sit.*

Lib. XLIII.

Lib. XLIII. Tit. 26.

De

Precario.

L. 3. §. 2. & d. h. t. Ubi: eum, qui precario possidet, sive precationem regulatim prestat, culpam tantum latam, §. 2. Ibi: *culpam cum dolo praeiudicantem*, & §. 6. Ibi: *culpam leviorem daturatam*, post mortem etiam levem, Ibi: *post interdictum & culpam & omnium causam venire*.

Lib. XLIII. Tit. 33.

De

Salviano Interdicto.

L. 1. pr. & §. 1. b. t. Unde: Interdictum Salvianum sc. utile, etiam contra tertium competere. Ibi: *adversus eximium*.

Lib. XLIV. Tit. 2.

De

Exceptione rei iudicatae.

L. 2. §. 1. b. t. Unde: actore probante dominium, non probante possessionem rei, sententiam ferendam declarationem ratione domini, & pro reo ratione possessionis absolutio, ita tamen, ut, si deinceps reus possessionem suam consecutus, sententia pro actore executioni mandari queat. Ibi: *si actorem petenti obviatur exceptio rei iudicatae, replicare eum oportere de re secundum se iudicata*.

Lib. XLIV. Tit. 5.

Quarum rerum actio non datur.

L. 2. §. 1. b. t. Ubi: eum, qui a me rem emi, ut ludam, evicta esse, adversus te de evictione experiri non posse. Ibi: *si in alia vendam rem, ut ludam, & evicta re, conveniar, exceptione summo obicitur am or*.

Lib. XLIV. Tit. 6.

De

Litigiosis.

L. 2. C. b. t. Unde: (1) in actionibus personalibus rem litigiosam fieri per litem contestationem. Ibi: *tue prudente.* (2) rem litigiosam in actionibus realibus eam dici, cum lis est de dominio. Ibi: *res pro quibus* &c. & *Avib. antecedente*, ibi: *res pro quibus litigiosa res est, de cuius dominio causa movetur.*

Noo. 112. c. 1. Ubi: in actionibus realibus rem litigiosam fieri per citationem. Ibi: *aut per iudicialiam renovationem.*

L. ab. & l. Ubi: eum, qui rem litigiosam Deo dedicat, puniti duplo, ita, ut dedicatio quidem valeat, duplum vero praestandum sit adversario. Ibi: *dupli poenam patitur*, item: *magis adversario.*

L. ult. C. b. t. Ubi proxa alienationis rei litigiosae prolixè traditur.

Lib. XLV. Tit. 1.

De

Verborum Obligationibus.

L. 45. in fin. solut. matrim. Unde: stipulationem ab aliquo causae favorabili v. c. piz. item dotis nomine factam valere. Ibi: *utilem aliamque, favoris enim nuptiarum & maxime propter affectionem personarum, ad hoc observandum est.*

L. 51. juncti. L. 91. pr. b. t. Unde: promissionem in puncto stipulationis etiam levem culpam praestare, noo nomen in omittendo, *L. 51.* Ibi: *sufficit enim, si dolo, culpato, careat*, & *L. 91.* Ibi: *nomen non faciendo, quod magis probandum est.*

Lib. XLV. Tit. 2.

De

Duob. reis consist.

L. ult. C. b. t. Unde: interpellationem praescriptionis factam ab uno coram concedendicium introitum perire, quod ad alias. Ibi: *aliorum, devotionem vel agnitionem vel ex bello admonitionem alius debitoribus prejudicare & aliu prodigi iudiciorum.*

I

FF

Lib. XLVI.

Lib. XLVI. Tit. 1.

De

Fidejussor. & Mandat.

L. 5. § 2. h. t. Unde: cum, qui pro colono fidejussit, etiam ob
dores praediorum, l. e. inventarium tenens. *Ibi: alias ob praedium
dote praediorum tenet.*

Lib. XLVI. Tit. 3.

De

Solut. & liberat.

L. 3. § 5. pr. h. t. Unde: in dubio solum intelligi (1) in dario-
rem causam, *L. 3. § 1.* *Ibi: in dario rem causam.* (2) in porum debi-
tum potius, quam in diem, *L. 3. § 1.* *Ibi: ad videtur solum, cujus dies
venit.* (3) in antiquum, *L. 5. § 1. in antiquum.*

L. 3. C. de Apoch. publ. Ubi: ex apochistrium annorum conti-
nuorum praesumi solutionem in praesentem. *Ibi: si etiam coheren-
tium sibi annorum apochas protulerit, superiorum annorum apochas non
regatur ostendere.*

Lib. XLVI. Tit. 7.

Judicatum solvi.

L. 5. § 6. h. t. Unde: fidejussorem condemnatum expensas non
repetere. *Ibi: sumtus tamen litis minime patent.*

Lib. XLVII. Tit. 8.

De

Vi bonorum raptor.

L. 4. § 2. h. t. Unde: vi bonum sive tumultum non intelligi alicui,
quam confitentibus minimum de eum personis. *Ibi: si plures fuerint
decum aut quindicum, turba dicitur.*

Lib. XLVII.

Lib. XLVII. Tit. 9.

De

Incend. ruin.

L. 9. junct. L. 11. b. 1. Unde: ob tam culpam infligi posse poenam corporalem, puta fustigationem, L. 9. Ibi: *litem castigatur.*

Lib. XLVII. Tit. 10.

De

Injur. & fam. libell.

L. 22. b. 1. Unde: injuriam etiam a persona publica, veluti magistrato, fieri posse Ibi: *nisi magistratibus tunc aliquid injurioso facere; atque: injuriarum potest convenire.*

Lib. XLVII. Tit. 11.

De

Extraord. crimin.

L. 9. b. 1. Unde: scopelismum i. e. lapidum positionem, etiam capite puniri. Ibi: *inquit ad poenam capitis.*

Lib. XLVII. Tit. 23.

De

Popularibus Action.

L. 12. pr. de P. S. Unde: in actionibus popularibus poenam regulariter pertinere ad actorem. Ibi: *postea effi.*

Lib. XLVIII. Tit. 1.

De

Publicis judiciis.

L. 7. b. 1. Unde: omnia delicta publica infamare, Ibi: *ex re, quod judicij publici causam habuit.* Secus est in delicto privato, quod non infamat auctor, quam si actio civis inde infamat. Ibi: *nisi criminis ex ea actione fiat, qua etiam in privato judicio infamiam impertit.*

Ff 2

Lib. XLVIII.

Lib. XLVIII. Tit. 2.

De

Accusat. & in script.

L. 7. §. 2. h. t. Unde: cum, qui ab uno crimine absolutus est, ab alio de eodem accusari non posse, scilicet regulariter. Ibi: *Criminibus, quibusque liberatus est, non debet praesens pari eundem accusari.*

L. 11. C. de probat. Ubi: in processu criminali probationes requiri evidentiores. Ibi: *indiste ad probationem inducente & luce clarioribus.*

L. 19. de pen. Unde ipsummet iudicem ex officio, reo non flagitante, copiam inductionum inquisitionum dare debere. Ibi: *& qui cognovist, debebit de nocentia eius sum quærere.*

L. 1. C. de requirend. rite. Ubi: absente reo, in gravi crimine ejus bona esse innotanda. Ibi: *tum absentis rito graviora criminosa intenduntur, sententia sequinari non solet, sed adnotare, ut requiratur.*

Lib. XLVIII. Tit. 4.

Ad Leg. Jul. Majest.

L. 37. de religiof. Unde: filium, qui patrem hostili agmine patriam oppugnantem, occidit, praemio afficiendum esse. Ibi: *sine scilicet etiam praemio afficiendum omni consuetudine.*

Lib. XLVIII. Tit. 5.

Ad L. Jul. de adult.

L. 34. C. h. t. Unde: adulterium etiam praesumptionibus probari posse, modo sint urgentissime. Ibi: *manifesta fide atque induciis colluctis.* Conf. *Arb.* si quis ei. *C. eod.*

Lib. XLVIII. Tit. 8.

Ad L. Corn. de sicar.

L. 38. §. 5. de pen. Unde: nonnulli colligunt, foeminas Jure Civili non esse homicidas. Ibi: *mulier aut homo.* Sed intelligendum est vocabulo hominis intelligi foetum in utero constitutum. Nota, ex eadem

dem §. id probauit, quod interdum etiam culpa lata sufficit ad poenam caputis. Ibi: *et si dolus non faciant, summo supplicio afficiuntur*. Exemplum ibidem propositum est de poculo amatorio.

L. 1. C. h. t. Unde: solum nocendum animum sufficere ad poenam gladii in homicidio. Ibi: *crimen tantum contrahitur, si & voluntas nocendi intercedat*.

Lib. XLVIII. Tit. 9.

Ad L. Cornel. de fals.

L. un. C. de mutuat. nom. Unde: licitam esse nominis sui mutationem, modo fiat sine fraude & damno alterius. Ibi: *mutare nomen sine aliqua fraude, minime prohibetur*.

L. 32. b. t. Unde: cum, qui per pondera alterum decepit, teneri ad duplam. Ibi: *duplex condemnatur*.

Lib. XLVIII. Tit. 11.

Ad Leg. Jul. Repetundar.

L. 2. §. ult. de condit. ob turp. caus. Unde: iudici ne quidem in bona causa pecuniam accipere licere, ita quidem, ut dani liceat perdas. Ibi: *huc quoque crimen contrahitur; iudicem enim corrumpere videtur &c. item perdere &c. conditionis locum esse*.

L. ult. C. h. t. Unde: iudicem, ne quidem deposito officio, accipere posse. Ibi: *nihil penitus tam in administratione, quam post depositum officium*.

Lib. XLVIII. Tit. 12.

Ad Leg. Jul. de annon.

L. ult. §. 1. b. t. Unde: magistratum inferiorem non posse annonae pretium statuire. Ibi: *qui non esse ordinem cuiusque civitatis pretium grani, quod inuehitur, statueret*.

Lib. XLVIII. Tit. 13.

Ad Leg. Jul. peculatus.

L. 7. h. t. Ubi: crimen peculatus praescribi quinquennio. Ibi: *peculatus crimen ante quinquennium commissum obliuio non perit*.

stam remittendæ pænæ cassam. Ibi: *non morbo ejus danda est venia.* Intellige, quod ad ipsam pœnam, n. n. q. od ad ejus executionem, nam hæc suspendenda est, donec intermisit furor.

L. ad bestias. 31. h. 1. Unde: insignis officinam a pœna ordinaria, consulto tempore pœn. ipe, liberare. Ibi: *si ipsa robora, vel arripiscu sint, ut digna populo Romano exhiberi possint, principem consuleri debet, conf. L. 5. ult. de re milit.* Unde mentis publica quoque mitigationem pœnæ mereri. Ibi: *possit ei parci. D. Hadrianus rescriptis.*

Lib. XLVIII. Tit. 20.

De

Bonis damnatorum.

L. 6. h. 1. Ubi: panniculis, i. e. vestimenta eorum, qui ad sup-
plicium ducuntur, debent præfidi, qui eadem c. suis salibus suis assignat.
Ibi: *pannicularia sunt ea occ. debent ad ea servari, quæ L. præfidum
solum erogari.*

Lib. XLIX. Tit. 1.

De

Appell. & relat.

L. 2. C. si an. 12. plurib. Ubi: si plures condemnati sint, unius ap-
pellationem ceteris quoque pœndisse. Ibi: *in quibus prodess, qui non
appellaverit.*

L. un. C. si de moment. poss. Unde: appellationem, ut & cetera
remedia insuperativa contra sententiam in possessorio summumissimo la-
tam esse inadm. iustitia, uniusl. iustitia. Ibi: *est appellatio interposita fusa-
ra, tamen lata sententia foris efficitur.*

L. 4. C. de temp. app. l. Unde: appellationem a sententia definiti-
va ex aliis etiam causis, quam quæ in ipsa appellationis schedula ad-
ducit sunt, iustificari posse. Ibi: *non enim utam affirmandis utendi.*
Nota, hanc legem a D. vocari totam inter spinas.

L. 39. C. h. 1. Unde: eum, qui si vole appellat, fieri infamem.
Ibi: *superius si injuste appellare videbitur, tunc perdit, nonne ab-
solut.*

Lib. XLIX.

Lib. XLIX. Tit. 2.

A quib. appell. non lic.

L. ult. §. ult. C. de comp. appell. Unde: appellationi aliisque quibuscunque remediis suspensivis extra iudicium per pactum renunciari posse, quæ quidem valde utilis & creditoribus maxime notanda cautela est. Ibi: *si partes inter se, scriptum intervenient, paciscendum esse crediderint, nemini paret licere ad pronuntians auxilium pervenire, vel ullum faciale observare, eorum passionem firmam esse, censemus.*

Lib. XLIX. Tit. 4.

Quando appell.

L. ult. §. ult. l. i. Unde: tempus interponendæ appellationis esse utile ratione initii, atque adeo non eutere nisi scienti. Ibi: *ex quo quis scit, computandum est, non ex quo pronuntiatum est.*

Lib. XLIX. Tit. 5.

*De**Appell. recipiend.*

L. i. C. quæram appell. non recip. Unde: contumacem non appellare, seu ejus, qui in contumaciam condemnatus est, appellationem non esse recipiendam. Ibi: *ejus, qui per contumaciam absens, appellatio recipi non potest.*

Lib. XLIX. Tit. 6.

*De**Libellis dimissor.*

Clem. 2. de appell. Ubi: apostolos uno contextu i. e. in ipsâ appellationis scheda, im Appellation-Zettel, instantes, instantius, instantissime periposse, ita, ut deinceps iteratio petitionis necessitas non sit, modo prædicta forma fuerit observata. Ibi: *simul uno contextu apostoli instantes & superius posulerunt.*

Lib. XLIX. Tit. 14.

De

Jure fisci.

L. 11. §. ult. C. de publican. Unde: fiscum conductores rerum publicarum maxime deolvere posse, si maximos fructus perciperint. Ibi: qui maximos fructus consequuntur, si postea rano lesari non possunt, ipsi ex prioribus pensionibus suscipere compelluntur.

L. 17. §. 5. de usur. Unde: fiscus ex mora non solvere usuras. Ibi: fiscus ex suis contractibus usuras non dat, sed esse accipit.

L. ult. h. t. Unde: emptorem prædii a fisco locari, & deinceps venditi stare debere locatorem. Ibi: colonum quidem percipere eos debere.

L. 10. h. t. Ubi: in dubio contra fiscum pronunciandum esse. Ibi: non puto delinquere eum, qui in dubio questionibus contra fiscum facile responderit.

Lib. XLIX. Tit. 15.

De

Captiv. & postlimin.

L. 17. C. h. t. Ubi: redemptam meæ pecunia mihi iterum pignoris loco esse. Ibi: tunc demum, cum pretium solverit, statum pristinum recipi &c. Conf. *L. ult. C. eod.* Ubi eum, qui solvere non potest lytroo, per quinquennium ad operas præstandas tueri. Ibi: opere quinquennii.

Lib. XLIX. Tit. 16.

De

Re militari.

L. 12. §. ult. h. t. Unde: filium militis plebendum esse, cum a patre iudici offertur. Ibi: deteriorem, quia patre suo fuerit oblitus, in deteriorem militiam D. Promerari iussu, ne videatur pater ad supplicium obitussu.

Lib. L. Tit. 1.

Ad municipalem.

L. 2. §. 2. h. t. Ubi: duobus locis constitui domicilium posse. Ibi: pater prudentibus placuit duobus locis posse aliquem habere domicilium.

Gg

L. 29.

L. 10. b. 1. Ubi: domicilium non nuda contestatione, sed re & facto constituit. Ibi: *domiciliumque & factum transferitur, non nuda contestatione.*

L. 2. C. de incol. Unde: eum, qui studiorum causa in aliquo loco moriatur, non videtur ibidem constituisse domicilium, nisi decem annis perstiterit. Ibi: *ut ipsi, qui studiorum causa aliquo loco morantur, domicilium ibi habitare creduntur, nisi decem annis transierint.*

Lib. L. Tit. 2.

De

Decurionibus & fil. eor.

L. 11. b. 1. Unde: senio confectum, i. e. qui excessit annum 55, senatorem fieri non posse, nec minorem. Ibi: *non tantum qui teneri sed & qui grandes aetate sunt, decuriones fieri prohibentur; item: minores viginti quinque annis, neque hi, qui annum 55. exierint.*

L. ult. b. 1. Unde: decuriones nec roqui, nec loco metallum damnari posse, etiam deposito officio. Ibi: *non aliter quatuordecim habere, nisi de fidei decessu esset.*

L. 3. cod. Unde: decuriones ad pauperum redactos ex publico alendos esse. Ibi: *decurionibus, facultatibus legibus, alimenta decerni, permittitur ist.*

Lib. L. Tit. 4.

De

Muneribus & honor.

L. 15. b. 1. Unde: munus, data pecunia, redimi non posse. Ibi: *affirmationem honoris aut munus in republica pro administratione officii audiendi non sunt.*

L. 11. pr. cod. Unde: honores & munera gradatim esse deferenda. Ibi: *ut gradatim honores deferantur.*

Lib. L. Tit. 6.

De

Jure immunitatis.

L. 1. §. 2. b. 1. Ubi: immunitates, generi & posteris datas, ad eos, qui ex sceminis nati sunt, non pertinere. Ibi: *sed & generi posterisque data, ad eos, qui ex sceminis nati sunt, non pertinent.*

L. 6.

L. 6. C. de Prof. Unde: viduam quoque immunitatem marito datam retinere. Ibi: una cum uxoris, *Conf. L. 1. C. ult. de Senat.* Unde viduam dignitate mariti censui.

Lib. L. Tit. 7.

De

Legationibus.

L. 1. de Leg. Jul. repetund. Unde: legatos quoque, qui de matris sibi res acceperant, repetendum teneri. Ibi: *legatione.*

Lib. L. Tit. 8.

De

Administrat. rer. ad civit.

L. 6. C. b. t. Unde: administratores civitatum teneri de culpa lesi. Ibi: *Et hoc amplius etiam diligentiam mediam debere.*

L. 7. cod. Unde: patrem teneri pro filio in solidum, si filius re-
lente patre administravit. Ibi: *in solidum patrem teneri.*

Lib. L. Tit. 9.

De

Nundinis.

L. un. C. b. t. Unde: in nundinis neminem pretextu privati debiti conveniri aut arrestari posse. Ibi: *ut nullum in mercatibus aut nundinis conveniant, vel sub pretextu privati debiti aliquam ibidem tenentibus possint molestiam inferre.*

Lib. L. Tit. 12.

De

Pollicitationibus.

L. 13. b. t. Unde: in pollicitatione locum non esse compensationi. Ibi: *non pecunias pro his inferre cagi.*

L. 9. b. t. Ubi: heredem ex pollicitatione ob honorem facta teneri in solidum, ob capteum opus vero modo ad quintam partem, si sit extraneus; modo ad decimam, si sit filios familiaris. Ibi: *ob honorem in solidum, ob opus capteum extraneum in quintam, liberos in decimam teneri.*

Gg 2

Lib. L.

Lib. XLIII. Tit. 16.

De

Precario.

L. 1. §. 3. & 4. h. t. Ubi: cum, qui precario possidet, siue precarium regulariter perillare culpam cantoni latam, §. 3. Ibi: *culpam tamen dele proximum*, & §. 4. Ibi: *culpam latam durat*, post mortem etiam levatur, Ibi: *post interdictum & culpam & amtem causam venire*.

Lib. XLIII. Tit. 33.

De

Salviano Interdicto.

L. 1. pr. & §. 1. h. t. Unde: interdictum Salvianum sc. utile, etiam contra tertium competere. Ibi: *adversus extraneum*.

Lib. XLIV. Tit. 2.

De

Exceptione rei judicatae.

L. 1. §. 1. h. t. Unde: actore probante dominium, non probante possessionem rei, sententiam secundam declaratorem ratione domini, & pro eo ratione possessionis absolutariam, ita tamen, ut, si demum reus possessionem sibi consecutus, sententia pro actore executioni mandati queat. Ibi: *si acter verum pro ei obstat exceptio rei judicatae, replicare cum operare de re secundum se judicata*.

Lib. XLIV. Tit. 5.

Quarum rerum actio non datur.

L. 2. §. 1. h. t. Ubi: cum, qui a me rem emit, ut ludam, evicta ea te, adversus te de evictione expetiri non posse. Ibi: *si in alia vendam rem, ut ludam, & evicta re, conveniat, exceptio ne summonetur emitor*.

Lib. XLIV.

Lib. XLIV. Tit. 6.

De
Litigiosis.

L. 2. C. b. t. Unde: (1) in actionibus personalibus rem litigiosam fieri per litem contestationem. Ibi: *interpendere*. (2) rem litigiosam in actionibus realibus eam dici, cum sit est de dominio. Ibi: *res pro quibus &c. & Antb. antecedente*, ibi: *res pro quibus litigiosa res est, de cuius dominio iussu movetur*.

Nov. 112. c. 1. Ubi: in actionibus realibus rem litigiosam fieri per citationem. Ibi: *aut per iudicalem conventionem*.

L. ult. b. t. Ubi: cum, qui rem litigiosam Deo dedicat, puniri duplo, ita, ut dedicatio quidem valeat, duplum vero peragendum sit adversario. Ibi: *duplo poenam patitur*, item: *magis adversario*.

L. ult. C. b. t. Ubi poena alienationis rei litigiosae prolixè traditur.

Lib. XLV. Tit. 1.

De
Verborum Obligationibus.

L. 45. in fin. solut. matrim. Unde: stipulationem ab aliquo esse favorabili v. c. puz, item dotis nomine factam valere. Ibi: *utilem affectionem, favore enim nuptiarum & maxime propter affectionem personarum, ad hoc decurrendum est*.

L. 51. junct. L. 91. pr. b. t. Unde: promissionem in puncto stipulationis etiam levem culpam praestare, non tamen in omittendo, *L. 52. Ibi: sufficit enim, si dolo, culpave, careat, & L. 91.* Ibi: *non in faciendo, quod magis probandum est*.

Lib. XLV. Tit. 2.

De
Duob. reis constit.

L. ult. C. b. t. Unde: interpellationem praescriptionis factam ab uno corespondentem intertumpere, quoad alias. Ibi: *alioquin, devotionem vel agnitionem vel ex libello admissionem alius debitoribus praesudicare & alius prodesse creditoribus*.

Lib. XLVI. Tit. 1.

De

Fidejussor. & Mandat.

L. 3. § 2. h. t. Unde: cum, qui pro colonis fidejussit, etiam ob dotes praediorum, l. 4. inventarium teneri. Ibi: etiam ob pecuniam doli praediorum teneri.

Lib. XLVI. Tit. 3.

De

Solut. & liberat.

L. 3. § 5. pr. h. t. Unde: in dubio solum intelligi (1) in dationem causam, L. 3. pr. Ibi: in dationem causam. (2) in posum debitum potius, quam in diem, L. 3. § 1. Ibi: ad videtur solum, in jus dies non. (3) in antiquius, L. 5. pr. in antiquiorem.

L. 3. C. de Apob. publ. Ubi: ex apochistria annorum continoorum praefumi solutionem in praeteritum. Ibi: si prius coherensum sit annorum apochas praetulerit, superannorum annorum apochas non negatur ostendere.

Lib. XLVI. Tit. 7.

Judicatum solvi.

L. 5. § 6. h. t. Unde: fidejussorem condemnatum expensas non repetere. Ibi: summi tamen huius minime praesent.

Lib. XLVII. Tit. 8.

De

Vi bonorum raptor.

L. 4. § 3. h. t. Unde: turbam sive tumultum non intelligi solite, quam consentibus minimum decem personis. Ibi: si plures fuerint decem aut quindecim, turba dicitur.

Lib. XLVII.

Lib. XLVII. Tit. 9.De
Incend. ruin.

L. 9. junii. L. 11. b. 1. Unde: ob latam culpam indigi possit poen-
nam corporalem, puta fustigationem, L. 9. Ibi: terrum castigator.

Lib. XLVII. Tit. 10.De
Injur. & fam. libell.

L. 31. b. 1. Unde: injuriam etiam a persona publica, veluti ma-
gistratu, fieri posse Ibi: nos magistratibus licet aliquid injuriose facere;
item: injuriarum pocius cavendi.

Lib. XLVII. Tit. 11.De
Extraord. crimin.

L. 9. b. 1. Unde: scopetismum i. e. lapidum positionem, etiam
ospite puniri. Ibi: neque ad penam capiam.

Lib. XLVII. Tit. 23.De
Popularibus Action.

L. 12. pr. de V. S. Unde: in actionibus popularibus poenam re-
gulariter pertinere ad actorem. Ibi: posse esse.

Lib. XLVIII. Tit. 1.De
Publicis judiciis.

L. 7. b. 1. Unde: omnia delicta publica infamare, Ibi: ex 18.
qui d. judicij publici causam dabunt. Secus est in delicto privato, quod
non infamat aliter, quam si actio civilis tandem infamat. Ibi: nisi
crimen ex ea abstinere fas, quo etiam in privata judicia infamiam im-
portat.

Lib. XLVIII. Tit. 2.

De

Accusat. & in script.

L. 7. §. 2. h. i. Unde: cum, qui ab uno crimine absolutus est, ab alio de eodem accusari non possit, scilicet regulariter. Ibi: *Criminibus, quibusque liberatus est, non debet praesto pari eundem accusari.*

L. 26. C. de probat. Ubi: in processu criminali probationes requiri evidentiores. Ibi: *inducte ad probationem indubitanis & luculentioribus.*

L. 19. de pen. Unde ipsammet indicem ex officio, reo non flagitante, copiam indiciorum inquisitionalium dare debere. Ibi: *& qui cognoscit, debet de nocentia eorum querere.*

L. 1. C. de requir. et. v. Ubi: absente reo, in gravi crimine ejus bonae esse innocendae. Ibi: *cum absenti reo gravia crimina intenduntur, sententia sistendi non solet, sed adnectere, ut requiritur.*

Lib. XLVIII. Tit. 4.

Ad Leg. Jul. Majest.

L. 35. de religiof. Unde: filium, qui patrem hostili agmine patriam oppugnantem, occiderit, praemio afficiendum esse. Ibi: *sui facere etiam praemio afficiendum omni consuetudine.*

Lib. XLVIII. Tit. 5.

Ad L. Jul. de adult.

L. 34. C. h. i. Unde: adulterium etiam praesumptionibus probari posse, modo sint urgentissime. Ibi: *manifesta fide atque indicia evidenter.* Conf. *Arb. si quis ei. C. cod.*

Lib. XLVIII. Tit. 8.

Ad L. Corn. de sicar.

L. 38. §. 5. de pen. Unde: nonnulli colligunt, feminas Jure Civili non esse homines. Ibi: *mulier aut homo.* Sed intelligendum est vocabulo hominis intelligi forum in utero constitutum. Nota, ex eodem

dem §. id probari, quod insecundum etiam culpa lata sufficiat ad poenam capitis. Ibi: *est dolo non faciant, summo supplicio efficiuntur*. Exemplum ibidem propositum est de poculo amatorio.

L. 1. C. b. r. Unde: solum nocendi animum sufficere ad poenam gladii in homicidio. Ibi: *crematorium contrahitur, si & voluntas nocendi intercedat*.

Lib. XLVIII. Tit. 9.

Ad L. Cornel. de fals.

L. un. C. de mutat. nom. Unde: licitam esse nominis sui mutationem, modo fiat sine fraude & damno alterius. Ibi: *mutare nomen sine aliqua fraude, minime prohibetur*.

L. 32. b. r. Unde: eum, qui pepondera alterum decepit, teneri ad duplum. Ibi: *dupli condemnatur*.

Lib. XLVIII. Tit. 11.

Ad Leg. Jul. Repetundar.

L. 2. §. ult. de condit. ob turp. caus. Unde: iudici ne quidem in bona causa pecuniam accipere licere, ita quidem, ut dans litem perdat. Ibi: *hic quoque crimen contrahitur; iudicem enim corrumpere videtur &c. litem perdere &c. conditionis litum esse*.

L. un. C. b. r. Unde: iudicem, ne quidem deposito officio, accipere possit. Ibi: *nihil prius tam in administratione, quam post depositum officium*.

Lib. XLVIII. Tit. 12.

Ad Leg. Jul. de annon.

L. ult. §. 1. b. r. Unde: magistratum inferiorem non posse annonae precium statuere. Ibi: *ius non esse ordinis cuiusque vicinis praestantibus, quod instituitur, statuere*.

Lib. XLVIII. Tit. 13.

Ad Leg. Jul. peculatus.

L. 7. b. r. Ubi: crimine peculatus praescribi quinquennio. Ibi: *peculatus crimen ante quinquennium admissum obijci non potest*.

Itam remittenda poenae causam. Ibi: nec morbo qui danda est venia. Intellige, quod ad ipsam poenam, non quod ad ejus executionem, nam haec suspendenda est, donec intermiserit furor.

L. ad huiusmodi. §. h. n. Unde: iustigne officium a poena ordinaria, consulo tamen principe, liberare. Ibi: si juvenis, vel ardens sine, ut digna populo Romano exhiberi possint, principem consulere debet, coof. *L. §. 5. ad. de vi m. l.* Unde merito publica quoque mitigationem poenae mereri. Ibi: possit et parva. D. Hadrianus rescriptis.

Lib. XLVIII. Tit. 20.

De

Bonis damnatorum.

L. d. h. n. Ubi: pannicularia, i. e. vestimenta eorum, qui ad supplicium ducentur, debere praesidi, qui eadem officialibus suis alligant. Ibi: pannicularia sunt ea &c. debent ad ea servari, quae *L. praesidium* solent erogari.

Lib. XLIX. Tit. 1.

De

Appell. & relat.

L. 2. C. si non ex plurib. Ubi: si plures condemnati sint, unum appellacionem citius quoque prodesse. Ibi: in quoque prodest, qui non appellavit.

L. un. C. si de moment. poss. Unde: appellacionem, ut & cetera remedia suspensiva contra sententiam in possessione summarissimo latam esse inadm. libilia, unjulgata. Ibi: nisi appellari interposita fuerit, tamen lata sententia formae effectum.

L. 4. C. de temp. appell. Unde: appellacionem a sententia definitiva ex aliis etiam causis, quam quae in ipsa appellacionis schedola adductae sunt, iustificari posse. Ibi: non enim affectionibus mundi. Notz, haec legem a DD. vocari totum interpretum.

L. 19. C. h. n. Unde: cum, qui frivole appellat, fieri infamem. Ibi: fugemus si injuste appellare videbunt, his peritura, notum alibi cedit.

Lib. XLIX. Tit. 2.

A quib. appell. non lic.

L. ult. §. ult. C. de temp. appell. Unde: appellationi aliisque quibuscunque remediis suspensivis extra iudicium per pactum renunciari posse, quod quidem valde utilis de creditoribus maxime notanda cautela est. Ibi: *si partes inter se, scriptum interveniente, paciscendum esse crederent, nemini parvi licere ad procuratoris auxilium pervenire, vel ullum fatale observare, eorum pactum fieri esse, censuimus.*

Lib. XLIX. Tit. 4.

Quando appell.

L. ult. §. ult. d. t. Unde: tempus interponendae appellationis esse utilitatis initium, atque adeo non currere nisi scienti. Ibi: *ex quo quis fuit, computandum est, non ex quo pronuntiatum est.*

Lib. XLIX. Tit. 5.

*De**Appell. recipiend.*

L. i. C. quorum appell. non recip. Unde: contumacem non appellare, seu ejus, qui in contumaciam condemnatus est, appellationem non esse recipiendam. Ibi: *ejus, qui per contumaciam absens, appellatio recipi non potest.*

Lib. XLIX. Tit. 6.

*De**Libellis dimissor.*

Clem. 2. de appell. Ubi: apostolos uno contextu i. e. in ipsa appellationis scheda, in Appellatione Petri, instanti, instantius, instantissime peti posse, ita, ut dumceps utraque petitionis necessaria non sit, modo praedicta forma fuerit observata. Ibi: *simul uno contextu apostoli instanti & seorsum possuntur.*

Lib. XLIX. Tit. 14.

De

Jure fisci.

L. 11. §. ult. C. de publican. Unde: fiscum conductores rerum publicarum invitos detinere posse, si maximos fructus percepserint. Ibi: *qui maximos fructus consequuntur, si postea tanto locari non possunt, ipsi ex prioribus personis suscipere compelluntur.*

L. 17. §. 5. de usur. Unde: fiscum ex mora non solvere usuram. Ibi: *fiscus ex suis contractibus usurarium dat, sed ipse accipit.*

L. ult. h. t. Unde: ementem praedio fisco locari, & deinceps venditi stare debere locacioni. Ibi: *colonum quidem percipere eos debere.*

L. 10. b. t. Ubi: in dubio contra fiscum pronunciandum esse. Ibi: *non puto delinquere eum, qui in dubio quoniam contra fiscum facile responderit.*

Lib. XLIX. Tit. 15.

De

Captiv. & postlimin.

L. 17. C. b. t. Ubi: redemptum meo pecunia mihi interim pignoris loco esse. Ibi: *tunc demum, cum pretium solvitur, statum pristinum recipit &c.* *Cont. L. ult. C. ad.* Ubi cum, qui solvere non potest lytron, per quinquennium ad operis prestandos teneri. Ibi: *opere quinquenniali.*

Lib. XLIX. Tit. 16.

De

Re militari.

L. 17. §. ult. h. t. Unde: filium mitius plectendum esse, cum a patre judici offertur. Ibi: *desertorem, qui a patre suo fuerit ablatum, in desertorum militum D. Pius dari jussit, ne videatur poterit ad supplicium abstrahere.*

Lib. L. Tit. 1.

Ad municipalem.

L. 2. §. 2. b. t. Ubi: duobus locis constitui domicilium posse. Ibi: *quod praedictum placuit duobus locis posse aliquem habere domicilium.*

G

L. 20.

L. 20. b. 1. Ubi: domicilium non nuda contestatione, sed re & facto constitui. Ibi: *domicilium re & facto transferatur, non nuda contestatione.*

L. 2. C. de incol. Unde: cum, qui studiorum causa in aliquo loco moratur, non videri ibidem constituere domicilium, nisi decem annis perstiterit. Ibi: *hic ipse, qui studiorum causa aliquo loco moratur, domicilium ibi habere creditur, nisi decem annis transierit.*

Lib. L. Tit. 2.

De

Decurionibus & fil. eor.

L. 11. b. 1. Unde: seculo consecutum, i. e. qui excessu ætatis 55. senatorem fieri non posse, nec minorem. Ibi: *non tantum qui senatus sit & qui exilis aetate sunt, decuriones fieri prohibentur; item: minores viginti quinque annis, neque hi, qui ætatem 55. exstiterunt.*

L. ult. b. 1. Unde: decuriones nec torqueri, nec in metallum damnari posse, etiam depolito officio. Ibi: *non debere questionem haberi, etiam si deserti de iure esse.*

L. 3. cod. Unde: decuriones ad pauperum alimenta ex publico alendos esse. Ibi: *decurionibus, senatibus lapsis, alimenta decerni, permittum esse.*

Lib. L. Tit. 4.

De

Muneribus & honor.

L. 16. b. 1. Unde: munus, data pecunia, redimi non posse. Ibi: *affirmationem honoris aut munus in republica pro administratione officii audiri non sunt.*

L. 11. pr. cod. Unde: honores & munera gradatim esse deferenda. Ibi: *ut gradatim honoris deferantur.*

Lib. L. Tit. 6.

De

Jure immunitatis.

L. 1. §. 2. b. 1. Ubi: immunitates, generi & posteris datas, ad eos, qui ex foemina nati sunt, non pertinere. Ibi: *sed & generi posterisque data, ad eos, qui ex foemina nati sunt, non pertinere.*

L. 6. C. de Prof. Unde: viduam quoque immunitatem merito datam retinere. *Ibi: una cum uxoribus, Conf. L. 2. C. ult. de Senat.*
Unde viduam dignitate mulier censeri.

Lib. L. Tit. 7.

De

Legationibus.

L. 1. de Leg. Jul. repetund. Unde: legatos quoque, qui donatas sibi res acceperunt, repetundarum teneri. *Ibi: legatione.*

Lib. L. Tit. 8.

De

Administrat. rer. ad civit.

L. 6. C. h. t. Unde: administratores civitatum teneri de culpa lesi. *Ibi: Et hoc amplius etiam diligentiam mediam debere.*

L. 7. eod. Unde: patrem teneri pro filio in solidum, si filius volente patre administravit. *Ibi: in solidum patrem teneri.*

Lib. L. Tit. 9.

De

Nundinis.

L. 1. C. h. t. Unde: in nundinis neminem praetextu privati debiti conveniri aut arrectum posse. *Ibi: ut nullum in mercatibus aut nundinis conveniant, vel sub praetextu privati debiti aliquam ibidem commutationem pignus molestiam inferre.*

Lib. L. Tit. 12.

De

Pollicitationibus.

L. 13. h. t. Unde: in pollicitatione locum non esse compensationi. *Ibi: non pecuniae pro his inferri cogi.*

L. 9. h. t. Ubi: heredem ex pollicitatione ob honorem fidei tenet in solidum, ob ceptum opus vero modo ad quintam partem, si sit extraneus; modo ad decimam, si sit filiusfamilias. *Ibi: ob honorem in solidum, ob opus ceptum extraneum in quintam, liberat in decimam teneri.*

Gg 2

Lib. L

Lib. L. Tit. 13.

De

Varia & extraord. cognit.

L. 3. §. 4. & §. h. t. Ubi: Philoſophos & Ciceros non habere petitionem ſalutis §. 4. Ibi: non putum, quia hos primum proſicere ſas oportet, mercenariam operam ſperneri, & §. 5. Ibi: proinde ut Juriſguldem Caeſar proſeſſoribus ſas dicent. Item: quidam tametiſ beneſſi diſſipantur, in beneſſe tamen petuntur. Conf. *L. 8. de mun. p. d. iram.* Ubi: Philoſophus immunitatem a muneribus petens patrimonioſus taxatur.

L. 5. 10. & 12. eod. Ubi: advocatum pro ſingulis cauſis plus, quam 100. aureos poſſere non poſſe. Ibi: licetſi autem quancumque inſteligitur pro ſingulis cauſis, neque ad ſtatum aureos.

Lib. L. Tit. 14.

De

Proxenetis.

L. 2. h. t. Unde: proxenetam tantum teneri de culpa lata. Ibi: ſole & ſubſidiariſ creditorem ſitum teneri.

Nov. p. t. t. Ubi: quatenus proxeneta poſſit eſſe teſtis.

SUPPLE-

SUPPLEMENTUM

Ad partem poster.

De

USU ACTIONUM POENALIUM.

Th. 11. & 10.

Pro uso actionum poenaliarum in foro Germanico haud contemnendum ducitur argumentum ex iure Canonico, quod iuris Germanici poenaliarum ex portio non posset merito haberi. In hac enim verba astat Eusebius, Pontifex t. 10. causs. 22. qu. 2. *In legibus fuisse cautum habere; ut qui rem surripit alienam, illi, cujus res diripita est, in undecuplum, quae sublata fuit, restituat. Et in lege Divina legitur: maledictus omnis, qui transfert terminos proximi sui, & dicit omni populo: Amen. Talis ergo non praesumatur absque ultione, nec exerceatur absque sua damnatione. Proinde, sequi Ecclesiasticas oblationes, & quod DEO consecratum est, repuerit, vel consenserit facienti, ut sacrilegia deinde detur, & damnum in quadruplum restituat, & canonice punietur.*

Ex adverso Gregorius ad Augustinum, Anglorum Episcopum, scribit can. seq. 11. ibid. *Intermittas tua ex persona furis pensare posse, qualiter vultas corrigi. Suae enim quidam, qui, habentes subsidia, furum perpetrant: & sunt alii, qui hoc in re ex impia delinquunt. Unde necesse est, ut quidam damnum, quidam vero verberibus, & quidam destitutio, quidam vero levius corrigantur. Et cum paulo destrullius agitur, ex charitate agendum est, & non ex furore, quia ipsi hoc praestant, qui eos regunt, ne gehenna ignibus inlatur. Et vult: Addit etiam, quo augmento ea, qua facta de Ecclesia abstulerunt, reddere debeant. Sed absque, ut Ecclesia cum augmento recipiat, quod de ecclesia rebus videtur amittere & lucrum damnum querat.*

Alter alteri proprie non contrariatur. Quum alter de severitate legum, alter de ecclesiastica manifeste ordine loquatur, Uterque legibus st-

cul, i. e. civilibus, quæ poenam dupli & quadrupli dicunt, standum esse, præstunt: hoc saltem discrimine, ut alter, severitatem legum secutus, eadem ad furtum, ecclesie factum, proferendas esse, exilimet; alter, singulari adductus mansuetudine, neget. Exceptio enim, quam in furto, Ecclesie factio, commendat Gregorius, ceteroqui regulam facile confirmat. Compata Casteus, de *Leg. penali lib. 2. c. 9.*

pag. 417. ubi aliam, eamque copiosiore, illorum Juris Canonici contextum conciliantem asserit.

INDEX.

A. <i>Actio xtimatoria.</i>	29	<i>qui competat.</i>	ibid.
alimentaria.	11	<i>pena.</i>	ibid.
<i>cui de contra quem datur.</i>	ibid.	de calumnia.	106
annullatoria.	30	<i>Ufus.</i>	ibid.
<i>ex qua causa competat.</i>	ibid.	casus, quibus competat.	107
arborum furtim caesarum.	100	contra quem datur.	ibid.
<i>Ufus.</i>	ibid.	<i>quid probandum sit.</i>	ibid.
<i>intra quod locum habeat.</i>	ib.	de dejectione vel effusio.	98
affecuratiois.	31	<i>Ufus.</i>	99
cambii.	30	<i>contra quem competat.</i>	ibid.
<i>in C aduersus quem datur.</i>	ib.	<i>duplum quomodo assemitur.</i>	100
canonica.	6	<i>ad quid agitur ob damnum.</i>	
chirographaria.	43	<i>in re inestimabili datum.</i>	ibid.
civilis.	6. 64		
civilitas.	8	de integritate.	6
<i>dimiduat.</i>	9	<i>Ufus.</i>	5
cohabitationis.	10	depositi.	37
commodati.	37	<i>qñ summaria.</i>	38
communi dividendo.	51	miserabilis.	86
confessoria.	19	<i>Ufus.</i>	ibid.
contrametrimonialis.	10	<i>causa dupli.</i>	87
contratio.	39	deposito vel suspensio.	100
<i>Regula.</i>	ibid.	<i>Ufus.</i>	ibid.
de albo corrupto.	77	de rat. dilatah.	103
<i>Ufus.</i>	ibid.	de residui.	108
<i>in id locum habeat, qua per-</i>		de portu agnosc.	11
<i>petua iurisd. causa pro-</i>		de servo corrupt.	94-95
<i>ponitur.</i>	ibid.	<i>Ufus.</i>	96
<i>intraque qua ad perpetuum</i>		de sexu.	4
<i>usum publice dicuntur.</i>	78	de uigno iuncto.	192
		<i>Ufus.</i>	ibid.

INDEX.

<i>Ufus.</i>	ibid.	feudalis.	7
<i>modo mixta, modo pura est.</i>		fidejussoria.	40
	ibid.	filiis.	11
dissolutoria.	10	finium regundorum.	54
directa.	29	<i>quomodo influatur.</i>	55
<i>Regula.</i>	ibid.	fraternitatis.	12
emti venditi.	44	furi.	23
ex Edicto de in jus voc.	78	<i>Ufus.</i>	81, 83
<i>Ufus.</i>	ibid.	hypothecaria.	14
ex Edicto de publican.	101	<i>regis pensionum alternari-</i>	
<i>Ufus.</i>	ibid.	<i>um.</i>	25
<i>refertur quadruplum.</i>	101	humanitatis.	3
ex Edicto, ne quis eum, qui in		in factum contra heredem, qui	
jus.	81	occultavit.	103
<i>Ufus.</i>	ibid.	ex edicto contra nautas &c.	
<i>de sacrum jurjurando in fi-</i>			104
<i>tem.</i>	ibid.	in quadruplum contra procura-	
<i>differt ab actione ex edicto de</i>		<i>torum.</i>	108
<i>eo, per quem factum est.</i>		L. Aquil.	90
	ibid.	liberalis.	5
ex edicto pretoris L. 1. p. si is,		libertinitatis.	7
qui testum.	104	locati conducti.	46
ex L. ult. C. de Edicto D. Hadr.		mandati.	48
roll.	24	matrimonialis.	9
ex L. ult. C. ad L. Jul. Repet.		mixta.	66
<i>Ufus.</i>	ibid.	mutui.	33
ex L. ult. C. de his, qui a non		negatoria.	20
dom.	105	negotiorum gest.	49
expletoria.	22	poterna.	11
ex statuto.	5	Pauliana.	18, 19
ex testamento.	51	permutatoria.	30
ad pias causas.	91	persecutoria.	64
<i>Ufus.</i>	ibid.	personalis.	12, 16
<i>etiam ob infelationem sacrum</i>		pignoratitia.	38
<i>habet.</i>	ibid.	potnalis.	65
familie creiscundæ.	51	divisi in tabella.	75
<i>non augent etiam nomina.</i>	ibid.	pollucitationis.	37
		possessorie.	25

praju-

INDEX.

prejudicialis.	3	editione cum agitur, cum con-	
præscriptis iuribus.	28	scilicet: per pot. h.	21
profectus.	47	locum etiam habet indistincte io ju-	
publicana.	16	dulo possessorio.	26
pura.	66	Circumstantie in R. V. exprimende	
quod legatum.	24	sunt.	15
quod mens coacta.	93	Cleasio.	73
querela locum ten.	24	olim multiplicata fuit.	79
ritale.	12, 13	quomodo hodie fiat.	ibid.
si padit.	10	magistra ns.	31
relictoria.	17	Clandis guardentigi & parare exten-	
separatoria.	10	ous.	33
siue dñ.	32	Soc dolo.	49
ritale.	50	Commodatum.	37
vi bonitatem pñdram.	105	differat a pretario.	ibid.
Aditio hereditatis.	52	Continuatiorem.	57
adtingitur a delictum.	53	quomplex sit.	ibid.
si quisque ad tribuendum per heredita-		tionum.	54
viam.	21, 52	Constitutio ad pri ces.	37
tribus dominium, eto item possit.		differat a pœcaro.	ibid.
etno.	ibid.	Coordinatio ad supplementum.	22
Admirationis quid sit.	47	quando locum habet.	ibid.
Admissionales quonam.	37	causa dati, causa non secuta.	55
Admodum.	46	quando competat.	56
Agri circuli.	47	et ul.	39
decumasi.	ibid.	ex acti. coacta C. de N. N. T.	33
Alimenta quomplex sit.	17	Uxor.	31
quonam aditio alimentaria peran-		contra dicitur sit.	107
tu.	ibid.	Uxor.	108
Androgyni quomplex sit.	4	ex canone.	27
Assuetudo.	31	ex lege.	28
canonice.	ibid.	ex lege spiritualium nominat.	105
Asbestos fortim casu.	100	ex liti ra.	42
damni assuetudo.	ibid. & 102	ex moribus.	27
tribus remediis reparatur damnum.		indoluit.	57
	102	In canonicis quid sit	28
Asteri.	76	Consensus vi rus.	32
quomplex sit.	ibid.	Actus.	ibid.
		ritus.	ibid.
		Contractus.	16
Benevoluntium et deodantem aditum.	41	quomplex sit.	26, 27, 33
		actum rationis.	29
		bona fidei.	28
Censum.	30	Uxor.	ibid.
quomplex sit.	ibid.	chirographatus.	43
Causa debendi quando exprimitur sit.		Acquisita.	ibid.
	42	Constitutio.	44
Cautio de non amplius turbare.	12		31 h

INDEX.

lucubratus,	28	ab ejusdem administratore com-	
irregularis,	ibid. & 29	parata,	15
lituosa,	42	Emphyteusis,	47
Militaria,	32	quale sit dominium,	16
nominali,	32	Emenda,	91
quasi,	ibid.	complexio sit,	ibid.
regulares,	28	principum Saxonicæ,	77
locidae,	32, 46	Emptio vendicio,	44
verbeht,	39	obligat successive,	44
viuus,	33	qualem possessionem tradat,	ibid.
vitalitius,	33	quodam transferat dominium,	45
pignus actus,	38	Evictio uonio & pignora cu cohærenti	
perpetuum colonie,	47	a cohærente,	51
Culpa in deposito,	ibid.	Exceptio non numeratæ pecunie,	43
in mandatis,	49	post huc uoniam cessat,	ibid.
in uogonorum gestione,	ibid.	caute, ne opponi queat,	ibid.
in iudic,	50	f,	
D,		Factum obligatorium,	26
Datio ob causam,	55	quæplex sit,	ibid.
fiut,	56	Fœdus domesticum,	16
Damnosa injuria datur vel in contractu		Fidejussio,	40
vel extra contractum,	90	quomodo hodie fiat,	ibid.
Datio hæreditatis, differet aduicet,	52	Fides male superveniens non excludit	
non tunc sit perfectum, jus hæreditatis		adherens Publicianam,	17
ium,	21	Fidus,	16
Defectum,	63	affirmativa,	ibid.
ex causa ditionis,	ibid.	negativa,	17
ordinarium,	ibid.	transactiva,	18
privatum,	ibid.	Figura cessare,	26
publicum,	ibid.	Fines,	54
quæsi,	ibid.	quæplex sit,	ibid.
verum,	ibid.	quomodo figetur,	ibid.
Depositem,	37	Forma testamenti,	22
contrahitur etiam etiam in iudic-		Fœdus in R. V. peripetuit,	15
tem,	38	an in conditione solvendi operum,	17
ad necessitatem recipiat,	ibid.	Finitus dominium non transferat,	17
Dominium,	13	Fortum quid designat,	101
civile,	ibid.	H,	
commune,	ibid.	Hæreditatis aditus,	52
dictum,	ibid.	delatio,	52
plenum,	ibid.	petita,	21
minus plenum,	ibid. & 16	civilis,	ibid.
prætorium,	16	dictum,	ibid.
proprietatis,	13	fiduciæ commissoria,	23
singulari,	15	possessoria,	23
utile,	13	prætoris,	23
E,		Hæreditas beneficiorum,	53
Ecclesiæ prodat domo singulari in re,		obligata,	

INDEX.

obligatio,	I.	53. & 65	Littere informationis exiunt a domo territoriali ad quoscumque subditorum.	81	
Impotentia,		10	Locus coactus,	46	
quoruplex sit,	ibid.		pariter,	ibid.	
quae damnet matrimonium,	ibid.		Lombert quid,	33	
Impotentia in negotiorum gestione constituta sit,		49	M.		
Indebitum,		57	Magistratus veteris,	8	
Iudicium solutio,		56	Romani,	ibid.	
Iniectionem,		85	municipales,	ibid.	
quoruplex sit,	ibid.		Mendicium,	48	
pariter,	ibid.		constrahitur inter debitorem & debitorem iustum,	41	
Interdictum Salutarium,		25	diffinitio a consilio & commendatione,	49	
in actibus hypothecariis,	ibid.		quoruplex sit,	ibid.	
ut possidentis,	ibid.		manuentionis,	53	
Interdell.		64	Mari,	quae iustitiam elicit, quodam cum iure competat,	11
quoruplex sit ?	ibid. & 65		Miles	} quodam suo singulari,	15
quosque duplum excedat,		64	Morse		
Judicium possidendum,		26	Mouere vaciens,		34
quoruplex sit,	ibid.		Monstrum,		3
Jus eorumque quae sit dominium,		16	Monstrum placidum,		33
ad rem,		26	Mora,		93
hæreditarium,		21	quoruplex sit,	ibid.	
non subiecit sola dilatione,	ibid.		N.		
in re,		12	Negotiorum gestio,		49
pariter,		7	Nobilitas ex persona patris asilimur,		2
presensum,		1	Nomina ipso jure sunt divisa,		51
pignoris,		24	O.		
præscripturae, scilicet de majoribus differunt,		12	Obligatio,		26
prohibendi & cogendi censuratum quodam præscripturae,		9	Operum debentur parenti, nisi pro-		
terum,		12	modis,		7
Romeum quosque allegoriam probatorem levet,		70	Ostentum,		3
quosque in Germanis valet,		71	P.		
e perno jure explicari debet,		72	Pactum,		25
Saxonicum in Decretis Magistratus quodam est,		71	adjectum,		26
L.			legitimum,	ibid.	
Subsidium,		47	audum,		25
Libertatem quodam in patre sequentur,		12	vestitum,		26
Libertas integra quae sit,		20	Petruerio,		30
quae in actione negotia intelligatur,	ibid.		Persecutio extraordinaria d. 8. ubi ad-		
			cedit petitione hereditaria,		23
			Petitione alienatione cu locum habet in actione hypothecaria,		15
			Figus,		24
			M. a		Fora

INDEX.

Focus	15	in specie,	7
Folliculus	32	familia,	7
Folliculus,	27	fraternalis,	12
Folliculus vacuus,	14 44	filialis,	11
quomodo occupetur,	53	ingenuitas,	7
Probatio servituti quando tollit,	21	legalis,	3
Proprietas integra,	13. 16	libertatis,	5
Purch, quid,	30	majestas,	12
Procuratio,	27	moralis,	3
quodplex sit,	27	nobilis,	12
		parentum,	11
Quarta inofficiose donationis,	22	primogenitura,	12
instaurati,	ibid.	sententia,	ibid.
multitudo,	ibid.	sponsus,	7
Quasi contractus,	49	separatio,	39
		quodplex sit,	ibid.
		Suffragium,	30
Remedium rescindens & rescissum,	17. 18	quibus & a quibus promitti possit,	31
si ex commodis dividi equest,	51	Superficies,	16
Repudium ex qua causa datus,	10	Superficialium dominium quale sit,	ibid.
Religatio judicialis,	45	Synthesma,	28
Res, que ex partitione abest, quorum sit,	64		
Reus quoniam sit in adione confessoria,	20	Testamentum nullum,	22
		justificatum,	ibid.
		Testes ad quoniam sponsalia requirantur,	10
		ut	10
Saxo antiqua jure gredit,	71	an unus sufficiat,	ibid.
formam juris patri defensor,	71	Traditione constituitur dominium,	13
Scripturam suam negantis poena,	89	Traditio vera requiritur ad contractum	
Servitus,	19	pignoris,	39
quomodo constituitur,	ibid.	Traditio quid,	28
quod aditus requirit,	ibid.	Tutoris auctoritate opus habet pupillus	
Societas,	47	ad transferendum dominium,	13
Solatio iudicium,	56	Tutela administratio,	50
Sponsalia de presentia quoniam,	9		
publica,	ibid.		
sportula,	105		
Sizes,	3		
significatio,	12	Volo, in specialibus quid significet,	9
civitas,	8	Venditio ad idem ad destructionem pos-	
cognominis,	12	ita,	103
in specie,	12	Vindicatio rei,	13
conjugalis,	7	requiritur,	14
		quodplex sit,	16

¶ ( ) §

Fig. 20. l. 35. pro equiptentia leg. equipollentia.

B. 17. 4. 29

SNCF

